

Dr. Czene Gréta

**AZ EURÓPAI UNIÓ KONFLIKTUS-
ÉS VÁLSÁGKEZELŐ INTÉZMÉNYRENDSZERE,
VALAMINT GYAKORLATI ALKALMAZÁSAI**

ÁROP – 2.2.21 Tudásalapú közszolgálati előmenetel

Dr. Czene Gréta

**AZ EURÓPAI UNIÓ KONFLIKTUS- ÉS
VÁLSÁGKEZELŐ INTÉZMÉNYRENDSZERE,
VALAMINT GYAKORLATI ALKALMAZÁSAI**

Nemzeti Köszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar
Budapest, 2014

Nemzeti Köszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

Szerző:

© Dr. Czene Gréta, 2014

Szakmai lektor:

Dr. Resperger István Mk. Ezredes, Igazgató, Nemzetbiztonsági Intézet

Kiadja:

© Nemzeti Köszolgálati Egyetem, 2014

Minden jog fenntartva. Bármilyen másoláshoz, sokszorosításhoz, illetve más adatfeldolgozó rendszerben való tároláshoz és rögzítéshez a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulása szükséges.

Olvasószerkesztés, tördelés:

Nemzeti Köszolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt.

ISBN 978-615-5491-02-3

Tartalom

Bevezetés	9
1. Nemzetközi rendszerelméletek és a válságkezelés fogalmi kontextusa	13
1.1 A válságkezelés fogalmi kontextusa	16
1.2 Konfliktus- és válságkezelés a nemzetközi jogban	21
1.3 Az új típusú válságkezelés jellemzői	21
1.3.1 Preventív diplomácia	22
1.3.2 Béketeremtés	23
1.3.3 Békefenntartás	24
1.3.4 Konfliktust követő békeépítés	24
1.4 Konfliktusmegelőzés, békeépítés és békeközvetítés az Európai Unió tipológiája szerint	25
1.4.1 Békeépítés	25
1.4.2 Konfliktusmegelőzés	26
1.4.3 Békeközvetítés és párbeszéd	26
2. Az Európai Unió válságkezelő képességeinek és intézményeinek fejlődése ...	27
2.1 A kezdetektől a Lisszaboni Szerződésig	27
2.2 Lisszaboni Szerződés	37
2.3 Az Európai Unió globális tevékenységére fordított költségvetési keret	41
2.4. A kül- és biztonságpolitikai főképviselő	45
3. Az Európai Unió kül- és biztonságpolitikájának intézményrendszere	47
3.1 Európai Tanács	47
3.1.1 Általános Ügyek Tanácsa (General Affairs Council – GAC)	48
3.1.2 A Külügyek Tanácsa (Foreign Affairs Council)	48
3.2 Az Európai Külügyi Szolgálat (European External Action Service)	51
3.3 Európai Bizottság	55
3.3.1 Humanitárius segítségnyújtás és polgári védelem (European Commission's Humanitarian Aid and Civil Protection – ECHO)	56
3.3.2 EuropeAid Fejlesztési és Együttműködési Főigazgatóság (DEVCO) ...	59
3.3.3 Külkereskedelem	61
3.3.4 Bővítés	61
3.4 Európai Parlament	62
3.4.1 Külügyi Bizottság	63
3.4.2 Biztonság- és Védelempolitikai Albizottság	63
3.4.3 Emberi Jogi Albizottság	64
3.4.4 Fejlesztési Bizottság	64
3.4.5 Nemzetközi Kereskedelmi Bizottság	64
3.5 Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB)	65
3.5.1 Külkapcsolatok szekció	65
3.6 Régiók Bizottsága	65
3.6.1 Szakbizottságok	66
3.6.2 Uniós polgárság, kormányzás, intézményi és külügyek szakbizottság ...	66
3.7 Európai Beruházási Bank	67

4. A közös biztonság- és védelempolitika struktúrája és eszközei	69
4.1 Politikai és Biztonsági Bizottság (Political and Security Committee)	69
4.2 Az Európai Unió Katonai Bizottsága (EU Military Committee – EUMC) ..	69
4.3 Válságkezelési és Tervezési Igazgatóság (Crisis Management and Planning Directorate – CMPD)	70
4.4 Polgári Tervezési és Végrehajtási Szolgálat (Civilian Planning and Conduct Capability – CPCC)	71
4.5 Polgári Válságkezelő Bizottság (Committee for Civilian Aspects of Crisis Management – CIVCOM)	71
4.6 EU Katonai Törzs (EU Military Staff – EUMS)	72
4.6.1 Az EU Katonai Törzs Hírszerző Igazgatósága (EU Military Staff Intelligence Directorate – EUMS INT DIR)	74
4.7 Az EU Hírszerző Elemző Központ (EU INTCEN)	75
4.8 Európai Védelmi Ügynökség (European Defence Agency – EDA)	76
4.9 Az Európai Unió Biztonságpolitikai Kutatóintézete (EUISS)	78
4.10 EU Műveleti Központ (EU Operation Centre)	79
4.11 Az Európai Műholdközpont (European Union Satellite Centre)	80
4.12 Tagállamok	81
4.13 Az EU különleges képviselője	81
5. Az Európai Unió válságkezelési kultúrája	83
5.1 Az EU válságkezelési struktúrája	85
5.2 A válságkezelés döntéshozatali eljárásrendje	89
5.2.1 Döntéshozatali lánc	89
5.2.2 Katonai válságkezelési műveletek stratégiai tervezése	90
5.2.3 Katonai missziók műveleti tervezése	91
5.2.4 Civil válságkezelési műveletek stratégiai tervezése	92
5.2.5 Civil válságkezelési missziók műveleti tervezése	92
5.3 Az EU misszióinak és feladatainak áttekintése	92
5.4 Együttműködések más nemzetközi szervezetekkel a konfliktus és válságkezelés tekintetében	98
5.4.1 Európai Unió – ENSZ együttműködés	98
5.4.2 Európai Unió – NATO együttműködés	100
5.4.3 Európai Unió – EBESZ együttműködés	106
5.4.4 Európai Unió – Afrikai Unió (African Union – AU) együttműködés	107
5.4.5 Az EU harmadik államokkal és nem kormányzati szervezetekkel (NGO) való együttműködése a válságkezelés érdekében	110
6. Az Európai Unió fejlesztésre, együttműködésre és konkrét régióra irányuló szakpolitikái	113
6.1 Az Európai Unió fejlesztési politikája és a külső segítségnyújtás	114
6.2 Közép-Ázsia Stratégia	115
6.3 Az EU északi-sarkvidéki szakpolitikája	116
6.4 Euromediterrán partnerség (Euromed)	118

6.5 Európai Gazdasági Térség (European Economic Area – EEA)	120
6.6 Az európai szomszédságpolitika (European Neighbourhood Policy – ENP)	122
6.6.1 Az Európai Szomszédsági Támogatási Eszköz (European Neighbourhood Instrument – ENI)	124
6.6.2 Keleti Partnerség (Eastern Partnership)	126
6.6.3 A Fekete-tengeri Szinergia (Black Sea Synergy)	128
6.6.4 Partnerség a demokráciáért és a közös jóléért a dél-mediterrán térséggel (A Partnership For Democracy And Shared Prosperity With The Southern Mediterranean)	131
6.7 Északi Dimenzió (Northern Dimension – ND)	132
7. Befejezés	135
Melléklet	139
Missziós kataszter: Az Európai Unió konfliktus- és válságkezelő tevékenységének bemutatása a gyakorlatban	139
I. A folyamatban lévő missziók és műveletek	139
1. EUFOR Althea (Az Európai Unió boszniai és hercegovinai katonai válságkezelési művelete)	140
2. EU NAVFOR Somalia – Operation ATALANTA	141
3. EUBAM LIBYA (Az Európai Unió líbiai integrált határigazgatást segítő missziója)	144
4. EU BAM RAFAH (A rafahi átkelőhelyen működő határőrizeti segítségnyújtó misszió)	145
5. EUCAP NESTOR (Afrika szarván a regionális tengeri kapacitásépítést célzó misszió)	147
6. EUCAP SAHEL Niger (Az Európai Unió nigeri KBVP missziója)	149
7. EUFOR RCA (Az Európai Unió közép-afrikai köztársasági katonai művelete)	151
8. EULEX Kosovo (Az Európai Unió koszovói jogállamiság-missziója)	152
9. EUMM Georgia (Az EU grúziai civil megfigyelő missziója)	155
10. EUPOL Afganistan (Az Európai Unió és az Afgán Iszlám Köztársaság közötti, az Európai Unió afganisztáni rendfenntartó missziója)	158
11. EUPOL COPPS (Az Európai Unió palesztin területeken folytatott rendőri missziója)	161
12. EUPOL RD Congo (Az Európai Uniónak a Kongói Demokratikus Köztársaság biztonsági ágazatának reformja keretében folytatott rendfenntartó missziója)	162
13. EUSEC RD Congo (Az Európai Uniónak a Kongói Demokratikus Köztársaság biztonsági ágazatának reformja keretében folyó tanács- és segítségnyújtási missziója)	164
14. EUTM Mali (Az Európai Uniónak a mali fegyveres erők kiképzéséhez hozzájáruló katonai missziója)	167

15. EUTM Somalia (Az Európai Uniónak a szomáliai biztonsági erők kiképzéséhez hozzájáruló katonai missziója)	169
16. EUBAM Moldova és Ukrajna (Az Európai Unió határőrizeti missziója Moldovában és Ukrajnában)	170
II. Lezárt missziók és műveletek	173
1. Aceh-i Megfigyelő Misszió (Az Európai Unió Acehben – Indonézia – tevékenykedő megfigyelő missziója)	174
2. ARTEMIS/DRC (Az Európai Unió katonai művelete a Kongói Demokratikus Köztársaságban)	176
3. CONCORDIA/FYROM (Az Európai Unió katonai művelete Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságban)	178
4. EU SSR GUINEA-BISSAU (Az Európai Uniónak a Bissau-guineai Köztársaság biztonsági ágazatának reformját támogató missziója)	180
5. EU Support to AMIS (Az Európai Unió által az Afrikai Uniónak a szudáni Darfur térségben tevékenykedő missziója)	182
6. EUAVSEC South Sudan (Az Európai Unió dél-szudáni légiközlekedés-védelmi KBVP-missziója)	184
7. EUFOR Libya (Líbiában a kialakult válsághelyzet miatt szükségessé vált humanitárius segítségnyújtásra irányuló európai uniós katonai művelet)	186
8. EUFOR RD Congo (Az Egyesült Nemzetek Szervezete Kongói Demokratikus Köztársaságbeli Missziójának – MONUC – a választási folyamat során történő támogatására irányuló európai uniós katonai művelete)	187
9. EUFOR Tchad/RCA (Az Európai Unió csádi köztársasági és közép-afrikai köztársasági katonai művelete)	189
10. EUJUST LEX-Iraq (Az Európai Unió iraki integrált jogállamiság-missziója)	190
11. EUJUST THEMIS/Georgia (Az Európai Unió grúziai jogállamiság-missziója)	192
12. EUPAT (Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságban az EU rendőri tanácsadó csoportja)	195
13. EUPM/BiH (az Európai Unió Bosznia-Hercegovinában folytatott rendőri missziója)	196
14. EUPOL KINSHASA (az Európai Uniónak a Kongói Demokratikus Köztársaságban működő rendőri missziója)	198
15. EUPOL PROXIMA/FYROM (Az Európai Unió rendőri missziója Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságban)	200

Bevezetés

Mint ahogyan azt Mario Monti, az Európai Unió (EU) belső piacáért, később versenypolitikájáért felelős biztos a mondta, az integrált Európa nem egy állam, hanem egy folyamat, amely előrelépések és megtorpanások sorozatán keresztül bontakozik ki. Mind a siker, mind a kudarc elengedhetetlenül fontos szerepet játszik ebben a világtörténelemben egyedülálló, kalandos vállalkozásban, csakúgy, mint az integráció „eseménytelen eseményei”.¹ A második világháború végén az európai országok egymás haderőitől legyengítve nagy közös vállalkozásba kezdtek: közelítik egymáshoz gazdasági és politikai intézményeiket, sőt, maguk fölé emelnek egy föderális jegyeket is magán viselő bürokratikus szervezetet.

Története során az európai integráció folyamata – elsősorban gazdasági sikereire alapozva – egyre inkább a politikai közösség megteremtése felé mozdult el. A politikai integráció a tagállamok részéről egyre komolyabb szuverenitás-transzfer igényelt, azaz olyan politikai elemek (döntések) közösségi szintre emelését, amelyek korábban hagyományosan a nemzetállamok sajátjai voltak. Ilyen terület a kül-, valamint a biztonság- és védelempolitika is. A hidegháború bipoláris világrendje és a nyilvánvaló katonai veszélyforrás, amelyet a Szovjetunió és szövetségesei jelentettek Nyugat-Európa számára a 20. század második felében, leegyszerűsítette az Európai Közösség tagjai számára saját biztonságuk garantálásának kérdését. Az Egyesült Államok szerepvállalása a kontinensen – az Észak-Atlanti Szerződés Szervezete (North Atlantic Treaty Organisation, a továbbiakban: NATO) szervezetén keresztül – megfelelő biztonsági garanciát nyújtott az európai integráció tagjai számára, így a kül- és biztonságpolitika közösségi koordinációjának kérdése nem jelentett égető szükségszerűséget Nyugat-Európában. A bipoláris világrend felbomlása azonban új biztonsági környezetet eredményezett a nemzetközi térben (is), ahol a közvetlen katonai összeütközés veszélye időben és térben kitolódott, és olyan új kockázati tényezők jelentek meg az Európai Unió közvetlen közelében és azon túl is, amelyek szükségszerűvé teszik az összehangolt kül- és biztonságpolitikát, valamint egy aktívabb (beavatkozóbb) fellépést a nemzetközi térben.

Ennek egyik elemeként a hidegháború befejezése óta a biztonságpolitika egyik központi témaköre a konfliktus- és válságkezelés lett, hiszen a világ bármely pontján kialakuló feszültségek immár mindenki – különösen a globális szereplők – számára biztonsági kockázatot jelentenek, szinte függetlenül attól, mekkora földrajzi távolságra

1 Az Európai Unió hivatalos oldala, http://www.europa.eu/50/news/interview/070608_hu.htm, letöltve: 2014. május 29.

esik az adott válsággóc. Ezért azt lehet mondani, hogy a külpolitika mára mindenki belpolitikájává vált.

Erre a jelenségre reagálva szinte valamennyi jelentős nemzetközi szervezet² megkezdte saját feladatainak és intézményeinek átalakítását. Az ENSZ módosította konfliktus- és válságkezelő tevékenységére vonatkozó álláspontját, amely először a Bouthros Ghali által jegyzett Agenda for Peace jelentésben érhető tetten.³ A NATO is reagált a megváltozott biztonsági kihívásokra, felismerve, hogy az új biztonságpolitikai kihívások és kockázatok alapvetően különböznek a múltbeliektől, ezért a kollektív védelem mellett már 1991-ben felvállalta a válságkezelés feladatait és a területén kívüli akciókat. Az 1999-es washingtoni csúcstalálkozón elfogadott stratégiai koncepció már a kollektív védelemmel azonos súlyú feladatként határozta meg a válságkezelés feladatkörét, amelyet a 2010. november 19-én Lisszabonban elfogadott új stratégiai koncepció még tovább árnyal, és egy egész fejezetet szentel neki Biztonság a válságkezelés által (Security through Crisis Management) címen. Ebben megfogalmazódik az, hogy a válságok és konfliktusok közvetlen fenyegetést jelenthetnek a Szövetség területének és lakosságának biztonságára. A NATO ezért kötelezettséget vállal a válságok megelőzésére, kezelésére, a konfliktus utáni helyzetek stabilizálására és a helyreállítás támogatására, ahol lehetséges, és amikor szükséges.⁴

Az Európai Unió mint magát globális szereplőként definiáló nemzetközi intézmény is megkezdte biztonsági struktúrájának kialakítását az új kihívásokra válaszolva az 1990-es évek elején. Az Unió válságkezelési műveleteit meghatározó közös kül- és biztonságpolitikát a tagállamok először 1993-ban a Maastrichti Szerződésben fogalmazták meg, amit a hatékonyabb működés érdekében folyamatosan módosítottak. A Szerződésben megfogalmazott közös kül- és biztonságpolitika megvalósítását az Európai Unió 2001-ben Laekenben tartott tanácsi értekezletén dolgozta ki, amely kidolgozásakor fő szempont az Egyesült Nemzetek Alapokmányának figyelembevételével a közös értékek, érdekek és az Európai Unió függetlenségének és területi integritásának a védelme és az Unió biztonságának fokozása volt.

A 2007-ben jóváhagyott Lisszaboni Szerződéssel több éve tartó tárgyalássorozat zárult le, amely önálló jogi személyiséggel ruházta fel az Európai Uniót, amely azóta nagyobb súllyal léphet fel tárgyalásai során, és lehetőség szerint hatékonyabban szere-

2 Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ), Európai Unió (EU), Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO)

3 Bouthros Ghali ENSZ főtitkár Agenda for Peace (Békeprogramja) 1992-ben azért született, hogy ajánlásokat tegyen arra vonatkozólag, milyen módszerekkel lehet az Alapokmány keretén és intézkedésein belül növelni és hatékonyabbá tenni az ENSZ-nek (Egyesült Nemzetek Szervezetének) a preventív diplomácia, a béketeremtés és a békefenntartás terén meglévő képességét.

4 NATO szerinti felosztás nem háborús katonai műveletekre: Békétámogató műveletek: konfliktusmegelőzés, béketeremtés, békekikényszerítés, békefenntartás, békeépítés és humanitárius műveletek. Humanitárius műveletek: nem békétámogató művelet keretében végrehajtott feladatok. Kutató-mentő műveletek (MC 327/2 NATO Military Policy for non-Article 5 Crisis Response Operations), scsp.hu/test/doc/edu/c1/06/09_hu.ppt, letöltve: 2014. május 31.

pelhet a nemzetközi szintén. Emellett újraszabályozta az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikáját, eltörölte a pillérrendszert, és létrehozta az EU főképviselői posztját, valamint az EU kül-, biztonság- és védelempolitikáját összefogó Európai Külügyi Szolgálatot.

Az Európai Unió deklarálja, hogy kulcsfontosságú szereplőként tekint önmagára a nemzetközi szintén, legyen szó akár globális felmelegedésről, akár a közel-keleti konfliktusról, és globális szerepvállalásának fontos része a konfliktusmegelőzés és -kezelés, különös tekintettel az instabil, gyenge állami struktúrákkal rendelkező országok megsegítésére. Az Európai Unió biztonságról alkotott felfogása a biztonság kibővített értelmezésén alapul, amelyen a tágabb, a humánbiztonság kérdéseit és az emberi jogokat is magában foglaló fogalom értendő, amelyben a különböző társadalmi csoportok szubjektív biztonságpercepciójának is jelentős szerep jut. Emellett az Unió a világ számos válságkezelésébe indított már békefenntartó missziót és nyújtott humanitárius segítséget a harcok miatt lakóhelyüket hátrahagyni kényszerülő menekülteknek is. Elmondható tehát, hogy napjainkra az EU-ban sajátos biztonságmodell és stratégiai kultúra alakult ki, amely az átfogó és integrált (civil–katonai) fejlesztési megközelítés gyakorlati alkalmazását jelenti.

Tanulmányom célja, hogy bemutassam és elemezzem az Európai Unió konfliktus- és válságkezelő tevékenységének kialakulását a kezdetektől napjainkig, annak intézményi rendszerét és felépítését, illetve válságkezelő tevékenységének gyakorlati alkalmazását az uniós missziókon keresztül.

1. Nemzetközi rendszerelméletek és a válságkezelés fogalmi kontextusa

A 2008. augusztusi grúzai háború a nemzetközi rendszer átgondolására és felülvizsgálatára készítette az ezzel foglalkozó szakembereket, hiszen a háború olyan, nemzetközi struktúráján belüli átalakulásokra hívta fel a figyelmet (például az orosz beavatkozásra Grúzián belül a dél-osztetok mellett, a NATO és a Nyugat kelet irányú terjeszkedése), amelyek bár eddig sem voltak ismeretlenek, de többé mégsem lehetett figyelmen kívül hagyni a változásokat. A katonai erő alkalmazásának eszköze mellett olyan új típusú nyomásgyakorló eszközök megjelenése is megfigyelhető, mint az energiahordozókkal való kényszerítés vagy a kiberhadviselés.

Az átalakulás kezdetéről viták folynak, egyesek szerint az közvetlenül a bipoláris világ felbomlásának pillanatára tehető, mások az átalakulást egy hosszabb folyamatnak tekintik, amely az 1989-es kelet-közép-európai országok rendszerváltoztatásait követően kezdődött el, és még a mai napig is tart.

Christopher Meyer a grúzai háborút követően megjelent cikkében fogalmazza meg azon álláspontját, hogy a grúzai – dél-osztétiai háborúval nem egy új hidegháborús korszak vagy egy hideg béke időszaka érkezett el, hanem véget ért a bipoláris világrend felbomlását követő átmeneti kor, és visszaállt a hidegháborút megelőző, a bécsi kongresszus⁵ döntésein alapuló világrendhez hasonló nemzetközi rendszer, amelyben a nemzetközi politikai struktúrát a tartós bizonytalanság, az államok magas autonómiafoka és a geopolitika jelentősége jellemezte.⁶ Napjainkig tartja magát az a népszerű álláspont, mely szerint a globalizáció, az interdependenciák nagymértékű jelenléte és az egymásba kapcsolódó érdekhálózatok majd félresöprik az ősi viszályokat és vetélkedéseket.

A geoökonómia képviselői szerint a geoökonómia⁷ cserélheti le idővel és válthatja ki a geopolitikát, amely szerint az államok közötti rivalizálás főként gazdasági területen fog megjelenni, a termékfejlesztés állami támogatása pedig a fegyverzetek fejlődésének feleltethető meg: az állam segítségével történő piaci térfoglalás és a diplomáciai befolyás a külföldön létesített katonai bázisokat helyettesíti majd. Ennek a feltevésnek a kizárólagossága azonban napjainkig még nem igazolódott be. Ehelyett világszerte újjáéledő

5 A bécsi kongresszus 1814 szeptemberétől 1815 júniusáig tartott, célja volt, hogy lefedtesse az új európai nagyhatalmi rendszer működésének szabályait, illetve a területrendezés mellett olyan válságkezelő rendszert alakítson ki, amelynek segítségével elkerülhetővé válik egy újabb háború. Ez a rendszer egészen az első világháborúig meghatározta Európa politikai berendezkedését, hatalmi viszonyait és válságfeloldási módjait. A kongresszuson Ausztria–Magyarországon kívül részt vett Bajorország, Dánia, Oroszország, Poroszország, Württemberg és számos kisebb fejedelemség uralkodói. Ausztria nevében Metternich vezette a tanácskozásokat, amelyeken a legyőzött Franciaország képviselője, Talleyrand is részt vett.

6 MEYER, Christopher: *A return to 1815 is the way forward for Europe*, www.reedline.com/.../R%20-%20Return%20to%201815, letöltve: 2014. május 29.

7 Edward Lattvak, a geoökonómia koncepció kidolgozója a geoökonómiát úgy határozta meg, mint a konfliktus logikájának átvitelét a gazdaság és a kereskedelem területére.

nemzeti reneszánszról és az ezt kiegészítő, erősödő lokalizmusról beszélhetünk – gondolhatunk itt Katalónia, Baszkföld, Korzika függetlenedési törekvéseitől kezdődően Koszovó, Abházia vagy Dél-Oszétia ilyen irányú szándékáig.

Robert Kagan szerint az új világrendet nem az ideológiai szembenállás fogja meghatározni, hanem a liberális demokráciák és diktatúrák közötti feszültségek és konfrontációk. Kagan a nacionalizmus veszélyes térnyeréséről ír, annak újbóli felbukkanására figyelmeztet, és megkülönböztet etnikai (például a Balkánon) és nagyhatalmi (Oroszország) nacionalizmust is. Kagan abban látja a veszélyt, hogy a világban új geopolitikai törésvonalak keletkeztek, amelyek metszéspontjaiban fekvő térségek feletti befolyásért nagyhatalmi versengés zajlik Oroszország, az Egyesült Államok és az Európai Unió között, így ezek a területek majd számos további konfliktus okozói és színterei is lehetnek.⁸ Ilyen geopolitikai törésvonal halad át Oroszország nyugati és délnyugati határán, amelybe beleesik: Ukrajna, Grúzia, Moldávia, Észtország, Litvánia, Lettország, Lengyelország, Magyarország, Csehország, a Kaukázus és a Balkán.

James N. Rosenau amerikai politológus 1990-ben megjelent könyvében arról ír, hogy egyre több interakció megy végbe a nemzetközi politikában az államok részvétele nélkül, hangsúlyozva, hogy a nemzetközi rendszer kettős alrendszere, az államközpon-tú és nem állami szereplőkből álló multicentrikus rendszerek között bővülő kölcsönhatás megy végbe.⁹ A transznacionalizálódás jelentősége és intenzitása napjainkban is tovább növekszik, kezdve a kommunikációs forradalomtól, a munkaerő áramlason át az illegális migrációig és a nemzetközi bűnözés problémáig. A világ, ahogy James Rosenau fogalmazott, távoli szomszédsággá, tehát mindenki belpolitikájává vált. Ezért a világ dolgai megértésének módja az, ha azokat közeli szomszédságok sorának tekintjük, amelyben a globalizáció és a lokalizáció, az integráció és a fragmentáció egyidejű kölcsönhatása zajlik. Eszerint a nemzetközi rendszer dinamikája nem korlátozható csupán az államok közötti szembenállásra, és legalább annyira fontos az állam és a nem állami szereplők közötti polarizáció, a biztonságpolitikában az államok és a katonai tényezők mellett a nem állami szereplők és a nem hagyományos (katonai) fenyegetések megjelenése is.

Napjainkra jól felismerhetővé vált az a folyamat, hogy a globalizálódás és a transznacionalizálódás következtében a határok hagyományos kapuőr szerepükből sokat veszítettek, tehát hogy politikai közösségeket válasszanak el egymástól. Így bebizonyosodott, hogy az államok mind kevésbé képesek ellenőrizni a társadalmi és gazdasági szereplők közötti, határokon átnyúló kapcsolatokat, kezdve a multinacionális vállalatok tevékenységétől a maffiabűnözésen át a terrorizmus több országban egyidejűleg fennálló hálózati tevékenységéig. Mindez azt is mutatja, hogy a nemzetközi kapcsolatok nem korlátozhatók csupán az államközi kapcsolatokra, hanem a nemzetközi társadalmi

---

8 KAGAN, Robert: *History's Back, Ambitious autocracies, hesitant democracies*, <http://www.weeklystandard.com/Content/Public/Articles/000/000/015/426usidf.asp>, letöltve: 2014. május 29.

9 ROSENAU, James N.: *Turbulence in World Politics. A Theory of Change and Continuity*. Princeton University Press, Princeton, NJ, 1990.

viszonyok rendszere is, azaz a gazdasági és társadalmi szereplők közötti úgynevezett társadalomközi (transznacionális) kapcsolatokat is magában foglalja.

Kiss J. László szerint a terrorizmus elleni harc keretében a biztonságpolitikai napirend részévé vált államépítés tervei eddig nem voltak képesek átütő eredményeket elérni, a demokráciaépítés helyett a hangsúly sok esetben már csak az elengedhetetlen stabilitás fenntartására került.¹⁰ A bipoláris évtizedeket követően az európai integrációs folyamat elmélyülése, az államok felbomlása nyomán az államtalan terek regionális polgárháború, nem kevésbé a transznacionális terrorizmus nem csupán a külső és belső biztonság, a kül- és belpolitika közötti választóvonalat homályosította el, hanem előtérbe állított olyan politikai kérdéseket, mint a migráció, a környezetvédelem, a terrorizmus, a drogereszkedelelem, a pénzmosás, amelyek nem oszthatóak külső vagy belső választóvonal mentén. További probléma, hogy az így létrejövő transznacionális konfliktusok már nem tartoznak a hagyományos, államközponitú nemzetközi jog illetékességébe sem, hiszen a transznacionális elhomályosítja a külső és belső közötti éles határvonalat, s ezzel destabilizálja az olyan vonatkozó hagyományos koncepciókat, mint a szuverenitás, a territorialitás és a működőképes állammal azonosítható biztonság. Kiss J. László a konfliktusok transznacionalizálódásával együtt járó biztonsági problémákra és ennek részeként a biztonságpolitika deregulációs folyamataira hívja fel a figyelmet. A hidegháborút követően a katonai eszközök alkalmazásában a korábbi határok meghaladásának lehetünk tanúi, a belügyekbe való beavatkozás feltételeinek felpuhulása azt jelenti, hogy meglehetősen rugalmas határok közé került azoknak az okoknak az értelmezése, amelyek katonai beavatkozásokhoz vezetnek, és ilyen beavatkozást tesznek indokolttá. Ezzel együtt és talán ezért felpuhult a szövetségben való gondolkodás eszmeisége is, így az államok között a bilaterális tárgyalások kerültek előtérbe.¹¹

A világpolitikában tehát nyilvánvalóan átrendeződés zajlik, az amerikai hegemonia korszaka lassan véget érni látszik, Oroszország és Kína jelentős politikai szereplőként tért vissza a nagyhatalmi színpadra. Az Egyesült Államokkal ugyan katonailag még nem egyenrangú félként, de minthogy néhány éve már költségvetésük egyre nagyobb hányadát fordítják hadigépezetük modernizálására és fejlesztésére, mára számottevő regionális hatalmakká váltak, amely kihat érdekeik és értékeik érvényesítési képességeire. Erre világított rá a grúzai és a napjainkban is zajló ukrain konfliktus is, amely az erőforrásokért és a geostratégiai pozícióért vívott küzdelem – Irak utáni – folytatását jelenti a globális sakkjárában. A grúzai, majd az ukrán konfliktus előtt a nyugati világ hajlamos volt elfelejtenni arról, hogy mint minden országnak, Oroszországnak is megvannak a saját érdekei, amelyek akár ellentétesek is lehetnek az európai, az amerikai vagy más országok érdekeivel, hiszen az amerikai jelenlét az úgynevezett közel-külföldön, illetve a NATO és az Európai Unió keletre való kiterjesztése Oroszország számára fenyegetésként jelent meg. Oroszország megelégedve az immár több mint egy évtizede

10 Kiss J. László: *9/11 újragondolása – a változás percepciója, vagy a percepció megváltozása?* Nemzet és Biztonság, 4. évf. 2011/7. szeptember, 72.

11 Kiss J. L.: *9/11 újragondolása, a változás percepciója vagy a percepció megváltozása*, i. m. 77.

tartó folyamatos visszaszorulását, a maga javára billentette vissza a stratégiai viszonyokat a poszt-szovjet régióban.

A nyugati világnak tehát szembe kell néznie azzal a ténnyel, hogy végérvényesen elmultak azok az idők, amikor Oroszország a Szovjetunió összeomlása után csak egy gyenge és kiszolgáltatott regionális hatalom volt, valamint Kínát egy bezárkózó, gazdaságilag és katonailag nem igazán jelentős országgént definiálták. Amerika szuperhatalmi státusza napjainkban már nem azt jelenti, hogy egypólusú világban élünk, hiszen politikáját Oroszország és Kína olykor kifogásolja és provokálja, máskor elutasítja. Ez a szuperhatalmi státusz fokozatosan megszűnni látszik, hiszen napjaink nemzetközi rendszerében egy állam gazdasági potenciálja már legalább akkora jelentőséggel bír, mint katonai ereje, az Egyesült Államok pozíciói pedig ezen a téren is gyengültek az ország külső eladósodottságának mértéke, a jelzálogpiaci és a pénzügyi szektor válsága és a likviditás világméretű beszűkülése, tehát a gazdasági válság következtében. Eközben Európát is súlyosan megroppantotta a gazdasági válság, s mára szembetűnővé vált, hogy a globális geopolitikai játszmában ténylegesen nem tud részt venni, s még inkább nem tud beleszólni. Hiába a gazdaságpolitikai fejlettsége, ha nem fordít eleget katonai képességeire, ha nem tud közös hangon megszólalni és egységesen fellépni külpolitikai kérdésekben. A példák sora szinte végtelen: az iraki háború megindítása körül kialakult eltérő álláspontok, Koszovó függetlenségének elismerésekor az egybehangzó állásfoglalás hiánya, az Oroszországgal való viszony és az afganisztáni terror-ellenes háború inkohereus megítélése, a gazdasági válságra adódó egységes válaszok hiánya s a legfrissebb, a napjainkban zajló ukrán válság. Összefoglalva az eddigieket úgy gondolom, hogy a 21. századi hatalmi egyensúlyon alapuló többpólusú világrendben sokszor egymással ellentétes nemzeti érdekek és ambíciók versenyeznek, és a világ továbbra is vagy még inkább a helyi erőszak, a globális fenyegetések és feszültségek színtere maradhat, ahol a nem állami szereplők is jelentős külpolitikai szerepet játszhatnak. Ebben a decentralizált, anarchikus nemzetközi rendszerben az államok magatartását újra a mindenfajta függőség csökkentésére, illetve annak elkerülésére irányuló törekvés fogja jellemezni, ahol alacsony intenzitású, ám nagy gyakoriságú háborúk vélhetően főleg csak a periférián tudnak majd megjelenni, ám a nacionalista, etnikai típusú konfliktusok már a centrumban vagy a centrum perifériáján is megjelennek. Ebből kifolyólag a konfliktusmegelőzés és válságkezelés a nyugati világnak a jövőben még fontosabb feladatává válik, hiszen ebben nemcsak több évtizedes tapasztalattal rendelkezik, de azokkal az erőforrásokkal is, amelyek ezek hiteles végrehajtásához szükségesek.

1.1 A válságkezelés fogalmi kontextusa

A fegyveres konfliktusok vizsgálata állandó tárgya a hadtudománynak mint a fegyveres küzdelem alapvető törvényszerűségeit és összetevőit vizsgáló diszciplínának, s bár úgy tűnik, hogy a konfliktusmegelőzés tematikája nem tekint vissza nagy múltra, mégis, a gondolattal már nagyon régóta foglalkoznak. Filozófiai előzménye Kanttól és Rousseautól származik, azonban a mai értelemben vett válságkezelés és konfliktusmegelőzés szigorúan a második világháborútól datálódik.

A hidegháborús időszak alatt a kutatóközpontok egyik kedvelt kutatási témájává vált a válságkezelés, hiszen a szuperhatalmi rivalizálás mellett egy másik létező kutatási alternatívát nyújtott a tudósoknak. Margaret Mead¹² következtetése az volt, hogy a háború és a válság tulajdonképpen tanult mechanizmusok, és mint ilyenek, nem feltétlenül függenek össze az emberi természettel, s mivel ezeket tanulták az emberek, és rájöttek, hogy eredményt lehet ezáltal elérni, az is megtanítható, hogy leszokjanak ezekről, és békés eszközökhöz folyamodjanak.

McNamara az 1962-es kubai rakétaválság sikeres kezelése után úgy vélekedett, hogy a továbbiakban nincs értelme katonai stratégiáról, sokkal inkább válságkezelésről beszélni. Szerinte a jövőben válságról válságra vergődünk majd, és az lesz a legfontosabb dolgunk, hogy ezeket kezeljük.¹³

Matus János a nemzetközi kapcsolatok elméletének két nagy iskoláját különbözteti meg: a realistát és a liberálist. A realista iskola képviselői szerint az emberi természet alapvetően konfliktusos és versengő, ezért benne van az erőszak lehetősége. A realista elmélet szerint a konfliktus- és válságkezelés elmélete szükségszerűen kapcsolódik a háborúhoz és a nemzetközi rendszer nemzetállami modelljéhez. Az első nagy témát ehhez a kubai rakétaválság szolgáltatta, amely után elkezdődött az incidens okainak, megoldásának és a jövőbeni hatásoknak a kiértékelése.

Egy másik, ezzel ellentétes világlátás az úgynevezett liberális elmélet, amely szerint az államok közötti kölcsönös függőség, a gazdasági együttműködés, a nemzetközi kereskedelem szintjének növekedése az államokat óvatossá teszi a konfliktusos magatartásban. Ehhez hozzáteszik, hogy a nemzetközi jogra való támaszkodás, a nemzetközi intézmények egyre fontosabb szerepe miatt – bár lesznek válságok – a világ alapvetően valószínűleg békés lesz, és a katonai erő alkalmazásának lehetősége csökkenni fog.¹⁴

A válságmegelőzés gondolatának kedvezett az enyhülés időszaka, amelyhez hozzájárult a nagyhatalmak együttműködési készsége is. Ugyanakkor ezen stratégiák csak a válságkezelések rövid távú és gyors megoldására fordítottak figyelmet, elhanyagolták a hosszú távú stratégiák kidolgozását és a válságkezelést, amelyek az okok feltárására, majd a későbbi lehetőségek kidolgozására helyezték a hangsúlyt.

Ennél tágabb megközelítéssel, az okok mélyebb feltárásával foglalkozik a konfliktuskezelés és békekutatás. A legismertebb gondolkodó ezen a területen Quincy Wright

12 Margaret Mead (1901–1978) amerikai antropológus, aki az 1960-as és 1970-es évek során meghatározó szerepet töltött be a tömegmédiában mint író és előadó. A Britannica Hungarica enciklopédia szerint közéleti személyiségként sokféle kérdésben foglalt állást a női jogoktól a gyermeknevelésen és a nemi erkölcsön át a nukleáris fegyverek elterjedéséig, a rasszok közti viszonyokig, a kábítószer-fogyasztásig, a születésszabályozásig, a környezetszennyezésig és a harmadik világbeli éhezéssig.

13 Robert Strange McNamara (Oakland, 1916. június 9. – Washington, 2009. július 6.) az Amerikai Egyesült Államok védelmi minisztere 1961–1968 között, a vietnami háború alatt. 1968-as leváltása után a Világbank 5. elnöke 1981-ig.

14 MATUS János: *A biztonságfelfogás új elemeinek hatása a katonai gondolkodásra, hadtudományra.* Hadtudomány, 14. évf. 2009/1-2. 13.

és Lewis Richardson¹⁵ volt, akik elutasították a nukleáris fegyverek alkalmazását és az elrettentést, mintegy a háború elkerülésének eszközét, helyette azt vallották, hogy a háborúkat a békére törekvéssel való politizálással kell megteremteni.

Kenneth Boulding 1957-ben alapította meg *Journal of Conflict Resolution* című folyóiratát, majd 1959-ben a Center for Research on Conflict Resolution intézetet a Michigani Egyetemen, amely a konfliktusmegelőzés és a korai előrejelző rendszerek kutatásával, illetve a nemzetközi kapcsolatok átalakításával foglalkozott. Európában Johan Galtung 1960-ban alapított kutatóhelyet az Oslói Egyetemen (ma PRIO, Nemzetközi Békakutató Intézet), majd 1964-ben létrehozta a *Journal of Peace Research* című folyóiratot. Konfliktusokkal foglalkozó kutatóhelyek jöttek létre az Egyesült Királyságban, 1959-ben a Lancaster Egyetemen, az 1970-es évek elején pedig a Bradford Egyetemen.

Ezen a fórumokon a tudósoközösségektől inspirálódva világszerte olyan témákkal kezdtek el foglalkozni, mint az emberi jogok, igazságosság és az egyenlőség kérdése, amelyek még ma is napirenden vannak. Ezen gondolatok bekerültek a köztudatba, és széles társadalmi körben antinukleáris mozgalommá fejlődtek a 1970-es, 1980-as évek-re. Mindazonáltal az az állítás, hogy a konfliktusok kiváltó okainak kezelésére mind a nemzetközi rendszerben, mind az adott ország belpolitikájában szükség van, nem volt népszerű és elfogadott nézet. Bár a szuperhatalmak korának bukásával csökkent a nukleáris háború veszélye, a perifériákon azonban az addig elfojtott erőszakos konfliktusok terjedésének lehettünk szemtanúi.

A változás az 1990-es években következett be, amikor a konfliktus- és válságkezelés témaköre előkelő helyre került a biztonságpolitika napirendjén. A konfliktuskezelés jelentőségének növekedése az 1990-es évek elején számos okra vezethető vissza. A nemzetközi szervezetek és a nem kormányzati szervezetek kulcsfontosságú napirendtették a konfliktusmegelőzést mint jelentős politikai célkitűzést a hidegháború utáni években. A hidegháború alatt a közös fellépéseknek számos akadálya ismert, amelyek a bipoláris rendszer felbomlása után megszűntek. Egyre égetőbb volt azonban új megoldásokat találni a Szovjetunió felbomlását követő erőszakos konfliktusok számának növekedésére.

Az 1990-es években a nemzetközi szervezetek álltak a változás élére. Az EBESZ hatáskörét kibővítették, választási és emberi jogi megfigyelőket küldtek a keleti tömb országaiba. Az ENSZ legfontosabb céljai közé került a korai figyelmeztető rendszer és a preventív diplomáciai technikák fejlesztése. A nem kormányzati szervezetek aktív, nem hivatalos diplomáciai és lobbizó tevékenységet vállaltak a nemzetközi konfliktusok megelőzése érdekében. A NATO hidegháborús védelmi szövetségből az ENSZ válságkezelő tevékenységének partnerévé vált. Az EU a konfliktusmegelőzés és válságkezelés

---

¹⁵ Quincy Wright: amerikai politológus, társadalomtudós. Legnagyobb hatású műve az 1942-ben megjelent *A Study of War* című, amelyben a háború intézményét vizsgálta jogi és kulturális szempontok alapján. Lewis Richardson angol meteorológus és békakutató, aki matematikai, statisztikai modellezések alkalmazásával vizsgálta a háború és a béke állapotát.

színterén új szereplőként lépett elő, miután hivatalosan is megalapította a közös kül- és biztonságpolitikát 1991-ben.

Még ebben az évben, 1991-ben kitört a délszláv háború, miközben az ENSZ a somáliai (1993) és ruandai (1994) háborúval és pusztítással volt elfoglalva. A nemzetközi közösségnek az 1990-es években bőven volt lehetősége, hogy a felmerülő válaszokra ütőképes válságkezelési rendszert próbáljon meg kidolgozni, de csak a ruandai, majd a koszovói népiertás után érett meg az a felismerés, hogy új nemzetközi mechanizmusokat kell kidolgozni a konfliktuskezelés metodikájára.

Míg a konfliktusmegelőzés és -kezelés a hidegháború alatt még relatíve ismeretlen téma volt, a bipoláris világrend felbomlása után, a 1990-es évekre mainstream teóriává vált. S bár a konfliktusmegelőzés és válságkezelés elmélete már évtizedes hagyományokkal rendelkezik, még ma is létezik véleménykülönbség a konfliktus- és válságkezelő műveletek meghatározásával kapcsolatban.

A válságreagáló műveletek definíciójának számtalan nemzetközi és magyar megfogalmazása található a szakirodalomban, de alapjaikat tekintve megegyeznek abban, hogy a válság megszüntetésére, kialakulásának megelőzésére irányuló tevékenységek összessége, amelyet főként a katonai erő alkalmazása nélküli céllal alkalmaznak. A magyar szakértők közül a teljesség igénye nélkül a következő szerzőket emelem ki, akik a konfliktus- és válságkezelés témakörével foglalkoztak.

Resperger István a mai konfliktusokat sokszor önfenntartóknak, ellenőrizhetetleneknek jellemzi, amelyek igen hosszan okoznak problémákat egy-egy térségben. A fegyveres konfliktusok hatásairól elmondja, hogy a 20. század konfliktusaihoz képest és a 21. század konfliktusainál a szereplőkben van nagy változás: a széteső államok miatt nem az államok a jogalanyai a háborúknak, hanem a hadurak, törzsfők, terrorista csoportok és szervezett bűnözői körök. E szereplők közös új vonása, hogy nincs jogi legitimizációjuk, nem követnek semmilyen szabályokat, nem tartják be a nyugati világ által elfogadott és érvényesített elveket. A felső katonai stratégia szintjén viszonylag kevés változás van, míg hadművelleti, harcászati szinten és főleg a katonatechnikai megoldásokban sok az új elem.¹⁶ Resperger István a válsághelyzetet úgy jellemzi, hogy válsághelyzetben feszültség keletkezik a résztvevők között, akik valamilyen eszközzel (politikai, diplomáciai, gazdasági, katonai) megpróbálják a kialakult helyzetet befolyásolni

Egy másik szerző, Padányi József megfogalmazásában a válságreagáló műveletek olyan többcélú műveletek, amelyek magukban foglalják a politikai, diplomáciai, katonai és civil tevékenységeket, amelyeket a nemzetközi jogokkal összhangban indítanak és hajtanak végre, hozzájárulnak a konfliktus megelőzéséhez, a válság megszüntetéséhez és a béke újbóli megteremtéséhez – általában a fegyveres erők segítségével.¹⁷

16 RESPERGER István: *A 21. század konfliktusainak hatása a hadtudományra*. Hadtudomány, 14. évf. 2009/1-2. 15.

17 *A válságreagáló műveletek elmélete és gyakorlata a XXI. században*. Szerk.: PADÁNYI József. Egyetemi jegyzet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2004.

Bence Balázs – Dr. Deák János – Dr. Szternák György szerzők szerint a válságreakáló műveletek olyan tevékenységek, amelyek során a katonai képességeket a harci műveletektől eltérő céllal alkalmazzák olyan helyzetben, amikor a békés körülményeket egy lehetséges összecsapás vagy konfliktus veszélye fenyegeti. Ilyen helyzetekben a béke helyreállítására vagy a helyzet stabilizálására – ha lehetséges, akkor a fegyveres beavatkozást kerülve – katonai erőt alkalmaznak.¹⁸

Farkas Tibor a válságreakáló műveletet olyan többfunkciós műveletként jellemzi, amely politikai, katonai és civil tevékenységeket is felsorakoztat, megfelelnek a nemzetközi jognak, és a konfliktus és a válság megelőzésére, megszüntetésére irányulnak.¹⁹

Németh József szerint a válságreakáló műveleteket olyan típusú válságok, konfliktusok esetén alkalmazzák, amikor kezelésükhöz fegyveres erő alkalmazására van szükség, a fegyver használatával vagy anélkül. Ezekben a műveletekben megváltozott a hagyományos értelemben vett győzelem fogalma, s a cél már nem annyira az ellenség megsemmisítése a fegyveres küzdelemben, különösen nem a válságreakáló műveletekben, hanem inkább a fegyveres konfliktus megelőzése, a polgári lakosság életének megóvása, elsősorban politikai, diplomáciai, gazdasági eszközökkel és nyomásgyakorlással. Ezek sikertelensége esetében katonai megelőző lépésekkel a válságot kiváltó okokat kell megszüntetni, tárgyalások útján kikényszeríteni. Ugyanakkor a válságreakáló műveletek végrehajtása esetén – a technológiai fölény segítségével – az ellenség politikai, közigazgatási, katonai vezetésének megbontása, képességektől való megfosztása lett (lehet) az első számú feladat, a polgári lakosság életének megóvása mellett. Németh József szerint az említett célok csak akkor teljesíthetők – a válságreakáló műveletben részt vevő állomány megóvása mellett –, ha a válság körzetéről vagy a tervezett művelet területéről a lehető legpontosabb hadászati és harcászati szintű felderítési adatokkal rendelkezünk. Másképpen, ha a válságkörzetről a lehető legkorábban és a legteljesebb mértékben áll rendelkezésre információ.²⁰

A célok és a módszerek tehát a válság fajtájától, formájától és geopolitikai környezet-től függően változóak lehetnek, ezért minden esetben más-más sajátosságok érvényesülnek a végrehajtás során.

---

18 BENCE Balázs – DR. DEÁK János – DR. SZTERNÁK György: *Gondolatok a Válságreakáló műveletekről I. rész.* Hadtudomány http://193.224.76.4/download/konyvtar/digitgy/nek/2005_2/02_bence_deak_szternak.pdf, letöltve: 2014. május 29.

19 FARKAS Tibor: *Válságkezelés, válságreakáló műveletek.* Hadtudományi Szemle, 1. évf. 2008./1. 1–6.

20 NÉMETH József: *A jövő fegyveres konfliktusainak jellemzői, a szárazföldi haderő részvétele a konfliktusok kezelésében,* különös tekintettel a válságreakáló műveletek biztonságpolitikai jellemzőire. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2005.

1.2 Konfliktus- és válságkezelés a nemzetközi jogban

A válság rendezésével kapcsolatos rendszabályokról a nemzetközi jog rendelkezik, amelyekkel az ENSZ Alapokmány VI., VII. fejezete foglalkozik, melyeket agresszió esetén foganatosíthatnak. A Biztonsági Tanács (BT) az első lépésben felhívja az érdekelt feleket, hogy alkalmazkodjanak azokhoz az ideiglenes rendszabályokhoz, amelyeket szükségesnek ítélt.²¹ A második lépésben a BT határoz, hogy „milyen fegyveres erők felhasználásával nem járó rendszabályokat kíván foganatosítani abból a célból, hogy határozatainak érvényt szerezzen, és felhívja az ENSZ tagállamait arra, hogy alkalmazzanak ilyen rendszabályokat”.²² Ilyen rendszabályoknak tekinthetők például a gazdasági kapcsolatok teljes vagy részleges felfüggesztése, a diplomáciai kapcsolatok megszakítása vagy a szankció alá vont ország nemzetközi légiforgalmi blokádja. Ha ezek a rendszabályok sem elégségesek, akkor a BT „légi, tengeri és szárazföldi fegyveres erők felhasználásával olyan műveleteket foganatosíthat, amelyeket a nemzetközi béke és biztonság fenntartásához vagy helyreállításához szükségesnek ítélt”.²³

A hidegháborúban alkalmazott, a szakirodalomban „hagyományos” békefenntartásnak nevezett akciókat az 1990-es évek során felváltották a békefenntartás különféle szintjei, második, sőt, ma már harmadik generációs békefenntartásról beszélhetünk.

Az első kategóriához a kényszerítés nélküli mandátummal, de katonai személyzettel végrehajtott műveletek tartoznak, amelyek fő feladata a felek közötti békés megállapodás előfeltételeinek megteremtése, míg a másod és harmadik generációs békefenntartásban a status quo megőrzése helyett egy szilárd és fenntartható béke megteremtését irányozzák elő. Boutros Boutros-Ghali ENSZ-főtitkár 1992-ben készítette el Agenda for Peace elnevezésű békeprogramját, melyben lefektette a második generációs békefenntartó tevékenységek osztályozásának alapjait. Ez a keretdokumentum választ kívánt adni a változások generálta problémák megoldására, valamint az új típusú kihívásokra. A dokumentum szerint az új típusú kihívások komplexitásuk miatt szükségessé teszik a feladatok komplexitásának megteremtését is. Ezért az ENSZ a jövőben fokozottan együtt kíván működni olyan regionális szervezetekkel is, amelyek részt tudnak venni ezen válságok megoldásában.

1.3 Az új típusú válságkezelés jellemzői

- Katonákon kívül civil szakértők és nem állami szervezetek bevonása a műveletekbe.
- Mandátumuk gyakran magában foglalja a választások megszervezését és végrehajtását is.
- A biztonság alapszintjének elérése után rendőri erőket alkalmaznak.

21 ENSZ Alapokmány, VII. fejezet, 40. cikk

22 ENSZ Alapokmány, VII. fejezet, 41. cikk

23 ENSZ Alapokmány, VII. fejezet, 42. cikk

- Vizsgálják, és a demokratizálódás jegyében átalakítják a bírói és büntetés-végrehajtási rendszert.
- Általánosságban törekednek a demokratikus intézményrendszer megteremtésére, illetve ahol volt, visszaállítására.
- Többségükben nem államok közötti, hanem államon belüli konfliktusok kezeléséről van szó.
- A missziók katonai összetevői a korábbinál messzemenően nagyobb hatékonyságot mutatnak.
- Az esetek egy részében a missziókat végrehajtó országok nyíltan megsértették az ENSZ alapokmányának a szuverén államok belügyeibe való beavatkozás tilalmát.²⁴

A Boutros-Ghali-jelentés felveti a prevenció kérdését, a konfliktus eskalációját, a korai beavatkozást, az interetnikai konfliktusoknál ezek összetettebb kezelésének igényét (a katonai erő mellett a gazdasági, társadalmi elemek jelentőségét), valamint azt, hogy a tárgyalások nem nélkülözhetik a kényszerítő eszközök jelenlétét.

A Biztonsági Tanács a Boutros-Ghali jelentésre reagálva négy területet jelölt meg, ahol a továbbiakban az ENSZ tevékenysége kívánatos:

- preventív diplomácia,
- béketeremtés,
- békefenntartás,
- békeépítés.

A továbbiakban az ENSZ terminológia által gyakorolt vagy javasolt formákat mutatom be a preventív diplomácián át a békeépítésig.

1.3.1 Preventív diplomácia

A preventív diplomácia olyan tevékenység, amelynek célja, hogy megakadályozza a felek közötti viták keletkezését, a meglévő viták konfliktusba fordulását, és korlátozza a konfliktus továbbterjedését. A preventív diplomácia a feleket a megállapodás felé szorítja, elsősorban olyan békés eszközök útján, amelyeket az ENSZ Alapokmányának VI. fejezetében fektettek le. Sikere érdekében a felek közötti bizalom fokozására van szükség, amely magában foglalja a katonai adatok cseréjén a felek képviselőinek kölcsönös látogatásán át a regionális fegyverzetcsökkentési megállapodások aláírásáig történő akciókat. A preventív diplomácia kulcseleme a ténymegállapítás, amelyhez azonban monitoring és előrejelző rendszer megléte szükséges, mert csak így jöhet létre a hatékony döntéshozatali mechanizmus.²⁵

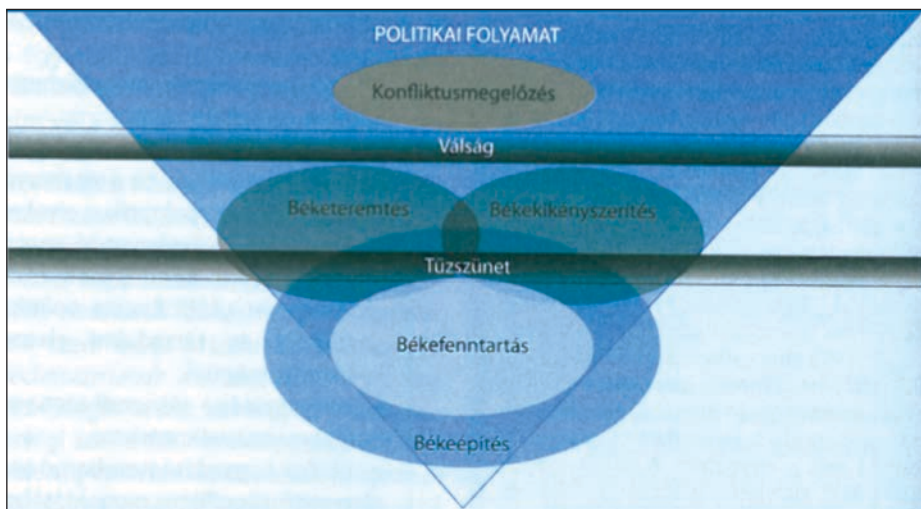
24 GAZDAG Ferenc: *Az európai integráció és külpolitika*. Osiris Kiadó, Budapest, 2005. 345.

25 GAZDAG Ferenc (szerk.): *Biztonsági tanulmányok – biztonságpolitika*. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2011. 345.

1.3.2 Béketeremtés

Béketeremtésre a konfliktus kirobbanása után kerül sor, és célja, hogy csökkentse a konfliktus intenzitását, meggátolja az eskalációt, és a feleket a békés megoldás elérésére kényszerítse. A béketeremtés közeli rokona a békekikényszerítés, melyet gyakran úgy jellemezhetünk, mint korlátozott célkitűzésű katonai műveletek, amelyeket az ENSZ Biztonsági Tanácsa rendelt el. „Ezeket a katonai műveleteket rendszerint diplomáciai tevékenységek támogatják. Minden katonai műveletben az elégséges erők alkalmazásának elvét kell követni, azonban a békekikényszerítő műveletekben aránytalanul alkalmazott erők a konfliktus kiterjedéséhez vagy a hátszág támogatásának elvesztéséhez vezethetnek. A szükséges minimális erő alkalmazásának elve ebben az esetben kiemelten fontos.”²⁶

1. ábra: Összefüggés a békeműveletek szakaszai között

Forrás: GAZDAG Ferenc: *Biztonsági tanulmányok – biztonságpolitika*. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2011. 344.

A tűzszünet létrehozását és fenntartását követően törekedni kell a békeszerződés létrehozására, amit a békefenntartás időszaka alatt be kell tartatni. Boutros Boutros-Ghali jelentésében kifejezetten felhívja a figyelmet arra, hogy nem lehet választóvonal a béketeremtés és a békefenntartás között. A béketeremtés gyakran előzménye a békefenntar-

26 GELSEI András: *Békekikényszerítő műveletek*. Hadtudomány, <http://uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/20022/hadtud/gelsei.html>, letöltve: 2014. május 28.

tásnak, ahogy az ENSZ felvonulása a helyszínen növelheti a konfliktusmegelőzés lehetőségét, elősegíti a béketeremtés munkáját, és számos esetben a békeépítés előfeltétele.²⁷

1.3.3 Békefenntartás

A békefenntartás Boutros-Ghali szerint az ENSZ találmánya, amely bizonyos stabilitást hozott a világ számos, feszültségektől terhes térségébe. A békefenntartó műveletek sikerének követelményei szerint a következők: világos és a gyakorlatban megvalósítható mandátum; a felek közötti együttműködés a mandátum végrehajtásában, a Biztonsági Tanács folyamatos támogatása, a tagállamok készsége, hogy hozzájáruljanak az igényelt katonai, rendőri és civil állomány felállításához, beleértve a szakértőket is, hatékony ENSZ irányítás a székhelyen és a helyszínen, megfelelő pénzügyi és logisztikai támogatás. A békefenntartás egyre inkább megköveteli, hogy a polgári politikai tisztségviselők, az emberi jogok megfigyelői, választási hivatalnokok, a menekültügyi és humanitárius segély szakértői, valamint a rendőrség ugyanolyan központi szerepet játsszon, mint a katonák.²⁸

Ezt az új típusú békefenntartást Gazdag Ferenc „kiterjesztett békefenntartásnak” hívja,²⁹ amely abban különbözik a hagyományos békefenntartástól, hogy céljai és funkciói sokkal átfogóbbak, mint elődjéé. A békefenntartó erők a hagyományos katonai feladatok mellett ugyanis civil feladatokat is ellátnak, mint például a választások biztonságának garantálása, fegyveres erők átszervezése és kiképzése, infrastruktúra helyreállítása. A legújabb, tehát harmadik típusú békefenntartás már csak abban különbözik az előzőtől, hogy a békefenntartó és békekikényszerítő akciókat itt már nagyon szűk mezsgye választja el egymástól, a fegyverhasználat is gyakoribb, és a nemzetközi szervezetek száma a missziók működtetésében is jelentősebb.

1.3.4 Konfliktust követő békeépítés

A békeépítés célja, hogy a béketeremtő és békefenntartó műveletek sikerét előmozdítsa oly módon, hogy átfogó erőfeszítéseket tesz a béke megszilárdítására irányuló struktúrák felismerése és támogatása, valamint az emberek közötti bizalom és jólét érzetének elősegítésével. A békeépítés a következő feladatokat foglalja magában: a háború befejezése után a korábban háborúzó felek lefegyverzését, a fegyverek őrzését és lehetséges megsemmisítését, a rend helyreállítását, a menekültek hazatelepítését, a biztonsági állomány tanácsadói és felkészítési támogatását, a választások ellenőrzését, az emberi jogok védelmére irányuló erőfeszítések elősegítését, a politikai részvétel formális és informális

---

27 BOUTROS-GHALI, Boutros: *Békeprogram. (An Agenda for Peace). Preventív diplomácia, béketeremtés és békefenntartás. A főtitkár jelentése a Biztonsági Tanács 1992. január 31-ei csúcstalálkozóján elfogadott nyilatkozatnak megfelelően.* Egyesült Nemzetek Tájékoztatási Főosztálya – Magyar ENSZ Társaság, Budapest – New York, 1992. 13.

28 I. m. 15.

29 GAZDAG Ferenc (szerk.): *Biztonságpolitika.* SVKH – Budapest, 2001.

folyamatainak támogatását. Amíg a preventív diplomácia feladata a válság elkerülése, addig a konfliktust követő békeépítés a válság ismétlődésének megakadályozása.³⁰

1.4 Konfliktusmegelőzés, békeépítés és békeközvetítés az Európai Unió tipológiája szerint

A békeépítés és a konfliktusmegelőzés központi szerepet tölt be az az Európai Unió, ezen belül is az Európai Külügyi Szolgálat tevékenységében,³¹ bár az Európai Unió biztonságpolitikai stratégiájában deklarálja, hogy közös kül- és biztonságpolitikájának alapjául a diplomácia szolgál. A konfliktusokat elsősorban diplomáciai úton igyekszik megoldani, és a kölcsönös megértést a kereskedelem, a segítségnyújtás, valamint a biztonság- és a védelempolitika révén rendelkezésre álló lehetőségeken keresztül segíti elő. Álláspontja szerint az államok szuverenitása, függetlensége és területi sérthetetlensége, valamint a viták békés rendezése nem képezheti alku tárgyát, katonai erő semmilyen körülmények között nem rendezheti a területi konfliktusokat. Az Európai Biztonsági Stratégia szerint globális szinten Európának vezető szerepet kell játszania a többoldalú rend megújításában, de a nemzetközi rendszer csúcán az ENSZ áll, és minden biztonsággal összefüggő uniós tevékenység az ENSZ-célkitűzésekhez kapcsolódik.³² A következőkben az Európai Unió saját tipológiáját használom a konfliktusmegelőzés, békeépítés és békeközvetítés bemutatására.

1.4.1 Békeépítés

Az EU fontos szerepet játszik a béke megteremtésében és megőrzésében, s ennek a feladatnak több síkon és többféle minőségben tesz eleget:

- A világ legnagyobb kereskedelmi forgalmát bonyolítja le más országokkal.
- A legtöbb segélyt nyújtja a rászorulóknak.
- Jelentős szerepet vállal a nemzetközi szervezetek tevékenységében.

Az Unió nagyon sokféle eszközt mozgósít a külső támogatás terén annak érdekében, hogy elősegítse a konfliktusmegelőzést és a békeépítést szolgáló erőfeszítéseket, éves kötelezettségvállalások alapján világszinten az EU egyike azoknak, akik a legtöbb segítséget nyújtják ezen a téren.³³

30 BOUTROS-GHALI, B.: *Békeprogram. (An Agenda for Peace)*, i. m. 16.

31 EUSz 21. cikk 2. bekezdés

32 Európai Biztonsági Stratégia, Biztonságos Európa egy Jobb Világban, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/QC7809568HUC.pdf, letöltve: 2014. május 26.

33 Európai Külügyi Szolgálat, http://eeas.europa.eu/cfsp/conflict_prevention/index_hu.htm, letöltve: 2014. május 26.

1.4.2 Konfliktusmegelőzés

Az EU erőszakos konfliktusok megelőzését célzó külső fellépésének fontos alkotóelemét képezik az alábbi tevékenységek:

- az erőszakos konfliktusok veszélyének korai azonosítása, valamint a korai figyelmeztetés és a korai fellépés közötti időbeni szakadék áthidalása;
- a konfliktushelyzetek jobb megértése (kiváltó okok, szereplők, dinamika);
- az EU cselekvési lehetőségeinek hatékonyabb feltérképezése;
- a külső segítségnyújtás konfliktusérzékeny megtervezése és ütemezése.

Ezzel összefüggésben az Európai Unió szorgalmazza a konfliktuselemzés következtetés alkalmazását, különösen azoknak az országoknak az esetében, ahol nagy az instabilitás és a konfliktusveszély.

1.4.3 Békeközvetítés és párbeszéd

Az Európai Unió a rendelkezésére álló eszközök széles skáláját veti be a konfliktusmegelőzés és a békeépítés érdekében a konfliktussújtotta országokban. Ezen közé az eszközök közé tartozik a közvetítés is, mely részét képezi az EU által a gyakorlatban alkalmazott, konfliktusmegelőzést szolgáló diplomáciai módszereknek.

Az EU közvetítéssel és párbeszéddel kapcsolatos képességének megerősítésére vonatkozó koncepció alapján, melynek elfogadására 2009 novemberében került sor, az Unió saját közvetítéstámogató képességet épített ki.³⁴ Az EU különleges képviselői, az uniós küldöttségek és a közös biztonság- és védelempolitikai missziók gyakran vesznek részt a közvetítést célzó erőfeszítésekben. Szerepvállalásuk többek között magas szintű politikai tevékenységeket, politikai segítségnyújtást, illetve bizalomépítést foglal magában. Az Unió tevékeny szerepet tölt be az alulról szerveződő civilszervezetekkel folytatott párbeszédnek szintjén is, különösen a Stabilitási Eszköz révén.

Az Európai Külügyi Szolgálaton belül külön erre a célra létrehozott, a konfliktusmegelőzést, a békeépítést és a közvetítést szolgáló eszközökkel foglalkozó szervezeti egység biztosít támogatást a földrajzi térségekkel foglalkozó szolgálatok, az uniós küldöttségek, az EU különleges képviselői és az EKSZ felsővezetői számára a békeépítésre, a békeközvetítésre és a konfliktusmegelőzésre irányuló döntések meghozatalánál. A közvetítéstámogató csoport azt hivatott elősegíteni, hogy az újonnan kialakuló, illetve az elhúzódó válsághelyzetekben az érintettek a válaszlépések sorában elsőként a közvetítést és a párbeszédet alkalmazzák.³⁵

34 Concept on Strengthening EU Mediation and Dialogue Capacities, Council Of The European Union, Brussels, 10 November 2009, http://eeas.europa.eu/cfsp/conflict_prevention/docs/concept_strengthening_eu_med_en.pdf, letöltve: 2014. május 26.

35 Európai Külügyi Szolgálat, http://eeas.europa.eu/cfsp/conflict_prevention/index_hu.htm, letöltve: 2014. május 26.

2. Az Európai Unió válságkezelő képességeinek és intézményeinek fejlődése

2.1 A kezdetektől a Lisszaboni Szerződésig

A bipoláris világ összeomlása, valamint a globalizációs hatások intenzívebbé válásának következtében a kilencvenes években a gazdasági integrációra való igényt a politikai integráció váltotta fel, így a Maastricht Szerződést követően is mind gyakrabban találkozunk az EU dokumentumaiban a válságkezelés fogalmával, bár ez a válságkezelési mód nem igazán hasonlítható más nemzetközi szervezet válságkezelő tevékenységéhez.

Az integráció Alapszerződéseiben³⁶ még nem találhatók meg a válságkezelésre vonatkozó kitételek, ugyanis az EU kezdetben csak indirekt módon, nemzetközi szervezeten keresztül vett részt a válságok megelőzésében és kezelésében. A változás az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikájának (CFSP) 1992-es megjelenésével következett be, amikor több irányban is kiszélesedtek az EU válságkezelésben való részvételének lehetőségei.³⁷ A Maastrichti Szerződés aláírásával a második pillérként létrejövő Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikáját hamarosan a konfliktus megelőzéssel kapcsolatos közös állásfoglalások követték, s az 1990-es évek végére az Európai Unió a gazdasági integráció mellett már egyre inkább a politikai integrációt helyezte előtérbe, gazdasági befolyását is fokozatosan a konfliktus- és válságkezelésben használva fel.

Az EU Maastrichti Szerződésének külpolitikai tevékenységeként meghatározott alapelveiben főleg a „soft power” lehetőségeket célozta meg, ami azt jelenti, hogy a védelem és elrettentés funkciót továbbra is a NATO kezében hagyta, és az EU a határain kívül inkább a demokratikus értékrend, a tolerancia, az empátia és a demokratikus értékrendek terjesztésével, segélyezéssel és felzárkóztatási programokon keresztül való-sítaná meg a konfliktuskezelést.

A Maastrichti Szerződés külpolitikai célkitűzései:

- „Az Unió közös értékeinek, alapvető érdekeinek, függetlenségének és integritásának védelme az Egyesült Nemzetek Alapokmányának alapelveivel összhangban,
- Az Unió biztonságának megerősítése minden formában,
- A béke megőrzése és a nemzetközi biztonság megerősítése az Egyesült Nemzetek Alapokmányának alapelveivel, valamint a Helsinki Záróokmány elveivel és a Párizsi Charta célkitűzéseivel összhangban, beleértve azokat is, amelyek a külső határokra vonatkoznak,
- A nemzetközi együttműködés előmozdítása,

36 Római Szerződés (1957), Merger Treaty (1967), Single European Act (1986)

37 Például az OECD-n belül a Fejlesztési Támogatások Konfliktusmegelőzési Bizottságában (Development Assistance Committee on conflict prevention), illetve az Európa Tanács 1997-ben elfogadott állásfoglalása a válságmegelőzésről és válságkezelésről Afrikában.

- A demokrácia és a jogállamiság fejlesztése és megerősítése, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartása.³⁸

A közös kül- és biztonságpolitika (KKBP) működési elvei szerint a tagállamok minden általános jelentőségű kül- és biztonságpolitikai kérdésről tájékoztatják egymást, és egyeztetik álláspontjukat. A Maastrichti Szerződés két jogforrást vezetett be a közös kül- és biztonságpolitika gyakorlati működtetéséhez, a közös állásfoglalást és a közös akciót. Az Európai Tanácsban a tagállamok miniszterei közös álláspontot (common position) alakíthatnak ki, közös intézkedésekről (joint action) határozhatnak, egyezményeket fogadhatnak el. A szuverenitás sérthetősége miatt a döntéseket egyhangúan hozzák, kivéve az eljárási kérdéseket és a közös intézkedések végrehajtását, mert ott kétharmados többségre van szükség. A Maastrichti Szerződés ugyanakkor ki kívánta terjeszteni az EU képességeit a nem civil területekre is, ugyanis kimondta, hogy az EU-tagállamok hosszabb távon törekednek közös védelempolitika kialakítására, amely idővel elvezethet a közös védelemhez. „A közös védelmi politika fokozatos kialakítását a tagállamok – az általuk megfelelőnek ítélt mértékben – a közöttük a fegyverkezés terén megvalósuló együttműködéssel fogják támogatni. Az EU védelempolitikájára vonatkozó döntések előkészítésére és kidolgozására az integráció szerves részének tekintett Nyugat-európai Uniót (NYEU) kérte fel.”³⁹

A Maastrichti Szerződés aláírása után a Nyugat-európai Unió Miniszteri Tanácsának Petersbergi Nyilatkozatában⁴⁰ a NYEU kinyilvánította, hogy a szervezet kész konfliktusmegelőző és válságkezelő intézkedések hatékony végrehajtásának támogatására, beleértve az EBEÉ és az ENSZ BT által jóváhagyott békefenntartó tevékenységet. A tagállamok pedig készek a NYEU fennhatósága alatt végrehajtandó feladatok lebonyolításához a szervezet rendelkezésére bocsátani a hagyományos erők teljes spektrumát lefedő katonai egységeket. Az egységek felhasználásáról a NYEU Tanácsa dönt az ENSZ Alapokmánya rendelkezéseivel összhangban. A tervezett felhasználás elsősorban mentési, békefenntartó, válságkezelő és béketeremtő feladatokat jelent. Ezek az egységek a tagállamok haderőinek kötelékeiből kerülnének ki, s a NATO-val való konzultációt követően olyan csapatokat is magukban foglalnának, amelyek a NATO keretében is feladatokat látnak el. Ezek a később Petersbergi Feladatok néven elhíresült célok a továbbiakban az EU katonai erőinek egyik fő feladata lett.

38 Szerződés az Európai Unióról, V. CÍM, 11. cikk, www.nefmi.gov.hu/download.php?docID=366, letöltve: 2014. március 29.

39 Szerződés az Európai Unióról, V. CÍM, 17. cikk, www.nefmi.gov.hu/download.php?docID=366, letöltve: 2014. március 29.

40 WEU Council of Ministers, Petersberg Declaration. Bonn. 19 June 1992. www.weu.int/eng/comm/92-petersberg.thm, 2008. február 1. A Nyugat-európai Unió egy 1954-ben létrehozott szervezet, amely a tagállamok gazdasági, politikai és kulturális együttműködését, főként és elsősorban azonban közös védelmét kívánta elősegíteni. Alapítói a Benelux országok, Franciaország, Nagy-Britannia, a Német Szövetségi Köztársaság és Olaszország, 1989-ben csatlakozott Portugália és Spanyolország is. A szervezet egyrészt a NATO, másrészt az Európai Gazdasági Közösség árnyékában évtizedeken át „szunyókált”, és csak az 1990-es évek elejétől kezdett ismét felélni, amióta az EU biztonságpolitikáját rá kívánják alapozni, azonban 1999-ben Kölnben a WEU-nak az EU-ba történő fokozatos integrálásáról döntöttek.

Az 1997-ben megkötött Amszterdami Szerződés formálisan is bevezette a válságmegelőzésre vonatkozó passzusokat és politikákat az integrációs mechanizmusok közé, úgy, hogy a NYEU pozícióját az EU pozíciójának megerősítése érdekében gyengítette. „A NYEU támogatta az Uniót a közös kül- és biztonságpolitika e cikkben meghatározottak szerinti védelmi szempontjainak a kialakításában. A közös védelmi politika fokozatos kialakítását a tagállamok – az általuk megfelelőnek ítélt mértékben – a közöttük a fegyverkezés terén megvalósuló együttműködéssel fogják támogatni. Az ebben a cikkben szereplő kérdések magukban foglalták a humanitárius és mentési feladatokat, a békefenntartó feladatokat és a harcoló erők válságkezelésben végzett feladatait, beleértve a béketeremtést is.”⁴¹

„Az Unió ennek megfelelően ösztönözte a NYEU-val való szorosabb intézményi kapcsolatokat, figyelemmel annak lehetőségére, hogy az Európai Tanács ilyen értelmű határozata esetén a NYEU az Unióba integrálódjon.”⁴² „Az Unió igénybe veszi a NYEU-t védelmi vonatkozású határozatainak és fellépéseinek kidolgozásában és végrehajtásában. Az Európai Tanácsnak az iránymutatások megállapítására vonatkozó 13. cikk szerinti hatásköre a NYEU -ra is kiterjed azokban az ügyekben, amelyekben az Unió a NYEU -t igénybe veszi.”⁴³

Az EU Amszterdamban bevezette a konstruktív tartózkodás lehetőségét, amely azt jelenti, hogy ha bármely tagállam valamilyen okból kifolyólag nem akar részt venni egy közös akcióban, de azt megakadályozni sem akarja, akkor tartózkodásával nem gátolja meg a közös cselekvést.

Az 1999. júniusi kölni európai csúc fordulatot hozott, hiszen az Európai Tanács által kiadott dokumentumban megjelent a „közös európai biztonság- és védelempolitika” (Common European Security and Defence Policy) kifejezés. Ennek érdekében döntés született arról, hogy az EU-nak rendelkeznie kell a Petersberg-típusú válságkezelési feladatokkal kapcsolatos döntési és cselekvési képességekkel és intézményi struktúrákkal. Az Európa Tanács kinyilvánította, hogy az EU-nak szándékában áll a NYEU ilyen jellegű funkcióinak átvétele, valamint az Unió esetenként, a körülmények függvényében dönthet az egyes akciók NATO-eszközökhöz való hozzáféréséről vagy egy művelet önálló végrehajtásról. A kölni EU csúcstalálkozó dokumentuma hangsúlyozta egyrészt a nem EU-tag NATO-szövetségek minél szélesebb körű bevonásának, másrészt pedig a Közös Európai Biztonsági és Védelmi Politika nem katonai dimenziójának jelentőségét is. A felek azt is megállapították, hogy fontos a felderítés, a stratégiai szállítás, az irányítás és az ellenőrzés kialakítása, és nagyon lényeges a haditechnikai eszközök összehangolásának gondolata is. A kölni Európai Tanács által elindított folyamat tehát új

41 Amszterdami Szerződés az Európai Unióról Szóló Szerződés, az Európai Közösségeket Létrehozó Szerződések és Egyes Kapcsolódó Okmányok Módosításáról, 1997. J.7.2.

42 Amszterdami Szerződés az Európai Unióról Szóló Szerződés, az Európai Közösségeket Létrehozó Szerződések és Egyes Kapcsolódó Okmányok Módosításáról, 1997. J.7.1.

43 Amszterdami Szerződés az Európai Unióról Szóló Szerződés, az Európai Közösségeket Létrehozó Szerződések és Egyes Kapcsolódó Okmányok Módosításáról, 1997. J.7.3.

alapokra helyezte az európai biztonsági és védelempolitika kereteit, amely legfőképpen a válságkezelési feladatok ellátására és nem a közös védelem biztosítására hivatott.⁴⁴

Az Európai Tanács még ez év decemberének Helsinkiben megrendezett csúcstalálkozóján tovább folytatatta a kölni irányvonalaknak megfelelően az EU közös biztonság- és védelempolitikájára vonatkozó szabályozási és intézményi struktúrák kidolgozását. Az itt meghozott rendelkezések tartalmazták többek között a kialakítandó intézményi struktúrák leírását, a NATO–EU kapcsolatok lehető legteljesebb transzparenciáját és az együttműködés jegyében történő definiálását és egy nem katonai válságkezelési mechanizmus létrehozását. A dokumentum bevezette a polgári válságkezelési tevékenység fogalmát, valamint olyan politikai és katonai szervek létrehozását, mint a Politikai és Biztonsági Bizottság (Political and Security Committee), Polgári Válságkezelési Bizottság (Committee for Civilian Aspects of Crisis), Katonai Bizottság (EU Military Committee – EUMC) és Katonai Törzs (EU Military Staff).⁴⁵

Sor került az európai biztonság- és védelempolitika feladatának formális kijelölésére, a szükséges katonai képességek nagyságrendjének meghatározására és az intézményi háttér megalapozására a Helsink „Headline Goal” (fő célkitűzés) keretében. Ebben lefektették azt a cél, hogy az EU-nak 2003-ig létre kell hoznia egy olyan maximum 50–60 000 ezer főnyi katonai erőt, amely 2 hónapon belül telepíthető, illetve amely képes feladatait 1 éven keresztül ellátni, valamint kollektív képességi célként vállalni a hírszerzés, a parancsnoki vezetési és irányítási rendszer, továbbá a stratégiai légi és tengeri szállítás gyors fejlesztését.⁴⁶

Helsinkiben a közös európai biztonság- és védelempolitika feladatát a biztonság-politikai döntéshozatal autonóm képességének megteremtésében jelölték meg, amely lehetővé teszi, hogy ha a NATO mint szövetség nem érintett, az EU katonai műveleteket indítson és hajtson végre válsághelyzetek rendezése érdekében. A 2000. november 20–21-én megtartott képesség-felajánlási konferencia, továbbá a 2001. november 19–20-án megrendezett képességfejlesztési konferencia fontos állomást jelentett a képességmegvalósítás folyamatában, ahol a tagállamok a beazonosított hiányosságok tükrében elfogadták az Európai Képességek Akciótervet (European Capabilities Action Plan). Ezt a tervet az Európai Unió Katonai Törzse által kidolgozott és az akkori 15 tagország által elfogadott négy katonai forгатókönyvben azonosított képességigények elérésére dolgozták ki. Ezek: a konfliktus-megelőzés, a lakosság evakuálása, a harcoló felek erővel történő szétválasztása és a humanitárius segítségnyújtás.⁴⁷

44 DR. BALÁZS Péter: *Az Európai Unió külpolitikája magyar szemmel*. In: Európai Füzetek 8. A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ és a Külügyminisztérium közös kiadványa, Budapest 2003. 19.

45 Helsinki European Council, Annex IV. of the Presidency Conclusions Helsinki European Council 10 and 11 December 1999.

http://www.europarl.europa.eu/summits/hel2_en.htm, 2014. május 29.

46 DR. DEÁK Péter – DR. NAGY Miklós – ERDŐS István – BALOGH Béla: *Az EU új feladata: Konfliktus megelőzés és válságkezelés*. Európai Tükör és Műhelytanulmányok 89. Biztonsági és Honvédelmi Kutatások Központja, Budapest, 2003. 26–27.

47 SCHMITT, Burkard: *European Capabilities Action Plan (ECAP)*. Institute for Security Studies, <http://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/06-bsecap.pdf>, letöltve: 2014. május 29.

A 2000. június 19–20-án Santa Maria de Feiraban megtartott Európai Tanács csúcsertekezletén az EU állam- és kormányfői megerősítették az európai integrációban részt vevő országok eltökéltségét, hogy megteremtik a közös európai biztonsági és védelmi politikát, amely képes erősíteni az Unió külső cselekvését egy katonai és polgári válságkezelő képesség kifejlesztésével, teljes mértékben tiszteletben tartva az ENSZ alapkormányának elveit. Az Európai Tanács a polgári válságkezelés vonatkozásában négy területet jelölt meg, ahol a fegyveres konfliktust követően konkrét segítséget kíván nyújtani, és ennek érdekében megfelelő képességeket alakít ki:

- a rend fenntartása,
- a jogállamiság erősítése,
- a polgári védelem erősítése,
- a közigazgatás erősítése.

A fent megjelölt négy terület mellett az Európai Unió közreműködne többek között az emberi jogok védelme, a biztonsági szektorok reformja, a leszerelés, a demobilizációs és reintegrációs folyamatok kérdéseiben is. Emellett 2003-ig mintegy 5 ezer rendőrtisztet biztosítanak a nemzetközi missziókba konfliktusmegelőző és válságkezelő feladatokra. A tagállamok azt is vállalták, hogy tagállami felajánlások alapján harminc napon belül képesek lesznek kijelölni és telepíteni ezer rendőrtisztet. Az európai állam- és kormányfők üdvözölték, hogy a maga cselekvési körében a Bizottság is hajlandó hozzájárulni a polgári válságkezeléshez. A polgári válságkezeléssel összefüggésben az Európai Tanács hangsúlyozta, hogy ennek megerősítése révén az Európai Uniónak megfelelő eszközökkel kell rendelkeznie összetett politikai válságok esetében: konfliktusok kirobbanásának vagy fokozódásának megelőzése; átmeneti periódusokban a béke és a belső stabilitás megszilárdítása, valamint a válságkezelés katonai és polgári aspektusainak egymást kiegészítő biztosítása területén. A feirai csúcsmegerősítette az EU szándékát arra nézve is, hogy a helsinki döntéseknek megfelelően teljes mértékben felvállalják a petersbergi típusú konfliktusmegelőzési és válságkezelési feladatokat. Ezenkívül a Tanács javasolta a NATO-nak négy közös EU–NATO ad hoc munkacsoport felállítását a következő témákban: 1. biztonsági kérdések, 2. elérendő képességek és célok meghatározása, 3. EU hozzáférés a NATO eszközeihez és képességeihez, 4. állandó EU–NATO konzultációs struktúra kialakítása.⁴⁸

Az Európai Tanács 2000-ben megrendezett nizzai csúcstalálkozóján egyértelmű célkitűzésként fogalmazódott meg az európai biztonság- és védelempolitika működőképessé nyilvánítása legkésőbb 2001 végére, valamint a WEU minden lényegi feladatának az EU-ba történő átvétele.⁴⁹ A nizzai jelentés hangsúlyozta az EU nyitottságát és azt a szándékát, hogy a petersbergi feladatok végrehajtásában számít a nem EU tag európai

48 GOTHÁRD Péter – KISS András: *Az Európai Unió közös biztonság és védelempolitikája*, http://www.publikon.hu/application/essay/304_1.pdf, 55. letöltve: 2014. április 12.

49 A Nyugat-európai Unió 2000 decemberére lényegében befejezte politikai tevékenységét. Az utolsó miniszteri találkozóra Marseille-ben került sor 2000. november 13-án, bár a következő évben EU felkérésre még folytatta a Balkánon teljesített két feladatát, a WEU Katonai Bizottsága csak 2001. július 1-jétől vonult úgymond alvó módba, s a párizsi Biztonsági Tanulmányok Intézete, illetve a torrejonai Műholdas Felderítő Központ 2002. január 1-jével integrálódott az EU-ba.

NATO-tagokra és a többi tagjelölt ország hozzájárulására is. A jelentés aláhúzta, hogy az EU támaszkodni kíván a NATO-eszközökre, és ehhez szükség van olyan stratégiai partnerség kialakítására, amely lehetővé teszi a NATO-eszközök és képességek igénybe vételét, valamint a NATO tervezési képességeihez való hozzáférést.

A Nizzai Szerződés 27a cikke értelmében KKBP kérdésekben bevezeti a megerősített együttműködések rendszerének alkalmazását,⁵⁰ de kizárólag csak katonai és védelmi vonatkozású elemeket nem tartalmazó esetekben.⁵¹ A Nizzai Szerződés intézményi változtatásként a 25. cikk alapján a Politikai Bizottság korábbi feladatai mellett a Politikai és Biztonsági Bizottság hatáskörébe utalja a válságkezelési műveletek politikai ellenőrzésének és stratégiai irányításának feladatát.

Az Európai Unió válságkezelési politikájáról és eszközrendszeréről 2001. áprilisban készített áttekintő jelentést a Bizottság, amelyet 2001. június 15–16. között a göteborgi csúcstalálkozón hagytak jóvá.⁵² A csúcsparticipantok megerősítették, hogy az Unió külkapcsolatainak egyik legfontosabb célja a konfliktusmegelőzés, melyet integrálni kell az Európai Biztonsági és Védelmi Politikába (a továbbiakban: EBVP), a fejlesztési együttműködésekbe és a kereskedelempolitikába. A Tanács arról is döntést hozott, hogy erősíteni kell a politikai párbeszédet és az együttműködést az Unió és az ENSZ között válságmegelőzés és a válságmenedzselés terén.

A decemberi laekeni csúcstalálkozón az Európai Tanács elfogadta az európai biztonság- és védelempolitika műveleti képességeire vonatkozó nyilatkozatát, tehát az Unió hivatalosan is képessé vált egyes válságkezelő műveletek végrehajtására, igaz, csak korlátozott mértékben. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy a döntéshozatali struktúrák és eljárások immár a helyükre kerültek, s az EU képessé vált bizonyos erők és bizonyos képességek mobilizálására, amelynek köszönhetően elméletileg vállalkozhatott volna bizonyos korlátozott ambíciójú műveletek végrehajtására.

2002-ben a sevillai Európa Tanács áttekintette az Uniónak a terrorizmus elleni harcral kapcsolatos intézkedéseit, és elfogadott egy nyilatkozatot „A KKBP és benne az EBVP szerepe a terrorizmus elleni küzdelemben” címmel.⁵³ A dokumentum utalt rá,

---

50 Az úgynevezett „megerősített együttműködés” az Európai Unió azon funkciója, amely lehetővé teszi, hogy tagállamok egy csoportja bizonyos politikai területen vagy bizonyos kérdések kezelésében szorosabb együttműködésre lépjen egymással, mint a közösség egésze. Például azért, mert nem akarják „bevárni” azokat a tagállamokat, amelyek erre még nem állnak készen, vagy egyszerűen nincs hozzá kedvük. A megerősített együttműködés funkciójára azért van szükség, mert az Európai Unió sok tekintetben nem egységes: a tagállamok politikai kultúrája, gazdasági fejlettsége, sőt sok esetben céljai eltérnek. Gyakran nem lehet rájuk egységes, mindenhol egyformán érvényes szabályokat szabni, és több olyan kérdés képzelhető el, amelyben egyesek szorosabb együttműködésre vágnak, mások pedig egyáltalán nem érdekeltek.

51 Nizzai Szerződés, (2001/C 80/01), Első rész.

52 Communication from the Commission on Conflict Prevention. April 11. 2001. COM (2001) 211.

53 Declaration by the European Council on the contribution of the CFSP, including the ESDP, to the fight against terrorism, Annex V. Seville European Council 21 and 22 June 2002, Presidency Conclusions, http://www.esdp-course.ethz.ch/content/refl_doc/200206Seville_excerpt.pdf, letöltve: 2014. március 16.

hogy az EBVP -t ki kellene bővíteni a terrorizmus elleni fellépés irányába, ezzel precedens módon tágitotta az EBVP eddig kizárólag válságkezelésre összpontosító értelmzését. Ez ugyan csupán csak a terrorista fenyegetések lehetőségének figyelembevételét és az ezek elhárításához szükséges képességek felmérését jelentette az EU vezetésű válságkezelési műveletekben részt vevő erők biztonságának megerősítése érdekében, ám rést nyitott a kizárólag a petersbergi missziókat megengedő falon.⁵⁴

Döntés született arról is, hogy az EU 2003. január 1-jétől kész átvenni válságkezelő műveleteket, különös tekintettel a bosznia-hercegovinai rendőri misszió vezetésére, amely felváltja a korábban az ENSZ égisze alatt folyó műveletet, illetve kifejezte azon készségét, hogy ha addigra létrejön az EU–NATO együttműködést szabályozó (úgynevezett Berlin Plusz)⁵⁵ állandó megállapodás – a Macedóniában akkoriban folyó Amber Fox⁵⁶ elnevezésű NATO műveletet is átveszi. Emellett az Európa Tanács jóváhagyta azt az átmeneti jellegű megállapodást is, hogy a tagállamok megőrzik a hozzájárulásaikkal kapcsolatos költségek feletti nemzeti ellenőrzést, miközben a szolidaritás és a művelati koordináció hatékonyságának jegyében a parancsnokságok működtetésével kapcsolatos, illetve a csapatok egészét érintő bizonyos költségek fedezése közös költségvetésből történik. A szállítási kiadások tekintetében a Tanács eseti alapon hoz döntést.⁵⁷

A 2002 decemberében megrendezésre kerülő koppenhágai csúcstalálkozón az Európai Tanács megerősítette azon készségét, hogy minél hamarabb kész átvenni a volt Jugoszláv Macedón Köztársaságban folyó katonai műveleteket, valamint arról is döntött, hogy az Európai Unió Rendőri Missziója (EUPM) Bosznia-Hercegovinában 2003. január 1-vel megkezdje munkáját, felváltva az ENSZ Nemzetközi Különleges Rendőri Egységét.

A 2003-as Athéni Nyilatkozat, amely egyben megpecsételte az EU történetének legnagyobb bővítését, megerősítette, hogy az Európai Unió továbbra is elkötelezett a globális felelősségvállalás iránt, és a jövőben is támogatni fogja a konfliktusmegelőzést, segít a béke biztosításában és a stabilitás globális szintű védelmezésében. Az Unió dek-

54 Az Európai Unió biztonság- és védelempolitikája a transzatlanti kapcsolatok és az integrációs dilemmák kettős szorításában. In: Az Európai Unió biztonság- és védelempolitikai dokumentumai, 1. köt. SVKK-Chartapress, Budapest, 2004.

55 Az Európai Unió és a NATO közötti „Berlin-Plusz” néven ismert együttműködési dokumentumot a NATO-külgymiszterek 1996.évi üléséről nevezték el, ahol a szövetségesek először állapodtak meg arról, hogy eszközöket biztosítanak az európai vezetésű műveletekhez. E megállapodások alapján az Európai Unió igénybe veheti a NATO tervezési képességeit, és egyrészt a belgiumi Monsban működő Szövetséges Európai Főparancsnokságon, másrészt a nápolyi Összhaderőnemi Parancsnokságon, a NATO balkáni missziójának hadművelati parancsnokságán, Olaszországban található EU sejteken keresztül működő katonai parancsnokságokat használja fel erre a célra. Szükséghelyzeti tervek léteznek annak érdekében, hogy a NATO szükség esetén további „távoli” tartalékerőket biztosíthasson.

56 Az Amber Fox elnevezésű művelet keretében a NATO vezetésével 780 főnyi nemzetközi haderő állomásozott Macedóniában, hogy biztosítsa a polgárháborút lezáró ohridi megállapodást ellenőrző EBESZ- és EU-megfigyelők személyes biztonságát.

57 <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=DOC/02/13&format=HTML&aged=&language=null&guiLanguage=en>, 2014. május 12.

larálta, hogy továbbfejleszti civil és katonai képességeit a határain túli stabilitás fokozása és az Unió humanitárius céljainak teljesítése érdekében.

Még ebben az évben az Európai Tanács Thesszalonikiben tartott csúcstalálkozóján rögzítették az EU külpolitikája (a KKBP-t és az EBVP-t is magában foglaló) tevékenységének a terrorizmus elleni harchoz való hozzájárulását, valamint, hogy az Európai Unió műveleti képességét ismételten megerősítették három EBVP művelet beindítása által.⁵⁸ A válságkezelés nem katonai dimenzióját képviselő boszniai rendőri misszió mellett az EU 2003. április 1-jétől megindította a NATO-eszközökhöz való hozzáférés opcióját megvalósító macedóniai „Concordia” hadműveletet, s Kofi Annan ENSZ-főtitkár felkérésére megtörtént az első, minden tekintetben önálló EU katonai beavatkozás a Kongói Demokratikus Köztársaság területén, a Tanács 2003. június 5-i döntése alapján végrehajtott „Artemis” művelet.

Javier Solana, az EU kül- és biztonságpolitikai főmegbízottja ugyanezen a thesszaloniki Európa Tanácson terjesztette be az általa kidolgozott európai biztonsági koncepciót, amely a „Biztonságos Európa egy jobb világban” címet kapta. A koncepció az európai biztonsági környezet megváltoztatására, illetve az új típusú biztonsági kihívásokra az eddiginél aktívabb és összetettebb választ javasol az Európai Unió számára. A dokumentum hangsúlyozza, hogy a biztonság fogalmának átfogó megértéséhez számításba kell venni az összes társadalmi tényező (mint a szegénység, alultápláltság, betegség, írástudatlanság) hatását a meglevő regionális konfliktusokra, az államcsöndökre és egyes néptömegek ösztönös szimpátiájára a terroristák által fenntartott ideológiák iránt.

A dokumentum kinyilvánítja, hogy a globális biztonságra jelenleg a fő veszélyt a terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek elterjedése, a regionális konfliktusok, a csödbement államok és a szervezett bűnözés jelentik. Ezért azt a következtetést vonja le, hogy legjobban a különböző EU- és tagállami szintű segélyprogramok és támogatási eszközök kombinációi katonai és polgári kapacitásokkal és szakértelemmel párosulva járulhatnak hozzá egy biztonságosabb világrendhez.⁵⁹ Sürgeti ennek a biztonsági környezeti koncepciónak az Unió meglevő struktúráin belüli gyakorlatba történő átültetését annak érdekében, hogy az Unió képes legyen a válságok jó előre történő felfedezésére és a proaktív cselekvésre. Ennek érdekében a dokumentum a következőket várja el az Európai Uniótól:

Aktívabbá válni:

- több válságkezelési művelet egyidejű végrehajtására való képesség terén;
- a korai, gyors és erőteljes beavatkozás végrehajtására való képesség terén. Ilyen módon megelőzhető egy adott válság kiterjedése és a konfliktusok rendezése is egyszerűbb válik.
- a katonai és polgári eszközök együttes felhasználásával végrehajtott műveletek során.

---

58 Tessaloniki European Council, Presidency Conclusions, 19 AND 20 JUNE 2003. http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/76279.pdf, letöltve: 2014. május 12.

59 A Secure Europe in a Better World, European Security Strategy. Brussels, 12. December 2003. 7. <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>, letöltve: 2014. május 29.

Alkalmasabbá válni:

- a védelmi kiadások emelése által a rugalmasabb és hatékonyabb erő létrehozásához;
- a katonai eszközök terén meglévő szükségtelen párhuzamosságok csökkentésére, összevonására, illetve közös használatára;
- a polgári eszközök és képességek fokozottabb bevonására a válságkezelésbe;
- erőteljesebb diplomáciai tevékenységre a katonai és civil műveletek támogatására;
- a hírszerzési információk megosztásának fejlesztésére és az ehhez szükséges rendszerek, eljárások kidolgozására;
- a missziók és feladatok szélesebb spektrumúvá bővítésére: az ESDP-t alkalmasá tenni a terrorizmus elleni hatékonyabb fellépésre, a közös leszerelési műveletek végrehajtására, valamint arra, hogy harmadik országokban elősegítse a biztonsági szférájuk megreformálását.

Következetesebbé válni:

- a válságkezelési eszközök és képességek összehangolásában: értendő a civil erőfeszítések (rendőri feladatok, humanitárius segélyek) és a tagállami katonai képességek összehangolására, valamint kombinált, katonai és civil eszközöket egyaránt felhasználó válságkezelési műveletek végrehajtására;
- gazdasági eszközök bevonásában a válságkezelésbe;
- mindezek megfelelő támogatásában a diplomáciai erőfeszítések, a kereskedelmi és környezetvédelmi politika által.

Az Európai Parlament Külügyi Bizottságának nyilatkozata az Európai Biztonsági Stratégiáról megállapítja, hogy a fenyegetések kezelésénél különbséget kell tenni a regionális és a globális jellegűek között annak érdekében, hogy az Unió hatékonyan legyen képes mozgósítani rendelkezésre álló eszközeit és forrásait a probléma leküzdésére. A biztonság kiépítése szempontjából az Európai Unió szomszédságában elsődlegesen a regionális jellegű fenyegetésekkel kell foglalkozni, míg a globális jellegűeket azokkal a hatékony multilaterális nemzetközi szervezetekkel kell leküzdeni.

Az Európai Parlament Külügyi Bizottsága teljes mértékben osztotta az EU Új Szomszédsági Politikájának és az Európai Biztonsági Stratégiának azon értékelését, hogy az Unió szomszédságát sokkal szélesebb értelemben kell venni, nemcsak az EU-val határos kelet-európai országokat kell vele lefedni, hanem a távolabbi keleti és déli régiókat is, így a Kaukázust, a Közel-Keletet és Észak-Afrikát.⁶⁰

A külügyi Bizottság is kihangsúlyozta az ENSZ elsőbbségét a multilaterális intézményi keretek között, és felvetette annak szükségességét, hogy az EU vezető szerepet játsszon e nélkülözhetetlen intézmény struktúráinak és kapacitásainak élénkítésében.

Az Általános Ügyek és Küllapcsolatok Tanácsa 2004. május 17-én elfogadta az új Headline Goal-t, reflektálva a Solana dokumentumra. A tagállamok úgy határoztak, hogy kötelezettséget vállalnak arra, hogy 2010-re képesek lesznek gyors és határozott

60 Európai Parlament: Jelentéstervezet az Európai Biztonsági Stratégiáról (2004/2167 (INI)) Külügyi Bizottság, 2004. december 16. http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/545/545546/545546hu.pdf, letöltve: 2014. május 13.

fellépéssel válaszolni, az EU-ról szóló szerződésben foglalt válságkezelési műveletek teljes skáláját lefedő, teljes mértékben koherens megközelítés alkalmazásával. Ez magában foglalja a humanitárius és mentési feladatokat, a békefenntartó feladatokat, a harcoló erők válságkezelésben történő alkalmazásának feladatait, köztük a béketeremtést is. Ez jelenthet közös leszerelési műveleteket, harmadik országok számára nyújtott támogatásokat a terrorizmus elleni küzdelemben és a biztonsági szektor reformját. Cél, hogy az EU cselekvőképes legyen már a válság kirobbanása előtt is, így a megelőző szerepvállalással elkerülhető lesz a helyzet romlása. A dokumentumban külön is hangsúlyozták az egyidejű műveletek végrehajtásának képességét.

A 2010-es határidő vonatkozásában a tagállamok a következő konkrét lépéseket tartalmazó útmutató listát állították össze:

- Civil–katonai részleg létrehozása az EUMS keretén belül, amely képes művelati központ gyors telepítésére adott művelet esetén.
- Európai Védelmi Ügynökség létrehozása a védelmi képességfejlesztés, kutatás, beszerzés és fegyverzetek terén.
- Az EU stratégiai szállítási összhaderőnemi koordináció megvalósítása abból a célból, hogy 2010-re rendelkezésre álljon a szükséges képesség a stratégiai szállítás (légi, szárazföldi, tengeri) terén a feltételezett műveletek támogatása érdekében.
- Európai légi szállítási parancsnokság létrehozása, amely 2010-re teljes mértékben működőképes lenne.
- Gyorsan bevethető harccsoportok kialakítása.
- Egy repülőgéphordozó rendelkezésre állása az ezzel együtt járó repülőezreddel és kiszolgáló egységekkel.
- Teljesítmény fokozása az EU-műveletek minden szintjén és a szükséges kompatibilitás és hálózati kapcsolatok kialakítása minden kommunikációs berendezés és felszerelés számára.⁶¹

Néhány hónappal a „Headline Goal 2010” koncepció nyilvánosságra kerülése előtt, 2004 februárjában Nagy-Britannia és Franciaország közös kezdeményezést indított el gyorsreagálású, többnemzetiségű harccsoportok (battle groups) létrehozásáról.⁶² A battle groups célja olyan, körülbelül 1500 fős alegységek felállítása volt, amelyek 15 napon belül a világ bármely részén önállóan bevetethők, tehát rendelkeznek az összes szükséges irányítási, kiszolgálási és ellátási képességgel. A harccsoportokat több ezer kilométeres távolságban lehet alkalmazni, 30 napig túlélőképességgel fenntartani, amelyet akár 120 napra kiterjeszthetnének. A harccsoport koncepció többnemzeti elven alapul, és az adott harccsoportot felajánló tagállamoknak kell megszervezniük a 15 napon belüli bevetettséghez szükséges stratégiai légi szállítási képességek rendelkezésre állását is. A harccsoportoknak egyaránt képesnek kell lenniük magas intenzitású műveletek önálló végrehaj-

---

61 Headline Goal 2010, approved by General Affairs and External Relations Council on 17 May 2004, endorsed by the European Council of 17 and 18 June 2004 <http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/2010%20Headline%20Goal.pdf>, letöltve: 2014. február 15.

62 A GlobalSecurity.org hivatalos oldala, <http://www.globalsecurity.org/military/world/europe/eu-battlegroups.htm>, letöltve: 2014. február 15.

tására, valamint arra, hogy egy később beérkező, nagyobb létszámú erő előkészítőjeként tevékenykedjenek. A harccsoportok önálló alkalmazása tehát megadhatja az EU-nak a kialakuló válsághelyzetekre való gyors, megelőző jellegű reagáló képességét. A harccsoport koncepció 2005-ben elérte kezdeti művelési képességét, 2007 januárja óta pedig teljes mértékben műveletképes. Egyszerre két harccsoport van állandó készenlétben, készen állva arra, hogy a hathónapos szolgálati idejük alatt bármikor válságkörzetbe induljanak.⁶³

Összefoglalva az eddigieket, az Európai Unióban a nemzeti irányítás alatt álló fegyveres erők külföldi bevetése valamennyi tagállam számára a szuverenitást közvetlenül érintő, rendkívül érzékeny terület, amelyet egyelőre még egyikőjük sem kíván feladni. A tagállamok a rendszeres időközönként megrendezésre kerülő haderő-generálási konferenciákon ajánlják fel a jövőbeni harccsoportműveletek rendelkezésére bocsátható eszközeit és képességeiket, amelyek bevetéséről minden nemzet saját belső eljárási rendjének megfelelően dönt.

2.2 Lisszaboni Szerződés

Az Európai Unióról Szóló Szerződés és az Európai Közösséget létrehozó Szerződés módosításáról szóló Szerződést Lisszabonban 2007. december 13-án írták alá a 27 tagállam képviselői. Ezzel egy több éve tartó tárgyalássorozat zárult le, amelyet az intézményi kérdések témájában folytattak. A Lisszaboni Szerződés 2009. december 1-jén lépett hatályba, s több változást is eredményezett az EU működésében. Bár a Lisszaboni Szerződés módosította a hatályos EU és EK Szerződést, de nem lépett azok helyébe.

63 Hazánkban 2004 tavaszán indult meg az előkészülete egy magyar, olasz és szlovén részvétellel létrejövő multinacionális harccsoport létrehozatalának. Már ez év szeptemberében a három ország védelmi miniszterei szándéknyilatkozatot írtak alá a harccsoport felállításáról. A két- és háromoldalú védelempolitikai szintű egyeztetéseket követően 2004 októberében kezdetét vette a technikai szintű egyeztetés, melynek eredményeként a katonai képesség felajánlási konferencián a nemzetek felajánlást tettek. „Szlovénia egy gépesített lövészsorozat és a szükséges nemzeti támogató elemet (128 fő), valamint törzstiszteket tervezett felajánlani a harccsoport parancsnokságába és az előjáró törzsbe. A magyar hozzájárulás mintegy 230 fős volt. Egy terepjáró személygépkocsival felszerelt könnyű lövészsorozat, nemzeti támogató elem, egy víztisztító alegység és a törzsállomány. Olaszország vállalta, hogy 2005. április végére – az MLF (többnemzeti szárazföldi kötelék – Multinational Land Forces – MLF) Politikai Katonai Munkacsoport Értekezlet megrendezését megelőzően – elgondolást alakít ki a harccsoport és az irányító magasabb összhaderőnemi szintű parancsnokság részletes felépítésére, valamint a művelési elgondolásra, a haderőigényre és eljárásrendre vonatkozóan. Véglegesítették, hogy a harccsoport és a felsőbb irányító parancsnokság felkészítése – a készenlétet megelőzően – kétszer három hónapos időszakban történik. Megállapodás történt, hogy az erők felkészítése nemzeti feladat, a haderőcsomag, valamint a parancsnokság integrálása háromnemzetű együttműködésben zajlik. A kiképzés/felkészítés dokumentumait háromnemzetű (MLF) munkacsoport állítja össze, olasz vezetéssel. A harccsoport logisztikája a lehetséges mértékig többnemzetű. Ezzel együtt az ellátás alapvetően nemzeti felelősség maradt. Szintén nemzeti feladat volt a felajánlott erők és eszközeik berakóközvetbe történő szállítása. HORVÁTH Gábor – SZÉP László: *Az európai gyors reagálási képesség kialakítása és az Európai Unió harccsoportjai*. Új Honvédségi Szemle, 60. évf. 2006/5. május.

A Lisszaboni Szerződés több újdonságot vezetett be. Az első és talán legfontosabb az, hogy a Szerződés önálló jogi személyiséggel ruházta fel az Európai Uniót, így az nagyobb súllyal léphet fel tárgyalásai során és lehetőség szerint hatékonyabban szerepelhet a nemzetközi szinten. Emellett újraszabályozta az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikáját, egyúttal eltörölte a korábbi pillér rendszert.

A Lisszaboni Szerződés az EU külső fellépése szempontjából két fontos intézményi újítást is bevezetett. Az egyik az Európai Tanács „állandó” elnöki tisztsége, akinek feladata, hogy az EU állam- és kormányfőinek munkáját megkönnyítse. A tisztségre való kinevezés két és fél évre, plusz még egyszer megújítható időtartamra szól. Folyó ügyekben érdemi hatással bíró döntési hatásköre azonban nincs, feladata, hogy menedzseli az állam- és kormányfők munkáját, elnöklí üléseiket és képviseli álláspontjukat.

A Szerződés emellett létrehozta a Külügyminisztereket magában foglaló új tanácsi formációt, a Külügyi Tanácsot, amely az Általános Ügyek és a Külkapcsolatok Tanácsából vált ki, intézményileg is jelezve a külpolitika növekvő fontosságát az EU-ban. A Külügyi Tanács az Európai Tanács stratégiai útmutatása alapján tevékenykedik, s biztosítja, hogy az EU külső akciói konzisztensek legyenek. A Tanácsot a külügyi és biztonságpolitikai főképvisező vezeti. A Lisszaboni Szerződés a Külügyi Tanácson kívül csak az Általános Ügyek Tanácsát nevesíti, valójában azonban az EU-ban a miniszterek tíz különböző formációban tanácskoznak.

A szervezeti átalakulás szempontjából legfontosabb változás, hogy a Lisszaboni Szerződés létrehozta az unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseelőjének posztját. Az 1970-es évek eleje óta, amikor is Henry Kissinger egykori amerikai külügyminiszter – jogos ironiával – „Európa telefonszáma” után érdeklődött, időről időre felmerült a kérdés, hogy miként lehet az Uniónak „egy arca, egy telefonszáma és egy hangja”. Még pontosabban: mind sürgetőbben fogalmazódott meg az európai politika napirendjén az az igény, hogy az EU külkapcsolatai koherensebbé, hatékonyabbá és láthatóbbá váljanak, s nem utolsósorban összhangban legyenek a világban elfoglalt gazdasági súlyával. Elmar Brok, az Európai Parlament Külügyi Bizottságának korábbi elnöke úgy fogalmazott, hogy a lisszaboni szerződés újítása, az Európai Külügyi Szolgálat (EKSZ) az uniós külpolitika fontos eszköze, mivel a világ fejlesztési segélyeinek mintegy 60%-át nyújtó Unió számára esélyt ad arra, hogy ne csupán „globális fizető”, hanem megfelelő politikai önsúllyal és koherens külpolitikai stratégiával rendelkező „globális szereplő” is legyen.⁶⁴

A Lisszaboni Szerződés módosítja a Közös Kül- és Biztonságpolitika keretében elfogadott aktusok típusait. A régi eszközök (közös stratégiák, a közös álláspontok és a közös fellépések) helyébe újak lépnek, ezentúl az Európai Tanács és az Európai Unió Tanácsa kizárólag határozatokat fogad el az alábbi területek vonatkozásában:

- Az Unió stratégiai érdekei és célkitűzései
- Az Unió által végrehajtandó fellépések

---

64 Kiss J. László: *Európai Külügyi Szolgálat, avagy lehet-e global payerből global player?* <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=EOKKMX>, letöltve: 2014. január 30.

- Az Unió által képviselendő álláspontok
- Az Unió fellépésére és álláspontjaira vonatkozó végrehajtási szabályok

Döntéshozatali folyamat

A Lisszaboni Szerződés nem módosítja érdemben a KKBP-re vonatkozó döntéshozatali folyamatot, így továbbra is az Európai Tanács marad az Unió általános iránymutatásait és stratégiáit meghatározó intézmény. Ennek alapján az EU Tanácsának feladata a végrehajtási intézkedések kidolgozása és megvalósítása.

A KKBP tekintetében a tagállamok és a külügyi és biztonságpolitikai főképviselő kezdeményezési joggal rendelkeznek. A főképviselő ezt a jogát a Bizottság támogatásával gyakorolhatja. Ezen túlmenően a főképviselő rendszeresen tájékoztatja az Európai Parlamentet, és konzultál vele a KKBP végrehajtásáról; sőt gondoskodnia kell arról, hogy a Parlament nézeteit kellőképpen figyelembe vegyék.

Ezen túlmenően az egyhangú döntéshozatal marad az általános elv a Tanács és az Európai Tanács KKBP-vel kapcsolatos határozatainak elfogadása tekintetében. A Lisszaboni Szerződés ugyanakkor különös áthidaló klauzulát vezet be a KKBP egésze vonatkozásában, kivéve a katonai vagy védelmi vonatkozású határozatokat. Ennek az áthidaló klauzulának köszönhetően az Európai Tanács engedélyezheti a Tanácsnak bizonyos intézkedések minősített többséggel történő elfogadását.

Az Európai Unióról szóló szerződés 31. cikke emellett négy további kivételről rendelkezik, amelyek kérdésében a Tanács minősített többséggel dönt.

A Bíróság szerepe

A KKBP-vel összefüggésben a Lisszaboni Szerződés fenntartja a Bíróság esetében a hatáskör hiányának elvét,⁶⁵ mindamelllett rendelkezik két olyan kivételről, amelyek tekintetében a Bíróság bírósági felülvizsgálatot gyakorolhat:

- A természetes vagy jogi személyekre vonatkozóan az Unió által elfogadott korlátozó intézkedések jogszerűségének felülvizsgálata.⁶⁶
- Annak ellenőrzése, hogy a KKBP végrehajtása során tiszteletben tartják-e az uniós intézmények hatásköreinek terjedelmét.⁶⁷

Ezen túlmenően ki lehet kérni a Bíróság véleményét az egyes nemzetközi megállapodásoknak az Unió alapító szerződéseivel való összeegyeztethetőségéről.⁶⁸

---

65 Az Európai Unióról szóló szerződés 24. cikke

66 Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 275. cikke

67 Az Európai Unióról szóló szerződés 40. cikkében foglaltak szerint

68 Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 218. cikke

2. ábra: A közösségi jogkörök meghatározása az alapítástól napjainkig

Az ábrát szerkesztette: Czene Gréta

[illegible]

2.3 Az Európai Unió globális tevékenységére fordított költségvetési keret

Az Európai Unió határain kívüli események közvetve és közvetlenül is hatást gyakorolnak az uniós polgárok életére és biztonságára, ezért az Unió aktívan kívánja befolyásolni az őt körülvevő világot a pénzügyi eszközök alkalmazása révén is.

Az EU éves költségvetése 150,9 milliárd euró, amely bár hatalmas összegnek tűnik, azonban mindössze csak 1%-a az EU-tagországok által évente megtermelt vagyonnak. A költségvetési források legnagyobb részét az EU az uniós polgárok és közösségek életminőségének javítására fordítja: az összeg jelentős hányada a szegényebb régiók és társadalmi csoportok felzárkózását és támogatását szolgálja, valamint a munkahelyteremtést és a növekedést segíti elő az Európai Unióban.⁶⁹

Az, hogy az EU a költségvetési forrásokból mennyit és mire költ, minden évben a következő döntéshozatali folyamat eredménye.

- 1) Az Európai Bizottság javaslatot tesz a következő évi költségvetésre, amely az összes szakpolitikát és programot lefedi.
- 2) Ezt követően az Európai Unió Tanácsának tagjai és Európai Parlament megválasztott képviselői döntést hoznak a kiadási tervekről.
- 3) Utólag a Bizottság jelentésben beszámol a Parlamentnek arról, hogy mire költötte el az EU a rendelkezésre álló pénzt.
- 4) Végül az Európai Számvevőszék ellenőrzi a kiadásokat.

Fontos globális szereplőként az EU az Európán kívüli országokkal szemben is vállal bizonyos kötelezettségeket: például igyekszik előmozdítani a gazdasági és társadalmi fejlődést, hozzájárulni a békefenntartáshoz és segítséget nyújtani a katasztrófák és konfliktusok áldozatainak. Az EU deklaráltan különösen tevékeny szerepet tölt be az alábbi három országcsoport életében:

- azokban a fejlődő országokban, amelyekhez egyes uniós országokat szoros történelmi szálak fűzik, különösen Afrikában, valamint a karibi és a csendes-óceáni régióban;
- az EU keleti határain és a Földközi-tenger mentén fekvő feltörekvő gazdaságokban;
- az Európai Unióhoz csatlakozni kívánó országokban.

Az Európai Unió költségvetésének hat átfogó kiadási kategóriájának egyikeként **„Az EU mint globális szereplő”** fejezetének 2014-es előirányzata 9400 millió euró, amelyben már benne foglaltatik a külső fellépésekkel kapcsolatos kiadások széles köre is: mindenekelőtt a biztonsági programok és projektek pénzügyi háttere, ezen belül a tagjelölt országoknak nyújtandó előcsatlakozási kiadások, a szomszédságpolitika kiadásai, a fejlődő országoknak nyújtott fejlesztések a szegénység csökkentésére, az együttműködési politika forrásai, a humanitárius segélyek, a tartalékok (a szükséghelyzetben nyújtott segély- és hitelgarancia), a polgári válságmegelőzés és válságkezelés költségei.

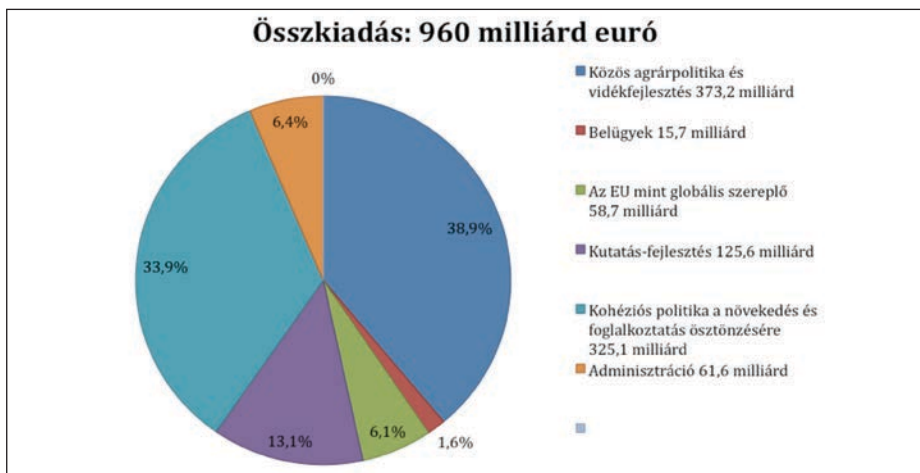
69 Az Európai Unió hivatalos oldala, http://europa.eu/pol/financ/index_hu.htm, letöltve: 2014. április 18.

A Globális Európára vonatkozó költségvetés a következőképpen került felosztásra a 2014–2020 közötti időszakra:

A 2014–2020 időszakra javasolt Globális Európára vonatkozó költségvetés összesen 70 milliárd euró, ebből:

- Közös Kül- és Biztonságpolitika: 2,5 milliárd euró
- Fejlesztési Együttműködési Eszköz: 20,6 milliárd euró
- Európai Szomszédsági Eszköz: 16,1 milliárd
- Előcsatlakozási Eszköz: 12,5 milliárd euró
- Humanitárius Segítségnyújtási Eszköz: 6,4 milliárd euró
- Stabilitási Eszköz: 2,5 milliárd euró
- Sürgősségi segély-tartalék: 2,45 milliárd euró
- A Demokrácia és az Emberi Jogok Európai Eszköze: 1,4 milliárd euró
- Külső fellépésekre vonatkozó garanciaalap: 1,26 milliárd euró
- Partnerségi Eszköz: 1 milliárd euró
- Polgári Védelem és Európai Veszélyhelyzet-reagálási Kapacitás: 0,2 milliárd euró
- Európai Önkéntes Humanitárius Segítségnyújtási Hadtest: 0,2 milliárd euró
- Makroszintű Pénzügyi Támogatás: 0,6 milliárd euró
- A nukleáris biztonság célját szolgáló együttműködési eszköz: 0,56 milliárd euró⁷⁰

3. ábra: Az Európai Unió költségvetése 2014–2020-ban (milliárd EUR)

Forrás: <http://www.europarl.europa.eu/news/hu/top-stories/content/20130901TST18401/html/Uni%C3%B3B3s-k%C3%B6lts%C3%A9gvet%C3%A9s>, letöltve: 2014. április 15.

⁷⁰ Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social, Committee And The Committee Of The Regions, A Budget for Europe 2020, http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/fin_fw1420/MFF_COM-2011-500_Part_I_en.pdf, letöltve: 2014. április 18. 25.

4. ábra: Globális Európa költségvetése évenkénti bontásban 2014–2020

Globális Európa kötelezettség- vállalási előirányzat (EUR millióban)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ÖSSZESEN 2014-2020
	9 400	9 645	9 845	9 960	10 150	10 380	10 620	70 000

Forrás: http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/fin_fw1420/MFF_COM-2011-500_Part_I_en.pdf, letöltve: 2014. április 18.

A KKBP finanszírozása

A Lisszaboni Szerződés nem módosítja a KKBP-vel összefüggő kiadások finanszírozási rendszerét: a katonai vagy védelmi vonatkozású kiadásokat a tagállamok finanszírozzák, minden más kiadást pedig az Unió költségvetéséből fedeznek.

Ezzel szemben a Lisszaboni Szerződés két új mechanizmust vezet be a legsürgősebb fellépések gyors finanszírozásának garantálása érdekében:

- az uniós költségvetéstől függő sürgős fellépések esetében megnyitja a sürgős finanszírozási eljárások alkalmazásának lehetőségét, amelyek szabályait a Tanács határozza meg;
- a tagállami finanszírozástól függő sürgős fellépések tekintetében pedig létrehozza a tagállami hozzájárulásokból fenntartott induló alapot.⁷¹

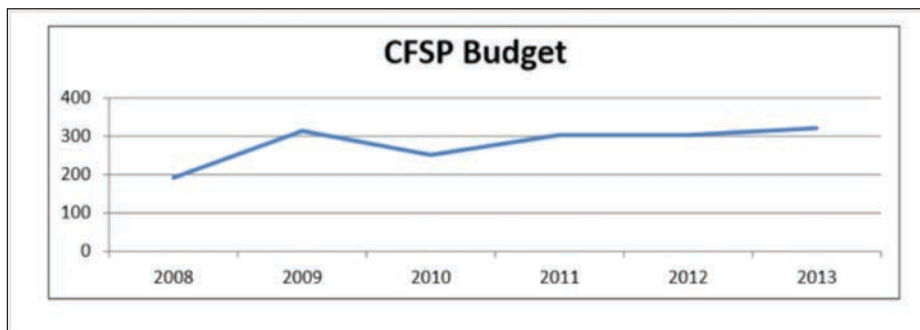
A Közös Kül- és Biztonságpolitikára fordított költségvetés alakulásánál folyamatos emelkedés tapasztalhatunk, amit jól példáz az is, hogy míg a 2008. évi KKBP-ra fordított éves költségvetési összeg még csak 192 millió euró volt, ez a szint 2013-ra 321 millióra növekedett, és a 2014–2020-ra tervezett költségvetésben pedig folyamatosan ennél magasabb összeggel (éves szinten 359 millió euróval) számolnak.⁷²

5. ábra: A Közös Kül- és Biztonságpolitika 2007–2013 közötti éves főösszegének alakulása

KKBP (millió euróban)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	192	314	251	303	303	321

71 Az Európai Unió hivatalos oldala, http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0025_hu.htm, letöltve: 2014. május 17.

72 Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social, Committee And The Committee Of The Regions, A Budget for Europe 2020, http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/fin_fw1420/MFF_COM-2011-500_Part_I_en.pdf, letöltve: 2014. április 18.

Forrás: http://www.iss.europa.eu/fileadmin/euiss/documents/Books/Yearbook/5.3_CFSP_Budget.pdf, letöltve: 2014. április 18.

6. ábra: Az EU mint globális szereplő költségvetésének alakulása

Az EU mit globális szereplő	Költségvetés 2013 (milliárd euró)	Változás 2012-hez képest
	9,6	1,9%
Előcsatlakozási Támogatási Eszköz	1,9	-0,1%
Európai Szomszédsági és Partnerségi Támogatási Eszköz	2,5	6,3%
Fejlesztési Együttműködési Eszköz	2,6	2,2%
Humanitárius Segély	0,9	1,9%
Demokrácia és Emberi Jogok	0,2	0,5%
Közös Kül- és Biztonságpolitika	0,4	5,2%
Stabilitási Eszköz	0,3	5,2%

Forrás: Az EU 2013. évi költségvetése, http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2013/budget_folder/KV3012856HUC_web.pdf, letöltve: 2014. április 18.

A válságokra való reagálás finanszírozása a Stabilitási Eszközön keresztül zajlik, ideértve a konfliktusmegelőzést, a békeépítést és az államépítésre való összpontosítást, de a természeti katasztrófákat is. A stabilitási és kiigazítási programokban részt vevő országok rövid távú finanszírozási igényeit a makroszintű pénzügyi támogatáson keresztül fedezi az Európai Unió, a közös kül- és biztonságpolitika költségvetéséből pedig nem katonai és védelmi jellegű intézkedéseket is támogat.

2.4. A kül- és biztonságpolitikai főképviselő

A főképviselő szerepe szerint alelnöki tisztséget tölt be az Európai Bizottságban, és elnököl az Általános Ügyek és Küllapcsolatok Tanácsának ülésein. A főképviselői tisztség nem jár új hatáskörökkel, ám hatékonyabbá teszi az Unió külső tevékenységét azáltal, hogy megakadályozza a párhuzamos munkavégzést, és átláthatóbb viszonyokat teremt. A főképviselő az EU által egyhangúan elfogadott határozatok alapján lép fel külpolitikai kérdésekben. Tevékenysége kiegészíti a tagállamok külpolitikai és diplomáciai erőfeszítéseit, de nem lép azok helyébe. A főképviselő egyfelől a tagállamok külügyminisztereinek munkáját segíti, előkészíti a rendszeres találkozókat, elnöklí üléseiket, és képviseli a tagállamok közös álláspontját. Ezenkívül egy személyben felel a testület egyik alelnökeként az Európai Bizottság külpolitikai vonatkozású teendőinek szervezéséért.⁷³ A jelenlegi kül- és biztonságpolitikai főképviselő Lady Catherine Ashton.

A főképviselő feladata az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikájának, beleértve a közös biztonság- és védelempolitikának az irányítása, e politika kidolgozásához a javaslataival való hozzájárulás és az Unió külső tevékenységei közötti összhang biztosítása.

A főképviselő (vagy megbízottja) látja el az Európai Védelmi Ügynökség, az Európai Unió Műholdközpontja, az Európai Unió Biztonságpolitikai Kutatóintézete és az Európai Biztonsági és Védelmi Főiskola meghatározott feladatait is.

A főképviselő gondoskodik az Unió külső fellépésének átfogó politikai koordinálásáról, biztosítva az Unió külső tevékenységének egységességét, következetességét és hatékonyságát, főként az alábbi külső segítségnyújtási eszközök által:

- Fejlesztési együttműködési eszköz
- Európai fejlesztési alap
- A demokrácia és az emberi jogok európai eszköze
- Az európai szomszédsági és partnerségi támogatási eszköz
- Az iparosodott országokkal folytatott együttműködés finanszírozási eszköze
- A nukleáris biztonság célját szolgáló együttműködési eszköz
- Stabilitási eszköz

A főképviselő mandátuma betöltéséhez az Európai Külügyi Szolgálatra (EKSZ) támaszkodik, amelyet a Lisszaboni Szerződés által létesítettek az Európai Unió külügyi politikájának végrehajtása, az Unió külső tevékenységeinek, illetve az egyéb uniós politikáknak az összehangolása érdekében. Az EKSZ hozzájárul ezen eszközök programozási és irányítási ciklusához a szóban forgó eszközökben meghatározott szakpolitikai célkitűzések alapján. Az EKSZ felel a programozási cikluson belüli stratégiai, többéves lépésekről szóló bizottsági határozatok előkészítéséért:

73 Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó Szerződés módosításai, III. cím, 9b cikk.

<http://www.consilium.europa.eu/treaty-of-lisbon?lang=hu>, letöltve: 2012. február 29.

- Országokénti elosztások az egyes régiók teljes pénzügyi keretének meghatározásához (a többéves pénzügyi tervek indikatív lebontásától függően regionális programokra)
- Országstratégiai dokumentumok és regionális stratégiai dokumentumok
- Nemzeti és regionális indikatív programok

A főképviselő az eszközök teljes programozási, tervezési és végrehajtási ciklusa során együtt dolgozik a Bizottság megfelelő tagjaival és szolgálataival, és minden határozati javaslatot a bizottsági eljárásokat követve készítene elő és elfogadás céljából nyújtanak be a Bizottságnak.

Az elkövetkezőkben az Európai Unió Kül- és Biztonságpolitikáját érintő uniós intézményeket és szerveket mutatom be részletesen.

3. Az Európai Unió kül- és biztonságpolitikájának intézményrendszere

Az Európai Unió sok év alatt fokozatosan alakította ki külpolitikáját és külpolitikai intézményrendszerét, amelynek köszönhetően mára egységesebben képes fellépni a világszínpadon, illetve megnyilatkozni a nemzetközi szereplők előtt. Az egyes szakpolitikai kérdésekben ezáltal sokkal erőteljesebb hatást képes kifejteni, mintha külön-külön kezdene érdekérvényesítésbe.⁷⁴ Az Európai Unió azonban nem egy állam, amelynek egységesen működik a külpolitikája, hanem államok szövetsége, ahol a tagállamok egyes kérdésekben eltérően vélekednek, mindamellett, hogy ez a politika a tagállamok szuverenitását is érinti. Ugyanakkor a főképvisező nincs fölérendelve az uniós minisztereknek, ennek köszönhetően működése sem hasonlítható a kormányokéhoz, vagyis döntéshozatali mechanizmusa is sokkal nehezebb, és több időt vesz igénybe.

Ahhoz, hogy bemutassam az Európai Unió kül- és biztonságpolitikájának intézményrendszerét, annak felépítését és mechanizmusának működését, sorvezetőnek az Európai Unió saját kül- és biztonságpolitikára vonatkozó tematikáját vettem alapul, mert ezt mindennél hitelesebbnek találom. Látható, hogy ennek az intézményrendszernek a működése nagyon összetett és bonyolult rendszer, amely következik mind a tagállamok számának nagyságából, mind a tagállamok folyamatos konszenzusra törekvéséből, de a szubszidiaritás elvének használatából is, vagyis, hogy valamennyi esetben az Európai Unió csak akkor és annyiban jár el, amikor és amennyiben hatékonyabban tud fellépni, mint a tagállamok. Szembeötlő, hogy a KKBP intézményrendszere az évek folyamán egyre kiterjedtebbé, integrációs mértéke pedig elmélyültebbé vált, miközben folyamatosan át is alakult – ezért minden bizonnyal a jövőben is tovább formálódik majd –, ragálva a folyamatos kihívásokra.

3.1 Európai Tanács

Az Európai Unióban a legfőbb döntéshozatali szerv az Európai Tanács, melynek tagjait a 28 tagállam állam-, illetve kormányfői alkotják. Az Európai Tanács ülései valójában csúcstalálkozók, ahol az uniós vezetők az átfogó politikai prioritásokkal és a fontosabb kezdeményezésekkel kapcsolatban hoznak döntéseket. A Tanács feladata a hosszú távú stratégiai döntések és iránymutatások kijelölése, amely érvényes a külpolitikai és védelmi vonatkozású döntésekre is. Az Európai Tanács az állam- és kormányfőket, valamint a Bizottság elnökét foglalja magában, az EU kül- és biztonságpolitikai főképviseelője szintén részt vesz az üléseken. Évente általában négy ülésre kerül sor, az állandó elnök elnöke mellett. Az üléseket rendszerint Brüsszelben tartják félévente kétszer, habár az elnök szükség esetén rendkívüli ülést is összehívhat. Az Európai Tanács konszenzus-

⁷⁴ Az Európai Unió hivatalos oldala, http://europa.eu/pol/cfsp/index_hu.htm, letöltve: 2014. május 31.

sal hozza meg döntéseit, kivéve, ha a Szerződés másképpen határoz. Egyes esetekben egyhangúlag eljárva vagy minősített többséggel határoz, a Szerződés előírásainak megfelelően. Az Európai Tanács és a Bizottság elnöke, továbbá a kül- és biztonságpolitikai főképviseelő nem szavazhat az ülésen.⁷⁵

Állandó elnöki poszt az Európai Tanács élén

A Lisszaboni Szerződés létrehozta az Európai Tanács elnökének állandó tisztségét. Az elnököt az Európai Tanács két és fél évre nevezi ki, egyszer megújítható mandátummal. A tanács elnöke azonban nem az Unió elnöke: feladata, hogy az EU állam- és kormányfőinek munkáját megkönnyítse. A folyamatban lévő ügyekben érdemi hatással bíró döntési hatásköre nincs, tiszte az állam- és kormányfői testület munkájának menedzselése, az ülések elnöklése, az elfogadott álláspontok csúcsszintű képviselete.⁷⁶

3.1.1 Általános Ügyek Tanácsa (General Affairs Council – GAC)

A tagállamok külügyminisztereit tömörítő magas szintű testület, az Európai Tanács legfontosabb döntés-előkészítő szervezete, amely üléseit havonta tartja. Az általános ügyekről szóló ülésein a Tanács olyan témákkal foglalkozik, amelyek egynél több uniós politikát érintenek; ilyenek például az EU bővítésére vonatkozó tárgyalások, az EU többéves költségvetési keretének elkészítése vagy az intézményi és igazgatási kérdések. Az Általános Ügyek Tanácsa koordinálja a Miniszterek Tanácsának munkáját, elemzi a szakértőktől kapott információkat, és az alsóbb szintű döntés-előkészítő bizottságok véleményének összegyűjtése után kész tervezetet tesz az állam- és kormányfők elé.

3.1.2 A Külügyek Tanácsa (Foreign Affairs Council)

A Külügyek Tanácsát az EU tagállamok külügyminiszterei alkotják, ülésein az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseelője elnököl, munkáját az Európai Külügyi Szolgálat (EKSZ) és a Tanács Főtitkársága segíti. A Külügyek Tanácsa felelős az Európai Unió külső tevékenységéért, amely számos területen átvél: idetartozik a kül- és a védelempolitika, a kereskedelem, a fejlesztési együttműködés és a humanitárius segítségnyújtás is. Az uniós tagállamok külügyminiszterei havonta egyszer üléseznek a Külügyek Tanácsában.

Az Európai Tanács által kidolgozott iránymutatások alapján ***meghatározza és végrehajtja az EU kül- és biztonságpolitikáját, az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseelőjével együtt biztosítja az EU külső tevékenységének egységességét***, következetességét és hatékonyságát. A főképviseelő és a tagállamok a közös kül- és biztonság-

---

⁷⁵ Az Európai Unió Tanácsának hivatalos oldala, http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-council/index_hu.htm, letöltve: 2014. május 16.

⁷⁶ GAZDAG F.: *Biztonsági tanulmányok – biztonságpolitika*, i. m. 251.

politika területét érintő javaslatokat nyújthatnak be a Tanácsnak.⁷⁷ A Tanács a napirend függvényében a következőket is összehívhatja:

- védelmi miniszterek (közös biztonság- és védelempolitika),
- fejlesztési miniszterek (fejlesztési együttműködés),
- kereskedelmi miniszterek (közös kereskedelempolitika).

Amikor a Külügyi Bizottság közös kereskedelempolitikával kapcsolatos ügyeket tárgyal, akkor az ülést az Európai Unió Tanácsának féléves soros elnökségét betöltő EU-tagállam képviselője vezeti.

A Külügyek Tanácsa az Európai Unió külső tevékenységei közül az alábbi területekért felelős:

Közös Kül- és Biztonságpolitika (KKBP)

A Külügyek Tanácsában ülésező miniszterek fogadják el a közös kül- és biztonságpolitika kialakításához szükséges eszközöket mint az adott kérdés kapcsán alkalmazandó uniós megközelítést magukban foglaló határozatokat, a KKBP végrehajtásához szükséges intézkedéseket az esetleges szankciókkal együtt. A Külügyek Tanácsa az üléseket követően közleményeket ad ki. Ezekben az úgynevezett következtetésekben teszi közzé az általa kialakított hivatalos álláspontot. Az Állandó Képviselők Bizottsága (Comité des représentants permanents – COREPER) és a Politikai és Biztonsági Bizottság (PBB) készíti elő az egész Tanács munkáját. A Politikai és Biztonsági Bizottság a KKBP politikai és biztonsági vetületeivel foglalkozik. A Politikai és Biztonsági Bizottság a Tanács ellenőrzése mellett ellátja a válságkezelési műveletek politikai felügyeletét és stratégiai irányítását, ezen túlmenően 38 – tagállami szakértőkből álló – munkacsoport foglalkozik a közös kül- és biztonságpolitikával kapcsolatos kérdésekkel. Ezeknek az úgynevezett tanácsi előkészítő szerveknek az ülései földrajzi és tematikus alapon szerveződnek (van köztük munkacsoport, melynek a Balkán a szakterülete, míg mások a Közel-Kelettel, az emberi jogokkal, illetve a terrorizmussal foglalkoznak). A közös kül- és biztonságpolitikát a főképviseelő és a tagállamok hajtják végre. Ennek során tagállami és európai uniós erőforrásokat is felhasználnak.

Közös Biztonság- és Védelempolitika (KBVP)

A Közös Biztonság- és Védelempolitika a Közös Kül- és Biztonságpolitika egyik fő alkotóeleme, és annak operatív ágaként a válságkezelés tartozik hozzá. Az EU a világban a béke és a biztonság megteremtése és védelme érdekében uniós szintű polgári és katonai válságkezelési műveleteket indíthat. A politikai döntéseket a Politikai és Biztonsági Bizottság, az Európai Unió Katonai Bizottsága és a Polgári Válságkezelő Bizottság készíti elő. E testületek munkáját az Európai Külügyi Szolgálat válságkezelési struktúrái segíti.

⁷⁷ Az Európai Unió Tanácsának hivatalos oldala, <http://www.consilium.europa.eu/council/council-configurations?lang=hu>, letöltve: 2014. május 14.

tik. A katonai műveletek finanszírozása az e célra létrehozott Athena mechanizmuson⁷⁸ keresztül történik, amelyet a műveletek finanszírozásában részt vevő uniós tagállamok nevében a Tanács Főtitkársága irányít. A védelmi miniszterek rendszerint évente kétszer vesznek részt a Külügyek Tanácsának ülésén, emellett pedig informális üléseket is tartanak, szintén évente kétszer.

Fejlesztési Együttműködés és Humanitárius Segítségnyújtás

Az Európai Unió fejlesztési együttműködési politikája kiegészíti a tagállamok fejlesztési politikáit. A fejlesztési együttműködési politika mindenekelőtt a fejlődő országok fenntartható gazdasági és társadalmi fejlődését hivatott elősegíteni. Az elsődleges cél ennek során a szegénység enyhítése, illetve – hosszú távon – a szegénység teljes felszámolása. A fejlesztési együttműködésre vonatkozó uniós politika egyúttal a demokrácia és a jogállamiság megerősítését, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartásának előmozdítását is célozza. Az afrikai, karibi és csendes-óceáni államokkal kialakított kapcsolatrendszer különleges helyet foglal el az EU fejlesztési együttműködési politikájában.

A fejlesztési politikával kapcsolatos intézkedéseket a Tanács a rendes jogalkotási eljárás keretében az Európai Parlamenttel közösen fogadja el. A tematikus programokban és a fejlődő országokkal folytatott együttműködés terén indított többéves programok legfelső szintű tervezésében a Tanács vesz részt, míg az éves stratégiák kialakítása a Bizottság feladata. A Lisszaboni Szerződés bevezette a humanitárius segítségnyújtás konkrét jogalapját. A vonatkozó rendelkezés hangsúlyozza, hogy a humanitárius segítségnyújtási intézkedések során tiszteletben kell tartani a nemzetközi jog elveit, a pártatlanság és a semlegesség követelményét, valamint a hátrányos megkülönböztetés tilalmát.

A Lisszaboni Szerződés ezen túlmenően az Európai Önkéntes Humanitárius Segítségnyújtási Hadtest létrehozását is előirányozta. Az EU humanitárius segítségnyújtást célzó műveletei eseti támogatást, segítséget és védelmet hivatottak nyújtani harmadik országokban ahhoz, hogy a természeti vagy ember okozta katasztrófák által sújtott lakosok ki tudják elégíteni a rendkívüli helyzet következtében fennálló emberi szükségleteiket.

---

⁷⁸ Athéna mechanizmus: 2002-ben a Tanács elfogadta az EU válságkezelési műveleteinek finanszírozásáról szóló első dokumentumot, 2004. február 23-án a 2004/197/KKBP határozat pedig létrehozta az Athena mechanizmust. A mechanizmus lényege, hogy a Közös Biztonság- és Védelempolitika (KBVP) keretein belül végrehajtott katonai műveleteket nem az Európai Unió költségvetéséből finanszírozzák, hanem a tagállamok hozzájárulásaiból. Ez a határozat az ezekhez a műveletekhez kapcsolódó közös költségek finanszírozásának igazgatási mechanizmusát teremti meg. Az Athena nevű mechanizmus elsősorban kétféle műveletet támogat: 1. az EU katonai műveleteit, 2. a nem európai uniós parancsnokság alá tartozó katonai támogató fellépéseket, amelyekről a Tanács határoz, és amelyek célja harmadik országok vagy harmadik szervezetek támogatása. Bővebben lásd: A katonai műveletek finanszírozási mechanizmusa (Athena), http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp_implementation/l33281_hu.htm, letöltve: 2014. április 5.

Közös kereskedelempolitika

Az Európai Unió a közös kereskedelempolitika keretében tart fenn kereskedelmi és befektetési kapcsolatokat más országokkal. Ez a terület az EU kizárólagos hatáskörébe tartozik, tehát csak az EU fogadhat el kereskedelmi jogszabályokat és köthet nemzetközi kereskedelmi megállapodásokat. A Lisszaboni Szerződés kiterjesztette a közös kereskedelempolitika területébe tartozó uniós hatásköröket, így azok most már a szolgáltatásokra, a szellemi tulajdonhoz fűződő jogokra és a közvetlen külföldi befektetésekre is kiterjednek. A kereskedelempolitika terén a Bizottság feladata a kereskedelmi megállapodások megtárgyalása és kezelése, beleértve a vámtarifák módosítását, a vám- és kereskedelmi rendelkezéseket és a védintézkedéseket. A Tanács központi szerepet játszik a kereskedelempolitikában, mivel ez az intézmény bízta meg az Európai Bizottságot a tárgyalások megkezdésével, és a Kereskedelempolitikai Bizottságon keresztül tárgyalási irányelveket ad ki a számára. A Tanács az Európai Parlamenttel közösen a rendes jogalkotási eljárás keretében fogadja el a közös kereskedelempolitika végrehajtását szolgáló intézkedéseket. A kereskedelmi miniszterek általában évente kétszer ülnék össze a Tanács keretében, és az ülést a Tanács soros elnöke vezeti.

3.2 Az Európai Külügyi Szolgálat (European External Action Service)

Az Európai Külügyi Szolgálat (a továbbiakban: EKSZ) története dióhéjban

- 2009. november – az EU vezetői az egyesült királysági Catherine Ashtonot nevezik ki az EU leendő külügyi főképviseletévé, mely posztot a Lisszaboni Szerződés hozta létre. A kinevezést az Európai Parlament később nagy többséggel elfogadta.
- 2009. december – hatályba lép a Lisszaboni Szerződés.
- 2010. július – a Miniszterek Tanácsának határozatával 2010. július 26-án létrejön az Európai Külügyi Szolgálat. A határozat a főképviselet javaslatán alapul, melyet az Európai Parlament 2010. július 8-án hagyott jóvá.
- 2010. december – kinevezik az EKSZ vezető beosztású tisztségviselőit, és munkatársakat helyeznek át más uniós szervektől.
- 2011. január – az EKSZ hivatalosan megkezdte működését.⁷⁹

Az Európai Külügyi Szolgálat az Európai Unió egy önállóan működő, a főképviselet irányítása alatt álló szerve, amely a Tanács Főtitkárságától és a Bizottságtól függetlenül működik, és feladatainak ellátásához, valamint céljainak eléréséhez szükséges jogképességgel rendelkezik. A Szolgálat munkatársai az Európai Bizottságnak, a Tanács Főtitkárságának és az uniós tagországok diplomáciai szolgálatainak állományából kerülnek ki. Az EKSZ az Európai Unió diplomáciai testülete, amely támogatást nyújt az EU

⁷⁹ Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/background/organisation/index_hu.htm, letöltve: 2014. május 13.

külső vezetőjének (Catherine Ashtonnak, a közös kül- és biztonságpolitika főképviselőjének) a közös kül- és biztonságpolitika irányításában.

Működését tekintve az EKSZ független a többi uniós szervtől, viszont gondoskodnia kell arról, hogy intézkedései összhangban legyenek az EU egyéb szakpolitikáival. Részben ezt a célt szolgálja, hogy a főképviselő az Európai Bizottság egyik alelnöke és a Külügyek Tanácsának elnöke is egyben.

Az EKSZ központi igazgatási szerve főigazgatóságokból áll: a világ valamennyi országát és régióját lefedő földrajzi referatúrákból, valamint a multilaterális és tematikus referatúrákból álló főigazgatóságokból. Ezek a szervezeti egységek szükség esetén egyeztetnek a Tanács Főtitkárságával és a Bizottság vonatkozó szolgálataival.

Az EKSZ felépítése

Az EKSZ vezető tisztviselői

- Az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője

Az EKSZ Vezetőtestületének tagjai

- Ügyvezető főtitkár
- Operatív igazgató
- Politikai ügyekért felelős főtitkárhelyettes
- Intézményközi ügyekért felelős főtitkárhelyettes

Ügyvezető igazgatók

- Válságreakálás
- Ázsia
- Afrika
- Európa és Közép-Ázsia
- Közel-Kelet és Déli Szomszédság
- Amerika
- Globális és többoldalú ügyek

További vezető beosztású tisztviselők

- A Válságkezelési és Tervezési Osztály vezetője
- Az EU Katonai Törzsének főigazgatója
- Az EU Polgári Tervezési és Végrehajtási Szolgálatának (CPCC) igazgatója
- Az EU Helyzetelemző Központjának (EU INTCEN) igazgatója
- A Politikai és Biztonsági Bizottság elnöke⁸⁰

A központi igazgatási szerv részei

- Stratégiai politikai tervező osztály.
- Jogi osztály, amely az ügyvezető főtitkár igazgatási irányítása alatt áll, és szorosan együttműködik a Tanács és a Bizottság Jogi Szolgálatával.

---

80 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/background/organisation/index_hu.htm, letöltve: 2014. május 14.

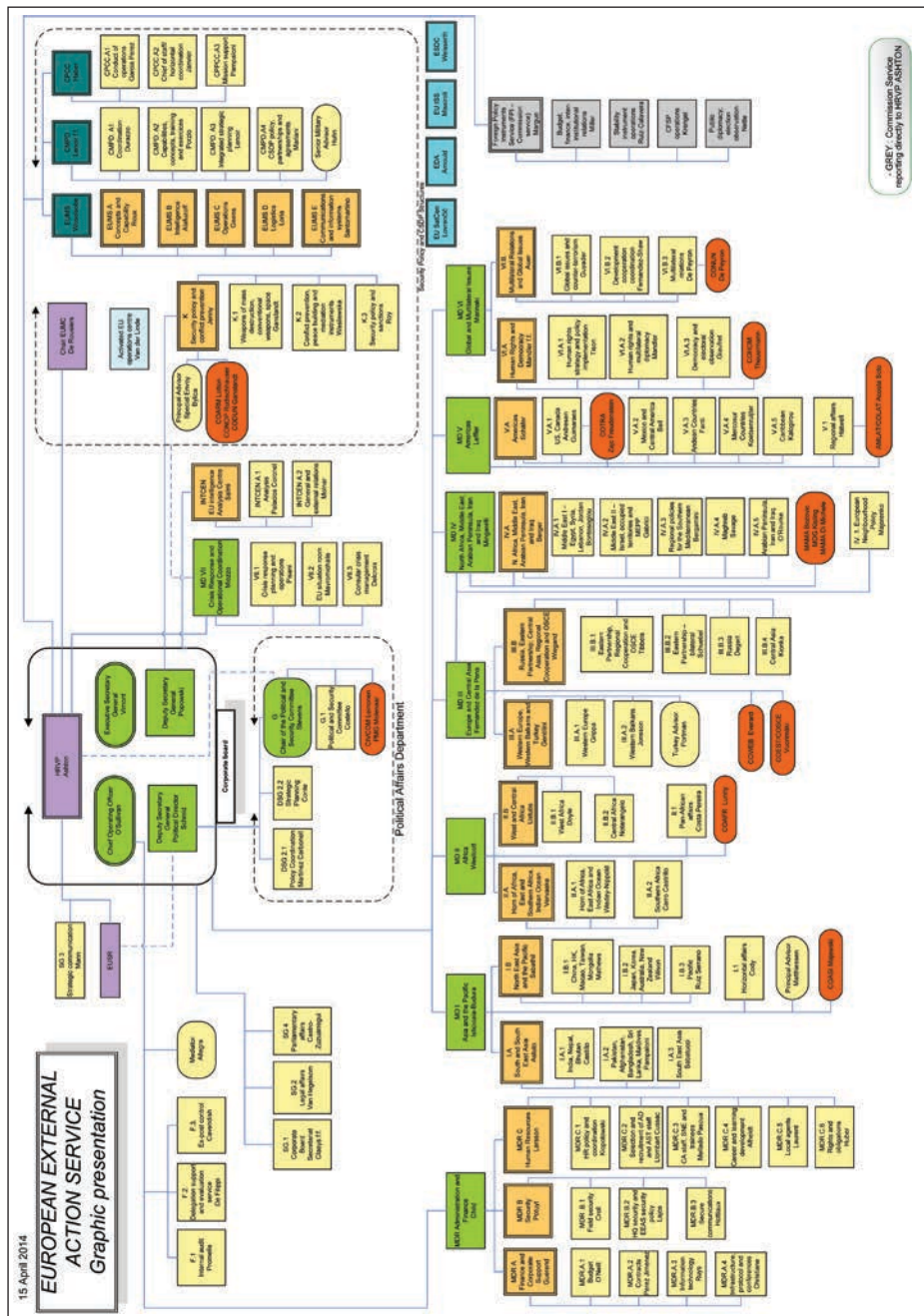
- Intézményközi kapcsolatokért, a tájékoztatásért és a nyilvános diplomáciáért, a belső ellenőrzésért és vizsgálatokért, valamint a személyes adatok védelméért felelős osztályok.⁸¹

EBVP – és válságkezelési struktúrák

- Válságkezelési és Tervezési Igazgatóság (Crisis Management and Planning Directorate – CMPD)
- Polgári Tervezési és Végrehajtási Szolgálat (Civilian Planning and Conduct Capability – CPCC)
- az Európai Unió Katonai Törzse (European Union Military Staff)
- A Katonai Törzs főigazgatójának (Director General of the European Military Staff – DGEMUS) közvetlen irányítása alá tartozó szervezeti egységek
- Koncepciók és Képességek Igazgatósága
- Hírszerzési Igazgatóság
- Műveleti Igazgatóság
- Logisztikai Igazgatóság
- Kommunikációs és Információs Rendszerek Igazgatósága (Communication and Information Systems)
- az Európai Unió Helyzetelemző Központja (SitCen)

---

81 Európai Külügyi Szolgálat: Az Európai Parlament 2010. július 8-i jogalkotási állásfoglalása az Európai Külügyi Szolgálat szervezeti felépítésének és működési rendjének meghatározásáról szóló tanácsi határozatra irányuló javaslatról (08029/2010 – C7-0090/2010 – 2010/0816(NLE)) – P7_TC1-NLE(2010)0816. Az Európai Parlament álláspontja, amely 2010. július 8-án került elfogadásra az Európai Külügyi Szolgálat szervezetének és működésének megállapításáról szóló tanácsi határozat elfogadására tekintettel, <http://old.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:351:0454:01:HU:HTML>, letöltve: 2014. május 14.

Forrás: http://ec.europa.eu/background/docs/organisation_en.pdf, letöltve: 2014. május 14.

7. ábra: Az Európai Külügyi Szolgálat szervezeti ábrája

Az EKSZ küldöttségeket működtet a világ különböző országaiban. Ezek az irodák az európai polgárokat és az Európai Unió egészét képviselik. Az EKSZ diplomáciai szolgálata a tisztségeinek ellátásában is segíti a főképviselet. Összetételét a központi igazgatási szervek és az Uniót a harmadik országokban és a nemzetközi szervezetekben képviselő küldöttségek alkotják. Munkatársai a Tanács Főtitkárságának és a Bizottságnak a tisztviselőiből, továbbá a tagállamok diplomáciai szolgálataitól kirendelt személyzetéből állnak.

A küldöttségvezető a főképviseletől és az EKSZ-től kap utasításokat, és felel azok végrehajtásáért. Az Unió küldöttségei szorosan együttműködnek a tagállamok diplomáciai szolgálataival, és megosztják egymással az információkat. Az Unió küldöttségei – a tagállamok kérésére – segítik a tagállamokat diplomáciai kapcsolataik vonatkozásában és azon feladatuk ellátásában, hogy forrássemleges alapon konzuli védelmet nyújtsanak az uniós polgárok számára harmadik országokban.

3.3 Európai Bizottság

Az Európai Bizottság nem rendelkezik érdemi felelősséggel a közös kül- és biztonságpolitika területén, azonban konkrét projektek pénzügyi eszközökkel történő támogatása révén hozzájárul a biztonság- és védelempolitikát többnyire közvetetten érintő kihívások kezeléséhez a harmadik országokban. Ide tartozik számos, már az Európai Külügyi Szolgálatnál is felsorolt terület: a fegyveres erők demokratikus kontrollja, az igazságszolgáltatási és rendészeti szervek reformja, a biztonsági szektor demokratikus kontrollja és annak felügyeletét biztosító intézmények, média és civil társadalom, lefegyverzés, leszerelés, reintegráció, kézi lőfegyverek és könnyű lőfegyverek kérdése. A Bizottság meghatározott kondíciók alapján pénzügyi segítséget is nyújt, tematikus eszközei és politikái révén támogat bizonyos hosszú távú, civil, fejlesztési fókuszú programokat és kisebb projekteket, ezáltal jelentősen hozzájárul számos harmadik ország biztonságának stabilitásához. Az EU külső képviseletét ellátó képviseleteknek is jelentős szerep jut a projektek megvalósításában, amely gyakran NGO-k és más szereplők beiktatásával, tanácsadók részvételével történik. A bizottsági programok fő célterületei a jó kormányzás és az emberi jogok. A Bizottság azonban csak javaslatot tehet a Tanácsnak a közös kül- és biztonságpolitikai tárgyú kérdésekben, illetve kérheti az elnökséget rendkívüli tanácsülés összehívására.

A Bizottság külpolitikai szerepe

A Bizottság költségvetési forrásai kizárólag polgári célokra használhatók fel, katonai célú tevékenységek támogatása nem megengedett. A Bizottság az Európai Fejlesztési

Alap⁸² keretében indikatív fejlesztési programokat készít a támogatott országokról és régiókról a politikai dialógus állása, a vonatkozó projektek és költségvetési előirányzatok ismertetésével. Az uniós döntéshozók ugyanakkor egyre inkább felismerik annak jelentőségét, hogy a KBVP missziók is egyeztetett uniós útiterv vagy politikai napirend szerint működjenek. Ez az ország vagy térség specifikus stratégiaigényét veti fel.

Az uniós eszköztár fontos elemei:

- Fejlesztési együttműködés
- Bővítéspolitika
- Stabilizációs és társulási folyamat
- Szomszédságpolitika
- Konfliktusmegelőzés
- Demokrácia és emberi jogok
- Szabadság, biztonság és jog érvényesülésének kiterjesztése

3.3.1 Humanitárius segítségnyújtás és polgári védelem (European Commission's Humanitarian Aid and Civil Protection – ECHO)

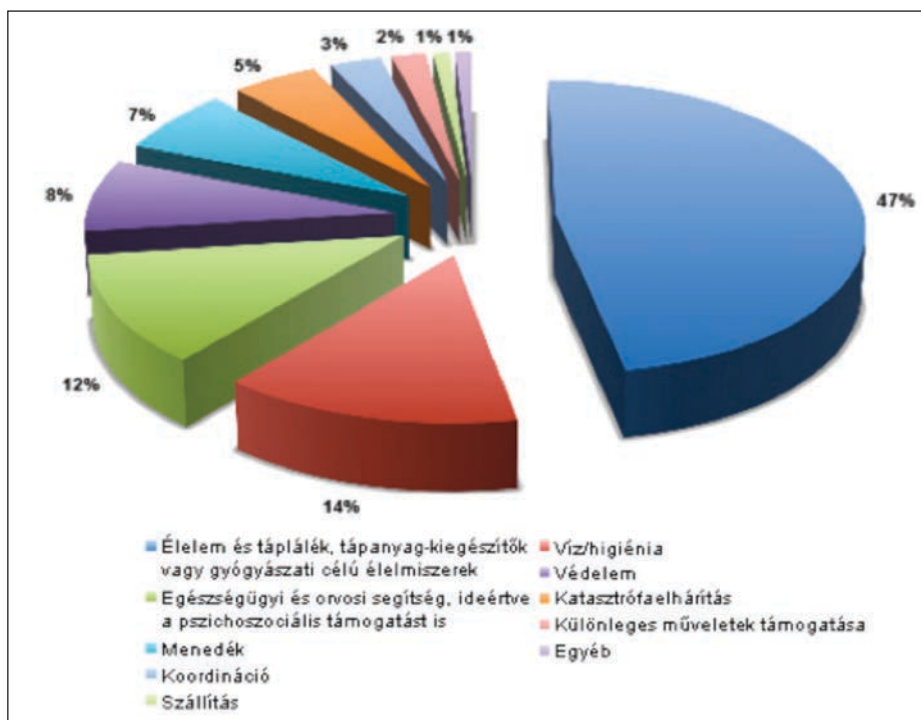
Az EU világszerte jelen van a válságövezetekben, például Szíriában, Afganisztánban, a megszállt palesztin területeken, valamint Afrika, Közép- és Dél-Amerika és Délkelet-Ázsia több részén. Ezenkívül segélyezési műveleteket is végrehajt olyan területeken, amelyeket tartós válság sújt, illetve ahol egy konfliktus után még nem stabilizálódott a helyzet.

---

82 Az Európai Fejlesztési Alap (EFA) a Közösség első számú, együttműködést támogató eszköze. Az Alapot a tagállamok finanszírozzák, külön pénzügyi szabályzat vonatkozik rá, és külön bizottság irányítja. Az EFA több eszközből tevődik össze, amelyek a következők: vissza nem térítendő támogatás, kockázati tőke, magánszektorban nyújtott kölcsön. Az EFA által nyújtott fejlesztési támogatás alkalmazási köre magára Európára is kiterjed. Az általános közösségi költségvetésből származó forrásokat az Európai Unióban belül meghatározott intézkedésekre lehet fordítani. Az EFA a 2008-tól 2013-ig tartó időszakban összesen 22,682 milliárd EUR költségvetési keretet irányoz elő EFA programozásával és végrehajtásával kapcsolatos kiadásokra.
http://europa.eu/legislation_summaries/development/overseas_countries_territories/r12102_hu.htm, letöltve: 2012. február 26.

8. ábra: A humanitárius segély megoszlása ágazatonként (2011-ben)

Forrás: http://europa.eu/pol/hum/index_hu.htm, letöltve: 2014. április 5.

Az EU segítségnyújtási műveleteit az Európai Bizottság egyik szervezeti egysége, az ECHO, azaz a Humanitárius Segélyek és Polgári Védelem Főigazgatósága irányítja. Az ECHO tevékenységének bővülése jelzi, hogy az elmúlt időszakban a világon egyre több súlyos válság robbant ki. Az ECHO munkája arról is tanúskodik, hogy az EU vezető szerepet vállal az áldozatok megsegítésében. Az utóbbi időben a humanitárius műveletekre fordított átlagos költségvetés 1 milliárd euró körül volt évente, és ez az összeg több mint 100 millió rászorulóknak nyújt segítséget minden évben.⁸³

Az ECHO legfontosabb feladata az életmentés, a szenvedés enyhítése és a szenvedők integritásának és emberi méltóságának védelme. A segélyszállítmányok többek között sátrat, pokrócot, élelmiszert, gyógyszert, orvosi felszerelést, víztisztító berendezéseket, valamint tüzelő- és üzemanyagot juttat el a bajbajutottakhoz. Az ECHO ezenkívül orvoscsoporthoz és aknamentesítést végző tüzérségek tevékenységét finanszírozza, és szállítási és logisztikai támogatást is nyújt. A főigazgatóság 1992 óta a világ több mint 140 országában segített a rászorulókon.

⁸³ Az Európai Bizottság hivatalos oldala, http://ec.europa.eu/echo/index_en.htm, letöltve: 2014. április 5.

A humanitárius segítségnyújtás mellett az ECHO a polgári védelem uniós szintű összehangolásában is segít. Az általa működtetett megfigyelési és tájékoztatási központot az EU 2013 első felében kibővítette, létrehozva az Európai Veszélyhelyzet-reagálási Központot. A megfigyelési és tájékoztatási központ/Európai Vészhelyzet-reagálási Központ az uniós polgári védelmi mechanizmus művelési központja, mely a nap 24 órájában készenlétben áll. Minden olyan ország, amelyet súlyos katasztrófa ér, segítséget kérhet a központon keresztül, függetlenül attól, hogy tagja-e az EU-nak vagy sem.

A központ:

- A 31 részt vevő ország (a 28 tagállam, valamint Izland, Liechtenstein és Norvégia), a bajba jutott ország és a helyszínre küldött szakértők kommunikációs központjával szolgál.
- Friss információkat biztosít a helyzet alakulásáról.
- Koordinációs szerepet játszik, összehangolva a részt vevő országok által felajánlott segítséget és a válság sújtotta országban felmerülő szükségleteket.

Az ECHO maga nem rendelkezik a szükséges emberi erőforrásokkal és felszereléssel ahhoz, hogy vészhelyzetekben képes legyen sürgősségi segélyszállítmányokról és mentőcsoportokról gondoskodni, illetve a helyszínen sürgősségi kórházakat felállítani, vagy ideiglenes kommunikációs rendszereket kiépíteni, mert a Humanitárius Segélyek Főigazgatósága csak a műveletek finanszírozásáról és összehangolásáról gondoskodik, ezért civil szervezetekre, az ENSZ szakosodott ügynökségeire, a nemzetközi Vöröskeresztre, illetve Vörös Félholdra bízta a helyszíni feladatok ellátását.

Az EU az alábbi formákban nyújt humanitárius segítséget:

- Az ellenállóképesség fejlesztése, hogy fegyveres erőszak, konfliktus, szárazság és más természeti katasztrófa után az érintett egyének, családok, közösségek, régiók és országok alkalmazkodni tudjanak a kialakult helyzethez, és talpra tudjanak állni.
- Gyorssegély, amely pénzbeli juttatást jelent, melynek segítségével katasztrófákat követően gyógyszereket, élelmiszereket és más szükségleti cikkeket lehet beszerezni és a helyszínre juttatni, menedék- és lakhelyekről lehet gondoskodni, továbbá a helyreállítási munkát lehet finanszírozni.
- Élelmezési segély, amely élelmiszerek beszerzését finanszírozza az éhínség vagy aszály sújtotta területeken, így biztosítva az ellátás biztonságát mindaddig, amíg a helyi élelmiszer-termelés újra be nem indul, illetve élelmiszer-szállítmányok eljuttatását támogatja ott, ahol ember okozta vagy váratlan természeti katasztrófa nyomán hirtelen élelmiszerhiány alakul ki.
- Menekültek segélyezése, hogy át tudják vészelni a nehézségeket addig, amíg haza nem térhetnek, vagy egy másik országban le nem telepednek.
- A katasztrófakockázat csökkentésére szánt segély, mely többek között a katasztrófavédelmi felkészültség javítását finanszírozza, és kockázatsökkentést hivatott elősegíteni a humanitárius segítségnyújtás valamennyi vetülete tekintetében.

A katasztrófa-elhárítás és a sürgősségi segítségnyújtás – nevének megfelelően – rövid távú tevékenységeket jelöl. Az EU által finanszírozott műveletek általában 6 hónapnál rövidebb ideig tartanak. Az Unió azonban gondoskodni kíván arról, hogy a humanitárius segélyezés lezárultával a kedvezményezettek képesek legyenek megbirkózni a nehézségekkel, illetve hogy a rövid távon biztosított segélyt hosszú távú fejlesztési támogatás váltsa fel.

Annak érdekében, hogy a segítségnyújtás befejeztével az emberek ne maradjanak teljesen magukra, az EU partnereivel a projektjeik kidolgozásakor úgynevezett kilépési stratégiákat készített, hogy a katasztrófa-elhárítás befejezését követően miként adják vissza az ellenőrzést a helyi hatóságoknak, vagy – ha erre nincs lehetőségük – gondoskodni tudjanak arról, hogy tevékenységük helyébe más segélyezési formák lépjenek.

3.3.2 EuropeAid Fejlesztési és Együttműködési Főigazgatóság (DEVCO)

A EuropeAid Fejlesztési és Együttműködési Főigazgatóság (a továbbiakban: DEVCO) új szervezeti egység az Európai Bizottságon belül. Feladatát az uniós fejlesztéspolitika kidolgozásán kívül az jelenti, hogy fejlesztési programok és projektek révén világszerte segítséget nyújtson. A EuropeAid keretében megvalósuló komplett segélyezési programok a segély szükségességének felmérésétől a megvalósításon át egészen az utókövetésig kerülnek lebonyolításra. A programok megszervezését a Bizottság Fejlesztési és Külkapcsolati Főigazgatósága is támogatja, a segélyezés lebonyolításában pedig az Európai Unió a tagállamok kormányain kívül a civil társadalom és egyéb szervezetek közreműködését is igénybe veszi. A EuropeAid a segítségnyújtást több pénzügyi eszköz révén valósítja meg. Az eszközöket úgy választja meg, hogy az uniós támogatás magas színvonalát és hatékonyságát biztosítsa. A főigazgatóság aktív, sőt proaktív szerepet vállal a fejlesztés terén. Tevékenysége során elősegíti a felelősségteljes kormányzás térhódítását, illetve a társadalmi és gazdasági fejlődést, és megoldást keres olyan világméretű problémákra is, mint az éhínség vagy a természeti erőforrások kimerülése.⁸⁴ Szervezetileg a EuropeAid kilenc igazgatóságból áll, amelyeknek élén az igazgatók közvetlenül felelősek a főigazgatónak.

Szervezeti felépítésében kilenc igazgatóságra tagolódik:

1. *Nem földrajzi igazgatóságok:*

Igazgatóság A: Az EU fejlesztési politikája

Igazgatóság B: Minőség és hatása

2. *Nem tematikus igazgatóságok:*

Igazgatóság C: Fenntartható növekedés és fejlődés

Igazgatóság D: Ember és társadalom fejlesztése

3. *Földrajzi igazgatóságok:*

Igazgatóság E: a Szubszaharai övezet és AKCS ügyek

Igazgatóság F: Szomszédság

⁸⁴ A EuropeAid Fejlesztési és Együttműködési Főigazgatóság hivatalos oldala, http://ec.europa.eu/europeaid/what/index_hu.htm, letöltve: 2014. április 5.

Igazgatóság G: Latin-Amerika és a Karib-térség

Igazgatóság H: Ázsia, Közép-Ázsia, Közel-Kelet és a Csendes-óceán

Igazgatóság R: Erőforrások menedzselése: kezeli a EuropeAid pénzügyi és technikai erőforrásainak tervezését, a költségvetést, auditot, jogi ügyeket és az emberi erőforrás menedzsment. Ez az igazgatóság felelős az emberi erőforrás menedzsmentért, a mintegy 3000 fős személyzetének több mint 100 uniós küldöttségén világszerte.

Tevékenységi köre:

- 1) Fejlesztéspolitika
- 2) Millenniumi fejlesztési célok
- 3) Kormányzás
- 4) Emberi jogok és demokrácia
- 5) Civil társadalom és helyi hatóságok
- 6) Biztonság és konfliktuskezelés
- 7) Migráció és menekültügy
- 8) Harc az éhezés ellen
- 9) Fenntartható fejlődés
- 10) Környezetvédelem
- 11) Víz
- 12) Energia
- 13) Mezőgazdaság, vidékfejlesztés
- 14) Nemek közötti egyenlőség
- 15) Gyermek és fiatalok
- 16) Egészségügy
- 17) Oktatás
- 18) Kultúra
- 19) Foglalkoztatás és szociális védelem
- 20) Gazdasági támogatás
- 21) Infrastruktúra és közlekedés

Tevékenységet az alábbi földrajzi területekre koncentrálja:

- Afrika, Karib-tenger, Csendes-óceán
- Ázsia & Közép-Ázsia
- Latin-Amerika
- A Perzsa-öböl térsége
- Szomszédaink és Oroszország
- Tengerentúli területek⁸⁵

---

⁸⁵ A EuropeAid Fejlesztési és Együttműködési Főigazgatóság hivatalos oldala, http://ec.europa.eu/europeaid/what/index_hu.htm, letöltve: 2014. május 15.

3.3.3 Külkereskedelem

Az Európai Unió a világ legnagyobb kereskedelmi tömbje, a globális export és import 20%-át bonyolítja le. A közös kereskedelempolitika az Európai Unió külkapcsolatainak egyik pillére. A politika a vámunió és a közös vámtarifa egy sor egységes szabályán alapul, és a tagállamok Unión kívüli országokkal folytatott kereskedelmi kapcsolatait szabályozza. A kereskedelem védelmét és a piacra jutást szolgáló eszközök fő célja az európai vállalkozások kereskedelmi korlátozásoktól való védelme. Az EU-nak a globalizációs folyamattal összefüggésben betöltött szerepe sokat fejlődött a világkereskedelem harmonikus fejlődéséért, valamint a tisztességes és fenntartható magatartás ösztönzéséért tett erőfeszítései révén. A Kereskedelmi Világszervezet (WTO) többoldalú keretében tevékenyen előmozdítja a piacok megnyitását és a kereskedelem fejlesztését. Ugyanakkor kétoldalú kapcsolatok keretében is támogatja a fejlődő országokat és régiókat, és igyekszik azokat preferenciális intézkedéseken keresztül bevonni a világkereskedelembé. A kereskedelem a közös politikák egyike, ezért az EU egységes álláspontot képvisel a nemzetközi partnerekkel folytatott tárgyalások során, és síkra száll a szabad és méltányosabb nemzetközi kereskedelemért.⁸⁶

3.3.4 Bővítés

Az 1957-ben hat állam által alapított Európai Gazdasági Közösség az évtizedek során a huszonnyolcak Európai Uniójává nőtte ki magát. Mérföldkönek tekinthető a közép- és kelet-európai régióban bekövetkezett politikai rendszerváltás, mely utat nyitott a térség országai előtt a csatlakozásra. Az európai uniós tagság és az azzal járó politikai és gazdasági stabilitás óriási vonzerőt jelent a környező országok számára – a csatlakozni kívánó országoknak azonban bizonyítaniuk kell, hogy megfelelnek a csatlakozás feltételül szabott uniós követelményeknek, többek között a demokratikus berendezkedés és a jogállamiság tekintetében.

Jelenleg négy tagjelölt ország van: Izland, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság, Montenegró és Törökország. Az Európai Tanács a többi nyugat-balkáni ország (Albánia, Bosznia-Hercegovina, Szerbia, valamint Koszovó számára is felkínálta az uniós csatlakozás lehetőségét közép-, illetve hosszú távon. Legutóbbi jelentkezők Albánia és Szerbia, akik egyaránt 2009-ben folyamodtak uniós tagságért. A Bizottság az Albániáról szóló 2010. novemberi véleményében nem javasolta a tagjelölt státusz megadását az országnak, és számos szakpolitikai feltételt megjelölt, amelyet Albániának először teljesítenie kell.

A csatlakozási tárgyalások az Európai Tanács 2004. decemberi következtetéseirez igazodva kialakított keretszabálynak megfelelően folynak, amely meghatározza a tárgyalások módszerét és vezérelveit. Az érdemi tárgyalásokat kormányközi konferencia során folytatják le, amelyen egyfelől valamennyi tagállam, másfelől a tagjelölt ország

⁸⁶ Az Európai Unió hivatalos oldala, http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/index_hu.htm, letöltve: 2014. április 5.

képviselői vesznek részt. A tárgyalások előrehaladásának biztosítása érdekében a tagjelölt országoknak fejlődést kell felmutatniuk a tagsággal kapcsolatos követelmények, legfőképpen a koppenhágai kritériumok⁸⁷ teljesítése terén.

Ahhoz, hogy tagállammá váljanak, a tagjelölt országoknak el kell fogadniuk az Unió közösségi vívmányait, azaz az uniós jogszabályok és az Unióban hatályban lévő rendelkezések összességét. Az előző csatlakozási tárgyalásokhoz hasonlóan az egyeztetés során születhetnek sajátos jellegű megállapodások is. Az általánosan „átvilágításnak” nevezett elemző vizsgálat képezi a csatlakozási tárgyalások első szakaszát. Ez a folyamat több hónapot vesz igénybe, és lehetővé teszi, hogy a tagjelölt országok megismerkedjenek a közösségi joganyaggal, a Bizottság és a tagállamok számára pedig azt, hogy értékeljék a tagjelölt ország tárgyalásokat megelőző felkészültségét. Az átvilágítás és az azt követő tárgyalások fejezetek köré csoportosulnak, amelyek mindegyike konkrét szakpolitikai területet fed le.

A Bizottság feladata a tagjelöltek felkészültségének rendszeres értékelése. A Bizottság – általában ősszel – éves jelentést készít az adott ország fejlődéséről. E téren a Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság az alábbi feladatokat látja el a Bizottságban:

- Értékeli, hogy a tagjelölt ország – az egyéb csatlakozási feltételek mellett – megfelel-e az Európai Tanács által 1993-ban Koppenhágában elfogadott gazdasági kritériumoknak, közismert nevükön a koppenhágai kritériumoknak.
- Folyamatosan figyelemmel kíséri a tagjelölt ország középtávú gazdasági és pénzügyi kilátásait: évente gazdasági és költségvetési felügleleti eljárást végez, amely a tagjelölt országokat a Gazdasági és Monetáris Unióhoz való jövőbeli csatlakozásra hivatott felkészíteni.⁸⁸

3.4 Európai Parlament

Az Európa Parlament gyakorlatilag tanácsadási jogkörrel bír a KKBP-t illetően. A Tanács köteles konzultálni az Európa Parlamenttel a KKBP fő irányait illetően, és biztosítania kell azok figyelembevételét. Az Európai Parlamentnek továbbra sincs érdemi beleszólása a közös külpolitika területén kívül zajló eseményekre, ott is alapvetően csak

87 Koppenhágai kritériumok: Az Európai Tanács 1993-ban, Koppenhágában tartott ülésén a csatlakozás koppenhágai kritériumát határozták meg: 1. A demokráciát, a jogállamiságot, az emberi jogokat, valamint a kisebbségek tiszteletét és védelmét garantáló intézmények szilárdsága. 2. Működő piacgazdaság megléte, illetve a kihívások felvállalása, amelyeket az unió egységes piacán belüli versengés és a piaci erők jelentenek. 3. A közösségi jogszabályokból fakadó jogok és kötelezettségek vállalásának képessége. 4. A politikai, gazdasági és monetáris egységre való törekvéssel történő azonosulás. 5. Az Unió képessége új tagállamok befogadására az európai integráció lendületének fenntartása mellett. http://www.jakabffy.ro/magyarkisebbsseg/pdf/2004_3_11.pdf, letöltve: 2014. május 4.

88 Az Európai Bizottság hivatalos oldala, http://ec.europa.eu/economy_finance/international/enlargement/index_hu.htm, letöltve: 2014. április 5.

a közös költségvetéssel kapcsolatos folyamatokon keresztül szabályozhatja a közös külpolitika fejleményeit.

Az Európa Parlamentnek azonban van egy kül- és biztonságpolitikával és védelempolitikával foglalkozó részlege, a külügyi bizottság. Ennek hatásköre kiterjed a közös kül- és biztonságpolitikára és az európai biztonsági és védelmi politikára. Ebben az összefüggésben a bizottságot a biztonság- és védelempolitikai albizottság támogatja.

3.4.1 Külügyi Bizottság

A bizottság hatásköre kiterjed a közös kül- és biztonságpolitika (KKBP) és az európai biztonsági és védelmi politikára (EBVP). Kapcsolatot tart a hatáskörébe tartozó ügyekben az Európai Unió egyéb intézményeivel és szerveivel, az ENSZ-szel és egyéb nemzetközi szervezetekkel, valamint parlamentközi közgyűlésekkel. Politikai kapcsolatok megerősítésén dolgozik a harmadik – különösen az Unióval közvetlenül szomszédos – országokkal együttműködési és támogatási programok, illetve nemzetközi megállapodások, úgymint társulási és partnerségi megállapodások révén. Feladat körébe tartozik az európai államok Unióhoz történő csatlakozására vonatkozó tárgyalások megnyitása, figyelemmel kísérése és lezárása és a harmadik országokban az emberi jogokat, a kisebbségek védelmét és a demokratikus értékek támogatását érintő ügyekben. Ezzel összefüggésben a bizottságot emberi jogi albizottság segíti. A vonatkozó szabályok sérelme nélkül az egyéb bizottságok, illetve szervek ezen területen hatáskörrel rendelkező képviselőit, illetve tagjait hívják meg az albizottság ülésein való részvételre. A bizottság koordinálja a hatáskörébe tartozó parlamenti vegyes bizottságok és parlamenti együttműködési bizottságok, valamint a parlamentközi küldöttségek és eseti küldöttségek, továbbá a választási megfigyelők munkáját.

3.4.2 Biztonság- és Védelempolitikai Albizottság

A Biztonsági és Védelmi Politikai Albizottság a Külügyi Bizottság albizottsága. Hatáskörébe tartozik a közös kül- és biztonságpolitika (KKBP) és az európai biztonsági és védelmi politika (EBVP). A Biztonság- és Védelempolitikai Albizottság szerepe az is, hogy a KBVP területén megvizsgálja az intézményi, képességi és műveleti szempontból bekövetkezett fejleményeket, valamint hogy megbizonyosodjon róla, hogy a biztonság- és védelempolitika kérdéseiről nem csupán szűk szakértői körben folytatnak vitákat, hanem tükröződnek bennük az európai polgárok részéről kinyilvánított aggodalmak is.⁸⁹

---

⁸⁹ Az Európai Parlament hivatalos oldala, <http://www.europarl.europa.eu/committees/hu/SEDE/home.html>, letöltve: 2014. április 5.

3.4.3 Emberi Jogi Albizottság

Az Emberi Jogi Albizottság a Külügyi Bizottság albizottsága. Hatáskörébe tartoznak a harmadik országokban az emberi jogokat, a kisebbségek védelmét és a demokratikus értékek támogatását érintő ügyek. A vonatkozó szabályok sérelme nélkül az egyéb bizottságok, illetve szervek ezen területen hatáskörrel rendelkező képviselőit, illetve tagjait hívják meg az albizottság ülésein való részvételre.⁹⁰

3.4.4 Fejlesztési Bizottság

A Fejlesztési bizottság hatásköre kiterjed az Unió fejlesztési és együttműködési politikájának fejlesztésére, végrehajtására és ellenőrzésére, különösen a fejlődő országokkal kétoldalú, illetve az illetékes nemzetközi szervezetekben és parlamentközi fórumokon folytatott politikai párbeszédre, a fejlődő országoknak nyújtott támogatásokra és együttműködési megállapodásokra, a demokratikus értékek, a felelősségteljes kormányzás és az emberi jogok támogatására, az AKCS (afrikai, karib-tengeri és csendes-óceáni) – EU partnerségi megállapodással kapcsolatos ügyeire és az illetékes szervekkel való kapcsolattartásra. A Fejlesztési Bizottság biztosítja a Parlament részvételét a választási megfigyelő missziókban, adott esetben más illetékes bizottságokkal és küldöttségekkel együttműködve, és koordinálja a hatáskörébe tartozó parlamentközi és eseti küldöttségek munkáját.⁹¹

3.4.5 Nemzetközi Kereskedelmi Bizottság

A Nemzetközi Kereskedelmi Bizottság felel az Európai Unió közös kereskedelempolitikájával és külgazdasági kapcsolataival kapcsolatos ügyeiért. Fő feladatai közé tartozik az EU harmadik országokkal és regionális szervezetekkel fenntartott pénzügyi, gazdasági és kereskedelmi kapcsolatainak kezelése, ideértve a kereskedelmi megállapodások jóváhagyását, valamint a nemzetközi jogi eszközök hatálya alá tartozó területeken belüli műszaki harmonizációs vagy szabványosítási intézkedésekkel kapcsolatos feladatok elvégzése. A bizottság kapcsolatot tart fenn a harmadik országokkal fennálló kapcsolatok gazdasági és kereskedelmi vonatkozásaiért felelős parlamentközi és eseti küldöttségekkel is.⁹²

---

90 Az Európai Parlament hivatalos oldala, <http://www.europarl.europa.eu/committees/hu/DROI/home.html>, letöltve: 2014. április 5.

91 Az Európai Parlament hivatalos oldala, <http://www.europarl.europa.eu/committees/hu/DEVE/home.html>, letöltve: 2014. április 5.

92 Az Európai Parlament hivatalos oldala, <http://www.eppgroup.eu/hu/inta>, letöltve: 2014. április 5.

3.5 Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (a továbbiakban: EGSZB) az Európai Unió konzultatív szerve. 1957-es alapítása óta szakértői tanácsokkal látja el a főbb uniós intézményeket (Európai Bizottság, az EU Tanácsa, Európai Parlament), véleményt bocsát ki a javasolt európai jogszabályokról, illetve saját kezdeményezésű véleményt is készít azokkal a kérdésekkel kapcsolatban, amelyekkel a Bizottság szerint foglalkozni kell. Az egyik legfontosabb feladata, hogy hídszerepet töltsön be az európai intézmények és a civil társadalom között, előmozdítsa a részvételi demokráciát, és az EU tagállamaiban és a világ más országaiban egyaránt párbeszédet folytasson a civil társadalmi szervezetekkel, elősegítve őket abban, hogy szerepük minél jobban érvényesülhessen. Tagjaik gazdasági, szociális és kulturális érdekek széles körét képviselik hazájukban, munkájukat három csoportba osztva végzik: „Munkaadók”, „Munkavállalók” és „Egyéb tevékenységek” (mezőgazdasági termelők, fogyasztók, környezetvédők, családok, civil szervezetek stb.). Véleményüket a Tanács, az Európai Bizottság és az Európai Parlament felé továbbítják, kulcsszerepet játszva a döntéshozatali folyamatban. Az EGSZB 353 taggal rendelkezik, a tagokat a nemzeti kormányok és a Tanács nevezi ki 5 éves időtartamra.⁹³

3.5.1 Küllkapcsolatok szekció

A szekció fórumot biztosít az EU küllkapcsolatai szempontjából a civil társadalom számára, hiszen tagjai együtt dolgoznak az EU keleti és az euro-mediterrán partnereivel, a tagjelölt országok, a Nyugat-Balkán, az afrikai, karibi és csendes-óceáni államok, Latin-Amerika, Brazília, Kína, India, Oroszország és Japán civil szervezeteivel. Figyelemmel kíséri a nemzetközi kereskedelmi tárgyalásokat, az uniós fejlesztési politikát, az Európai kezdeményezést a demokráciáért és az emberi jogokért stb. A szekció saját véleményét és jelentéseket készít az Európai Unió intézményei számára.⁹⁴

3.6 Régiók Bizottsága

A Régiók Bizottsága az európai uniós helyi és regionális hatóságokat képviselő tanácsadó szerv. Feladata, hogy az uniós jogszabályokkal kapcsolatos helyi és regionális álláspontokat érvényesítse olyan módon, hogy a Bizottság javaslatairól jelentéseket (véleményeket) ad ki.

A helyi és a regionális önkormányzatokat érintő (például foglalkoztatáspolitikai, környezetvédelmi, oktatáspolitikai, közegészségügyi) uniós szintű döntéshozatal előtt a Bi-

⁹³ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság hivatalos oldala, <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.about-the-committee>, letöltve: 2014. április 6.

⁹⁴ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság hivatalos oldala, <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.rex-what>, letöltve: 2014. április 6.

zottság, a Tanács és a Parlament köteles konzultálni a Régiók Bizottságával. A Régiók Bizottságának jelenleg 353 tagja (és ugyanennyi póttagja) van, akik az EU 28 tagállamát képviselik. A tagokat és a póttagokat a Tanács nevezi ki ötéves időtartamra az uniós tagállamok javaslata alapján. Az egyes országok maguk dönthetnek az őket képviselő tagokról, azonban küldöttségüknek tükröznie kell az ország politikai, földrajzi és regionális/helyi egyensúlyát. A tagok saját régiójukon belül a helyi vagy a regionális hatóságok megválasztott tagjai vagy fontos szerepet betöltő tisztviselői. A Régiók Bizottsága évente öt plenáris ülést tart az általános stratégia meghatározása, illetve vélemények elfogadása céljából.

3.6.1 Szakbizottságok

A Régiók Bizottságán belül hat szakbizottság működik, amelyek más-más szakpolitikai területekkel foglalkoznak, és előkészítik a plenáris üléseken megvitatandó véleményeket:

- Területi kohézió
- Gazdaság- és szociálpolitika
- Oktatás, ifjúság és kutatás
- Környezetvédelem, éghajlatváltozás és energiaügy
- Uniós polgárság, kormányzás, intézményi és külügyek
- Természeti erőforrások

A Régiók Bizottsága fontos politikai kérdésekkel kapcsolatban állásfoglalásokat is kibocsát. A Régiók Bizottságában négy politikai csoport képviselteti magát, a főbb európai politikai irányzatoknak megfelelően:

- Európai Néppárt (EPP)
- Európai Szocialista Párt (PES)
- Liberálisok és Demokraták Szövetsége Európáért képviselőcsoport (ALDE)
- Unió a Nemzetek Európájáért – Európai Szövetség (UEN–EA)

Az Európai Bizottságnak a Lisszaboni Szerződés értelmében immár a jogalkotási szakaszt megelőzően is konzultálnia kell az európai helyi és a regionális hatóságokkal és szövetségeikkel. A Régiók Bizottsága a helyi és a regionális hatóságok képviselőjében nagyon komoly feladatot kap ebben az eljárásban. Azt követően, hogy a Bizottság jogalkotási javaslatot tett, ismételt konzultálnia kell a Régiók Bizottságával, ha a javaslat olyan szakpolitikai területet érint, amely közvetlenül kihat a helyi és a regionális hatóságokra.

3.6.2 Uniós polgárság, kormányzás, intézményi és külügyek szakbizottság

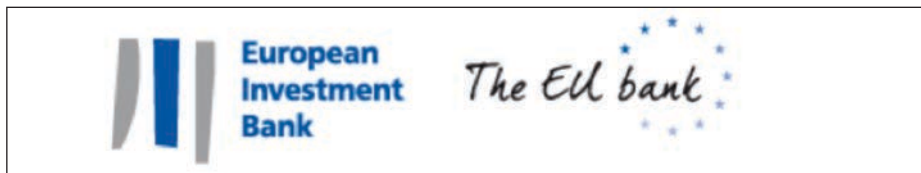
A szakbizottság feladata, hogy javaslataival támogassa az Európai Bizottságot. A Szakbizottság intenzíven foglalkozik az Unió külső dimenziójával, különös tekintettel a szomszédsági és bővítési politikára, valamint a decentralizált együttműködésekre a fejlesztésekben.⁹⁵

---

⁹⁵ A Régiók Bizottságának hivatalos oldala, <http://cor.europa.eu/hu/activities/commissions/civex/Pages/civex.aspx>, letöltve: 2014. május 29.

3.7 Európai Beruházási Bank

9. ábra: Az Európai Beruházási Bank logója

Forrás: <http://www.eib.europa.eu/index.htm>, letöltve: 2014. május 17.

Az Európai Beruházási Bank az Európai Unió 28 tagállamának tulajdonában áll, ők alkotják a bank részvényeseit. A bankot a Kormányzótanács, az Igazgatótanács, az Ellenőrző Bizottság és az Igazgatási Bizottság irányítja, székhelye Luxembourgban van. A bank hitelt vesz fel a tőkepiacokon, majd azt alacsony kamat mellett olyan projekteknek kölcsönzi ki, amelyek az EU-n belül, illetve a szomszédos vagy a fejlődő országokban infrastrukturális, az energiaellátással kapcsolatos vagy környezeti fejlesztésekre irányulnak. Az Európai Beruházási Bank az uniós országok projektjeit támogatja, emellett a jövőben csatlakozó és a partnerországokban is eszközöl beruházásokat. Az EU költségvetési forrásai helyett tőkepiaci hiteleket vesz igénybe, és a pénzt kedvező feltételek mellett kölcsönzi ki az uniós szakpolitikai célkitűzéseknek megfelelő projekteknek. Az EBB nonprofit alapon működik, és az általa felvett kölcsön költségeihez közeli mértékű kamat mellett ad hitelt.⁹⁶

Szolgáltatások:

- Kölcsönök: életképes tőkeiadási programok vagy állami, illetve magánszektorbeli projektek számára. A bank éppúgy ad hitelt nagyvállalatoknak, mint önkormányzatoknak és kisvállalkozásoknak.
- Technikai segítségnyújtás: hozzáértő közgazdászok, mérnökök és szakemberek nyújtják a segítséget az EBB által biztosított finanszírozás mellett.
- Garanciák: különféle szervezetek, például bankok, lízingvállalatok, garancia-intézmények, kölcsönös garanciaalapok, különleges célú gazdasági egységek és mások számára.
- Kockázati tőke: a kockázati tőkével kapcsolatos kérelmeket közvetlenül a közvetítőnek kell címezni.

Az Unión belüli hitelezés: A hitelek körülbelül 90%-át az Unión belüli programokra és projektekre fordítják. Az Európai Beruházási Bank az üzleti tervében megállapított, alábbi 6 kiemelt hitelezési célkitűzéssel rendelkezik:

- Kohézió és konvergencia
- A kis- és középvállalkozások támogatása

⁹⁶ Az Európai Beruházási Bank hivatalos oldala, http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/eib/index_hu.htm, letöltve: 2014. május 28.

- Fenntartható környezet
- Az Innováció 2010 kezdeményezés végrehajtása
- A transzeurópai közlekedési és energiahálózatok (Trans-European Networks – TEN) fejlesztése
- Fenntartható, versenyképes és biztonságos energia

Az Európai Beruházási Bank támogatja az uniós fejlesztési és együttműködési stratégiákat is a következő partnerországokban:

- Dél- és Kelet-Európa,
- Szomszédságpolitika: A mediterrán szomszédság, Oroszország és a keleti szomszédság,
- A fejlesztésben és az együttműködésben részt vevő országok: Afrika, Karib-tér-ség és Csendes-óceán (és a tengerentúli országok és területek), Dél-Afrika, Ázsia és Latin-Amerika⁹⁷

---

⁹⁷ Az Európai Beruházási Bank hivatalos oldala, http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/eib/index_hu.htm, letöltve: 2014. április 6.

4. A közös biztonság- és védelempolitika struktúrája és eszközei

4.1 Politikai és Biztonsági Bizottság (Political and Security Committee)

Ez az állandó testület hivatott a nemzetközi helyzet folyamatos értékelésére, valamint a közös kül- és biztonságpolitikát érintő állásfoglalások kidolgozására. A Politikai és Biztonsági Bizottság végzi továbbá a válságkezelési műveletek politikai ellenőrzését és stratégiai irányítását, s a Tanács felhatalmazásával e műveleteket érintő önálló operatív döntéseket hozhat. Ezeken túl iránymutatásokat küld a Katonai Bizottságnak, és tanácsokat ad a Bizottságnak válságügyekben. Ha válságkezelésről van szó, a Politikai és Biztonsági Bizottság elnöke részt vesz a COREPER⁹⁸ ülésein. A Politikai és Biztonsági Bizottságban nagyköveti rangú diplomaták dolgoznak a tagállamok képviseletében, amely mára a KKBP egészének operatív irányításáért felelős testületévé vált. 2001 elején megállapodás született arról, hogy a Politikai és Biztonsági Bizottság és az Észak-atlanti Tanács félévenként legalább háromszor együttes ülést tartson, s egy alkalommal kerüljön sor az Általános Ügyek Tanácsa és az Észak-atlanti Tanács miniszteri szintű találkozójára.⁹⁹

4.2 Az Európai Unió Katonai Bizottsága (EU Military Committee – EUMC)

10. ábra: A Katonai Bizottság logója

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/eumc/index_en.htm, letöltve: 2014. május 17.

98 COREPER: Comité des Représentants Permanents, a tagállamok nagyköveti szintű képviselői (és helyettesei) jogszabály előkészítéssel és vélemények egyeztetésével foglalkozik. A COREPER II. általában tagállamok delegációjának vezetőiből áll, politikailag kényes ügyekkel foglalkozik, mindig a képviseletek helyetteseiből áll, általában a szektorális tanácsok elé kerülő ügyekkel foglalkozik.

99 Az Európai Unió hivatalos oldala, http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp_implementation/r00005_en.htm

A Tanács 2001. január 22-i 2001/80/CFSP határozata hozta létre az EUMS-t, amely az Európai Unió tagországainak vezérkari főnökeiből álló EU Katonai Bizottsága, az Unió legfőbb katonai testülete, vezetője az altábornagyi rangú főigazgató. Feladata a Politikai Biztonsági Bizottság támogatása katonai természetű javaslatokkal, valamint az EU Katonai Törzsének irányítása. Irányítója és biztosítója az Európai Unió valamennyi katonai tevékenységének, tanácsokat és ajánlásokat fogalmaz meg a Politikai és Biztonsági Bizottságnak katonai ügyekben. Igény szerinti időpontokban tart üléseket, döntéseit konszenzussal hozza. Az EU Katonai Bizottságának elnöke részt vesz a Tanács ülésein, ha a tárgyalásnak katonai területet érintő kérdései vannak. A katonai Bizottság javaslatokat tehet a Politikai Biztonsági Bizottságnak konkrét katonai műveletek és a műveleti tervezés előkészítésére, amelyeket a Műveleti Parancsnok ölt konkrét formába, tehát speciálisan a válságkezelési műveletekre kinevezett Műveleti Parancsnok felügyeli a katonai művelet tervezését.¹⁰⁰

4.3 Válságkezelési és Tervezési Igazgatóság (Crisis Management and Planning Directorate – CMPD)

A Válságkezelési és Tervezési Igazgatóság része az Európai Külügyi Szolgálatnak. 2009-ben azért hozták létre, hogy egységes katonai–polgári struktúrában tervezzék meg az EU polgári misszióit és katonai műveleteit, amely által növekedhet a KBVP egységei közötti összhang és hatékonyság. Az Igazgatóság saját hatáskörén belül elősegíti és összehangolja a polgári és katonai képességfejlesztés közötti szinergiákkal kapcsolatos munkát, a szükségletek azonosításához való hozzájárulás révén. A Válságkezelési és Tervezési Igazgatóság ajánlásokat dolgoz ki politikai lépésekre és stratégiákra vonatkozóan, válságkezelési tervezésnél pedig az EU átfogó megközelítését alkalmazza a KBVP koncepciók, képességek és szakpolitikák között.

Fő tevékenységei a következők:

- KBVP missziók és műveletek stratégiai tervezése.
- Folyamatban lévő műveletek értékelése: a küldetés, célkitűzés, méret, bővítés, a fenntarthatóság és hatékonyságának tekintetében vizsgálja a meglévő missziókat és műveleteket a változó helyi és nemzetközi helyzetnek megfelelően.
- KBVP partnerségek fejlesztése: ENSZ-el, az Afrikai Unióval, a NATO-val, az EBESZ-el, valamint a harmadik államokkal, mint például Kína, Norvégia, Oroszország, Törökország és az Egyesült Államok.

---

100 A Tanács határozata (2001. január 22.) az Európai Unió Katonai Bizottságának felállításáról (2001/79/KKBP), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1401368025376&uri=CELEX:32001D0079>, letöltve: 2014. május 29.

- Polgári és katonai képességek koordinálása és fejlesztése.
- Gyakorlatok, szakmai továbbképzések és képzések fejlesztése.¹⁰¹

4.4 Polgári Tervezési és Végrehajtási Szolgálat (Civilian Planning and Conduct Capability – CPCC)

Mandátuma a Közös Biztonság és Védelempolitika keretében végzett műveletek politikai ellenőrzése és stratégiai irányítása mellett segítséget nyújtani a Politikai és Biztonsági Bizottságnak, segítségnyújtás és tanácsadás a főképviseletnek, az EU tanácsi szerveknek, és közvetlenül koordinálja, felügyeli és felülvizsgálja polgári KBVP műveleteket.

Jelenleg 11 polgári EBVP-missziót felügyel és támogat: az EULEX Koszovót, az EUMM Georgia-t, az EUPOL COPPS és EUBAM Rafah missziót a palesztin területeken, Irakban az EUJUST LEX-et, az EUBAM LIBYA-t, az EUPOL Afganisztán-t és az EUPOL RD Congo-t. 2012-ben 3 új küldetés indult: EUAVSEC Dél-Szudánban, EUCAP Nestor (Afrika szarván és a Nyugat-Indiai-óceánon) és a Száhel-övezetben az EUCAP SAHEL Nigert.¹⁰²

4.5 Polgári Válságkezelő Bizottság (Committee for Civilian Aspects of Crisis Management – CIVCOM)

A Tanács 2000. május 22-i 2000/354 CFSP határozata hozta létre a testületet azzal a megbízással, hogy információkkal, ajánlásokkal és tanácsokkal segítse a Politikai és Biztonsági Bizottságot a válságkezelés polgári aspektusaival összefüggésben, különös tekintettel a polgári válságkezeléshez szükséges képességekre.¹⁰³ A katonai erő mellett az EU nagy hangsúlyt fektet a polgári válságkezelési képességek párhuzamos kialakítására is. E képességek létrehozását az EU a Polgári Válságkezelési Bizottság útján négy területen készíti elő: rendőri erők, jogállamiság erősítése, közigazgatás erősítése, polgári védelem. A testület a COREPER-nek és a Politikai Biztonsági Bizottságnak jelent. E testületben koncentrálódnak a tagállamokból és a különféle EU szervezetekből származó, a válságkezeléshez szükséges források áttekintése.

Az Európai Tanács 2004 júniusában a Headline Goal 2010 mellett egy 2008-ig teljesítendő polgári célt is meghatározott, amelyet Civilian Headline Goal 2008-nak (Legfőbb Polgári Cél 2008) nevezett el. Eszerint az Uniónak „különböző képességeket

101 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/cmpd/index_en.htm, letöltve: 2014. május 17.

102 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, <http://www.consilium.europa.eu/eeas/security-defence/csdp-structures-and-instruments/cpcc?lang=hu>, letöltve: 2014. április 15.

103 JUHÁSZ Krisztina: *Az Európai Unió válságkezelési tevékenységét szolgáló intézményrendszer – és döntéshozatali rendszer*. De iurisprudentia et iure publico, 2014/1. 18.
<http://dieip.hu/wp-content/uploads/2014-1-04.pdf>, letöltve: 2014. május 16.

igénybe véve, képesnek kell lennie több polgári válságkezelési misszió egyszerre történő lefolytatására, ideértve legalább egy nagy polgári helyettesítő missziót, rövid határidőn belül indítva ellenséges környezetben”.¹⁰⁴ E széles körű cél teljesítését a katonai erők által használt hasonló forgatókönyv-tervezéssel összhangban levő forgatókönyvek alapján tervezték. A Tanács Főtitkársága által a Politikai Biztonsági Bizottság/CIVCOM felügyelete alatt a Legfőbb Polgári Cél 2008 és Legfőbb Polgári Cél 2010¹⁰⁵ tekintetében végzett munka eredményeként részletes információ áll rendelkezésére azon polgári képességekről, amelyekkel az EU tagállamai és néhány nem EU tagállam hozzájárulna az EBVP-műveletekhez. A tagállamok heterogén és különböző minisztériumokból vagy szolgálatoktól származó állományt bocsátának a polgári válságkezelési misszió rendelkezésére.

4.6 EU Katonai Törzs (EU Military Staff – EUMS)

11. ábra: Az EU Katonai Törzsének logója

Forrás: <https://www.eodcoe.org/news/eod-infoservice/eu-common-military-training-and-education>,
letöltve: 2014. május 17.

A Katonai Törzs 2011. január 1-jétől az Európai Külügyi Szolgálat szervezeti kereteibe tartozik, katonai szakértői feladatokat lát el, támogatást nyújt a Közös Európai Biztonsági és Védelmi Politika számára, többek között irányítja az EU által vezetett katonai válságkezelő műveleteket.¹⁰⁶ Támogatja a 28 tagállam vezérkari főnökeit az EU Katonai

¹⁰⁴ Az európai biztonsági és védelempolitika keretében folytatott polgárválságkezelés. Háttér információkat tartalmazó anyag a 36. cikk alapján létrehozott bizottság számára, Brüsszel, 2006. október 20. (11. 15.)

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/14199_06/14199_06hu.pdf, letöltve: 2014. május 16.

¹⁰⁵ Civilian Headline Goal 2010,

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/Civilian_Headline_Goal_2010.pdf, letöltve: 2014. március 14.

¹⁰⁶ Korábban a Tanács szervezetén belül helyezkedett el.

Bizottságán keresztül, s ez az a fórum, amely az egymás közt egyeztetett katonai szakmai tanácsokat továbbítja a politikai döntéshozói szintek felé. A Katonai Törzs egyrészt a katonai szakértelem forrását biztosítja az EU számára katonai szakmai tanácsadás formájában, másrészt kapcsolatot biztosít a Katonai Bizottság és az EU rendelkezésére álló katonai erőforrásai között. A Katonai Törzs tervezési és értékelési feladatokat is ellát, valamint ajánlásokat tesz válságkezelési koncepciókra, korai előrejelzési képességet biztosít, és végrehajtja az EU Katonai Bizottság határozatait és iránymutatásait. Valamennyi petersbergi feladattal kapcsolatban támogatást nyújt a Katonai Bizottságnak a helyzetértékelésre és a stratégiai tervezés katonai szempontjaira vonatkozóan, az EU által irányított valamennyi művelet esetén, függetlenül attól, hogy az EU igénybe veszi-e a NATO eszközeit és képességeit, avagy sem. Ezenkívül megszervezi és összehangolja a nemzeti és nemzetközi parancsnokságokkal kapcsolatos eljárásokat, összeállítja, megtervezi, vezeti és értékeli az EU válságkezelő eljárásainak katonai vonatkozásait, beleértve az EU–NATO eljárások gyakorlását is. Az EU–NATO állandó megállapodások értelmében állandó kapcsolatot tart fenn a NATO-val, továbbá megfelelő kapcsolatot alakít ki meghatározott kapcsolattartó személyekkel az ENSZ-en és az EBESZ-en belül szervezeteik jóváhagyásával.

Válsághelyzetben a hírszerző szervezetektől minősített információkat kér, és elvégzi azok feldolgozását, továbbá feldolgoz minden rendelkezésre álló forrásból származó egyéb vonatkozó információt. Segíti a Katonai Bizottságot a Politikai és Biztonsági Bizottság előzetes tervezési irányelvei kidolgozásában, s a tervezést végző nemzeti vezérkarokkal és szükség esetén a NATO-val együttműködve meghatározza az EU által vezetett esetleges műveletekben részt vevő haderőket, valamint segítséget nyújt a műveleti parancsnoknak az EU által vezetett művelethez katonai hozzájárulást biztosító harmadik országokkal folytatott katonapolitikai egyeztetésekhez és a haderő-generálási konferencia előkészítéséhez.¹⁰⁷

107 A Tanács határozata az Európai Unió Katonai Törzsének létrehozásáról, (2001/80/KKBP), Hivatalos Lap L 027, 30/01/2001 o. 0007 – 0011
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001D0080:HU:HTML>,
 letöltve: 2014. február 1.

12. ábra: Az Európai Unió Katonai Törzsének felépítése

Forrás: http://www.eeas.europa.eu/csdpl/structures-instruments-agencies/eu-military-staff/organization/index_en.htm, letöltve: 2014. április 21.

4.6.1 Az EU Katonai Törzs Hírszerző Igazgatósága (EU Military Staff Intelligence Directorate – EUMS INT DIR)

Az EU Katonai Törzs Hírszerző Igazgatósága a Katonai Törzs egyik igazgatóságaként működik. Az igazgatóság állományát az EU tagállamok katonai hírszerző szolgálatai biztosítják, akik nemzeti összekötői feladatokat is ellátnak a küldő szervezet és az igazgatóság között. A vezénylés meghatározott időszakra, általában három, maximum négy évre szól. Az igazgatóság három osztályból áll, a legnagyobb létszámú és legfontosabb az elemző-értékelő osztály. Az osztály az INTCEN szervezeti felépítéséhez hasonlóan épül fel: négy földrajzi térséget felölelő és további egy, úgynevezett horizontális szekcióból áll, amely transznacionális kihívásokkal foglalkozik. A földrajzi térségekkel a következő részlegek foglalkoznak:

- Ázsia, Latin-Amerika részleg
- Balkán–FÁK részleg
- Afrika részleg
- Közel-Kelet, Észak-Afrika részleg

Az EUMS INT DIR alaprendeltetése többek között az EU Katonai Törzs és az EU Katonai Bizottság munkájának hírszerző/felderítő támogatása, a korai előrejelzés és helyzetértékelés, kockázatelemzés azokról az országokról, térségekről, ahol különböző EU műveletek folynak, jelentéseket készít a különböző válsághelyzetekről, végzi az EUMS által tervezett és végrehajtott gyakorlatok hírszerző/felderítő támogatását.

4.7 Az EU Hírszerző Elemző Központ (EU INTCEN)

Az EU INTCEN korábban EU Situation Centre – SITCEN néven volt ismert.¹⁰⁸ Az INTCEN a főképviselelő közvetlen irányítása alatt az EKSZ egyik igazgatósága. Az INTCEN legfontosabb feladata, hogy pontos, megbízható, időszzerű információkkal lássa el az EU döntéshozóit, mindenekelőtt a főképviselet, az EKSZ vezetőjét, kabinetjét és a közös kül- és biztonságpolitika, a közös biztonság- és védelmi politika, továbbá a terrorizmus elleni küzdelem területén tevékenykedő döntéshozó szervezeteket.¹⁰⁹

Fő szervezeti egységei az elemző-értékelő osztály, az általános ügyek osztálya és a külső kapcsolatok osztálya. Az elemző-értékelő osztály a legnagyobb méretű, tagjait a tagállamok hírszerző és belbiztonsági szolgálataitól vezénylik meghatározott időszakra, általában 3–4 évre. Az osztály négy, földrajzi térségeket felölelő és további két, úgynevezett horizontális szekcióból áll. A földrajzi térségekkel a következő részlegek foglalkoznak:

- Ázsia, Latin-Amerika részleg
- Balkán–FÁK részleg
- Afrika részleg
- Közel-Kelet, Észak-Afrika részleg
- Az úgynevezett horizontális részlegek a következők:
- Terrorizmus-ellenes részleg
- Non-proliferációs részleg

---

108 A szervezet nevét 2012 márciusában változtatták meg, mert az EKSz válságkezelő struktúrájában megalakult az ún. Situation Room, és noha a funkciók különböznek, a névhasználat problémát jelenthetett volna.

109 LAKATOS Zsolt: *Az EU hírszerzés jelenlegi helyzete és kihívásai*. Hadtudomány, 23. évf. 2013/1-2. 13–22.

4.8 Európai Védelmi Ügynökség (European Defence Agency – EDA)

13. ábra: Az Európai Védelmi Ügynökség logója

Forrás: <http://www.eda.europa.eu/>, letöltve: 2014. május 17.

A tagállamok védelmi képességei fejlesztésének összehangolása és hatékonyabbá tétele érdekében 2004. július 12-én hozták létre a kormányközi együttműködésen alapuló Európai Védelmi Ügynökséget (European Defence Agency – EDA).¹¹⁰ Az Ügynökség mára meghatározó szerepet játszik az Unió közös biztonság- és védelempolitikájában, és valójában a tagállamok védelmi területen való együttműködésének jogi és intézményi keretétül szolgál. Az EDA tevékenysége négy nagy területet fog át: képességek, kutatás és fejlesztés, hadfelszerelés és a védelmi szektor területét. A brüsszeli székhelyű EDA szerepe úgy foglalható össze, hogy a tagállami katonai képességfejlesztési kezdeményezések alapján projekt terveket dolgoz ki, majd a projektek tagállami szakértők részvételével történő kidolgozását, végrehajtását koordinálja az EU védelmi képességeinek javítása, különösen a válságkezelés területén.

Az Európai Védelmi Ügynökség kifejezett célja, hogy fejlessze a védelmi képességeket a válságkezelés területén, valamint támogassa és erősítse az európai fegyverkezési együttműködést. Célja továbbá, hogy erősítse az európai védelmi ipari és technológiai alapjait, hogy létrehozzon egy versenyképes európai védelmieszköz-piacot, és támogassa a kutatást Európa védelmi ipari és technológiai potenciáljának megerősítése érdekében.¹¹¹ Ezek alapján az ügynökség feladatai a következők:

- **A védelmi képességek fejlesztése a válságkezelés területén:** meghatározza az EU jövőbeni szükségleteit a védelem területén, koordinálja a képességek és a katonai követelmények összehangolásáról szóló uniós cselekvési terv végrehajtását, kollaboratív tevékenységeket indítványoz az operatív területeken, és értékeli a pénzügyi prioritásokat.

110 Az Európai Védelmi Ügynökséget az Európai Unióról szóló szerződés 42. cikkének (3) bekezdése alapján hozták létre. Feladatait a EUSZ 45. cikke sorolja fel. http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp_implementation/r00002_hu.htm, letöltve: 2014. február 12.

111 Az Európai Unió hivatalos oldala, http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp_implementation/r00002_hu.htm, letöltve: 2014. február 12.

- **Az európai fegyverkezési együttműködés előmozdítása és megerősítése:** új és többoldalú együttműködési projekteket indítványoz, már létező programokat hangol össze, és specifikus programokat irányít.
- **Az európai védelem ipari és technológiai alapjainak megerősítése és egy versenyképes európai védelmieszköz-piac létrehozása:** megfelelő politikákat és stratégiákat dolgoz ki a Bizottsággal és az iparággal tanácskozva, megfelelő szabályokat és rendeletek fejleszt ki és hangol össze.
- **Az európai védelmi kutatás és technológia hatékonyságának megerősítése:** az Ügynökség a Bizottsággal együtt erősíti és koordinálja azokat a kutatási tevékenységeket, amelyek célja a jövőbeni védelmi és biztonsági képesség követelményeinek való megfelelés.

Feladatai keretében az Ügynökség együttműködéseket alakíthat ki harmadik államokkal, illetve olyan nemzetközi szervezetekkel is, mint például az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) vagy a Közös Fegyverkezési Együttműködési Szervezet (OCCAR). A szervezetekkel vagy a harmadik államokkal való együttműködés különösen az alábbi területekre terjed ki:

- 1) Kapcsolat az Ügynökség és a harmadik államok között
- 2) Az Ügynökség munkájához kapcsolódó témakörökben folytatandó konzultációkra vonatkozó rendelkezések
- 3) Biztonsági kérdések

Az Ügynökség jogi személyiséggel rendelkezik, vezetője az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseleje. Ő felel az Ügynökség általános szervezetéért és működéséért, és gondoskodik arról, hogy az ügyvezető igazgató végrehajtsa a Tanács által kiadott iránymutatásokat és az Irányítóbizottság határozatait. Az Ügynökség a Tanács irányítása és politikai felügyelete alá tartozik, minden évben iránymutatásokat dolgoz ki az Ügynökség tevékenységeivel kapcsolatban, különös tekintettel az Ügynökség munkaprogramjára és pénzügyi keretére. Az Ügynökség rendszeresen jelentést készít tevékenységeiről a Tanácsnak. A Bizottság is részt vesz az Ügynökség munkájában, amely az Irányítóbizottság szavazati joggal nem rendelkező tagja, és az Unió nevében az Ügynökség projektjeiben és programjaiban is teljes joggal részt vehet.¹¹²

112 Az Európai Unió hivatalos oldala, http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp_implementation/r00002_hu.htm, letöltve: 2014. február 12.

4.9 Az Európai Unió Biztonságpolitikai Kutatóintézete (EUISS)

14. ábra: Az Európai Unió Biztonságpolitikai Kutatóintézetének logója

Forrás: http://europa.eu/contact/contact-points/iss/index_hu.htm, letöltve: 2014. május 16.

A kutatóintézet az EU közös kül- és biztonságpolitika keretében került létrehozásra 2002-ben abból a célból, hogy elősegítse az Unión belül a közös biztonságkultúra kialakulását, a közös kül- és biztonságpolitika tervezését és fejlesztését, valamint a stratégiai vitafolyamat elmélyülését.¹¹³ Az Európai Unió Biztonságpolitikai Kutatóintézete az Európai Unió kül- és biztonságpolitikája támogatási struktúrájának részét képezi. Szerepe, hogy kutatásokat és elemzéseket készítsen a nemzetközi válságokról és problémákról, amelynek köszönhetően hozzájárul az európai döntéshozatalhoz a közös kül- és biztonságpolitika területén.¹¹⁴

Egyetemi kutatói munkákat és politikai elemzéseket, előrejelzéseket végez, többek között a külügyi és biztonságpolitikai főképviselő részére is, ezenkívül évente több konferenciát és szemináriumot is szervez, amely események az európai stratégiai párbeszéd fejlesztését célozzák. Ezek a konferenciák alkalmat adnak arra is, hogy Európából vagy a világ más részéből származó szakértők és kutatók, valamint az EU és a tagországok vagy akár a nem kormányzati szervezetek képviselői összegyűljenek. Az intézet munkájához a lehető legnagyobb mértékben használják a más kutatóintézetekkel és tudományos központokkal fennálló cserehálózatot az Európai Unión belül és kívül egyaránt. Az intézet tájékoztatói és kommunikációs intézkedéseket hoz a KKBP területén, és a bizalmas információkat kivéve munkájának eredményeit a lehető legszélesebb körben terjeszti.

AZ EUISS-t két szerv irányítja:

Igazgatóság: az igazgatóságot tagállamonként egy képviselő és a Bizottság egy képviselője alkotja. Évente legalább kétszer ülésezik, elnöke a külügyi és biztonságpolitikai főképviselő. Az igazgatóság felelős az EUISS éves munkatervének és a hozzátartozó költségvetésnek az elfogadásáért.

Igazgató: az igazgatót az igazgatóság nevezi ki hároméves időszakra, amely két évvel meghosszabbítható. Az igazgató biztosítja az intézet napi működésével kapcsolatos fel-

¹¹³ Létrejöttét a 2006/1002 tanácsi együttes fellépéssel módosított 2001/554 tanácsi együttes fellépése mondta ki.

¹¹⁴ Európai Unió Biztonságpolitikai Kutatóintézetének hivatalos oldala, <http://www.iss.europa.eu/about-us/>, letöltve: 2014. május 29.

adatokat és az intézet feladatainak megfelelő elvégzését. Ő készíti elő többek között az igazgatóság munkáját.

Ezenkívül az EUISS személyzete kutatókból és igazgatási feladatokat ellátó személyzetből áll. A kutatókat versenyeztetési eljárások útján és a KKBP tárgykörében szerzett szakértelmük alapján választják. Az EUISS személyzetének valamennyi tagját szerződéses státusban foglalkoztatják. A tagállamok szakértőit, a Bizottság közhivatalnokait vagy a tagállamokból vagy harmadik államokból származó vendégkutatókat azonban határozott időre küldhetik az intézetbe. A kutatóintézet működését az EU tagállamai finanszírozzák. A tagállami hozzájárulások mértékének alapjául az egyes országok bruttó nemzeti terméke szolgál.¹¹⁵

4.10 EU Műveleti Központ (EU Operation Centre)

15. ábra: Az EU Műveleti Központ logója

Forrás: http://www.eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/eu-operations-centre/index_en.htm, letöltve: 2014. május 16.

Bár az Európai Tanács már 2004. december 17-én jóváhagyta a műveleti központ létrehozását lehetővé tevő javaslatokat, valamint a műveleti központ feladatrendszer-meghatározását, melynek aktiválása csak a 2012. március 23-i Külügyi Tanács határozatával valósult meg. A műveleti központ mostani konkrét létrehozásának célja, hogy az Afrika szarva térségre vonatkozó stratégiai elképzelés részeként elősegítse a koordinációt, és fokozza a szinergiákat az Afrika szarván folytatott KBVP-missziók résztvevői között. Az uniós műveleti központ konkrét támogatást nyújt az Atalanta-művelet,¹¹⁶ az EUTM

115 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies-on-csdp/eu-institute-for-security-studies/index_hu.htm, letöltve: 2014. május 29.

116 Az Atalanta-művelet feladata, hogy megvédje a Szomáliába humanitárius segélyt szállító hajókat, az Afrikai Unió szomáliai missziója (AMISOM) által útnak indított szállítmányokat, valamint az Ádeni-öbölben és a Szomáli-medencében közlekedő egyéb veszélyeztetett hajókat.

Somalia¹¹⁷ és a regionális tengeri kapacitásépítést célzó, jövőbeli polgári KBVP-misszió operatív tervezéséhez és végrehajtásához a hatékonyság, a koherencia és a szinergiák fokozásának céljából.

Ennek keretében az uniós műveleti központ elősegíti az információcserét, javítja a koordinációt, és megerősíti a polgári–katonai együttműködéseket.¹¹⁸

4.11 Az Európai Műholdközpont (European Union Satellite Centre)

16. ábra: Az Európai Műholdközpont logója

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/eu-agencies-on-csdp/eu-satellite-centre/index_en.htm, kitöltve: 2014. május 16.

A Tanács 2001-ben döntött az Európai Műhold Központ létrehozásáról, működését pedig 2002 januárjában kezdte meg a spanyolországi Torrejón de Ardoz-ban. Az Európai Unió Tanácsának felügyelete alatt álló ügynökség feladata a földi megfigyelést végrehajtó űreszközök képeinek elemzésével az információszerzés és előállítás, valamint uniós döntéshozatal támogatása a közös kül- és biztonságpolitika területén. Az Európai Műholdközpont legfontosabb felhasználói az Európai Külügyi Szolgálat különböző szervezetei, mindenekelőtt az EU Hírszerző Elemző Központ és a Katonai Törzs Hírszerző Igazgatósága, valamint az EU tagállamok IMINT (képalkotói) képességekkel nem vagy korlátozott mértékben rendelkező hírszerző szolgálatai. Az Európai Műholdközpont feladatainak ellátása érdekében önálló jogi személyiséggel rendelke-

117 A Szomáliában harcoló afrikai uniós erőknél (AMISOM) a kiképzésével foglalkozó európai uniós katonai misszió.

118 A TANÁCS 2012/173/KKBP határozata az Afrika szarván folytatott közös biztonság- és védelempolitikai missziókat és műveletet szolgáló uniós műveleti központ aktiválásáról, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:089:0066:0068:HU:PDF>, letöltve: 2014. május 29.

zik, a Politikai és Biztonsági Bizottság politikai felügyelete alá tartozik, operatív irányítást pedig a főtitkár látja el.¹¹⁹

4.12 Tagállamok

Minden tagállamnak kötelessége a közös külpolitikai célok előmozdítása, valamint az arra vonatkozó információk és elemzések megosztása.¹²⁰ Az EUMSZ rendelkezéseinek megfelelően a tagállamok az Európai Tanácson és a Tanácson belül kötelesek tanácskozní minden általános érdekű kül- és biztonságpolitikai kérdésről annak érdekében, hogy a kérdésről közös megközelítést alakítsanak ki. A tagállamok az Unió érdekeit érintő bármely nemzetközi szintű fellépés vagy kötelezettségvállalás megtétele előtt kötelesek egyeztetni a többi tagállammal a Tanácsban vagy az Európai Tanácsban.

A tagállamok egy irányba mutató fellépésük útján, a kölcsönös szolidaritás elvének fényében kötelesek biztosítani, hogy az Unió képes legyen érdekeinek és értékeinek nemzetközi szinten való képviseletére. Ha az Európai Tanács vagy a Tanács meghatározza a közös uniós megközelítést, az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője és a tagállamok külügyminiszterei a Tanács keretében eszerint kötelesek összehangolni tevékenységeiket. A 34. cikk ezenfelül arra kötelezi a tagállamokat, hogy hangolják össze tevékenységüket, akcióikat és kezdeményezéseiket a nemzetközi szervezetekben és nemzetközi konferenciákon, és ezeken a fórumokon az Unió álláspontjait képviseljék. Ennek az összehangolásnak a megszervezéséről az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője gondoskodik. A legfontosabb döntések meghozatalához a tagállamok egyhangú támogatására van szükség.¹²¹

4.13 Az EU különleges képviselője

Az Európai Unió jelenleg tíz különleges képviselővel rendelkezik. Fő feladatuk, hogy támogassák a főképviselő munkáját, valamint biztosítsák az Európai Unió aktív politikai jelenlétét a kulcsfontosságú országokban.

A különleges képviselő támogatást nyújt a rájuk bízott régió országainak azért, hogy az Európai Unió segítségével megvalósíthassák politikai és gazdasági reformjaikat, különösen a jogállamiság, a demokratizálódás, az emberi jogok, a felelős kormányzás, a fejlődés,

119 A Tanács együttes fellépése (2001. július 20.) az Európai Unió Műholdközpontjának felállításáról (2001/555/KKBP), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1401373150235&uri=CELEX:32001E0555>, letöltve: 2014. május 29.

120 Presidency Report to the Göteborg European Council on European Security and Defense Policy, 16 June 2001.

121 Csatlós Erzsébet: *A közös kül- és biztonságpolitika és a tagállami szuverenitás*. Kül-Világ, 7. évf. 2010/4. 74–76. <http://www.kul-vilag.hu/2010/04/csatlos.pdf>, letöltve: 2014. május 29.

illetve a szegénység mérséklése terén. A különleges képviselő a meglévő mechanizmusokkal összhangban a régió belüli konfliktusok megakadályozására, a konfliktusok békés rendezésére tesz kísérletet, ideértve a menekültek és az országon belül lakhelyüket elhagyni kényszerült személyek hazatérésének előmozdítását is. Emellett konstruktív kapcsolatok kialakítására törekszik a régió tekintetében érdekelt főbb szereplőkkel is.

A különleges képviselő kiemelt feladata, hogy ösztönözze a régió államai közötti együttműködéseket, és növelje a régió belüli uniós szerepvállalás hatékonyságát és közismertségét, illetve támogassa a főképviseelő munkáját a régióban.

A közös képviselő megbízatását a főképviseelő felügyelete és operatív irányítása alatt végzi, az operatív irányítás alatti kiadásokat az Európai Bizottságnak számolva el. Emellett a Politikai és Biztonsági Bizottság is kiemelt kapcsolatot tartott fenn a közös képviselővel, a megbízatás keretein belül stratégiai iránymutatást és politikai támogatást nyújt a közös képviselő számára. A közös képviselő egy támogató csoporton keresztül jelentéseket és értékeléseket készített az EU részére, amelyekben beszámol a hozzá tartozó területek alakulásáról. A közös képviselő emellett rendszeresen beszámol a tagállamok külképviseleteinek és a Bizottság küldöttségeinek. Helyben szoros kapcsolatot próbált kialakítani az adott ország (országok) kormányával, elnökségével, a Bizottsággal és a külképviseletek vezetőivel annak érdekében, hogy minél eredményesebben tudja végrehajtani megbízatását és feladatait.

A közös képviselő megbízatása a következőkre terjedhet ki:

- Kapcsolatok kialakítása a régióbeli kormányokkal, parlamentekkel, igazságszolgáltatási szervekkel és civil társadalommal.
- Hozzájárulás a konfliktusok megakadályozásához és segítségnyújtás a konfliktusok rendezése terén elérendő haladás feltételeinek megteremtésében, ideértve a civil társadalomhoz kapcsolódó fellépésre és a területek rehabilitációjára vonatkozó ajánlásokat, az Európai Unió működéséről szóló szerződés sérelme nélkül.
- Az Unió által a régió tekintetében érintett főbb szereplőkkel folytatott párbeszéd fokozása.
- Jelentések készítése az Unió részére.
- Fontos kapcsolatok kiépítése a konfliktus sújtotta térségekben, hogy részt vegyen a bizalom erősítésben.
- Hozzájárulás az EU emberi jogi politikájának és az EU emberi jogokra vonatkozó iránymutatásainak a végrehajtásához.

A Tanács évente felülvizsgálja a különleges képviselő munkáját, és határoz megbízatásának meghosszabbításáról.

A jelenlegi közös képviselők a következő régiókra kaptak megbízatást: Afganisztán, Afrikai Unió, Afrika szarva (Horn of Africa), Bosznia-Hercegovina, Közép-Ázsia, Koszovó, Dél-Kaukázus, Dél-Mediterrán térség, a Száhel Övezet, valamint egy tematikus különleges képviselő az Emberi Jogok területére.¹²²

---

¹²² Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/policies/eu-special-representatives/index_en.htm, letöltve: 2014. május 29.

5. Az Európai Unió válságkezelési kultúrája

Az EU globális szerepvállalásának fontos része a konfliktusmegelőzés és -kezelés, különös tekintettel az instabil, gyenge állami struktúrákkal rendelkező államok megsegítésére. Az Európai Unió biztonságról alkotott felfogása a biztonság kibővített értelmezésén alapul, amelyen a tágabb, a humánbiztonság kérdéseit és az emberi jogokat is magában foglaló fogalom értendő, amelyben jelentős szerep jut a különböző társadalmi csoportok szubjektív biztonságpercepciójának is.

Mi értünk ez alatt? Az európai uniós vélekedés szerint a biztonsági szektor fogalmába a fegyveres testületeken kívül beletartoznak a fejlett demokratikus kontrollt gyakorló intézmények, mechanizmusok, valamint közvetett módon a társadalom különböző csoportjait megjelenítő civil szféra is. A biztonságpolitika átfogó megközelítését pedig az Európai Parlament 2010. március 10-i állásfoglalása az európai biztonsági stratégia és a közös biztonság- és védelempolitika végrehajtásáról [2009/2198(INI)] szóló állásfoglalás szemlélteti talán a legpontosabban, mely szerint az Európai Unióra leselkedő legnagyobb veszélyeket és az előtte álló legnagyobb kihívásokat a következők jelentik:

- a tömegpusztító fegyverek terjedése
- terrorizmus és szervezett bűnözés
- regionális konfliktusok
- széteső államok
- tengeri kalózkodás
- kézfegyverek és könnyű löfegyverek, kazettás bombák és taposóaknák
- energiabiztonság
- az éghajlatváltozás és a természeti katasztrófák következményei
- számítógépes biztonság
- szegénység

Az Európai Unió deklarálja, hogy kulcsfontosságú szereplőként tekint önmagára a nemzetközi szintén, legyen szó akár globális felmelegedésről, akár a közel-keleti konfliktusról. Az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikájának alapjául a diplomácia szolgál. Ez azt jelenti, hogy az EU elsősorban diplomáciai úton igyekszik megoldani a konfliktusokat és elősegíteni a kölcsönös megértést, és ha szükséges, ehhez a kereskedelem, a segítségnyújtás, valamint a biztonság- és a védelempolitika révén rendelkezésre álló lehetőségeket is igénybe veszi. Az Unió a világ számos válságövezetében indított már békefenntartó missziót: például 2008 augusztusában a közvetítésével létrejött tűzszüneti megállapodás vetett véget a Grúzia és Oroszország között kirobbant harcoknak, és az EU megfigyelőket is a helyszínre küldött a két ország közötti helyzet alakulásának nyomon követése céljából. Az Unió ezen túlmenően humanitárius segítséget nyújtott a harcok miatt lakóhelyüket hátrahagyni kényszerülő menekülteknek is.¹²³ Elmondható, hogy napjainkra az EU-ban sajátos biztonságmodell és stratégiai kultúra alakult ki, amely az átfogó és integrált (civil–katonai) fejlesztési megközelítés gyakorlati alkalmazását jelenti.

123 Az Európai Unió hivatalos oldala, http://europa.eu/pol/cfsp/index_hu.htm, letöltve: 2014. május 22.

Az uniós értékek terjesztése mellett az EU legfontosabb külpolitikai célkitűzése a stabil szomszédság, a stabil biztonsági környezet megteremtése és fenntartása, amely a legtöbb esetben illeszkedik a célország nemzetközi közösség által támogatott átfogó demokratisztációs folyamataihoz. Az Európai Parlament állásfoglalása az európai biztonsági stratégia és a közös biztonság- és védelempolitika végrehajtásáról hangsúlyozza, hogy az Uniónak az erős és hatékony kül-, biztonság- és védelempolitika segítségével kell növelnie stratégiai autonómiáját a béke megőrzése, a konfliktusok megelőzése, a nemzetközi biztonság megerősítése, saját polgárai és a KBVP-missziók által érintett polgárok biztonságának védelme, saját érdekeinek a globális porondon történő megvédése és alapértékeinek érvényesítése érdekében. Ezáltal hozzájárulva a nemzetközi jogot alátámasztó és az emberi jogok és demokratikus értékek tiszteletben tartását világméretben előmozdító hatékony multilateralizmus kialakításához. Ennek érdekében támogat minden olyan erőfeszítést, amelyeket a fenyegetések és kihívások elleni fellépés érdekében tesz olyan átfogó és proaktív megközelítés keretében, amely összehangolja az Unió és a tagállamok rendelkezésére álló különféle polgári és katonai eszközeit. Ezek az eszközök: konfliktusmegelőzés és válságkezelés, pénzügyi segítségnyújtás és fejlesztési támogatások, szociális és környezetvédelmi politikák, diplomáciai és kereskedelempolitikai eszközök, valamint a bővítés, továbbá hangsúlyozza, hogy a civil és katonai eszközök összehangolása valódi hozzáadott értéket képvisel az Unió válságkezelési politikája tekintetében.¹²⁴

Az EU komplex biztonságfelfogásából adódóan mind a fejlesztési–segélyezési, mind a válságkezelési dimenziókat képes lefedni a Bizottsághoz és az Európai Külügyi Szolgálathoz tartozó külső tevékenységek, politikák, programok és missziók által. Az Európai Bizottság részlegei közül a Küllapcsolatok, a korábbi Fejlesztési Főigazgatóság és a korábbi delegációkat irányító küllapcsolati részleg beolvadtak az Európai Külügyi Szolgálatba (EKSZ), ami által a Bizottság egyes válságkezelési és békeépítési, valamint konfliktusmegelőzési funkciói egy szervezet alá tartoznak az addigi első pillér hasonló funkcióival, amely által a különféle uniós tevékenységek is egy intézményi keretbe kerültek. Az Európai Külügyi Szolgálat munkáját segíti a Bizottság küllapcsolati eszközökért felelős szolgálata, valamint a Bizottságon belül a EuropeAid Fejlesztési Hivatal és a Fejlesztési Együttműködési Főigazgatóság egyesülésével létrejött EuropeAid Fejlesztési és Együttműködési Főigazgatóság. Az EKSZ-en belül is számos szervezeti egységnek jut szerep a menedzselésben. A stratégiai tervezésért felelős az integrált civil–katonai Válságkezelési és Tervezési Főigazgatóság (Crisis Management and Planning Directorate – CMPD), a polgári KBPV missziók operatív irányításáért a polgári műveleti parancsnokságként működő Polgári Tervezési és Műveletirányítási Képesség (Civilian Planning and Conduct Capability – CPCC) felel. A katonai szakértelmet biztosító, korai előrejelzéssel és stratégiai tervezéssel foglalkozó katonai törzs (EUMS) foglalkozik. Emellett a kérdés közvetlenül érinti a konfliktusmegelőzésért és biztonságpolitikáért felelős igazgatóságot, valamint az egyes országok és régiók vonatkozásában az Európai Külügyi Szolgálat földrajzi-regionális

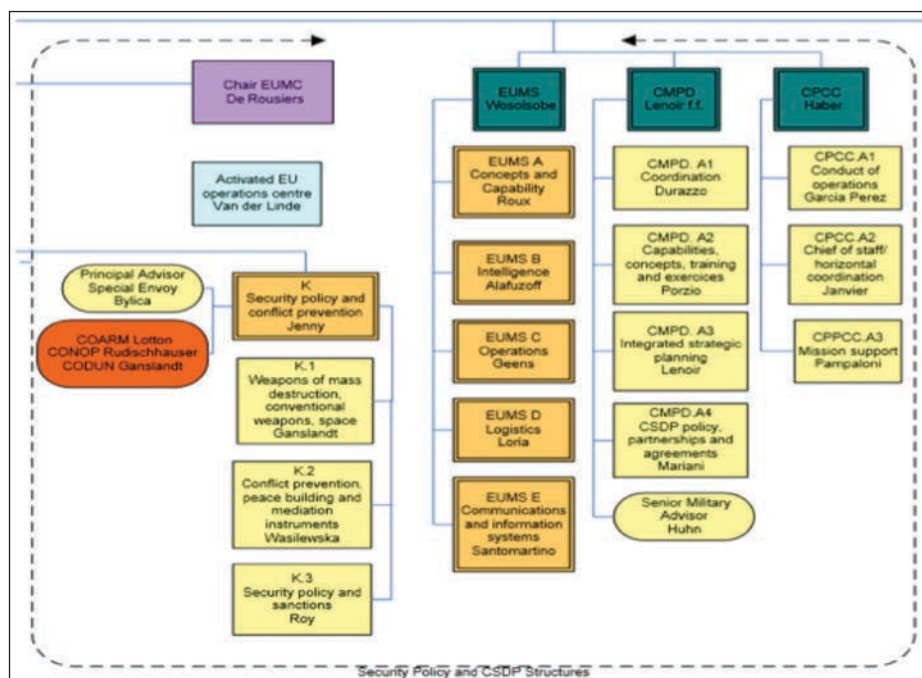
¹²⁴ Az Európai Parlament 2010. március 10-i állásfoglalása az európai biztonsági stratégia és a közös biztonság- és védelempolitika végrehajtásáról [2009/2198(INI)]

igazgatóságait is. A polgári és a katonai válságkezeléssel foglalkozó tanácsi munkacsoportok (Committee for Civilian Aspects of Crisis Management – CIVCOM; Politic-Military Group – PMG) szintén részt vesznek a biztonsági szektor reformját érintő (Security Sector Reform – SSR) missziók tervezésével, irányításával, valamint az SSR horizontális kérdéseivel kapcsolatos döntéshozatalban.¹²⁵

5.1 Az EU válságkezelési struktúrája

Az EU esetében tehát az összervezeti megközelítés önmagára nézve alapvetés a konfliktus- és válságkezelés tekintetében, a partnerországoktól pedig elvárás, hogy a támogatás fejében egyfelől támogassák a jogállamiság és a biztonsági szektor stabil intézményi alapjainak megteremtését, másrészt nyilvánítsák ki a reformfolyamatok melletti elkötelezettséget a fogadó országokon belül. A következő ábrán az Európai Unió válságkezelési struktúráját ábrázolom az EKSZ szervezeti ábrájának függvényében:

17. ábra: Az EU válságkezelési struktúrája. Az ábrát szerkesztette: Czene Gréta

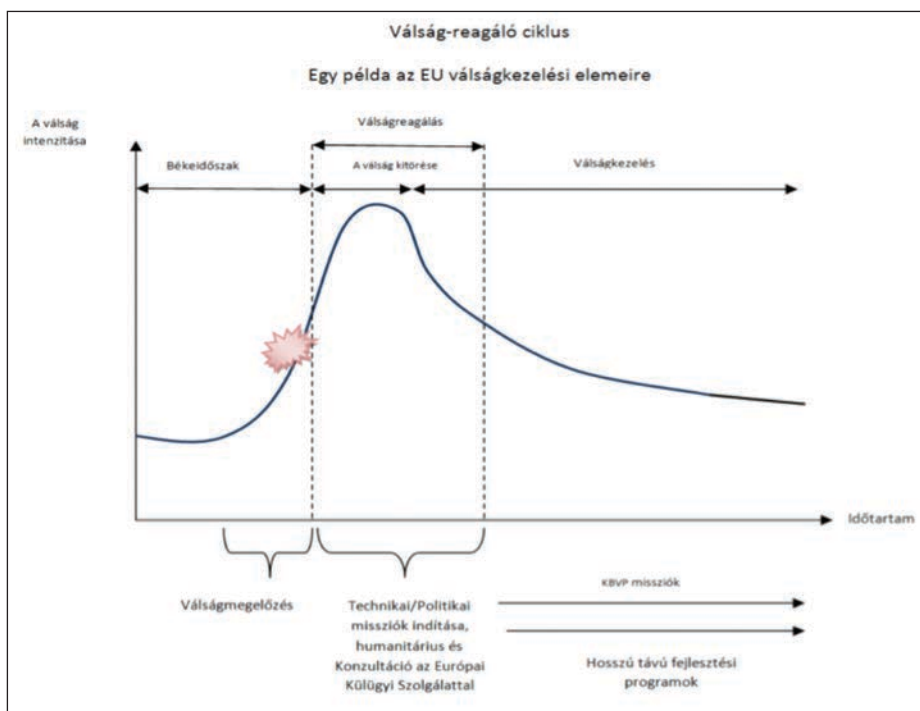

Forrás: http://eeas.europa.eu/background/docs/organisation_en.pdf, letöltve: 2014. május 17.

125 VARGA Miklós: *Az Európai Unió és a biztonsági szektor reformja*. Nemzet és Biztonság, 4. évf. 2011/9. 47.

Az Európai Unió szerint tehát a teljes körű válságkezelési eszköztár (polgári–katonai) alkalmazása a leglényegesebb tényező a válságkezelés minden szakaszában. A következő ábrán látható válságkezelő ciklus is az átfogó megközelítést mutatja, amely optimálisan igyekszik összehangolni az EU különböző elemeit a külső fellépés során. Az EKSZ válságkezelő rendszere a szereplők és az eszközök gyors és hatékony mozgósításában és rendelkezésre állásának megteremtésében kíván fontos szerepet játszani. A válságkezelő rendszer a koherencia biztosításának érdekében a válságkezelés különböző aspektusait vonja be a válság megoldásába: biztonsági, politikai, diplomáciai, konzuli, humanitárius, fejlesztési, környezeti és vállalati területeket egyaránt. A koherens és átfogó válságkezelés fogalma a KBVP keretében megvalósuló katonai–civil, valamint a civil–civil és a Bizottság által koordinált egyéb válságkezelési műveletek közötti koordinációt és együttműködést jelenti.

18. ábra: Az EU válságkezelő ciklus. Az ábrát szerkesztette: Czene Gréta

Forrás: http://eeas.europa.eu/crisis-response/what-we-do/response-cycle/index_en.htm, letöltve: 2014. május 20.

Az alábbi szervek vesznek részt a válságkezelésben:

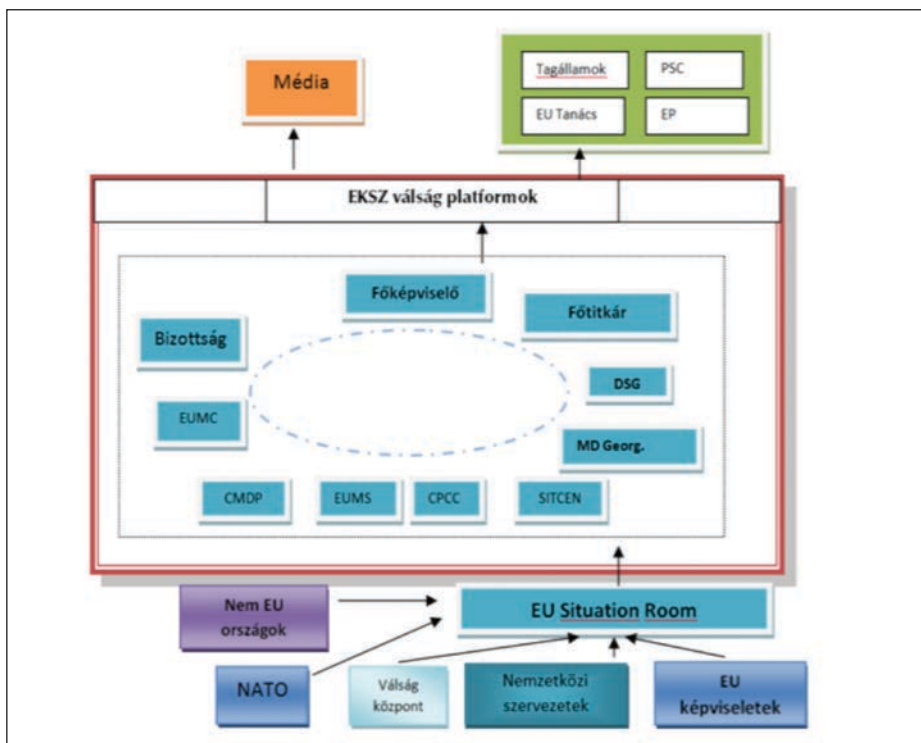
1. szint: Főképviseelő, az EKSZ ügyvezető főtárgya (ESG) vagy az EKSZ Válságkezelési Osztályának igazgatója
2. szint: Az EKSZ különböző válságkezelési és irányítási struktúrái: Válságkezelési és Tervezési Igazgatóság (CMPD), Válságkezelési Osztály, EU Katonai Törzs

(EUKT), Polgári Tervezési és Végrehajtási Szolgálat (CPCC), Helyzetjelentési Központ (SitCen), az EU Helyzetelemző Részleg, valamint a releváns földrajzi és horizontális külügyi osztályok

3. szint: Az EU Katonai Bizottsága (EUMC)

4. szint: az Európai Bizottság illetékes szolgálatai (ECHO, DEVCO, FPI stb.)

19. ábra: Az EKSZ válságkezelési rendszere. Az ábrát szerkesztette: Czene Gréta

Forrás: http://eeas.europa.eu/crisis-response/what-we-do/crisis-platform/index_en.htm, leírtva: 2014. április 1.

Az átfogó tervezés a válságkezelési műveletek tervezési folyamatának minden szakaszára vonatkozik, és mivel a válságkezelési műveletek politikai ellenőrzését és stratégiai irányítását a Tanács felhatalmazása alapján a Politikai és Biztonsági Bizottság végzi, ezért központi szerepe van az átfogó tervezés biztosításában. Az átfogó tervezésről szóló koncepció-tervezet is leszögezi: az átfogó tervezés a civil–katonai koordináció (Civil-Military Co-ordination – CMCO) keretén belül értelmezendő. A civil–katonai koordináció elemeit a Tanács 2003-ban határozta meg annak érdekében, hogy az összetett képet mutató válsághelyzetekre az EU hatékony választ tudjon adni az eszközrendszerébe tartozó széles civil és katonai eszközök felhasználásával, a civil–katonai koordináció a KBVP keretében hangolja össze az EU válságkezelési műveleteinek tervezési és azt

követő végrehajtási fázisában illetékes szereplők tevékenységét. A civil–katonai koordináció elemei közül kiemelendő a válságkezelő koordinációs csoport (Crisis Response Co-ordinating Team – CRCT) tevékenysége, amely a válságkezelési koncepció tervezésének elkészítésében illetékes, és feladata, hogy biztosítsa az Unió adott válságra adandó lehetséges válaszában katonai és polgári aspektusainak egyidejű figyelembevételét.¹²⁶

20. ábra: Válságkezelési konzultációs lánc

Forrás: http://eeas.europa.eu/crisis-response/what-we-do/eu-situation-room/index_en.htm, letöltve: 2014. február 12.

A fenti ábra azt mutatja meg, hogy egy válságkezelés alkalmával a hatékony és gyors kommunikáció érdekében milyen szervek és szervezetek folytatnak konzultációt és működnek együtt:

- harmadik országokkal,
- az EU 130 delegációjával,
- 28 EU tagállammal,
- civil szervezetekkel,

126 JUHÁSZ Krisztina: *Az Európai Unió válságkezelési tevékenységét szolgáló intézmény- és döntéshozatali rendszer*. De iurisprudentia et iure publico – Jog- és politikatudományi folyóirat, 8. évf. 2014/1. 33.

- regionális szervezetekkel,
- az ENSZ szakosított szervezeteivel,
- a NATO-val,
- az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika Szerveivel,
- az EU intézményeivel.

5.2 A válságkezelés döntéshozatali eljárásrendje

A konfliktus- és válságkezelés területén a fő döntéshozó egyértelműen a Tanács. Ő dönt a missziók indításáról és módosításáról egyaránt. Az Európai Tanács műveleti fellépéseiről szóló rendelkezéseket az EUSz 28. cikke tartalmazza, tehát ha a nemzetközi helyzet műveleti fellépést tesz szükségessé, a Tanács meghozza a szükséges határozatokat. A határozatban meg kell határozni a művelet céljait, hatókörét, az Unió által rendelkezésére bocsátandó eszközöket és szükség esetén a művelet időtartamát, valamint végrehajtásának feltételeit. Ha a körülmények változása lényeges kihatással van az ilyen határozatot érintő valamely kérdésre, a Tanács felülvizsgálja a határozat elveit és célkitűzéseit, és meghozza a szükséges határozatokat.¹²⁷

Ezek a határozatok kötelező erővel bírnak a tagállamokra tevékenységeik során, és a műveleti fellépésről szóló határozatok rájuk vonatkozóan is jogalkotási hatással vannak saját országukban. A műveleti fellépésről szóló határozatok végrehajtása azonban nem csak tagállami jogalkotási aktivitást igényel, hanem általában nemzetközi szerződések megkötését is, mint a különböző közreműködői (harmadik országok közreműködése uniós válságkezelési műveletekben) és státusz megállapodások. A műveleti fellépések képezik a KKBP/KBVP végrehajtásának elsődleges eszközét. A műveleti fellépések keretében az EU nemzetközi megfigyelőket, különleges képviselőket küldhet ki, válságkezelési műveleteket indíthat, demokratizálási és államépítési folyamatokat támogató tevékenységet láthat el.¹²⁸

5.2.1 Döntéshozatali lánc

1. Kezdeményezés: Kizárólag csak a külügyi és biztonságpolitikai főképviselőtől vagy a tagállamoktól származhat, a Bizottság itt csak a Főképviselőn keresztül tudja befolyásolni a kezdeményezés folyamatát.

2. Információgyűjtés: Az információgyűjtés során alapvető szerep jut a Politikai és Biztonsági Bizottságnak, a Helyzetelemző Központnak, az EU Műholdközpontjának, a Bizottságnak, a tagállamoknak és adott esetben az EU különleges képviselőinek.

127 Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata, Brüsszel, 2010. május 28. 6655/2/08 Rev

128 JUHÁSZ K.: *Az Európai Unió válságkezelési tevékenységét szolgáló intézmény- és döntéshozatali rendszer*, i. m. 27.

A legtöbb esetben más partnerektől is bekérnek információkat, ilyen: NATO, ENSZ, EBESZ és az Afrikai Unió.

3. Tervezés: A tervezési szakasz két fázisból áll: a stratégiai tervezésből és a műveleti tervezésből. A stratégiai tervezés során meghatározzák az EU által elérni kívánt politikai célokat, és az ezek eléréséhez szükséges katonai, illetve civil eszközöket. A műveleti tervezés során a művelet végrehajtásának részletkérdéseit tisztázzák, meghatározva a válságkezelő misszió szervezetét és főbb operatív feladatait, valamint biztosítják a művelet végrehajtáshoz szükséges olyan alapvető feltételeket, mint a logisztikát, illetve a kommunikációs és információs rendszereket. A tervezési folyamat esetében fontos különbséget kell tenni a katonai és a civil válságkezelési műveletek között, ugyanis amíg a stratégiai tervezést mindkét esetben az EU KBVP-struktúrái végzik, addig az operatív tervezést katonai missziók esetében az adott művelet számára kijelölt műveleti főparancsnokság, civil missziók esetében pedig szintén az EU-struktúrák. A megkülönböztetés másik indoka, hogy a katonai tervezési folyamat tovább differenciálódik mind stratégiai, mind műveleti szinten, így tulajdonképpen négylépcsős katonai tervezési folyamatról beszélhetünk:

- 1) politikai és stratégiai szintű tervezés,
- 2) katonai stratégiai szintű tervezés,
- 3) műveleti szintű tervezés,
- 4) taktikai szintű tervezés.¹²⁹

5.2.2 Katonai válságkezelési műveletek stratégiai tervezése

A folyamat kiindulópontja az úgynevezett válságkezelési koncepció (Crisis Management Conception – CMC) elkészítése, amely az adott válsághelyzet általános politikai értékelését, a tervezett művelet átfogó politikai céljait tartalmazza. A válságkezelési koncepció első tervezetét egy válságreakáló koordinációs csoport (Crisis Response Co-ordination Team – CRCT) készíti el az EU Katonai Bizottságának segítségével, majd a dokumentum a Politikai és Biztonsági Bizottság, végül a Tanács elé kerül elfogadásra. Az elfogadás előtt közösségi kompetenciák érintettsége esetén a Bizottság is véleményezi a dokumentumot. Az elfogadott válságkezelési koncepció alapján a Politikai és Biztonsági Bizottság felkéri az EU Katonai Törzsét, hogy az EU Katonai Bizottságának iránymutatásai alapján és a Válságkezelési Tervezési Igazgatóság együttműködésével készítse el a katonai stratégiai opciókat (Military Strategic Options – MSOs). A Katonai Törzs ezt követően különböző katonai stratégiai opciókat dolgoz ki, és sorrendet állít fel közöttük. Az egyes opciók a válságkezelési koncepcióban meghatározott célkitűzés elérésének katonai módzatait, az azokhoz szükséges eszközöket, a parancsnoki és vezetési struktúra tervezetét, valamint a megvalósíthatóság fokát és a lehetséges kockázatokot tartalmazzák. Az opciók a Tanács elé kerülnek, amely műveleti fellépésről szóló határozat (korábban együttes fellépés/joint action) elfogadása keretében dönt az általa

129 I. m. 29.

preferált katonai stratégiai opcióról és egyben az adott katonai válságkezelési művelet elindításáról, lezárva ezzel a politikai és stratégiai tervezés szakaszát.¹³⁰

5.2.3 Katonai missziók műveleti tervezése

A kijelölt műveleti parancsnok a Katonai Törzs segítségével elkészíti a műveleti koncepciót (Concept of Operation – CONOPS), amely az adott művelet katonai célkitűzéseit részletezi, továbbá lefektetik a katonai erő alkalmazásának irányvonalait és a teljesítéséhez szükséges igények jegyzékéről (Statement of Force Requirement – SOR), amely a művelethez szükséges képességeket részletezi. Mindkét dokumentumot megvitatja a Katonai Bizottság, ezt követően a Politikai és Biztonsági Bizottság, amelyek végül a Tanács elé kerülnek elfogadásra. A műveleti koncepció és a szükséges igények jegyzéke elfogadása után a műveleti parancsnok irányításával a lehető leghamarabb megkezdődik az úgynevezett haderőgenerálási folyamat (force generation process), amelynek során a hozzájáruló nemzetek (EU-tagállamok, illetve a Tanács döntése alapján harmadik országok) vagy más nemzetközi szervezetek az adott művelethez szükséges katonai eszközöket és képességeket jelölik ki, elérhetővé teszik és aktiválják azokat. Közvetlenül a katonai válságkezelési művelet megindítása előtt a műveleti parancsnok a műveleti koncepció alapján elkészíti a műveleti tervet (Operation Plan – OPLAN). A műveleti terv kijelöli a művelet tervezett vezetését, a végrehajtáshoz szükséges haderőket, a különböző támogató elemeket és szállítási képességeket, valamint a személyzet alkalmazásának szabályait. A műveleti tervet a Katonai Bizottság vitatja meg, majd a Politikai és Biztonsági Bizottság és végül a Tanács elé kerül elfogadásra. Annak érdekében, hogy meghatározzák azokat a jogi feltételeket, amelyekkel a válságkezelési művelet személyzete működhet a művelet helyszínénél szolgáló állam területén, az Európai Unió és az érintett állam kormánya egy a haderők státusáról szóló jogi megállapodást (Status of Force Agreement – SOFA) köt egymással. A haderőgenerálási konferenciát követően, de még a műveleti terv végső elfogadása előtt felállításra kerül a közreműködők bizottsága (Commission of Contributors – COC) a műveletben részt vevő tagállamok, illetve harmadik államok részvételével. A bizottság feladata a fennmaradó műveleti előkészítés számára iránymutatások adása, illetve a későbbiekben a művelet napi szintű irányításának felügyelete. A testület munkájában minden tagállam részt vehet, de csak a közreműködők vehetnek részt a művelet napi szintű irányításában. A nem EU-tag résztvevők, amelyek „jelentős katonai erőt” telepítettek a művelethez a közreműködő EU-tagállamokkal, egyenlő státuszban vesznek részt a bizottságban. Ha a műveleti terv és a kapcsolódó dokumentumokat elfogadják, és a műveleti parancsnok is elfogadhatónak tartja a részt vevő államok hozzájárulásának mértékével, továbbá a Tanács is meghozza az erről szóló döntést, a művelet elindulhat.¹³¹

130 I. m. 30.

131 I. m. 31.

5.2.4 Civil válságkezelési műveletek stratégiai tervezése

A stratégiai tervezés első dokumentuma polgári műveletek esetén is a válságkezelési koncepció, amelyet az ad hoc módon felállított válságkezelési koordinációs csoport készít el a Polgári Válságkezelési Bizottság (CIVCOM) segítségével. Az elkészített dokumentumról először a Politikai és Biztonsági Bizottság majd a COREPER, végül a Tanács dönt. Az elfogadott válságkezelési koncepció alapján a Politikai és Biztonsági Bizottság felkérésére a Polgári Tervezési és Irányítási Képesség (CPCC) és a Válságkezelési Tervezési Igazgatóság (CMPD) kidolgozza a polgári stratégiai opciókat (Civilian Strategic Options – CSOs), illetve rendőri missziók esetében a rendőri stratégiai opciókat (Police Strategic Options – PSOs). A polgári válságkezelési műveletek stratégiai tervezése során a Polgári Válságkezelési Bizottság és a Politikai és Biztonsági Bizottság szorosan együttműködik az Európai Bizottsággal, tekintettel arra, hogy a Bizottság hatáskörébe tartozó fejlesztési politika és a polgári válságkezelés közötti határvonal meglehetősen képlékeny, és a hatékony válságkezelés csak az EU rendelkezésére álló eszközök átfogó koordinálásával biztosítható. A polgári válságkezelési műveletek stratégiai tervezési fázisa a válságkezelési műveletről szóló határozat Tanács általi elfogadásával zárul.¹³²

5.2.5 Civil válságkezelési missziók műveleti tervezése

A Politikai és Biztonsági Bizottság iránymutatása és felkérése alapján a Polgári Tervezési és Irányítási Képesség (CPCC) készíti el a műveleti koncepciót és a követelményjegyzéket (SOR), majd ezek alapján a műveleti tervet. A Polgári Tervezési és Irányítási Képesség a dokumentumok elkészítése során szorosan együttműködik az adott polgári művelet korábban kijelölt vezetőjével (Head of Mission – HoM) és a Polgári Válságkezelési Bizottsággal. Az így elkészített műveleti tervezési dokumentumok a Politikai és Biztonsági Bizottság, a COREPER, majd a Tanács elé kerülnek elfogadásra. A katonai missziókhoz hasonlóan a tagállamok a polgári válságkezelési művelet esetében is haderőgenerálási konferencián ajánlják fel a hozzájárulásait, illetve a haderők státusáról szóló megállapodás keretében az EU és a művelet helye szerinti harmadik ország megállapodásban rögzítik azokat a jogi kereteket, amelyek az adott polgári válságkezelési művelet személyzetének tevékenységét koordinálják.¹³³

5.3 Az EU misszióinak és feladatainak áttekintése

Az Európai Unió nem rendelkezik állandó hadsereggel. Ehelyett a közös biztonság- és védelempolitikájának keretében eseti alapon létrehozott fegyveres erőre támaszkodik, melynek állományát az uniós tagországok bocsátják rendelkezésére a következő célokra:

¹³² I. m. 32.

¹³³ Uo.

Az EU a következő missziós hozzájárulásokat támogatja:

- közös leszerelési műveletek,
- humanitárius és mentési feladatok,
- katonai tanácsadói és segítségnyújtási feladatok,
- konfliktusmegelőzés és békefenntartás,
- harcoló erők válságkezelés során kifejtett feladatai – beleértve a béketeremtést is, valamint a konfliktusok lezárását követően a helyzet stabilizálására irányuló műveleteket.

Missziótípusok:

- átfogó
- szektorális
- korlátozott hatályú missziók

A missziók típusa feladatok szerint:

- védelmi
- rendőrségi
- igazságügyi szektor reformja
- vegyes

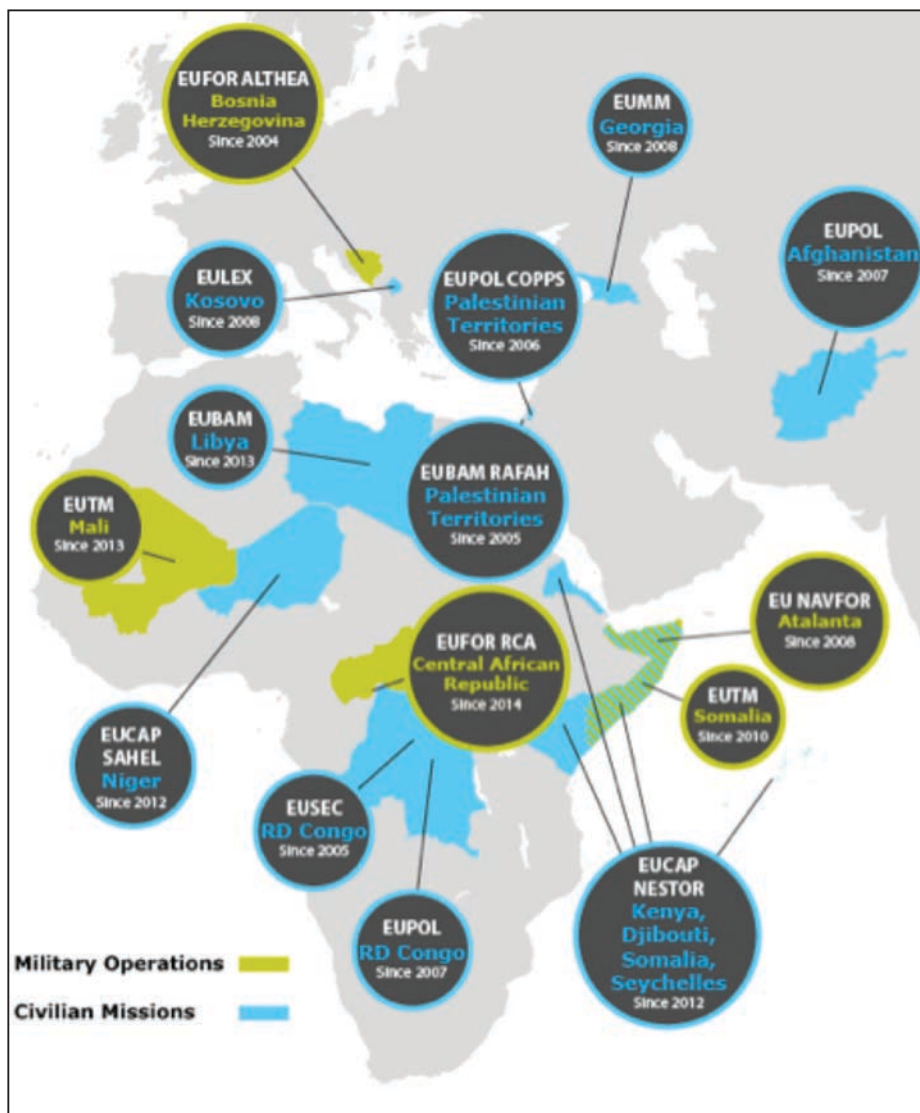
Ezek számos területet érinthetnek: jogállamiság, igazságszolgáltatás, polgári közigazgatás megerősítése, rendőrségi reform, határőrizeti és vámszervek reformja, fegyveres erők reformja, leszerelés, demobilizáció és reintegráció, a biztonsági szektor demokratikus és civil kontrolljáért felelős intézmények támogatása. Ezek közül a rendőrség reformját támogató missziók folynak a legnagyobb számban. E missziók a bizottsági programokhoz viszonyítva rövid és középtávú elkötelezettséget jelentenek, időtartamuk a pár hónaptól a több évesig terjed. Általában a KBVP-missziók jelentik az uniós hozzájárulás leginkább látható elemét egy-egy országban. Az elmúlt évtizedben az EU három kontinensen összesen 23 polgári missziót és katonai műveletet indított az ott kialakult válsághelyzetek kezelése céljából.

2007 januárja óta az Unió, ha az Európai Unió Tanácsa úgy dönt, két – egyenként 1500 főből álló – harcoló alegységet is bevethet gyorsreagálású művelet végrehajtása céljából, és szükség esetén arra is módja van, hogy szinte egyidejűleg megindítsa mindkét műveletet.

A missziók volumenüket és létszámukat illetően is jelentős különbségeket mutatnak. Az EULEX Koszovó a legnagyobb létszámú, átfogó, multiszektorális misszió, amelynek feladata a jogállamiság megerősítése. Az EULEX-el ellentétben bizonyos KBVP missziók csupán meglehetősen szűk, specifikus területeket fednek le, például kizárólag rendőrségi reform vagy kizárólag határőrizeti kérdések. Ez utóbbira példa a Gázai övezet és Egyiptom közötti határforgalmat biztosító és határellenőrzést támogató misszió.

Általánosan elmondható, hogy az EU missziói hozzájárulnak a célországok biztonsági szektorainak konszolidációjához, azok uniós normákhoz való közelítéséhez, céljuk a gyenge vagy hiányzó állami struktúrák megerősítése vagy azok időleges helyettesítése. Az EU átfogó és sokrétű kapcsolati eszköztárával a biztonsági kihívások közvetlen kezelése mellett azok gyökerét is igyekszik orvosolni, figyelembe véve a társadalmi, politikai és gazdasági jellemzőket.

21. ábra: Az Európai Unió misszióinak és feladatainak áttekintése – 2014. február

Forrás: <http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/>, letöltve: 2014. május 18.

A missziók tanácsadó–ellenőrző tevékenységük révén különféle politikai ösztönzők által segítik elő a biztonsági szektort is érintő reformok kidolgozását és következetes végrehajtását, bevonva a közigazgatást és a civil szférát. A tanácsadás és kiképzés révén erősítik a fegyveres és rendvédelmi erők műveleti képességeit, céljuk az átláthatóság, elszámoltathatóság, emberi jogok érvényesülése, a civil kontroll és a demokratikus ellenőrzés érvényesülése, valamint a hatékonyságon alapuló szabályozási, ellenőrzési

mechanizmusok kialakulása a célországban. Egy misszió sikerének feltétele az új jogi szabályozás, a gazdasági, pénzügyi források és a szakértelem megteremtése, valamint az, hogy a létrejövő új struktúra életképes és fenntartható legyen a távolabbi jövőben is.

Már 2003-ban elfogadásra kerültek az egyes szektorokra vonatkozó polgári válságkezelés irányelveit lefektető uniós alapidokumentumok és a jogállamisági missziókról, a polgári közigazgatási missziókról, valamint a rendőri missziókról szóló koncepciók. Az EU katonai-vezetési rendszerét alapvetően meghatározza az a tény, hogy az Unió nem rendelkezik sem katonai műveletek részletes előkészítését, sem azok vezetését megvalósítani képes vezetési struktúrával, és ezt egyelőre nem is tervezik. Ugyanakkor 2008-ban a Tanács képességek erősítéséről szóló deklarációjában meghatározott egy nagyon impozánsnak nevezhető átfogó civil–katonai ambíciószintet, amely a katonai részt tekintve 60 000 fő 60 napig történő telepítését célozza, amellel, hogy képes legyen egymással párhuzamosan megtervezni és vezetni egy sor, különböző jellegű és nagyságrendű műveletet és missziót, amely napjainkban is hatályos:

- két nagyobb stabilizáló és újjáépítési műveletet, megfelelő civil komponens bevonásával, mintegy 10 000 főig terjedő létszámban és legalább két éves időtartamban;
- két korlátozott ideig folytatandó gyorsreagálású műveletet, többek között az EU harccsoportok felhasználásával;
- egy az európai polgárok evakuálását célzó szükséghelyzeti műveletet (kevesebb mint tíz nap alatt), figyelembevételével ugyanakkor valamennyi tagállam elsődleges felelősségét saját állampolgárait illetően, továbbá felhasználva a konzuli vezető tagállam elvét;
- egy tengeri vagy légi felügyeleti vagy blokádjellegű műveletet (surveillance/interdiction mission);
- egy legfeljebb 90 napos időtartamig zajló civil–katonai humanitárius segítségnyújtó műveletet;
- körülbelül egy tucatnyi polgári missziót (többek között rendőri, jogbiztonságot erősítő, polgári védelmi, a védelmi szektor reformját segítő, illetve megfigyelő missziót), amelyeket különféle formátumban folytathatnak le, beleértve a gyors reagálást igénylő helyzeteket. Ezen missziók egyike egy jelentős misszió lehet (maximum 3000 szakértőt foglalva magában), amely több évig is eltarthat.¹³⁴

Az Unióban minden egyes művelet vezetési-irányítási rendszerét a művelet megindításáról lefolytatott politikai döntéshozatal során a művelet várható jellege, időtartama és földrajzi sajátosságai figyelembevételével, a politikai és katonai követelmények összegzett eredményeként külön meghatározzák. Ennek következtében az uniós műveletek vezetési és irányítási rendje változó, és minden művelet esetén más és más.¹³⁵

134 HORVÁTH Gábor: *Katonai képességfejlesztés az Európai Unióban*. Honvédségi Szemle, 65. évf. 2011/2. 4.

135 HORVÁTH Gábor: *Az Európai Unió katonai válságkezelő tevékenységének fejlődése*. Honvédségi Szemle, 62. évf. 2008/2. 5–10.

2012-ben a Tanács továbbra is elkötelezett volt a 2008-ban deklarációjában meghatározott átfogó civil–katonai ambíciószinthez, de emellett fontos az EU-képesség-fejlesztés másik, napjainkban is hangsúlyos eleme, a képességek átfogó megközelítés szerint való létrehozása és távlati alkalmazásuk. Az átfogó megközelítés elvének képességeket illető alkalmazása a civil és katonai válságkezelés szinergiáinak felmérésére irányuló kutatási célú folyamattal vette kezdetét, majd a lisszaboni szerződés életbe lépésével és azon belül is az egységes Európai Külügyi Szolgálat (EEAS) létrehozásával teljesedett ki.

A Szerződés határoz a **strukturált együttműködésről** is. Eszerint a magasabb haderő-fejlettségi kritériumoknak megfelelő országok strukturált együttműködést alakíthatnak ki egymás között összetettebb feladatok végrehajtására. A megerősített együttműködéssel szemben az állandó strukturált együttműködés elindításához nem szükséges a tagállamok legalább egyharmadának a részvétele. Az indításról a Tanács az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjével folytatott konzultációt követően minősített többséggel határoz. Ennek révén lehetőség nyílik a tagállamok számára, hogy azon országoknak, amelyek bizonyos területen vagy bizonyos kérdések kezelésében szorosabb együttműködésre kívánnak lépni, lehetőségük nyíljon rá. Ehhez azonban meg kell szerezniük az EU-tagállamok minősített többségének támogatását, a főképviselő konzultálása mellett. Ha egy tagállam később csatlakozni kíván ehhez az együttműködéshez, csak akkor teheti, ha az együttműködésben részt vevő tagállamok minősített többsége támogatja ebben.¹³⁶

A strukturált együttműködésben részt vevő tagállamok egymás közt minden esetben teljes egyetértéssel hoznak döntéseket, tehát minden tag vétóval rendelkezik, és ezt nem is lehet eltörölni. A strukturált együttműködés lehetősége bármely tagállam számára nyitott, azonban ehhez komoly nemzeti vállalásokat kell tenni, úgy, mint a védelmi képességek intenzívebb fejlesztése vagy a többnemzeti erők, a fő európai fejlesztési programok, valamint a védelmikapesség-fejlesztési, kutatási, beszerzési és fegyverzeti kérdésekkel foglalkozó ügynökség részvételének fejlesztésével.

A tagállamnak rendelkeznie kell azokkal a képességekkel (akár nemzeti szinten, akár egy többnemzetiségű erőkből álló csoport részeként), hogy olyan célzott harci alegységeket bocsásson a tervezett missziók rendelkezésére, amelyek taktikai szinten gyorsreakciókat taktikai csoportként épülnek fel a támogató elemekkel együtt, és alkalmasak az Európai Unióról Szóló Szerződés 28b. cikkében említett feladatok 5–30 napon belüli végrehajtására, továbbá egy kezdeti 30 napos időszakon át fenntarthatók, és legalább 120 nap időtartamig meghosszabbíthatók.¹³⁷

136 Lisszaboni Szerződésszerződés az Európai Unióról Szóló Szerződésszóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó Szerződésszerződés módosításáról, 28E. cikk

137 Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról. Jegyzőkönyv az Európai Unióról Szóló Szerződés 28A. cikkével létrehozott állandó strukturált együttműködésről, 1. cikk, Brüsszel, 2007. december 3. <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/cg00014.hu07.pdf>, letöltve: 2014. február 1.

Az állandó strukturált együttműködésben részt vevő tagállamok kötelezettséget vállalnak arra, hogy védelmi felszerelések, beruházások tárgyában együttműködnek egymással, védelmi berendezéseiket a lehető legnagyobb mértékben közelítik egymáshoz, konkrét intézkedéseket hoznak katonai erejük rendelkezésre állásának, interoperabilitásának, rugalmasságának és bevetettségének fokozása érdekében, és adott esetben részt vesznek az Európai Védelmi Ügynökség keretében nagyszabású közös vagy európai felszerelési programok kidolgozásában.

A Lisszaboni Szerződéssel a petersbergi feladatok tevékenységekőre a humanitárius és evakuációs műveletek, békefenntartó missziók és a harcoló erőkkel végrehajtott béke-műveletek mellett lefegyverzési tevékenységekkel, katonai segítséggel és tanácsadással, konfliktusmegelőző és a konfliktus utáni helyreállítást végző missziókkal egészült ki. Mindezen műveletek vonatkoztathatók a terrorizmus elleni küzdelemre is. A Lisszaboni Szerződés végén egy úgynevezett szolidaritási záradék közös fellépésre hívja fel az Uniót és a tagállamokat abban az esetben, ha a tagországok egyike terrortámadás célpontjává válik.

A Lisszaboni Szerződés határozatlan időre jött létre, és érdekessége, hogy a Szerződés életbe lépésétől lehetségessé válik az Európai Unióból való kilépés. A Lisszaboni Szerződés két fontos záradékot is megfogalmaz a KBVP területén: a kollektív védelmi klauzulát és a szolidaritási klauzulát.

Kollektív védelmi klauzula

A kollektív védelmi klauzula jelentése és tartalma szerint megegyezik a NATO kollektív védelem elvével (A tagállamok valamelyike elleni fegyveres támadás esetén a többi tagállam köteles minden rendelkezésre álló segítséget és támogatást megadni az érintett országnak.), azzal a kiegészítéssel, hogy az Európai Unió tiszteletben tartja azoknak a tagállamoknak az Észak-atlanti Szerződés alapján vállalt kötelezettségeit, amelyek közös védelmüket az Észak-atlanti Szerződés Szervezetében látják megvalósítottak. Az EUSz 42. cikk (7) bekezdése utal a tagállamok biztonság- és védelempolitikai szempontból sajátos csoportjára is, a semleges országokra (Írország, Svédország, Finnország és Ausztria), amikor kimondja: a kollektív védelmi klauzula nem érintheti a tagállamok biztonság- és védelempolitikájának egyedi jellegét. A kollektív védelem esetében a tagállamok arra is kötelezettséget vállalnak – az ENSZ Alapokmányának 51. cikke alapján –, hogy fegyveres támadás esetén a megtámadott tagállamot fegyveres erő alkalmazásával, szükség esetén annak határain kívül is megvédik.¹³⁸

Szolidaritási klauzula

A szolidaritási klauzula szerint, ha egy tagállamot terrortámadás ér, illetve ha természeti vagy ember okozta katasztrófa áldozatává válik, akkor kérésére a többi tagállam a szolidaritás szellemében együttesen fellépve nyújt segítséget az érintett országnak. Az Unió

138 Európai Unió. A szerződések egységes szerkezetbe foglalt változata, Alapjogi Charta, 42. cikk (7) bekezdése 2010. március, http://europa.eu/pol/pdf/qc3209190huc_002.pdf, letöltve: 2014. május 19.

minden rendelkezésére álló eszközt, beleértve a tagállamok által rendelkezésre bocsátott katonai erőforrásokat is mozgósít annak érdekében, hogy:

- megelőzze a terrorista fenyegetést a tagállamok területén;
- megvédje a demokratikus intézményeket és a polgári lakosságot egy esetleges terrortámadástól;
- terrortámadás, természeti vagy ember okozta katasztrófa esetén egy tagállamnak, politikai vezetése kérésére, a területén segítséget nyújtson. A közös segítségnyújtás ebben az esetben az érintett tagállam területére vonatkozik csak.¹³⁹

5.4 Együttműködések más nemzetközi szervezetekkel a konfliktus és válságkezelés tekintetében

5.4.1 Európai Unió – ENSZ együttműködés

Az elmúlt évek során az EU és az ENSZ között a területek nagyon széles skáláján épült ki együttműködés, hogy csak néhány példát említsünk: fejlesztéspolitika, klímaváltozás, válságkezelés és békeépítés a konfliktus sújtotta országokban, humanitárius segítségnyújtás, korrupció elleni küzdelem. Az Európai Unió fontos szerepet játszik az ENSZ egyezmények kidolgozásában és végrehajtásában, de a legfontosabb pénzügyi támogatója is a szervezetnek; lásd a következő ábrát.

22. ábra: Az EU éves hozzájárulása az ENSZ működéséhez

Az EU az ENSZ legnagyobb pénzügyi támogatója, az EU fedezi	
az ENSZ rendes költségvetésének mintegy	40%-át
az ENSZ békefenntartó műveleteinek több mint	50%-át
a békefenntartók	12%-át
az ENSZ-alapokhoz és -programokhoz való hozzájárulás több mint	50%-át

Forrás: GÖMBÖS Ervin: Az ENSZ és az Európai Unió együttműködése a lisszaboni szerződés tükrében, <http://www.menszt.hu/content/download/1285/5096/file/Az%20ENSZ%20%C3%A9s%20az%20EU.pdf>, letöltve: 2014. május 23.

Már a 2001-es Göteborgi Európa Tanács elnökségi jelentése nyilatkozik az EU–ENSZ együttműködésről a konfliktus- és válságkezelés területén, amelyben megszabják az együttműködés konkrét témáit és területeit. Az EU és az ENSZ közti válságkezelési együttműködés intézményesítése azonban csak 2003 őszén történt meg, amikor az Artemis hadművelet sikeres befejezése után a két szervezet képviselői az „EU–ENSZ válságkezelési együttműködésről szóló közös nyilatkozatot” aláírták. Ez megszabta a

139 Európai Unió. A szerződések egységes szerkezetbe foglalt változata, Alapjogi Charta, VII. cím, 222. cikk. 2010. március, http://europa.eu/pol/pdf/qc3209190huc_002.pdf, letöltve: 2014. május 19.

válságkezelésben az ENSZ-nek nyújtott támogatás iránti hosszú távú kötelezettségvállalás megvalósításának útját.

Deklarálták, hogy a nemzetközi béke és biztonság fenntartásának legfőbb letéteményese az ENSZ Biztonsági Tanácsa, megállapodtak egy közös konzultációs mechanizmus létrehozásáról, majd a 2004. június 17–18-i brüsszeli Európai Tanácson elfogadták az EU és az ENSZ közötti katonai válságkezelési együttműködést szabályozó dokumentumot.¹⁴⁰ Ebben az együttműködést szabályozó dokumentumban lefektetésre került, hogy a két szervezet közötti katonai együttműködés két formában valósulhat meg:

- nemzeti katonai képességek biztosítása az ENSZ-műveletek keretén belül,
- EU- műveletek az ENSZ felkérésére válaszul.

1. Nemzeti katonai képességek biztosítása az ENSZ-műveletek keretén belül

A katonai képességeknek ENSZ-művelethez történő biztosításáról hozott döntés nemzeti hatáskörbe tartozik. Az EU számára kiegészítő szerepet lehet tervezni egyfajta „klíring központ folyamat” formájában, amely a tagállamok között működne. A klíring központ folyamat olyan keret létrehozását jelentené, amelynek segítségével a tagállamok önkéntes alapon információt cserélhetnének egy adott ENSZ-művelethez történő hozzájárulásukról, és koordinálhatják nemzeti szerepvállalásukat. A „klíring központ folyamatot” azon tagállamok számára aktiválják, akik be kívánnak lépni egy ENSZ-műveletbe, és ebbe más tagállamokat is be akarnak vonni. Miután megkapták az ENSZ főtitkárának felkérését, a főtitkár javasolhatja a „klíring központ folyamat” aktiválását a tagállamoknak.

2. Európai uniós művelet az ENSZ támogatására

Egy másik lehetőség egy EU-művelet elindítása ENSZ-támogatás céljából az EU politikai ellenőrzése és stratégiai irányítása alatt. Ekkor az EU lebonyolíthatja a műveleteket ENSZ-mandátum alatt akár önálló művelet keretei között, vagy felelősséget vállalhat egy konkrét komponensért az ENSZ-misszió struktúráján belül.¹⁴¹

Gyorsreagálású műveletek: Az ENSZ Titkársága szerint kétféle kategória különíthető el az ENSZ támogatása érdekében végzett gyorsreagálású műveletekben:

- Áthidaló modell
- Készenléti modell

140 EU–UN Co-operation in Military Crisis Management Operations, Elements of Implementation of the EU–UN Joint Declaration, Adopted by the European Council (17–18 June 2004) http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/EU-UN_co-operation_in_Military_Crisis_Management_Operations.pdf, letöltve: 2014. február 16.

141 EU–UN Co-operation in Military Crisis Management Operations Elements of Implementation of the EU–UN Joint Declaration, Adopted by the European Council (17–18 June 2004), 3. http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/eu_un_cooperat/eu_un_cooperat_en.pdf, letöltve: 2014. február 17.

Áthidaló modell: E modell célja biztosítani az ENSZ számára az időt egy új művelet beindításához, illetve folyamatban lévő átszervezéséhez, ami tehát azt jelenti, hogy a korábban bevetésre került EU-erőktől veszi át az ENSZ a további feladatokat.

Készenléti modell: A készenléti modell felmentő erőből állna, amelyet az EU biztosítana az ENSZ-művelet támogatásához. Ez a modell azonnali reakciót igényel, ennél fogva nagyon magas követelményeket támaszt. Tehát, ha például egy váratlan eseménysorozat következtében szükség van az ENSZ-erők kimentésére, az EU gyorsreagálási erőit vetnék be a megsegítésükbe. Ez bonyolult koordinációt jelentene az EU és az ENSZ között, alkalmazhatósága pedig korlátozott.

ENSZ – Európai Unió együttműködés módozatai:

- EU miniszteri értekezletek, szükség esetén trojka formációban az ENSZ-főtitkár részvételével;
- találkozók és kapcsolattartás a Főmegbízott és az ENSZ-főtitkár, illetve az ENSZ-főtitkár helyettese között;
- Politikai és Biztonsági Bizottság értekezletei, szükség esetén trojka formációban az ENSZ főtitkár-helyettesének és titkárainak részvételével, valamint szükség szerint más formációban;
- a Tanács Titkársága és a Bizottság szolgálatai, illetve az ENSZ Titkársága közötti kapcsolattartás a megfelelő szinteken.¹⁴²

A Tanács felkérheti a főképviselő által támogatott Elnökséget és a Bizottságot, szükség esetén kiegészítve az EU New York-i misszióvezetőivel, hogy folytassanak megbeszéléseket az ENSZ-el az együttműködés gyakorlati formáinak megvalósításáról, és erről legyenek jelentést a Tanácsnak.

5.4.2 Európai Unió – NATO együttműködés

A NATO–EU együttműködés viszonyrendszeréről határozó tárgyalássorozat 2000 nyarán indult meg, az első közös értekezletre azonban csak 2001. június 12-én Brüsszelben került sor, amely az intézményesülés felé vezető úton az első lépésnek tekinthető. A közös értekezletre az Észak-atlanti Szövetség Katonai Bizottsága és az Európai Unió Katonai Bizottsága között került sor a NATO központjában. A napirend középpontjában a két szervezet közötti kétirányú információáramlás állt. Az értekezlet a következőket tükrözte:

- A közös értékek, egyenlőség és a partnerségi szellem alapján az EU és a NATO vállalja, hogy tovább erősíti és fejleszti együttműködését a katonai válságkezelés területén.
- Az EU és a NATO közötti kapcsolatokra vonatkozó megállapodások és módozatok tükrözni fogják azt a tényt, hogy mindegyik szervezet egyenlőként kezeli a másikat.

---

142 Göteborgi Európai Tanács, Elnökségi Jelentés az Európai Biztonság- és Védelempolitikáról, A Melléklet III. kiegészítése, A válságkezelés polgári aspektusainak új, konkrét céljai.

- A NATO és az EU döntéshozatali önállóságát teljes mértékben tiszteletben tartják.
- A NATO Katonai Bizottsága és az EU Katonai Bizottsága közötti tanácskozásokat a két szervezet igényeinek megfelelően tartják, de egy EU elnökségi időszak alatt legalább egy ilyen értekezletre sort kerítenek.¹⁴³

A következő értekezletet 2002 májusában, az EU–NATO miniszterei között Rejkjavikban tartották. A NATO főtitkára és az EU elnökség közös nyilatkozatot adott ki, amelyben kifejezték azon törekvésüket, hogy megerősítik kötelezettségvállalásukat a szoros és átlátható EU–NATO kapcsolatok iránt. A miniszterek tudomásul vették a barcelonai Európa Tanács megállapításait, amely leszögezte, hogy az EU képes és hajlandó a megfelelő feltételek és kormány felkérése esetén felvállalni egy műveletet a volt jugoszláv Macedón Köztársaság területén a NATO-művelet folytatásaként. Bosznia-Hercegovinát illetően pedig a NATO üdvözölte az EU rendőri missziójának bevetését.

A két szervezet közötti együttműködés céljait, elveit, egyéb rendelkezéseit magában foglaló dokumentum 2002. december 16-án született meg, amely az EU–NATO Nyilatkozat az Európai Biztonsági és Védelmi Politikáról nevet viseli. A Nyilatkozat szerint a két szervezet közötti együttműködés stratégiai partnerség és válságkezelés céljából jött létre. A nyilatkozat rendelkezik továbbá a NATO-erőforrások uniós hozzáféréseinek biztosításáról is.¹⁴⁴

A politikai döntést követően 2003. március 17-én a NATO és az Európai Unió megkötötte az úgynevezett Berlin Plusz megállapodást, amely mérföldkövet jelentett az EU–NATO stratégiai partnerség fejlődésében. A megállapodás-csomag hozzáférést biztosít a NATO kollektív eszközeihez és képességeihez egy EU-vezetésű művelet számára. Ezen megállapodás értelmében a NATO támogatást nyújt olyan EU-vezetésű műveletekhez, amelyben a szövetség egésze nem érintett. Ezzel a megállapodással megteremtődtek a formális előfeltételei annak, hogy az EU igénybe vegye a szövetség kapacitásait.¹⁴⁵

A további megállapodás-sorozat lényeges elemei az ugyancsak 2003 márciusában aláírt egyezmény az információbiztonságról, valamint az a 2003 októberében lezajlott konferencia, amelynek keretében az EU Politikai és Biztonsági Bizottsága és a NATO Tanácsa elkötelezte magát a további nyílt és szoros konzultáció mellett.

143 A NATO nemzetközi katonai törzsének sajtóközleménye, Brüsszel, 2001. június 12.; *Európai Unió Biztonság és Védelempolitikai Dokumentumai II. kötet*. Charta Press Kft., 2004/2005.

144 Remarks by Javier Solana, EU High Representative for the Common Foreign and Security Policy following the agreement on the establishment of EU-NATO permanent arrangements, Brussels, 16 December 2002, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/73803%20-%20Solana%20-%20Permanent%20arrangements%20+%20NATO%20declaration.pdf>, letöltve: 2014. február 19.

145 Berlin Plus Agreement, (Provided by Mr. Tim Waugh NATO), http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/berlinplus_/berlinplus_en.pdf, letöltve: 2008. február 1.

A következő találkozóra 2003. december 4-én került sor az EU és a NATO közös miniszteri értekezletén. Kinyilvánították, hogy változatlanul eltökéltek a Balkán nyugati térségében folytatott együttműködésük továbbépítése iránt, megegyeztek egy szorosabb együttműködés kialakításában a terrorizmus elleni harcban, valamint megvizsgálták, hogyan javítható koordinációjuk a tömegpusztító fegyverek elterjedésének kezelésében.

A még ebben az évben 2003. december 12-én megtartott Európai Tanács elnökségi ülésén javaslat történt arra, hogy a NATO-eszközöknek és képességeknek a Berlin Plusz megállapodás értelmében történő igénybevételével végrehajtott EU-műveletek előkészítésének javítása érdekében a Szövetséges Haderők Európai Főparancsnokságán¹⁴⁶ kerüljön felállításra egy kis EU-sejt, a NATO pedig kapjon felkérést összekötő struktúrák létrehozására az EUMS-nél. Ez teljes átláthatóságot biztosíthat az EU–NATO között, megtestesítve a válságkezelésben stratégiai partnerségüket.¹⁴⁷

2004. december 16-án az Európai Parlament Külügyi Bizottságának jelentéstervezete is megerősíti azt az álláspontot, amely szerint a NATO és az Európai Unió közötti együttműködésnek egymás kiegészítőnek kell lennie, javasolja továbbá a párhuzamos munka elkerülését, valamint ösztönzi az új Európai Védelmi Ügynökséget arra, hogy vizsgálja meg a NATO-val való együttműködés lehetőségét a fegyverzetek területén is.¹⁴⁸

A NATO és az Európai Unió közötti politikai szintű kooperáció, illetve a valódi stratégiai partnerség kialakítása már évek óta komoly nehézségekbe ütközik. Történetileg egyfelől a NATO-n belüli amerikai dominancia és az ezt korábban lassítani szándékozó európai országok (Franciaország, Belgium) közti különbségek, másfelől a ciprusi görög–török problémakör vezetett a két szervezet közötti együttműködés visszaeséséhez. Korábban amerikai részről nem támogatták az EU önálló katonai képességeinek kialakítását, tartva az EU megerősödésétől és a NATO-val történő átfedésektől. Az iraki és afganisztáni műveleti leterheltség miatt azonban az Egyesült Államok egyre jobban rászorult partnerei segítségére, katonai csapatok és képességek (például légi szállító eszközök) felajánlására. Washingtonban lassan körvonalazódott az a nézet, hogy az EU biztonság- és védelempolitikájának megerősödése az európai partnerektől érdemibb politikai és katonai szerepvállalást váró Egyesült Államoknak is érdekében áll.¹⁴⁹

A 2006. november 28–29-i Rigai NATO csúcstalálkozó központi témája a NATO afganisztáni missziója, képességfejlesztésének jövője, illetve a partnerségi kapcsolatok és a bővítés perspektívái voltak. A NATO megerősítette azt az elvet, hogy nem létezik

146 Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE)

147 European Defence: NATO/EU Consultation, Planning and Operations, <http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78414%20-%20EU-NATO%20Consultation,%20Planning%20and%20Operations.pdf>, letöltve: 2014. március 2.

148 Európai Parlament Külügyi Bizottsága, Jelentéstervezet az európai biztonsági stratégiáról, (2004/2167(INI)), http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/545/545546/545546hu.pdf 11. letöltve: 2014. május 30.

149 TÁLAS Péter: *A NATO bukaresti csúcstalálkozója*. In: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, Elemzések – 2008/3, http://193.224.76.4/download/svki/Elemzesek/2008/SVKI_Elemzesek_2008_3.pdf, letöltve: 2014. március 6.

csak katonai megoldása a problémáknak, és a Szövetség egymaga nem képes megoldást találni a felmerülő kockázatokra és fenyegetésekre. A Szövetség deklarálta, hogy a leg-szélesebb értelemben vett partnerekkel való hatékony együttműködésre is szüksége van a jövőben, ideértve az Európai Uniót és az ENSZ-t, illetve más regionális szervezeteket. A csúcson aláhúzták, hogy a szövetség globális válságmegelőző, csapásmérő képességének tartós és biztonságos működéséhez nagyobb fokú interoperabilitásra, az Európai Unióval való jobb tervezésre és képességbeli összehangolásra van szükség.

A 2008. április 2–4-i bukaresti csúcstalálkozón döntöttek Albánia és Horvátország meghívásáról a szövetségbe, Macedónia felvétele Athén ellenállása miatt azonban elmaradt. A csúcstalálkozó egyik meglepetésének számított, hogy Nicolas Sarkozy francia elnök megerősítette, hogy országa mintegy negyven év után visszatér a NATO katonai szervezetébe.

2009 februárjában az Európai Parlament állásfoglalást tett közzé a NATO szerepéről az Európai Unió biztonsági szerkezetében, amelyben lefektette, hogy az Európai Uniónak és a NATO-nak fokoznia kell az együttműködést, és lehetővé kell tenniük mindkét szervezet eszközeinek nagyobb mértékű kihasználását, valamint biztosítaniuk kell a hatékony együttműködést azáltal, hogy véget vetnek az intézmények közötti civakodásnak. Megerősítette, hogy az EU–NATO kapcsolatokat tovább kell javítani mindkét szervezet részéről azáltal, hogy az EU bevonja az Európai Biztonság- és Védelem Politikába azon európai NATO-szövetségeket, amelyek nem tagjai az EU-nak, valamint a NATO bevonja az EU–NATO tárgyalásokba azokat az uniós tagállamokat, amelyek nem tagjai a NATO-nak. Az EP kinyilvánította azon óhaját is, hogy a NATO és az EU bővítési folyamatainak – noha eltérőek – egymást kell erősíteniük az európai földrész stabilitásának és jólétének biztosítása érdekében. Az EU–NATO kapcsolatok egyik fontos eleme az egymást megerősítő módon végrehajtott válságkezelő katonai képességek fejlesztésére és biztosítására irányuló nemzeti erőfeszítések támogatása, amely előmozdítja a tagállamok területi védelmére és biztonsági érdekeinek biztosítására irányuló elsődleges feladatot. Az EU és a NATO erősíthetné egymást a válságkezelő műveletekben a gyakorlatias munkamegosztáson alapuló, nagyobb együttműködés kialakítása révén, s úgy vélik, hogy az arra vonatkozó döntésnek, hogy mely szervezetnek kell erőket bevetnie, a két szervezet által kifejtett politikai akaraton, az operatív szükségleteken, a helyszíni politikai legitimitáson, valamint a béke és stabilitás megteremtésére való képességükön kell alapulnia. Megállapítják, hogy az új európai biztonsági stratégia és a NATO új stratégiai szerepének kidolgozása során folytatott együttműködés létfontosságú az említett cél eléréséhez.¹⁵⁰

A NATO 2009-es strasbourg-kehli csúcstalálkozóján hivatalossá vált, hogy Franciaország 43 év után visszatér a NATO integrált katonai struktúrájába. A jelentős francia

150 A NATO szerepe az EU biztonsági struktúrájában. Az Európai Parlament 2009. február 19-i állásfoglalása a NATO szerepéről az Európai Unió biztonsági szerkezetében (2008/2197(INI)), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2009-0076+0+DOC+PDF+V0//HU>, letöltve: 2014. március 12.

szerepvállalás [a polgári költségvetés 13,5%-a (26 millió euró), a katonai költségvetés 12,87%-a (105 millió euró), a NATO új főhadiszállásának építése pedig 93 millió euró, valamint az egyik legnagyobb műveleti erő Franciaországé] fejében francia parancsnok kerül a Transzformációs Parancsnokság (Norfolk, USA) és egy Regionális Parancsnokság (Oeiras, Portugália) élére.¹⁵¹

2010. november 19-én és 20-án Lisszabonban tartották a NATO következő csúcstalálkozóját. A csúcstalálkozó jelentősége, hogy az Észak-atlanti Szövetség vezetői elfogadták azt az **új stratégiai koncepciót**, amelyhez a következő tíz évben igazodik a szervezet tevékenysége. A dokumentum szerint a NATO alaprendeltetése és ebből eredő feladatai nem változnak: eszerint a NATO a sebezhető kritikus infrastruktúra és informatikai rendszerek (kiberbiztonság) megerősítésére, a tömegpusztító fegyverek proliferációjára, a rakétavédelemre, valamint a terrorizmus és szélsőséges mozgalmak elleni védelemre kíván összpontosítani. A képességfejlesztésben is megjelent a multinacionális elem, s a civil képességek kapcsán az új dokumentum leszögezi, hogy a NATO a válságkezelő műveletekhez szükséges eszközöket az EU-val együttműködve kívánja biztosítani. A válságkezelő, illetve stabilizációs missziók mint az új típusú kihívásokra és fenyegetésekre adott válaszok a jövőben is hangsúlyos szerepet kapnak a szövetség feladatai között. A stratégiai dokumentum nem tartalmaz semmiféle olyan kitétel, amely előre meghatározott, akár földrajzi, akár minőségi korlátok közé szorítaná a szövetség válságkezelő tevékenységét. A válságkezeléssel foglalkozó rész egyik kiemelt eleme az „átfogó megközelítés”, ennek megfelelően az új koncepcióban hangsúlyos szerepet kap a civil képességek kérdése is, hiszen napjaink válságkezelő és stabilizációs műveleteinek sikeres végrehajtásához elengedhetetlen a katonai és civil (gazdasági, fejlesztési, rendészeti) erőfeszítések összehangolása – emeli ki a dokumentum. Ahogy azt is, hogy a civil képességek terén az Európai Unió – jellegéből adódóan – egyedülálló képességekkel rendelkezik, így e téren kézenfekvőnek látszik a két szervezet közötti szoros együttműködés és munkamegosztás. A csúcserőkezelés során elfogadták a katonai parancsnokságokra vonatkozó „karcsúsítási” tervet is, amelyet több tényező [így a szövetségen belüli európai biztonsági és védelmi identitás kialakulása, az Egyesített Öszhaderőnemi Alkalmi Harci Kötelékkel (Combined Joint Task Force – CJTF) kapcsolatos elgondolás megvalósítása, a szövetség fegyveres erőinek csökkentése és átszervezése; a szövetség részéről felvállalt új feladatok és kötelezettségek] együttesen befolyásolt.¹⁵²

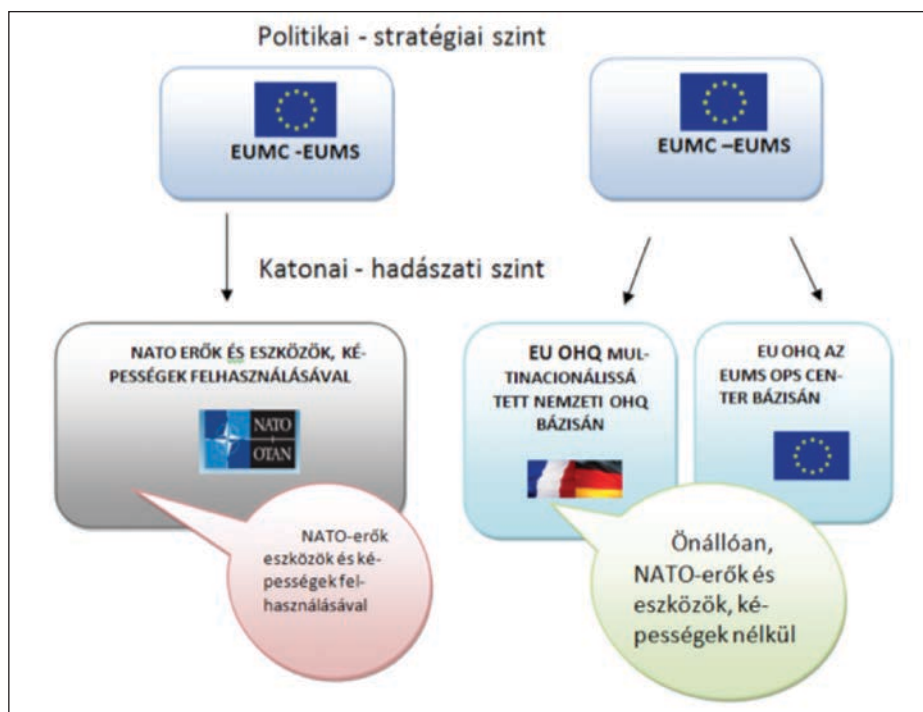
A következő csúcstalálkozót 2012. május 20–21-én tartották az egyesült államokbeli Chicagóban: a közös értékek és stratégiai érdekek hangsúlyozásával a 2012. májusi NATO csúcstalálkozó megerősítette az EU különleges stratégiai partnerként betöltött

151 CSIKI Tamás – TÓFALVI Fruzsina: *Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete 2009-ben – Értékelés III/II*. <http://www.biztonsagpolitika.hu/?id=16&aid=851&title=az-%C3%83szak-atlanti-szerzodes-szervezete-2009-ben-%C3%83vertekeles-iii,%202012.%20janu%E1r%208>, letöltve: 2014. március 4.

152 CSIKI Tamás – POCSAROVSKY Ráchel: *A NATO lisszaboni csúcstalálkozójának eredményei*. <http://www.biztonsagpolitika.hu/index.php?id=16&aid=958b>, letöltve: 2014. február 5.

szerepét. A Szövetség a lisszaboni stratégiai koncepciójában lefektetett válságkezelési feladatok kapcsán az ENSZ-szel és az EU-val mint stratégiai partnerrel kíván együttműködni, utóbbi szerepével kapcsolatban kinyilvánítva, hogy az aktív és hatékony Európai Unió az egész euro-atlanti térség biztonságához hozzájárul, ennél fogva az az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének különleges és lényegi partnere. A NATO és EU együttműködésről a kölcsönös kooperációra alapozva lefektetik, hogy eltökéltek a stratégiai partnerség teljes megerősítésére a kölcsönös nyitottság és átláthatóság jegyében, egymás kiegészítésére az intézményi egység és autonómia tiszteletben tartásával. Hangsúlyozzák a gyakorlati műveleti együttműködés jelentőségét a válságkezelés területén az összehangolt tervezéstől a kölcsönös harctéri támogatásig. Céljuk a politikai párbeszéd kiszélesítése, beleértve az összes közös ügyet érintő aggodalmak megvitatását, értékelését és a lehetséges megoldások kidolgozását.¹⁵³

23. ábra: Katonai műveletirányítási opciók, együttműködés a gyakorlatban
Az ábrát szerkesztette: Czene Gréta

153 NÁDUDVARI Anna: *A NATO és az Európai Unió együttműködése*, <http://www.biztonsagpolitika.hu/?id=16&aid=1280&title=-a-nato-es-az-europai-unio-egyuttmukodese>, letöltve: 2014. március 9.

5.4.3 Európai Unió – EBESZ együttműködés

Az EBESZ a világ legnagyobb regionális biztonsági szervezete, 57 államot tömörít magában. Földrajzi hatóköre Vancouvertől Vlagyivosztokig terjed, kiterjed a kontinentális Európára, a Kaukázusra, Közép-Ázsiára, Észak-Amerikára, de mediterrán, illetve ázsiai országokkal is együttműködik. Az EBESZ egy tipikusan a hidegháború által életre hívott szervezet, amelynek funkciói akkoriban megfelelőek voltak arra, hogy az országok közötti fórumként működjön, mintegy kommunikációs csatornaként a vasfüggönnyel megosztott világban. A hidegháború után azonban az EBESZ leértékelődéséről beszélhetünk abban az értelemben, hogy helyette/mellette létrejöttek olyan biztonsági struktúrák, amelyek védelmi képességüknél fogva alkalmasabbnak bizonyultak a válságok és konfliktusok kezelésére.

Méretéből és tagjainak nagy létszámából adódóan rendkívül nehéz a közös álláspont kialakítása a szervezetben. Az EBESZ döntéseit konszenzusokkal hozza, az akciókban részt vevő államok egyenlő jogokkal bírnak, de mivel közös hadereje nincsen, ki van szolgáltatva a felajánló országok nyitottságának. Habár az EBESZ-nek vannak állandó döntéshozó szervei, központja, intézményei, személyzete és rendszeres pénzügyi erőforrásai, törvényes nemzetközi jogi státusszal nem rendelkezik, döntései tehát csak politikaiak, de nem kötelezők. Pozícióját az is gyengíti, hogy rászorul más nemzetközi szervezetek (NATO, EU) képességeire, ezért problémamegoldási képessége is csak korlátozott.

Az EBESZ eszközei a katonai ellenőrzéstől a megelőző (preventív) diplomácián, a bizalom- és biztonságépítő intézkedésektől a választások megfigyelésén át a gazdasági és környezetvédelmi biztonság kiterjesztéséig terjednek.

Tevékenységei: fegyverzetellenőrzés, külső határok igazgatása, emberkereskedelem elleni küzdelem, terrorizmus elleni küzdelem, konfliktusok megelőzése és konfliktuskezelés, demokratizálás, oktatás, választási megfigyelés, környezetvédelmi tevékenységek, nemek közötti egyenlőség előmozdítása, emberi jogok, sajtószabadság kiterjesztése, haderőreform, kisebbségi jogok, jó kormányzás előmozdítása.¹⁵⁴

Az EU–EBESZ együttműködés az első uniós válságkezelési műveletek óta mélyült el, ami elsősorban a balkáni, dél-kaukázusi, valamint kelet-európai térségekre vonatkozó stabilizációs, partnerségi és együttműködési megállapodásokban öltött testet. Az intézményesülés irányába tett első lépésként értékelhető az EBESZ Brüsszelben megnyitott irodája, az OSCE Liaison Office, amely a két szervezet kapcsolattartását koordinálja. A két szervezet között a kapcsolatok szorosabbra fűzését az EU grúziai missziójának megindítása is felgyorsította, amikor az Európai Unió pénzügyi támogatást nyújtott az EBESZ grúziai missziójához, különösen annak határellenőrzési tevékenységéhez bizonyos felszerelésekre vonatkozó ráfordítások fedezése céljából. A Bizottság finanszírozási megállapodást kötött az EBESZ-szel az Európai Unió pénzügyi támogatásának felhasználásával kapcsolatban, amely vissza nem térítendő támogatás formájában történt.

¹⁵⁴ Az EBESZ hivatalos oldala, <http://www.osce.org/what>, letöltve: 2014. május 31.

A kapcsolatok mélyítésére tett erőfeszítéseket mutatja, hogy az Európai Tanács cselekvési tervet bocsátott ki az EBESZ tevékenységeinek aktív bevonásáról a büntetőügyek területén is. A kooperációra törekvés az EU részéről az elmúlt években tovább folytatódott, hiszen a Bizottság a politikák fejlesztési célú koherenciájáról szóló jelentésében aláhúzta, hogy nélkülözhetetlennek tartja a többi szereplővel való együttműködést, különösen az ENSZ-szel, az EBESZ-szel, a regionális szervezetekkel és a civil társadalom szervezeteivel.¹⁵⁵

Az együttműködések kiterjednek az igazságügyi és rendőrségi reform, a közigazgatás, a korrupcióellenes intézkedések, a demokratizálódás, az intézményépítés és az emberi jogok fejlesztésére, a média fejlesztésére, a határellenőrzésre és az emberkereskedelem elleni küzdelemre, valamint a demokratikus választások elősegítésére. Ennek megvalósítása érdekében az EBESZ Főtitkára rendszeresen konzultál az aktuális trojkával, valamint az érintett szakosított uniós szervekkel és az EU elnökséggel. A szervezetek részt vesznek egymás azon jellegű ülésein, ahol a válságkezelés a téma, emellett a konkrét együttműködési szisztéma kialakítása végett informális találkozókön egyeztetnek a teendőkről. Az együttműködés különösen azokon a területeken szoros, ahol konkrét, helyszíni műveletek zajlanak, így különös jelentősége van a helyszínen dolgozó különleges képviselőknek, ugyanis gyakran felkérlik őket, hogy jelentsenek az EBESZ fő szerveinek a tapasztalataikról. A Lisszaboni Szerződés is megerősíti az EBESZ-szel való együttműködési készséget, amely szerint az Unió épít a megfelelő együttműködési formákra az Európai Együttműködési Szervezettel, amelynek végrehajtásáért az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseelője és a Bizottság felel.¹⁵⁶

5.4.4 Európai Unió – Afrikai Unió (African Union – AU) együttműködés

Az Afrikai Uniót 2002. július 9–10-én alapították meg az afrikai államok vezetőinek csúcstalálkozóján, Durbanben az Afrikai Egységszervezet utódaiként. Az Afrikai Unió elsődleges feladata a tagállamok politikai kapcsolatainak erősítése, összehangolása és érvényesítése nemzetközi szinten. Az Afrikai Uniónak Marokkó kivételével 53 állam a tagja. Az Afrikai Unió fő szervei: az állam- és kormányfők gyűlése, az államok által kijelölt miniszterekből álló végrehajtó tanács, az Addisz-Abeba központú bizottság és az állandó képviselők bizottsága. Az Afrikai Unió rendelkezik még 7 állandó technikai bizottsággal is, ezek a szakterületüket érintő ügyekben előkészítik az Afrikai Unió projektjeit, és beterjesztik a Végrehajtó Tanács elé. Ők felelősek a meghozott határozatok végrehajtásáért, és biztosítják az egyes bizottsági tevékenységek közötti harmonizációt. A gazdasági és Szociális, Kulturális Bizottság az Afrikai Unió tanácsadó szerve, mely a tagállamok különböző társadalmi–szakmai csoportjainak képviselőiből áll, jogkörét,

155 Az EU jelentése a politikák fejlesztési célú koherenciájáról {SEC(2007)1202}, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0545:HU:HTML>, letöltve: 2014. március 5.

156 Lisszaboni Szerződés, VI. cím, 188p. cikk. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:12007L/TXT&from=HU>, letöltve: 2014. május 20.

szervezeti és működési szabályzatát, valamint eljárásrendjét a Közgyűlés határozza meg. A Közgyűlés 2003-ban hozta létre a Béke és Biztonsági Tanácsot, melynek alapszabályzatát és eljárási rendjét hasonló alapelvek határozzák meg, mint az ENSZ Biztonsági Tanácsét. Az Afrikai Unió alapokmánya lehetőséget biztosít a beavatkozásra háborús bűnök, népirtás és emberiség elleni bűncselekmények elkövetése esetén. Az Afrikai Unió szerepe szerint tehát részt vállal a kontinens globális problémáinak (szegénység, AIDS/HIV, eladósodás, élelmiszer-ellátási problémák) enyhítésében, együttműködik a kontinens felzárkóztatásában, fejlesztésében szerepet vállaló donor közösséggel, így az Európai-Unióval.¹⁵⁷

A 2007-ben Lisszabonban tartott csúcstalálkozón elfogadott EU–Afrika stratégiában deklarálták először a két kontinens együttműködésének alapvető területeit (béke és biztonság, emberi jogok és jó kormányzás, fejlesztés-támogatás, fenntartható fejlődés, regionális integráció és kereskedelem, képzés és egészségügy),¹⁵⁸ továbbá az EU kifejezte azon szándékát, hogy hozzájáruljon a kontinens stabilitásának megeremtéséhez, ezáltal Afrika fejlődéséhez.¹⁵⁹ Az együttműködés feltételeit először az első Stratégiai Akcióterv 2004–2007 keretében szabályozták, majd a második stratégiai akcióterv a 2011–2013 közötti időszakra vonatkozóan már megnevezett prioritásokat is a biztonság megeremtése érdekében az alábbi területeken, amelyek azóta is változatlanok:

- 1) Béke és biztonság
- 2) Demokratikus kormányzás és emberi jogok
- 3) Regionális gazdasági integráció, kereskedelem és infrastruktúra
- 4) Millenniumi Fejlesztési Célok
- 5) Éghajlat-változás
- 6) Energia
- 7) Migráció, mobilitás és foglalkoztatás
- 8) Tudomány, információs társadalom és a világűr

Az első stratégia megalkotása óta eltelt időszakban megszülettek a következő Africa–EU stratégiák és ütemtervek is, mint például: a „Közös Afrika – EU Stratégia 2014–2017” (Joint Africa – EU Strategy: Roadmap 2014–2017) az „Afrikai Békeprogram Éves Jelentés 2013” (African Peace Facility Annual Report 2013), illetve „A közös EU–Afrika stratégia legfontosabb eredményei” (Key Achievements of the Joint Africa – EU Strategy).¹⁶⁰ A stratégiák célja, hogy hosszú távú keretet biztosítsanak Afrika és az EU közötti kapcsolatoknak, végrehajtására pedig több egymást követő rövid távú cselekvési tervek révén kerül sor azok folyamatos felülvizsgálatával. Félévente az EU és az AU Bizottsága, a tagállamok képviselői, a Pán-Afrikai és Európai Parlament képviselői,

157 HORVÁTH Jenő: *Világpolitikai Lexikon*. Osiris Kiadó, Budapest, 2005. 18.

158 http://www.africa-eu-partnership.org/sites/default/files/documents/eas2007_joint_strategy_en.pdf, letöltve: 2014. május 29.

159 Tripoli Declaration, 3rd Africa EU Summit, (Tripoli, 29/30 November 2010) http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-10-604_en.htm?locale=en, letöltve: 2014. április 29.

160 Az Afrika–EU Partnerség hivatalos oldala, <http://www.africa-eu-partnership.org/key-documents>, letöltve: 2014. május 29.

valamint a civil szektor szereplői találkoznak, hogy felülvizsgálják az együttműködési területeket, valamint az ezekben elért fejlődést.

Az EU eszközei az afrikai válságkezelésben

Az Európai Unió Afrika-politikájában a biztonságpolitikai megfontolások 1993 után markánsan felértékelődtek. A Maastrichti Szerződés által létrehozott közös kül- és biztonságpolitikának központi eleme a konfliktusok kezelésének kérdése, s ezek egy része afrikai környezetben jelenik már meg hosszú ideje. Napjainkban az Európai Unió Afrika-politikájának egyik legfontosabb területe a konfliktus-megelőző és válságkezelő tevékenység.¹⁶¹ hiszen az Európai Unió szerepet vállal a válságciklus minden szakaszában: a megelőző stratégiáktól kezdve, a katonai jelenlétén át a válságot követő helyreállítás és újjáépítésig. Az Unió ország-specifikus programjai és eszközei (így például a stabilitási eszköz) révén számottevő pénzügyi forrással segíti a politikai válsággal küzdő országokat. Az EU nagy jelentőséget tulajdonít a válsághelyzetekre vonatkozó következetes uniós megközelítésnek, amely révén gondoskodik arról, hogy a Bizottság által mozgósított eszközök és az európai biztonság- és védelempolitika fellépései kiegészítsék egymást. Az EU Politikai és Biztonsági Bizottsága és az Afrikai Unió Béke és Biztonsági Bizottsága között rendszeres az információ- és tapasztalatcsere, mivel mind az EU, mind az Afrikai Unió eltökélt abban, hogy kontroll alatt tartsák a biztonsági helyzetet az Afrikai Kontinensen.

Az EU közös biztonság- és védelempolitika keretében már számos missziót hajtottak végre: például Bissau-Guineában, a Kongói Demokratikus Köztársaságban, Szudánban/Darfurban, Csádban, a Közép-Afrikai Köztársaságban, Szomáliában jelenleg is több misszió működik.¹⁶² E missziók mindenekelőtt a rendőrségi, igazságszolgáltatási és vámügyi reformok, valamint a képességépítés támogatását szolgálták, továbbá, hogy megkönnyítsék az ellenségeskedések végére pontot tevő megállapodások létrejöttét, és gondoskodjanak a megállapodások betartásáról. A missziók szükség esetén segíthetnek a határellenőrzésben vagy akár a kalóztámadások elleni küzdelemben is, de fontos erőfeszítést jelentenek a polgári lakosság, a menekültek, a humanitárius munkát végzők és az ENSZ munkatársainak védelmében.¹⁶³

Mindezekon túl 2003-ban az Európai Unió létrehozta az Afrikai Békefenntartási Mechanizmus (African Peace Facility – AFP) eszközt abból a célból, hogy hozzájáruljon az afrikai béke és biztonság megteremtéséhez, és célzott támogatást nyújtson

161 DR. REMEK Éva: *Európa és Afrika*. Európai Tükör, 15. évf. 2010/2. 78.

162 EUPOL RD Congo (EU Police Mission in the DR of the Congo, az EU kongói rendőri missziója), EUSEC RD Congo (EU Security Sector Reform Mission in the Democratic Republic of the Congo, az EU a biztonsági szektor átalakítását segítő missziója a Kongói Demokratikus Köztársaságban), EUNAVFOR Atalanta (EU Naval Operation in the Somali Republic, az EU szomáliai katonai tengeri művelete), EUTM Somalia (European Union Training Mission in Somalia, az EU szomáliai kiképző művelete).

163 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/cfsp/crisis_management/index_hu.htm, letöltve: 2014. április 3.

kontinentális és regionális szinten a konfliktusok megelőzése, kezelése és megoldása érdekében Afrikának. Az Európai Fejlesztési Alapból közel 440 millió euró támogatást adtak az AFP-nek, beleértve az EU tagállamok kiegészítő önkéntes hozzájárulásait is, mintegy 300 millió euró értékben.¹⁶⁴ Ez az összeg igénybe vehető az afrikai országok számára békefenntartó erőik egy vagy több afrikai országban történő bevetése során felmerülő költségeik (a csapatok szállítási költségei, a katonák tartózkodási költségei, kapacitásfejlesztés) finanszírozására, valamint az Afrikai Unió kialakulófélben lévő biztonsági struktúrája kapacitásainak fokozására, azonban katonai és fegyverkezési kiadásokra nem vehető igénybe. Ezeket a műveleteket az Afrikai Unió szervezetei és/vagy a szubregionális szervezetek indítják és hajtják végre, és az afrikai felelősségvállalás elvén alapul. Az Afrikai Unió az említett műveletekre vonatkozó döntéshozatali folyamatban kulcsszerep betöltésére hivatott.

Összefoglalásként elmondható, hogy a Békefenntartási Mechanizmus, valamint az EU többi támogatási eszköze és a missziós szerepvállalások hosszú távon képesek lehetnek arra, hogy az EU nemzetközileg elismert, jelentős szereplővé váljon az afrikai kontinens politikai és biztonságpolitikai vetületében.

5.4.5 Az EU harmadik államokkal és nem kormányzati szervezetekkel (NGO) való együttműködése a válságkezelés érdekében

A konfliktus és válságkezelés érdekében történő együttműködésről már a helsinki, a feirari, valamint a Nizzai Szerződés is említést tett, így az Európai Unióról Szóló Szerződésbe (a továbbiakban: EUSz) is bekerült.¹⁶⁵

A harmadik országokkal való megállapodás példaként említhető például az a keretmegállapodás, amely az Amerikai Egyesült Államok és az Európai Unió között jött létre az Amerikai Egyesült Államoknak az Európai Unió válságkezelési műveleteiben való részvételéről. Ez a megállapodás nem eseti megállapodást jelent, hanem egy olyan keretrendszert, amely lehetővé teszi az esetleges részvétel feltételeit. Eszerint tehát miután az Európai Unió határozott arról, hogy felkéri az Egyesült Államokat egy EU válságkezelési műveletében való részvételre, valamint azt követően, hogy az Egyesült Államok úgy határozott, hogy a műveletben részt vesz, az Egyesült Államok tájékoztatja az Európai Uniót a művelethez felajánlott hozzájárulásáról, ez lehet polgári személyi állomány, egységek és eszközök küldése. Ezt követően az Európai Unió és az Egyesült Államok konzultációt folytat az Egyesült Államok által felajánlott hozzájárulásról – beleértve a művelet működési költségvetéséhez való esetleges hozzájárulást is –, és ha a felek megállapodnak a részvételről, akkor annak e megállapodás rendelkezéseivel és a felek által hozott kapcsolódó végrehajtási rendelkezésekkel összhangban kell megvalósulnia. Az Egyesült Államoknak az EU válságkezelési műveleteihez való hozzájárulása

---

164 Az Európai Unió hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/delegations/african_union/eu_african_union/peace_and_security/index_en.htm, letöltve: 2014. március 12.

165 EUSz 24. és 38. cikke.

nem sértheti az Európai Unió határozathozatali autonómiáját, és nem befolyásolja azt a tényt sem, hogy az Egyesült Államok eseti alapon határoz az EU válságkezelési műveleteiben való részvételéről.¹⁶⁶ Az Egyesült Államok az EU-val való konzultáció után természetesen bármikor határozhat úgy, hogy teljes egészében vagy részlegesen visszalép a katonai műveletben való részvételtől.

A műveletek végrehajtása: Az EU feladata a válságkezelési műveletek végrehajtása. Ennek megfelelően az EU határozza meg a missziók célkitűzéseit és iránymutatásait, az Egyesült Államok pedig biztosítja, hogy személyzete és alegységei ezekkel az iránymutatásokkal összhangban végezzék feladatukat. Ennek megfelelően a kirendelt személyzet és az alegységek követik az EU-parancsnok vagy -misszióvezető útmutatásait, de azok továbbra is teljes egészében az Egyesült Államok parancsnoksága alatt állnak. Az Egyesült Államok a műveletben részt vevő nemzeti kontingensének képviselőjére nemzeti kontingens-képviselőt nevez ki. A nemzeti kontingens-képviselő jelentést tesz a misszióvezetőnek, továbbá felel az amerikai kontingensen belüli fegyelmi kérdésekért. Az Egyesült Államok az általa kirendelt állomány felett továbbra is joghatóságot gyakorol a művelet végrehajtásának helye szerinti államban, ugyanakkor az Egyesült Államok felel a részvételével kapcsolatos panaszok saját nemzeti jogának megfelelő rendezéséért.

A nem kormányzati szervezetek (a továbbiakban: NGO-k) szerepét a konfliktusok megelőzésében és válságkezelésben az ENSZ is elismeri, és az EU is deklarálta, hogy szükséges a velük való együttműködés előmozdítása, elsősorban humanitárius területeken. Az olyan szervezeteknek ugyanis, mint a Vöröskereszt vagy a Vörös Félhold alapvető szerepe lehet a válságkezelési feladatok kiegészítésében.¹⁶⁷ A harmadik államok és az NGO-k már a döntéshozatal előkészítésénél is jelen vannak mint lobbisták, szakértők, tanácsadók, ugyanis sokszor elemzéseikkel, hatásvizsgálataikkal és tapasztalataikkal hozzá tudnak járulni a helyzetnek legmegfelelőbb döntéshozatalhoz.

166 Keretmegállapodás az Amerikai Egyesült Államok és az Európai Unió között az Amerikai Egyesült Államoknak az Európai Unió válságkezelési műveleteiben való részvételéről. Hivatalos Lap L 143, 31/05/2011 o. 0002 - 0006

167 Az Európai Parlament 2007. november 14-i állásfoglalása a humanitárius segítségnyújtással kapcsolatos európai konszenzusról 2007/2139 (INI), HL C 282 E/273, 2008. 11.6.. Comments on the Contribution OF NGOs to the Civilian Headline Goal 2008. EPLO document June 2007.

*„A béke nem a konfliktus hiánya,
hanem a konfliktus kezelésének a képessége.”*
Dan Millman

6. Az Európai Unió fejlesztésre, együttműködésre és konkrét régióra irányuló szakpolitikái

Az EU-t hagyományosan a civil válságkezelés egyik globális főszereplőjének tekinthetjük, amely támogatási és segélyezési politikáival, diplomáciai eszközeivel vesz részt nemzetközi szinten a konfliktus- és válságkezelésekben. A szomszédos régiók jelentőségét az Európai Unió számára az adja, hogy az elmúlt évek csatlakozási köreivel földrajzilag jelentősen közelebb került a konfliktusokkal terhelt térségekhez, mint történelme során bármikor.

Az EU felismerve az ebben rejlő veszélyeket és kihívásokat, speciális politikákat dolgozott ki az őt körülvevő régiókra, amelyeken keresztül pozitív hatást képes kifejteni, valamint figyelemmel tudja kísérni a térségben végbemenő folyamatokat. Az Európai Unió meglehetősen visszafogottságának köszönhetően a legtöbb őt körülvevő ország viszonylagos bizalmát élvez, ami a környező közvetítő – részt vevő hatalmakról általában véve nem mondható el. Az Európai Unió a nemzetközi válságok megoldása érdekében elsősorban diplomáciai és megelőző intézkedésekre támaszkodik, és nem a megelőző akciókra, s jobban bízik a nemzetközi intézmények erejében, mint a katonai akciókban.

A kapcsolatok kiteljesítése közben azonban akarva-akaratlanul is beleütközik a többi nagyhatalmi szereplő érdekszférájába, ugyanis az EU szomszédos államai tisztában vannak azzal, hogy az őket érintő legfontosabb ügyek elsődleges tényezője inkább az Egyesült Államok, Oroszország vagy Kína. Emellett azzal, hogy az EU modernizációs támogatásait és segélyeit a demokratikus átalakuláshoz, valamint egyéb, politikai kritériumok teljesítéséhez köti, gyakran egyfajta ellenállást szül, és az együttműködés elutasítását vonja maga után a donor államok részéről. A megállapodások ugyanis a speciális tartalmakon túl olyan záradékot is tartalmaznak, amely lehetővé teszik az Unió számára, hogy felfüggeszse vagy megszüntesse a kereskedelmet és segélyezést, ha a partnerország megsérti az alapvető demokratikus és emberi jogokat. A többi nagyhatalomhoz hasonlóan Brüsszel sem erőlteti, hogy a partnernek kiszemelt államok otthon biztosítsák a szabadpiaci, képvisleti demokráciát, az emberi és polgári szabadságjogok teljességét, viszont segélyezési rendszeréhez elvárja azt.

A következőkben pontokba szedve ismertetem azon tényezőket, amelyek pozitív, illetve negatív módon befolyásolhatják az Európai Unió és a szomszédos államok kapcsolatát.

Ösztönzők

- Európa gazdasági óriás, jelentős fejlesztéspolitikai eszközökkel és támogatásokkal rendelkezik.
- Európa az egyik leggazdagabb és leghatalmasabb felvevőpiaca a szomszédos országok piacainak.

- Európa tranzitszállítási, munkaerő, energetikai szempontból fontos a térség a szomszédos országok számára.
- Európa stabilizáló hatása számukra is kulcsjelentőségű.
- Az európai jóléti modell vonzó hatást gyakorol rájuk.
- Kisebbségeik jelentős számban élnek az Európai Unióban.
-

Gátak

- Európa csak korlátozottan képes növelni politikai és gazdasági lehetőségeit, nem képes ellensúlyozni Amerika és a többi hatalom befolyását a térségben.
- Az EU-n belül eltérnek egymástól a tagállamok külpolitikai érdekei, az egyeztetett uniós külpolitika működése még mindig nehézkes.
- Az uniós külpolitika működési mechanizmusa is folyamatos átalakuláson megy keresztül.
- A térségben USA, Oroszország és Kína is versenytársa Európának, és nagyrészt ellenérdekeltek az európai pozíciók erősödésében.

Az Európai Unió status quo-orientált hatalom, amely a nemzetközi jog intézményére helyez kiemelt hangsúlyt, s ennek figyelembevételével szervezi nemzetközi kapcsolatait. E fejezetben az Európai Unió azon eszközei kerülnek bemutatásra, amelyekkel jelen van, jelen tud lenni szomszédságában, és amelyek alkalmasak politikai párbeszédnek lefolytatására a környező régió országaival.

6.1 Az Európai Unió fejlesztési politikája és a külső segítségnyújtás

Az Európai Unió világszintű tényező gazdasági, kereskedelmi és fejlesztési szempontból egyaránt, mintegy 160 országban nyújt külső segítséget. Hozzá kötődik a globális segélyek több mint 50%-a, és ezzel a donorok körében világszinten a második helyet foglalja el. Az Unió külső segítségnyújtásán keresztül fejezi ki támogatását az egyetemes értékek, a demokrácia és az emberi jogok előmozdítása, megszilárdítása iránt. A fejlesztési együttműködések az EU külkapcsolatainak szerves részét alkotja, fejlesztési politikájának céljait és prioritásait a Tanács és a Parlament jóváhagyásával a Bizottság határozta meg. A kiemelt területek közé sorolandó: a célországok fenntartható gazdasági és társadalmi fejlődése, fokozatos integrációja a világ gazdaságba, valamint a szegénység elleni küzdelem.¹⁶⁸

A hidegháború befejeztével, a Szovjetunió felbomlásával a Független Államok Közösséget alkotó államok is bekerültek a célterületek közé, és résztvevői lettek az EU támogatási és segélyezési programjainak. A támogatások politikai feltétele, hogy a fogadó államnak

---

¹⁶⁸ Az Európai Bizottság hivatalos oldala, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:06VBxTtSQBEJ:ec.europa.eu/magyarorszag/press_room/press_releases/20111014_unios_fejlesztéspolitika_hu.htm+&cd=2&hl=hu&ct=clnk&gl=hu&client=firefox-a, letöltve: 2014. május 22.

tiszteletben kell tartania az emberi jogokat, meg kell valósítania a jogállamiságot, a demokratikus kormányzati struktúra működését, és eleget kell tennie az úgynevezett „jó kormányzás” kritériumainak. Az Európai Unió a fejlesztési politikák differenciált megközelítést tartja helyesnek, mivel minden egyes ország és régió más jellemzővel bír, melyet a fejlesztésnél és az együttműködésnél alapul kell venni. Az EU a partneri viszony erősítése céljából fontos szerepet szán a célországokkal folytatott politikai dialógusnak. A politikai dialógus során az EU Bizottsága arra törekszik, hogy a partner fejlődő országok minél előbb függetlenné váljanak a külföldi segítségtől, és erősödjön a civil társadalmuk. A projekteket egyre nagyobb mértékben felváltják a szektorális programok, amelyeket minden esetben a partner országok politikai és civil szféráival folytatott párbeszéd révén készítenek elő, és az úgynevezett Country Strategy Paperek vezetnek végig az uniós fejlesztési és együttműködési programokat, vagy más néven a közös fejlesztési és együttműködési terveket.

6.2 Közép-Ázsia Stratégia

Az Európai Unió már 1991-ben megkezdte az együttműködés kialakítását az öt volt szovjet tagállammal azok függetlenné válása után. A kapcsolatok tovább erősödtek 2007-ben, amikor az Európai Unió felismerte, hogy az együttesen Közép-Ázsiaként említett öt országhoz (Kazahsztán, Kirgizisztán, Tádzsikisztán, Türkmenisztán, Üzbegisztán) és annak stabilitásához az Uniónak globális érdeke fűződik, ezért 2007 júniusában elfogadta az Európai Unió Közép-Ázsia Stratégiáját.

Az Európai Unió stratégiai érdekei a térséggel kapcsolatban:

- 1) Stabilitás és biztonság javítása
- 2) Gazdasági, demokratikus és emberi jogok fejlődése
- 3) Elérhető és használható energiavezetékek az Európai Unió energiabiztonsági és energiaellátási szükségletének kielégítéséhez
- 4) Fenntartható fejlődés megteremtése a régióban

A stratégia 7 célirányt határozott meg az együttműködés fő színteréről:

- Emberi jogok, jogállamiság, jó kormányzás és a demokratizálódás
- Befektetés a jövőbe: az ifjúság és az oktatás
- Gazdasági fejlődés, kereskedelem és befektetések
- Energia-és közlekedési kapcsolatok erősítése
- Környezeti fenntarthatóság és a víz
- Közös fenyegetések és kihívások elleni küzdelem
- Hídépítés: kultúrák közötti párbeszéd¹⁶⁹

---

¹⁶⁹ Az Európai Parlament 2008. február 20-i állásfoglalása az EU Közép-Ázsiára vonatkozó stratégiájáról (2007/2102(INI)), 2009/C 184 E/08, <http://old.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:184:0049:01:HU:HTML>, letöltve: 2014. május 22.

24. ábra: Közép-ázsiai országok

Forrás: http://www.rustamsana.com/2012_11_01_archive.html, letöltve: 2014. május 22.

A stratégia a térség gazdasági támogatását és fejlesztését tűzte ki célul, amelyeket fejlesztési támogatásokon keresztül kíván elősegíteni. A partnerség és együttműködés tervezése során a Bizottság és a Tanács országokra lebontott, valamint regionális megközelítés alkalmazására törekszik, a programok végrehajtását helyzetjelentésekben értékeli. 2007 óta a partner országok és az Európai Unió már többször megerősítették elkötelezettségüket a stratégia iránt. 2010-ben az együttműködést továbbfejlesztendő az EU létrehozott egy beruházási keretet is (Investment Facility for Central-Asia – Beruházási Keret Közép-Ázsiának), a következő célterületekre irányuló támogatással: energia, környezetvédelem, a kis- és középvállalatok fejlesztése és a szociális infrastruktúra fejlesztése. A 2010–2013-as időszakra erre a célra az Unió 65 millió eurót különített el.¹⁷⁰

Az Európai Külügyi Szolgálat Közép-Ázsiában négy delegációt tart fenn: Kazahsztánban, Kirgizisztánban, Tádzsikisztánban és Üzbegisztánban.¹⁷¹

6.3 Az EU északi-sarkvidéki szakpolitikája

Az Északi-sarkvidéket leggyakrabban az Északi-sark és az Északi-sarkkör (ész. 66 33' 44") közötti területként határozzák meg, legnagyobb részét a nagyrészt jég borította Jeges-tenger teszi ki: a Barents-tenger, a Kara-tenger, a Grönlandi-tenger, a Norvég-tenger, a Beaufort-tenger, a Laptev-tenger és több más, saját névvel rendelkező tengeri terület, mind a Jeges-tenger része. Az Északi-sarkvidék területe 14,5 millió km², lakossága mintegy 4 millió fő, ennek többsége Oroszországban él. Az Északi-sarkvidék nyolc országának – Kanada, Dánia (Grönlanddal), Finnország, Norvégia (és a Spitzbergák), Oroszország, Svédország és az Egyesült Államok (Alaszkával) – területe legalább rész-

¹⁷⁰ Az Európai Bizottság hivatalos oldala, http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation-central-asia/index_en.htm, letöltve: 2014. május 22.

¹⁷¹ Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/central_asia/index_en.htm, letöltve: 2014. május 22.

ben az Északi-sarkkörtől északra fekszik, és kiterjedt sarkvidéki földterületei vannak, Izland pedig az Északi-sarkkör közelében helyezkedik el. Ezek közül legalább öt ország – Norvégia, Oroszország, Kanada, Dánia (Grönland) és az Egyesült Államok – a Jeges-tenger partján fekszik (úgynevezett „arktisi ötök”). Az uniós tagállamok közül pedig három – Finnország, Svédország, Dánia – tartozik az északi-sarkvidéki országok közé. Norvégia és Izland az EGT-szerződés Unión kívüli partnerei, viszont Izland már kérte felvételét az Európai Unióba. Az Egyesült Államok, Oroszország és Kanada az EU stratégiai partnerei. Grönland Dániához tartozik, de 2009 óta széles körű önkormányzati jogokkal rendelkezik („Self-Rule”); nem része az EU-nak, de partnerségi megállapodása van az Európai Unióval.¹⁷²

A térség még kiaknázatlan – tengeri és szárazföldi – természeti kincsekben igen gazdag. A légkör melegedése miatt elvékonyodott és összehúzódott jégtakaró, és az új technológiák fejlődése és bevetése többszörözi az új mélytengeri szénhidrogén- (kőolaj, földgáz) és egyéb nyersanyaglelőhelyek felkutatásának lehetőségeit. Becslések szerint a világ gázkészletének egynegyede és Oroszország földgázkészletének 80%-a az Északi-sarkvidéken található, a térség a világ még feltáratlan olajkészleteinek 13%-át, feltáratlan gázkészleteinek 30%-át és folyékony gázkészleteinek 20%-át rejt.¹⁷³

Az Északi-sarkvidék stratégiai jelentősége az elmúlt évtizedben számottevően nőtt, a térséget világszerte egyre nagyobb érdeklődés övezi. Az EU is kifejezte érdekeit a sarkvidék és a térségbeli együttműködésekkel kapcsolatban, sarkvidéki politikája azonban még kialakulóban van. Az Unió álláspontja az, hogy meg kell erősíteni az EU-nak az Északi-sarkvidéki Tanácsban betöltött pozícióját, mert így jobban hozzá tud járulni annak munkájához, részvételével pedig növeli az Északi-sarkvidéki Tanács befolyását.¹⁷⁴

Az EU-nak számottevő és egyre növekvő geo-, környezet- és gazdaságpolitikai érdekei fűződnek az Északi-sarkvidékhez, északi-sarki politikája pedig három fő szakpolitikai célkitűzés köré épül:

- 1) Az Északi-sarkvidék és a lakosságának védelme és megőrzése
- 2) Az erőforrások fenntartható használatának ösztönzése
- 3) A nemzetközi együttműködés előmozdítása: hozzájárulás a hatékonyabb északi-sarkvidéki többoldalú kormányzáshoz¹⁷⁵

172 HAMRO-DROTZ, Filip: *Az EU Északi-sarkvidékre vonatkozó, a régió új globális érdekeinek kezelését célzó politikája – a civil társadalom álláspontja*. REX/371, Az EU Északi-sarkvidékre vonatkozó politikája. Brüsszel, 2013. április 8. Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, 7.

173 I. m. 9.

174 A Tanácsnak 8 tagja van (az északi-sarkvidéki államok és Dánia részeként a Feröer-szigetek és Grönland), hat állandó résztvevője (az őslakosok különféle együttműködési fórumai), valamint számos megfigyelője (Hollandia, Spanyolország, Nagy-Britannia, Lengyelország, Franciaország, Németország, továbbá 18 kormányközi és civil szervezet). Az EU, Olaszország, Kína, India, Dél-Korea és Szingapúr állandó megfigyelői státust kért. Kína az utóbbi években jelentősen fokozta az Északi-sarkvidékkel és a térség országaival kapcsolatos tevékenységét. A tagországok többek között aláírták a tenger megmentésére irányuló („Search and Rescue”) megállapodást.

175 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala: http://eeas.europa.eu/arctic_region/index_en.htm, letöltve: 2014. május 31.

Az EU 2008 óta folytatott szerepvállalásának összefoglalása az Északi-sarkvidéken:

- 1) Az Északi-sarkvidék védelme és megőrzése a helyi lakossággal egyetértésben: A Bizottság rendszeres párbeszédet létesített az Északi-sarkvidék őslakos közösségeivel „Arctic Dialogue” (Északi-sarkvidéki párbeszéd) címmel.
- 2) Az őslakos népeknek és a helyi lakoságnak nyújtott támogatás az Európai Regionális Alap Sápmi alprogram, Botnia-Atlantica program, Északi Periféria Program-on keresztül.
- 3) Kutatás, nyomonkövetés és értékelések: Az Unió és tagállamai az elmúlt 10 év során élen jártak az Északi-sarkvidékkel kapcsolatos kutatásokhoz nyújtott hozzájárulás tekintetében, mintegy 200 millió euró uniós finanszírozást irányoztak elő az Északi-sarkvidékkel kapcsolatos kutatásokra.
- 4) A természeti erőforrások fenntartható felhasználásának ösztönzése.
- 5) Közlekedés: Teljes körű transzeurópai kapcsolatok kialakítását célzó erőfeszítések vannak folyamatban a transzeurópai hálózatok kialakításának keretében, amelyek az Európához tartozó távoli északi területekre is kiterjednek majd.
- 6) Nemzetközi együttműködés: Az Északi-sarkvidékre vonatkozó, kialakulóban lévő uniós politika célja, hogy átfogó megközelítésmódot alakítson ki olyan kérdésekre vonatkozóan, amelyek terén az Északi-sarkvidék hatással van az EU-ra és viszont. Ez a hatályos nemzetközi jogon (különösen az ENSZ Tengerjogi Egyezményén), továbbá a nemzetközi szervekkel – így az Északi-sarkvidéki Tanáccsal és az IMO-val¹⁷⁶ –, valamint az északi-sarkvidéki államokkal, az autonóm területekkel, az őslakos népekkel, a helyi lakossággal és az egyéb érdekelt felekkel való együttműködésen alapul.
- 7) Bilaterális együttműködés: Az Unió északi-sarkvidéki államokban működő küldöttségei jelentős szerepet játszanak abban, hogy kommunikálják a releváns uniós szakpolitikákat a kormányok és a nyilvánosság felé, valamint abban, hogy tájékoztatják az EU-t az északi-sarkvidéki államok azon tevékenységeiről, amelyek számára relevánsak.¹⁷⁷

6.4 Euromediterrán partnerség (Euromed)

Az EU fő törekvése hogy a mediterrán-régiót a szoros kapcsolatok és együttműködés területévé alakítsa, ahol garantált a béke, a stabilitás és a jólét. Ennek érdekében meg kívánja erősíteni a politikai együttműködést a régióval, szélesíteni a gazdasági és pénzügyi tevékenységet, a szociális, kulturális és társadalmi kapcsolatokat. Az Euro-mediterrán Partnerség kezdete az 1995-ben Barcelonában elindított folyamat, amely az Unió és 15 dél-mediterrán, afrikai és közel-keleti ország tagja: Albánia, Algéria, Bosznia-Her-

¹⁷⁶ Nemzetközi Tengerészeti Szervezet (International Maritime Organization)

¹⁷⁷ Közös közlemény. Az Európai Parlamentnek és A Tanácsnak az Északi-sarkvidékkel kapcsolatos európai uniós politika kialakítása terén 2008 óta elért haladás és a következő lépések.

cegovina, Egyiptom, Izrael, Jordánia, Libanon, Mauritánia, Monaco, Montenegró, Marokkó, Palesztina, Szíria (felfüggesztett), Tunézia és Törökország. kapcsolatainak a keretétül szolgál. Ciprus és Málta 2004 áprilisa óta már az Unió tagjaként vesz részt a folyamatban. A folyamat jelentőségét mutatja, hogy ebben a keretben lehetőség nyílik az izraeli és az arab felek egy tárgyalóasztalhoz történő leültetésére is. A Barcelonai konferencia záródokumentumában lefektették a földközi-tengeri térség stratégiai fontosságát, a szomszédságon és közös történelmen alapuló együttműködés és szolidaritás jelentőségét.¹⁷⁸

A partnerség három, egymást kölcsönösen kiegészítő pillérre épül:

- 1) A politikai és biztonsági partnerség: alapvető célja a béke és stabilitás övezetének a megteremtése. A párbeszéd fő témái: a terrorizmus elleni küzdelem; az alapvető szabadság- és emberi jogok, a demokrácia, a pluralizmus, a tolerancia, illetve az Unió közös biztonsági és védelmi politikáját érintő párbeszéd.
- 2) A gazdasági és pénzügyi partnerség: fő célkitűzése a szabadkereskedelmi elveken működő euro-mediterrán közös gazdasági térség kiépítése, a fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődés folyamatainak ösztönzése, a népesség életkörülményeinek javítása, a foglalkoztatottság növelése; a regionális együttműködés és integráció előmozdítása. A célok elérését az EU és az egyes dél-mediterrán országok közötti társulási megállapodások, illetve a déli partnerek gazdasági modernizációját ösztönző MEDA-program hivatott szolgálni.¹⁷⁹ Említést érdemelnek a szakminiszteri találkozók, például a kereskedelem, az energia, a mezőgazdaság és az ipar terén.
- 3) A szociális, kulturális és humán területeken: az itt kirajzolódó partnerség keretében három fő program működik: a kulturális örökség védelme, az audiovizuális szektorok együttműködése és az ifjúságpolitika. Központi téma az emberi erőforrások fejlesztése, a kultúrák közti jobb megértés és a civil társadalmak közti kapcsolatok erősítése.¹⁸⁰

Az euro-mediterrán együttműködésnek két formája van: a kétoldalú, illetve a regionális. A kétoldalú együttműködés alapjai a társulási megállapodások, melyeket az EU minden országgal külön köt meg. Ennek a partnerségnek a legnagyobb újítása a regionális dimenzió belüli sokszereplős párbeszéd, mely lefedi a fent említett három fejezet tartalmát. A MEDA-pénzforrásokat programokhoz rendelik, amelyek ország- és regionális stratégiákban jelennek meg. Az ország-stratégiák hároméves nemzeti indikatív programot tartalmaznak a bilaterális kapcsolatok fejlesztésére, a regionális stratégia pe-

178 http://www.kulugyminiszterium.hu/NR/rdonlyres/37ED6124-A168-4C5D-933C-D0209D-6D9AEE/0/MEDA_EU_program.pdf, letöltve: 2014. május 31.

179 A MEDA-program jogi alapja az 1996-os MEDA Rendelet (Tanácsi Rendelet, No.EC/1488/96). Ezt a szabályzatot 2000 novemberében módosították, és általában MEDA II-nek nevezik. A Rendeletben megfogalmazott célok és feladatok közvetlenül az 1995-ös Barcelonai Nyilatkozatra épülnek.

180 http://www.kulturpont.hu/content.php?hle_id=9608#barcelona, letöltve: 2014. május 31.

dig regionális indikatív programot a többoldalú tevékenységek alakítására. Az Európai Bizottságban a Külkapcsolatok Főigazgatósága (External Affairs Directorate-General) felelős a stratégiai tanulmányok és a három éves indikatív programok kidolgozásáért. Erre támaszkodva a Segélyezési Együttműködési Hivatal (EuropeAid Co-operation Office) dolgozza ki az éves pénzügyi terveket, valamint kezeli a projekteket az azonosítástól a kiértékelési fázisig. A MEDA éves költségvetését a Bizottság javaslata alapján a költségvetési hatóságok, azaz a Tanács és Európai Parlament hagyja jóvá a többéves költségvetés (pénzügyi perspektíva) határain belül. A MEDA-kötelezettségvállalásokat és kifizetéseket a közösségi költségvetésből finanszírozzák.¹⁸¹

A MEDA programjainak céljai:

- I) a) A gazdasági átmenet és az euró-mediterrán szabadkereskedelmi terület létrehozásának előmozdítása
- b) A partner országok reformprogramjai megvalósításának elősegítése
- II) Regionális, szub-regionális és határ menti együttműködés
- a) Regionális együttműködési struktúrák létrehozása és fejlesztése a mediterrán partnerek között, illetve köztük és az Európai Unió és tagállamai között
- b) Egyéb regionális tevékenységek, beleértve az euró-arab együttműködést
- c) Civil szervezetek csereprogramja az Unió és a mediterrán partnerek között
- III) A jó kormányzás erősítése, szorosan együttműködve a kulcsfontosságú intézményekkel és a civil társadalom szereplőivel – mint például a helyi hatóságok, vidéki és falusi csoportok, kölcsönös segélyegyesületek, kereskedelmi társaságok, a média és a vállalkozásokat segítő szervezetek; a helyi igazgatás fejlődésének segítése¹⁸²

6.5 Európai Gazdasági Térség (European Economic Area – EEA)

Az Európai Gazdasági Térségről (a továbbiakban: EGT) szóló megállapodás azért jött létre 1994-ben, hogy megerősítse az Európai Közösség és az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA)¹⁸³ országai közötti kereskedelmi és gazdasági kapcsolatokat, kiterjessze közöttük a szabad mozgást érintő négy szabadságot, emellett a versenyszabályok betartásának biztosítását célzó kereskedelmi rendszert hozzon létre. Mivel Ausztria, Finnország és Svédország 1995-ben csatlakozott az Európai Unióhoz, mára csak Izland, Norvégia és Liechtenstein maradt az EGT-ben.

181 http://www.kulugyminiszterium.hu/NR/ronlyres/37ED6124-A168-4C5D-933C-D0209D-6D9AEE/0/MEDA_EU_program.pdf, letöltve: 2014. május 24.

182 Uo.

183 EFTA: Európai Szabadkereskedelmi Társulás, angolul European Free Trade Association, rövidítve EFTA, egy az 1960. január 4-én aláírt stockholmi egyezményen alapuló szabadkereskedelmi övezet, alternatíva azon országok számára, amelyek nem kívántak (illetve nem tudtak) csatlakozni az akkori ESZAK-hoz (a mai Európai Unióhoz).

A megállapodás tartalmazza a négy alapszabadsághoz kapcsolódó horizontális politikát is: a szociális politikákat (idetartozik a munkahelyi egészségvédelem és biztonság, a munkajog, illetve a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód), a fogyasztóvédelmi, környezetvédelmi, statisztikai és társasági jogi politikákat, valamint számos kapcsolódó politikát, például a kutatás- és technológiafejlesztéshez kapcsolódókat, amelyek nem uniós vívmányokon vagy kötelező erejű jogi aktusokon alapulnak, de végrehajtásuk együttműködési tevékenységeken keresztül történik.

Az EGT-megállapodás sem a belső piac minden szektorában, sem az uniós szerződések más szakpolitikáiban nem rögzít kötelező erejű rendelkezéseket.

A kötelező erejű rendelkezések az alábbi területeket **nem érintik**:

- közös agrárpolitika és közös halászati politika (bár a megállapodás tartalmaz a mezőgazdasági és halászati termékek kereskedelmével kapcsolatos rendelkezéseket)
- vámunió
- közös kereskedelempolitika
- közös kül- és biztonságpolitika
- a bel- és igazságügy területe (bár az EFTA-országok a schengeni terület részei)
- gazdasági és monetáris unió

A megállapodás értelmében az EFTA-tagoknak pénzügyi hozzájárulást kell fizetniük az Európai Uniónak cserébe a belső piac használatából fakadó kedvezményekért. A három országnak ezen túl a különböző közösségi programokban való részvételre is joga van, aminek előfeltétele bizonyos nemzeti önrész befizetése.¹⁸⁴

Az EGT intézménye

A megállapodás végrehajtása érdekében létrejön az EGT-Tanács, amely a Tanács és a Bizottság tagjaiból, valamint az egyes EFTA-államok kormányának egy-egy tagjából áll. Elnöksége hathavonta rotációs rendszerben váltakozik. Az EGT-Tanács munkáját az EGT Tanácsadó Bizottsága segíti, amelyben a Gazdasági és Szociális Bizottság tagjai és az EFTA Tanácsadó Bizottságának tagjai egyenlő számban vannak jelen.¹⁸⁵

Döntéshozatal az EGT-ben:

Az Unió belső piacára vonatkozó új szövegeket az EU és a három EFTA–EGT-állam képviselőiből álló EGT Vegyes Bizottság vizsgálja. Ez a havonta egyszer összeülő szerv dönti el, hogy mely jogszabályokat – és általánosabban, mely uniós jogi aktusokat (intézkedéseket, programokat stb.) – vegyen át az EGT. A jogszabályokat hivatalosan az EGT-megállapodáshoz csatolt jegyzőkönyvek és mellékletek listájára való felvétel útján veszik át. Több ezer jogszabály került ilyen módon az EGT-megállapodásba. Az EU Tanácsának képviselőiből és az EFTA–EGT-tagállamok külügyminisztereiből álló

184 Az Európai Gazdasági Térség rövid története, Brüsszel, 2003. 01. 13. (Bruxinfo), <http://www.bruinfo.hu/cikk/00000000-bruxinfo-archivum-cikkek-030113efta3-html.html>, letöltve: 2014. május 24.

185 http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/living_and_working_in_the_internal_market/em0024_hu.htm, letöltve: 2014. május 24.

EGT-Tanács évente legalább kétszer ülésezik annak érdekében, hogy politikai irány-mutatással szolgáljon a vegyes bizottságnak.

6.6 Az európai szomszédságpolitika (European Neighbourhood Policy – ENP)

Az európai szomszédságpolitikát az Európai Bizottság 2003-as „Szélesebb Európáról” szóló bizottsági közleménye indította útjára, tíz mediterrán és hat kelet-európai országra vonatkozóan, hogy lehetővé tegye az Európai Unió és szomszédai közötti intenzív politikai, biztonsági, gazdasági és kulturális együttműködés lehetőségét, illetve megakadályozza a kibővített Európai Unió határai mentén az új választóvonalak kialakulását. E tekintetben döntő jelentőségűek az EU és partnerei között az ENP keretében a jogérvényesülés, a szabadság és a biztonság területén folytatott tevékenységek, de a gazdasági szempontból is komoly előnyöket biztosít az EU a részt vevő országok számára: kiemelkedően kedvezményes kereskedelmi kapcsolatok megnyitása, részvételi lehetőség az EU belső piacán és az egyes uniós programokban, szorosabb kapcsolódás az EU-hoz például az energia, a szállítás és a távközlés ágazatában, nagyobb mértékű pénzügyi és technikai segítségnyújtás. Az európai szomszédságpolitika sikeres megvalósításához a részt vevő országoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a vállalt kötelezettségeket megfeleltessék saját nemzeti fejlesztési stratégiáik célkitűzéseinek, és összhangba hozzák az országok intézményi és technikai teljesítőképességével.

25. ábra: Az EU partnerségi programjaiban részt vevő országok

Forrás: <http://www.iss.europa.eu/uploads/media/YES2014.pdf>, 36. letöltve: 2014. május 16.

Az európai szomszédságpolitika alapját az EU partnerországainak cselekvési tervei (Action Plan) alkotják. Ezek a cselekvési tervek politikai dokumentumok, amelyek kijelölik a szomszédos országok és az EU közötti együttműködés stratégiai célkitűzéseit, továbbá rögzítik az EU és az adott szomszédos ország által közösen meghatározott prioritások átfogó felsorolásának végrehajtását. A cselekvési tervek igen átfogóak, a gazdaság, a kereskedelem és a szolgáltatások körétől a környezetvédelem területéig mindent aprólékosan lefednek. A cselekvési tervekben szereplő, a növekedést fokozó további szakpolitikai célkitűzések a következők:

- A makrogazdasági stabilitás elérése és megőrzése körütekintő monetáris és költségvetési politika segítségével
- A pénzügyi szolgáltatások keretrendszerének fejlesztése, a finanszírozáshoz, a biztosításokhoz és más, a vállalatok számára fontos pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítására
- A cégek létrehozásával és fejlesztésével kapcsolatos adminisztratív, jogi és szabályozási akadályok elhárítása
- A tulajdonjogok biztonságának, a szerződések végrehajtásának és a befektetők védelmének biztosítása
- A versenypolitika fejlesztése
- A kereskedelem további liberalizálása
- A tőkemozgások korlátozásainak megszüntetése
- Intézményi és jogalkalmazási reformok felvállalása, ideértve a jogképesség fokozását
- A kutatás és fejlesztés támogatása és az oktatás minőségének javítása
- Harc a korrupció ellen¹⁸⁶

Az európai szomszédságpolitika az EU minden közvetlen, szárazföldi vagy tengerentúli szomszédjára vonatkozik: Algéria, Örményország, Azerbajdzsán, Belorusz, Egyiptom, Grúzia, Izrael, Jordánia, Libanon, Líbia, Moldova, Marokkó, a Palesztin Hatóság, Szíria, Tunézia és Ukrajna. Bár Oroszország is az Unió szomszédos állama, az EU-Oroszország kapcsolatokra külön stratégiai partnerség vonatkozik.¹⁸⁷

Az ENP-ben részt vevő országoknak az együttműködés mélyülésével fokozatosan szükségessé válik átvenni és alkalmazni az EU joganyagot, az Acquis Communautaire-t, amely így közvetve az európai értékrendek átvételét is jelenti. A cselekvési tervek végrehajtását az Európai Unió folyamatosan figyelemmel kíséri. Az Európai Bizottság és az Európai Külügyi Szolgálat egyszer egy évben közzéteszi az ENP előrehaladási jelentést is (ENP progress reports), amelyben értékeli az adott ország eredményeit a

---

186 Az Európai Bizottság hivatalos oldala, http://ec.europa.eu/economy_finance/international/neighbourhood_policy/index_hu.htm, letöltve: 2014. május 31.

187 Az Európai Unió hivatalos oldala, http://ec.europa.eu/economy_finance/international/neighbourhood_policy/index_hu.htm, letöltve: 2014. május 31.

Cselekvési terv és a Társulási menetrendben (ENP progress report) vállalt célkitűzések alapján.¹⁸⁸

Az EU kapcsolatainak fejlődése és elmélyülése az egyes partner országokkal attól függ, hogy az adott ország mennyire teszi magáévá azokat a demokratikus és plurális értékeket, amelyeket az Unió magáénak vall. A szomszédsági politika pozitív hozzáadéka számos területen megnyilvánul:

- Lehetővé teszi az EU számára, hogy jobban fókuszált politikai megközelítéssel viszonyuljon a partnerországokhoz.
- Megnöveli a partnerországokkal folytatott politikai együttműködés hatókörét és intenzitását.
- Olyan reformok megvalósítását segíti elő, amelyek jótékonyan hatnak a társadalmi és gazdasági fejlődésre.
- Ösztönzi a kétoldalú kapcsolatokban felmerült problémák megoldását.

A szomszédságpolitikában részt vevő államoknak az Unió nem kínálja fel a csatlakozás perspektíváját, csak az Unió bizonyos politikáiba történő fokozatos integrációt, valamint az együttműködés javítását annak érdekében, hogy a belső piac előnyeiből ezen országok is részesülhessenek. Az Európai Szomszédsági Politika célja, hogy – amennyire csak e keretek között lehetséges – megossza a társországokkal az EU stabilitását, biztonságát és jólétét, de az uniós tagságtól világosan elkülönülő formában.

6.6.1 Az Európai Szomszédsági Támogatási Eszköz (European Neighbourhood Instrument – ENI)

Az Európai Szomszédsági Támogatási Eszköz (ENI) az európai szomszédságpolitika pénzügyi eszköze. A szomszédos országokkal folytatott együttműködések finanszírozása 2007 óta az Európai Szomszédsági és Partnerségi Eszköz és az Európai Beruházási Bank hitelezési megbízatása keretében történik, melynek költségvetése 2007 és 2013 között hozzávetőleg 12 milliárd eurót tett ki. Az európai szomszédságpolitikában részt vevő országokban bekövetkezett több fontos változás eredményeként (az „Arab Tavasz” forradalmi és megmozdulási hullámai) 2011-ben az Európai Szomszédságpolitika átfogó stratégiai felülvizsgálatára került sor, melynek következtében napjainkban az Európai Unió nagyobb mértékű támogatást biztosít a demokratikus társadalom építése és a reformok végrehajtása mellett elkötelezett partnereknek. Az ösztönzés alapú megközelítéssel (többért többet) és a kölcsönös elszámoltathatóság elvével összhangban a partnerség kialakítását irányozza elő a társadalmakkal, az egyes partnerországok viszonylatában pedig differenciált és személyre szabott megközelítést alkalmaz. Ez az összeg a 2014–2020 közötti költségvetési időszakra vonatkozóan 15,4 milliárd euróra nőtt, de már az Európai Szomszédsági Eszköz keretében finanszírozzák, amely más

---

188 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos honlapja, http://eeas.europa.eu/enp/index_en.htm, letöltve: 2014. május 31.

eszközök mellett közvetlen támogatást nyújt az Európai Unió külső politikáihoz.¹⁸⁹ Elvárás azonban, hogy a határokon átnyúló együttműködésben és regionális együttműködésben részt vevő tagállamok, partnerországok és egyéb részt vevő országok társfinanszírozást biztosítsanak, mert ez erősíti az országok szerepvállalását, növeli a programok megvalósítására rendelkezésre álló pénzügyi forrásokat, és elősegíti a helyi érdekelt felek részvételét.

Az ENI célkitűzései:

- Az emberi és az alapvető szabadságjogok, a jogállamiság, az egyenlőség elvének, valamint a megkülönböztetés minden formája elleni küzdelem előmozdítása, a valódi és tartós demokrácia kialakítása, a jó kormányzás előmozdítása.
- Fokozatos integráció az Unió belső piacába és megerősített ágazati és ágazatközi együttműködés megvalósítása.
- A személyek megfelelően kezelt mobilitásának előmozdításához, a migrációval és a mobilitással kapcsolatos általános megközelítéssel összhangban megkötött, illetve megkötendő megállapodások végrehajtásához, valamint az emberek közötti kapcsolatok előmozdításához – elsősorban a kulturális, oktatási, szakmai és sporttevékenységek tekintetében – szükséges feltételek megteremtése.
- Az intelligens, fenntartható és inkluzív fejlődés minden tekintetben való támogatása.
- A bizalomépítés, a jószomszédi kapcsolatok és egyéb, a biztonság bármely formájához hozzájáruló intézkedés előmozdítása, valamint a konfliktusok megelőzése és rendezése, ideértve az elhúzódó konfliktusokat is.
- A szubregionális, a regionális és az európai szomszédsági együttműködés, valamint a határokon átnyúló együttműködés fokozása.¹⁹⁰
-

Programtípusok:

- 1) Egy partnerországnak nyújtott uniós támogatásra kiterjedő kétoldalú programok.
- 2) Több országra kiterjedő programok, amelyek – a keleti partnerség, valamint az ENP déli dimenziójának prioritásai alapján, továbbá az Unió a Mediterrán Térségért kezdeményezés, valamint a főként két vagy több partnerország között – egyebek mellett az Északi Dimenzió és a Fekete-tengeri Szinergia keretében – létrejövő regionális és szubregionális együttműködések keretében folyó munka

---

189 <http://www.welcomeurope.com/european-funds/eni-european-neighbourhood-instrument-2014-2020-840+740.html>, letöltve: 2014. május 14.

190 Az Európai Parlament 2013. december 11-i jogalkotási állásfoglalása az Európai Szomszédsági Támogatási Eszköz létrehozásáról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslatról (COM(2011)0839 – C7-0492/2011 – 2011/0405(COD)), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2013-0567+0+DOC+XML+V0//HU>, letöltve: 2014. május 30.

figyelembevételével – választ adnak azokra a közös kihívásokra, melyek minden vagy több partnerországot érintenek.

- 3) Határokon átnyúló együttműködési programok, amelyek egyrészt egy vagy több tagállam, másrészt egy vagy több partnerország közötti együttműködést célozzák, és az Unió külső határának velük közös szakaszán valósulnak meg.¹⁹¹

Kiemelt területek: néhány együttműködési terület kiemelt prioritást élvez, ezek a következők:

- Civil társadalmi elkötelezettség
- Éghajlat változási akciók
- Mobilitás megkönnyítése
- Energiaügyi együttműködés
- Nemek közötti egyenlőség előmozdítása
- Kisvállalkozások fellendítése
- Fokozatos gazdasági integráció
- Ember-ember közötti kapcsolatok
- Szállítási kapcsolatok
- Ifjúsági és foglalkoztatás

A partnerországok által elért előrehaladásokat rendszeresen értékelik, különösen az elért eredményekről szóló, az ENP keretében alkalmazott jelentésekkel, amelyek az előző évekhez viszonyítva felvázolják a trendeket, és ennek megfelelően módosítják (növelik vagy csökkentik) a támogatásokat.

6.6.2 Keleti Partnerség (Eastern Partnership)

A Keleti Partnerséget a 2009. május 7-ei prágai csúcstalálkozón indította útjára az Európai Unió azon megfontolásból, hogy megerősítse az európai szomszédságpolitika keleti irányát, illetve abból a felismerésből, hogy az EU-tól keletre fekvő térség egy olyan dinamikusan fejlődő földrajzi régió, amelyben a legtöbb országnak közös szándéka (legalábbis hosszú távon), hogy csatlakozhasson az Európai Unióhoz. A keleti partnerségben hat ország vesz részt: Azerbajdzsán, Fehérszország, Grúzia, Moldova, Örményország és Ukrajna.

Az EU a Keleti Partnerség céljaként a hat országgal fennálló gazdasági és politikai kapcsolatok szorosabb fűzését jelölte meg, továbbá támogatást nyújtani az együttműködő országok politikai, szociális és gazdasági reformtörekvéseire a demokratizálódás és a jó kormányzás, az energiabiztonság, a környezetvédelem, valamint gazdasági és társadalmi fejlődésének fokozása érdekében. Azon országok esetében, amelyek szorosan együttműködnek az Európai Unióval, tárgyalásokat lehet folytatni a társulási megállapodásról, amely a mélyreható és átfogó szabadkereskedelmi térség létrehozására is ki-

---

¹⁹¹ Az Európai Parlament és A Tanács 232/2014/EU Rendelete (2014. március 11.) Az Európai Szomszédsági Támogatási Eszköz Létrehozásáról, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1401531885886&uri=CELEX:32014R0232>, letöltve: 2014. május 31.

terjed. A közelmúltbeli történések rámutattak a folyamattal kapcsolatos nehézségekre: egyes országok közelebb kerültek az Unióhoz, mások nem, jelentős belső ellentétek is megjelentek, szembenálláshoz vezetve az állampolgárok és országuk európai irányultsága között.¹⁹²

A Keleti Partnerség célkitűzései:

- A program fő célja, hogy megteremtse az Európai Unió és a kelet-európai partnerországok közötti politikai társuláshoz és mélyebb gazdasági integráció felgyorsításához szükséges feltételeket.
- Regionális együttműködés és a jószomszédi kapcsolatok erősítése.
- Az állampolgárok jól szervezett és biztonságos mobilitásának és a vízumliberalizációnak a támogatása. A partnerországok polgárainak mobilitását első lépésként a vízumkönnyítés és visszafogadási megállapodások révén támogatják, a vízummentesség pedig a végső cél.
- Erősítik az ágazati együttműködést, továbbá elősegítik a partnerországok uniós programokban és az ügynökségek munkájában való részvételét.
- Reformfolyamataik támogatása révén segíti a partnerországokat a demokrácia és a piacorientált gazdaság irányába való átmenet befejezésében.

Minél jelentősebb előrehaladást ér el egy ország, annál több támogatást kap az Uniótól. Ez magában foglalja a társadalmi és gazdasági fejlődésre irányuló finanszírozás növelését, az átfogó intézményfejlesztést célzó nagyobb szabású programokat, az EU belső piacához való szélesebb körű hozzáférést a kelet-európai partnerországok számára, a befektetésekre irányuló fokozott uniós finanszírozást, beleértve az EBB-kölcsönöket – egyéb nemzetközi pénzügyi intézményeitől származó kölcsönökkel ötvözve – és a fokozott politikai párbeszédet. A reformok megvalósítása terén elért haladást az európai szomszédságpolitika éves országjelentéseiben értékelik.¹⁹³

A célkitűzés az elképzelések szerint két- és többoldalú keretben valósul meg. Minden egyes ország egyedi kapcsolatot tart fenn az EU-val a keleti partnerség égisze alatt, illetve elkötelezik magukat a multilaterális dimenzió továbbfejlesztése mellett is valamennyi uniós tagállam és partnerország bevonásával. A multilaterális dimenzió kialakításának célja, hogy megerősítse és kiegészítse a bilaterális kapcsolatokat, továbbá elősegítse a közös álláspontok kialakítását és a közös tevékenységeket, továbbá keretet biztosítson a közös kihívásokkal szembeni fellépéshez.¹⁹⁴

192 Az Európai Parlament hivatalos oldala, http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/hu/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.5.5.html, letöltve: 2014. május 1.

193 Közös Közlemény Az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, Az Európai Gazdasági És Szociális Bizottságnak és A Régiók Bizottságának Keleti Partnerség: A 2013. Évi Őszi Csúcstalálkozó Ütemterve /* Join/2012/13 Final */

194 Az Európai Közösségek Bizottsága, Brüsszel, 3.12.2008, Com(2008) 823 Végleges, A Bizottság Közleménye Az Európai Parlamentnek És A Tanácsnak, Keleti partnerség, <http://old.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008DC0823:HU:HTML>, letöltve: 2014. május 2.

Létezik tehát egy integrációs szempont, és van egy sor egyéb szempont, mint például a biztonságpolitika, az energiaügyek, amelyek kapcsán az Európai Uniónak is érdekében áll szorosabbra fűzni politikai és gazdasági kapcsolatait és együttműködését a térségbeli országokkal.

A térség egységes kezelését ugyanakkor megnehezíti az a tény, hogy az egyes államok eltérő fejlettségi szinteken állnak, országonként más és más az EU integrációs szintjük ambíciós ereje, és különbözik a geopolitikai helyzetük is. Az Uniónak nem egy ország nagysága vagy lélekszáma számít elsősorban, hanem a tényleges teljesítménye, a demokratizálódás, a gazdasági reformok és azok az intézkedések, amelyek biztosítják, hogy az adott ország következetesen haladjon előre az unió által támasztott feltételek teljesítése terén.

26. ábra: A keleti partnerség országai

Forrás: http://oroszvilag.hu/?t1=posztsovjjet_terseg_es_a_vilag&hid=4442, letöltve: 2014. május 1.

6.6.3 A Fekete-tengeri Szinergia (Black Sea Synergy)

A Fekete-tengeri Szinergia a Bizottság újabb együttműködési kezdeményezése az Európai Szomszédságpolitika keretein belül. Az Európai Unió 2007-es bővülésével két fekete-tengeri állammal bővült: Romániával és Bulgáriával.¹⁹⁵ A kezdeményezés abból a felismerésből származik, hogy a fekete-tengeri térség egy stratégiai helyen helyezke-

¹⁹⁵ A Fekete-tenger térsége a következő országokat jelenti: nyugaton Görögország, Bulgária, Románia és Moldova, északon Ukrajna és Oroszország, keleten Grúzia, Örményország és Azerbajdzsán, délen pedig Törökország. Örményország, Azerbajdzsán.

dő,¹⁹⁶ jelentős fejlődési potenciállal rendelkező piac, amely az energiaszállítás, illetve a közlekedés egyik fontos központja, és amelyet több megoldatlan, befagyott konfliktus is terhel, valamint számos környezetvédelmi probléma sújt.

Mindezen problémák orvoslására az Európai Unió összehangolt regionális szintű fellépést kínál ezen tagállamok részére olyan fontos területeken, mint az energia, a közlekedés, a környezetvédelem, a személyek és áruk mozgása, valamint a biztonság. A Fekete-tengeri Szinergia kiegészíti az uniós politikákat, ezek figyelmét azonban regionális szintre irányítja, és megpróbálja felerősíteni a már folyamatban lévő együttműködési folyamatokat.¹⁹⁷ A fellépések hatóköre akár a térség határain is túlnyúlhat, hiszen számos tevékenység szorosan kötődik a szomszédos térségekhez: a Kaszpi-tenger vidékéhez, Közép-Ázsiához és Dél-Kelet-Európához. A fekete-tengeri együttműködés számos, térségeken átívelő elemet foglal magában, valamint figyelembe veszi a nemzetközi szervezetek és harmadik országok támogatásával működő egyéb regionális együttműködési programokat is. A Fekete-tengeri Szinergia elsődleges célja, hogy egyrészt a fekete-tengeri régió belüli, másrészt a régió egésze és az Európai Unió közötti együttműködést valósítson meg a régió valamennyi országára kiterjedő, átfogó megközelítéssel, mi több, a konfliktusok megoldására irányuló jelenlegi politikai erőfeszítésekben az EU aktívabb szerepvállalással vegyen részt.

Az együttműködés területei rövid és hosszú távon a következők:

- Demokrácia, az emberi jogok tiszteletben tartása és felelősségteljes kormányzás
- A térség országai közötti mozgások igazgatása és a biztonság megerősítése
- A befagyott konfliktusok megoldása
- Energia
- Közlekedési együttműködés
- Környezetvédelem
- Tengerpolitika
- Halászat
- Kereskedelem
- Kutatási és oktatási hálózatok
- Tudomány és technológia
- Foglalkoztatás és szociális kérdések
- Regionális fejlesztés
- Határokon átnyúló együttműködés és a civil társadalom fejlesztése¹⁹⁸

196 A terület Európa, Ázsia és a Közel-Kelet találkozásánál fekszik.

197 Fekete-tengeri Szinergia – a régió közelebb hozása az EU-hoz, Brüsszel, IP/07/486, europa.eu/rapid/press-release_IP-07-486_hu.pdf, letöltve: 2014. május 20.

198 A Bizottság Közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek, Fekete-tengeri Szinergia – Új regionális együttműködési kezdeményezés, Brüsszel, 11.04.2007, http://eeas.europa.eu/enp/pdf/pdf/com07_160_hu.pdf, letöltve: 2014. május 23.

Az együttműködések széles köre mutatja, hogy az Unió átfogó fejlesztési célokban és együttműködési formákban gondolkodik, amelyek eszközei lehetnek az általános helyzet javításának, ha hozzájárulnak a konfliktusok mélyén fekvő olyan problémák megoldásához, mint a kormányzás nehézségei, a gazdasági fejlődés, a szociális kohézió, a biztonság és a stabilitás hiánya.

A Bizottság külön figyelmet szentel az érintett régiókban zajló bizalomépítő intézkedések támogatásának is, beleértve a megosztott felek kibékítésére irányuló együttműködési programokat.

A regionális szintű együttműködések további előnyökkel járhatnak, különösen az információcsere, a bevált gyakorlatok cseréje és a tudatosságnövelő kezdeményezések területén, ideértve az érintett tisztviselőknek, szociális partnereknek és civil társadalmi szervezeteknek szervezett képzési programokat, amelyeket az EU megfelelő technikai támogatási programokkal segíthet.

A Bizottság sem új intézmények, sem új bürokratikus struktúrák kialakítását nem javasolta, amikor létrehozta ezt az új regionális együttműködést, helyette bilaterális vagy regionális együttműködést kínált az EU és a partner országok között. Az Európai Közösség a tevékenységekhez nagyrészt továbbra is a Bizottság által irányított ágazati programokon keresztül járul hozzá, mindazonáltal törekszik a regionális szervezetekkel folytatott kapcsolatok megerősítésére is.

27. ábra: A Fekete-tengeri régió

Forrás: <http://civilsocietyindex.files.wordpress.com/2010/10/black-sea.jpg>, letöltve: 2014. május 3.

Pénzügyi támogatás

A pénzügyi támogatás a társfinanszírozás elve alapján zajlik. A Közösség az Európai Szomszédsági Támogatási Eszköz nemzeti, regionális és határokon átnyúló programjain, egyéb külső támogatási eszközökön, illetve a két uniós tagállam (Románia és Bulgária) esetében az Európai Regionális Fejlesztési Alapon, valamint közös finanszírozási mechanizmusokon keresztül nyújt pénzügyi támogatást.

6.6.4 Partnerség a demokráciáért és a közös jólétért a dél-mediterrán térséggel (A Partnership For Democracy And Shared Prosperity With The Southern Mediterranean)

Az Európai Bizottság és az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseleje 2011-ben indította el a „Partnerség a demokráciáért és a közös jólétért a dél-mediterrán térséggel” elnevezésű programot azért, hogy gyorsan reagáljon a dél-mediterrán térségben végbe-menő politikai változásokra. A megújított partnerség alapja a barcelonai folyamat és az Unió a Mediterrán térségért.¹⁹⁹ A partnerségben azok a mediterrán partnerek vesznek részt, akik készen mutatkoznak a politikai együttműködés elmélyítésére, beleértve a **kül- és biztonságpolitikát is.**

A stratégiát differenciált megközelítéssel, az egyes országok igényeihez igazítva hajtják végre.

Támogatási területek:

- Demokrácia támogatása: Az EU által elsődlegesen támogatott reformok a köz-igazgatást, a politikai folyamatokat és az adórendszereket, valamint a korrupció és az illegális pénzáramlások elleni harcot érintik. A stratégia arra is kötelezi a partnereket, hogy javítsák a társadalmi párbeszédet és a civil társadalom szerepét, elsősorban a civil társadalomnak nyújtott szomszédságpolitikai eszköz kialakításával.
- Személyek mobilitásának javítása
- Gazdasági fejlődés ösztönzése
- Kereskedelem és a befektetések ösztönzése: Az EU – Szíria kivételével – valamennyi mediterrán partnerével kereskedelmi megállapodásokat kötött. Ezeket a megállapodásokat az adott országokhoz igazított intézkedésekkel egészítik ki az alábbi területeken:
  - Mezőgazdasági és halászati termékek
  - Az ipari termékek megfelelősége
  - A szolgáltatások kereskedelmének liberalizálása
  - Pán-euro-mediterrán preferenciális származási szabályok

199 Barcelonai folyamat: Unió a Földközi-tengeri térségért: Az EU 1995-ben kezdeményezte az együttműködést az EU-tagállamok és a Földközi-tenger déli és keleti partvidékének országai között. A kezdeményezéssel elsősorban a két térség biztonságát, illetve a mediterrán régió gazdasági fejlődését igyekeztek szem előtt tartani. Az Euro-mediterrán Partnerség kezdete az 1995-ben Barcelonában elindított folyamat, mely az Unió és a 12 érintett mediterrán ország (Algéria, Ciprus, Egyiptom, Izrael, Jordánia, Libanon, Marokkó, Málta, Palesztin Nemzeti Hatóság, Szíria, Törökország és Tunézia, valamint megfigyelőként Líbia) kapcsolatainak a keretétül szolgált. Mára az érintett szereplők száma 43 államra bővült. Ezek az Európai Unió tagállamai, az Európai Bizottság, az euromediterrán partnerség partnerországai és megfigyelői (Mauritánia, Marokkó, Algéria, Tunézia, Egyiptom, Jordánia, a Palesztin Nemzeti Hatóság, Izrael, Libanon, Szíria, Törökország és Albánia), valamint a többi földközi-tengeri parti állam (Horvátország, Bosznia és Hercegovina, Montenegró és Monaco), http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/rx0001_hu.htm, letöltve: 2014. május 31.

- Ágazati együttműködések megerősítése: Új együttműködési kezdeményezéseket indítanak az alábbi ágazatokban:
  - Energia, az energiabiztonság biztosítására és a megújuló energiák előállítására vonatkozó közös megközelítés kialakításával
  - Mezőgazdaság, élelmezés és élelmezésbiztonság
  - Oktatás és szakképzés, mégpedig az írástudatlanság elleni küzdelem és a diákcseraprogramok fejlesztése érdekében
  - Repülésbiztonság és tengeri biztonság
  - Információs és kommunikációs technológiák – az alkalmazandó szabályozási keret és a versenyfeltételek javításával²⁰⁰

A Bizottság e partnerség létrehozásával és megvalósításával itt is egy ösztönzőkön alapuló megközelítést kínál, amelynek lényege az országonkénti differenciálás és az „aki többet nyújt, többet is kap” elve. A politikai és gazdasági reformok területén gyorsabban haladó partnerek nagyobb támogatásra számíthatnak az EU-tól, amely még jobban felgyorsíthatja a demokratikus folyamatokat az érintett országokban.²⁰¹

Az EU pénzügyi támogatása:

E támogatás legnagyobb részét kétoldalú támogatási programok keretében nyújtja az Unió, de külön figyelmet fordít az uniós magánszektor dél-mediterrán térségbe irányuló befektetéseinek ösztönzésére is. E célból a Bizottság folytatja az Európai Beruházási Bank FEMIP²⁰² eszközéből és más nemzetközi pénzügyi intézmények által a szomszédsági befektetési eszköz keretében biztosított sokszorosító hatású kölcsönöket, amelyek pénzügyi támogatást biztosítanak az infrastruktúra-beruházásokhoz és a magánszektor fejlesztéséhez is.²⁰³

6.7 Északi Dimenzió (Northern Dimension – ND)

Az EU bővítése megváltoztatta Észak-Európa geopolitikai térképét, és az EU földrajzi középpontját észak-keleti irányba tolta el, ezért az Unió úgy gondolta, hogy az északi térség új lehetőségeket és kihívásokat tartogat az Európai Unió számára, így közös politikát hozott létre az EU és Oroszország, Norvégia, Izland (illetve további együtt-

200 Az Európai Unió hivatalos oldala, http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/rx0024_hu.htm, letöltve: 2014. május 24.

201 European Commission – IP/11/268 08/03/2011, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-268_hu.htm, letöltve: 2014. május 24.

202 FEMIP régió (Facility for Euro-Mediterranean Investment and Partnership – FEMIP): Algéria, Egyiptom, Marokkó, Tunézia, Libanon, Gáza/Ciszjordánia, Izrael és Jordánia

203 2011/0200 Végleges */ Közös Közlemény Az Európai Tanácsnak, Az Európai Parlamentnek, A Tanácsnak, Az Európai Gazdasági És Szociális Bizottságnak És A Régiók Bizottságának Partnerség A Demokráciáért És A Közös Jólétért A Dél-Mediterrán Térséggel, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1400934537124&uri=CELEX:52011DC0200>, letöltve: 2014. május 24.

működők) között. Az Északi Dimenziót Izlandtól keleti irányban, Északnyugat-Oroszországig terjedő földrajzi területet foglalja magában, északon a Barents-tengertől és a Kara-tengertől a Balti-tenger déli partjaiig.

Az Északi Dimenziót a Tanács 1999. december 10–11-i helsinki ülése indította el, és a politikát 2006-ban újították meg a novemberi Helsinki csúcson. Az Északi Dimenzió része az EU külkapcsolati politikájának, célja általánosan Európa északi része jólétének előmozdítása a regionális és határokon átnyúló együttműködéssel, illetve, hogy olyan egyedi regionális fejlesztési problémákra reagáljon Észak-Európában, mint a zord éghajlati viszonyok, a nagy távolságok okozta kihívások, a különösen nagy egyenlőtlenségek az életkörülmények között, a környezeti problémák, beleértve a nukleáris hulladék problémáját és a szennyvízkezelést, valamint a nem kielégítő szállítási és határokon átnyúló kapcsolatokat is.

Az Északi Dimenzióban a négy partneren kívül a következők is részt vesznek:

- 1) EU tagállamok;
- 2) Regionális tanácsok: például az Északi-sarkvidéki Tanács (Arctic Council – AC), Barents Euro-sarkvidéki Tanács (Barents Euro-arctic Council – BEAC), a Balti-tengeri Államok (Baltic Sea States – CBSS) és az Északi Miniszterek Tanácsa (Nordic Council of Ministers – NCM);
- 3) Nemzetközi Pénzügyi Szervezetek: például az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (European Bank for Reconstruction and Development – EBRD), az Európai Beruházási Bank (European Investment Bank – EIB), Északi Beruházási Bank (Nordic Investment Bank – NIB), az Északi Környezetvédelmi Pénzügyi Társaság (Nordic Environment Finance Corporation – NEFCO), valamint egyéb pénzügyi intézmények;
- 4) Egyetemek és a kutatóközpontok, valamint az üzleti szféra;
- 5) Kanada és az Egyesült Államok megfigyelőként;
- 6) Belorusszia pedig részt vesz a gyakorlati együttműködésben.²⁰⁴

A gyakorlati együttműködések partnerségeken keresztül valósulnak meg. Mindezidáig négy partnerség jött létre, amelyek a következő tematikus kérdésekkel foglalkoznak:

- 1) Környezet
- 2) A közegészségügyi és szociális jóllét
- 3) Szállítás és logisztika
- 4) Kultúra

Az együttműködések megvalósítása cselekvési terveken keresztül történik, amelyekben lefedtetik azokat a kiemelt területeket, amelyekkel meghatározott időben foglalkozni szeretnének. Ezek a következők voltak eddig:

- 5) Gazdaság, üzleti vállalkozások és infrastruktúra
- 6) Emberi erőforrás, oktatás, tudományos kutatás és egészségügy
- 7) Környezetvédelem, nukleáris biztonság és természeti erőforrások,

204 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://www.eeas.europa.eu/north_dim/index_en.htm, letöltve: 2014. május 25.

8) Határokon átnyúló együttműködés és regionális fejlesztés

9) Bel- és igazságügy

10) Kalinyingrád

11) Északi-sarki együttműködés²⁰⁵

Az Északi Dimenzió nem rendelkezik saját költségvetéssel, finanszírozásában különböző EU-programok, az érintett kormányok és nemzetközi pénzügyi intézetek (Északi Befektetési Bank, Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank stb.) vesznek részt, tehát működése a társfinanszírozás elvén alapul.

Az elmúlt évek során az EU közel 100 millió euróval járult hozzá az Északi Dimenzió programjaihoz. Az Európai Bizottság évente beszámolót készít a programmal kapcsolatos cselekvési tervek végrehajtásáról.

---

205 Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény Tárgy: „Az északi dimenzió és cselekvési terve”, (2006/C 24/11), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1401005650489&uri=CELEX:52005IE1067>

7. Befejezés

Jeanne Monnet – Európa Atyja – szerint *a béke elsősorban olyan feltételek megteremtésén múlik, amelyek ha nem is változtatják meg az emberek természetét, de egymás közti viselkedésüket békés irányba terelik.*²⁰⁶

Az Európai Unió ágazati politikái által megteremtette azokat a feltételeket, amelyek a hosszú távú béke alapjainak megteremtéséhez szükségesek: meghatározó szerepet játszik a világ színpadán, támogatási és fejlesztési politikáin keresztül több segínyt nyújt a szegény országoknak, mint bármely más adományozó. Az EU tagállamai fizetik az ENSZ költségvetésének 40%-át, s az elmúlt fél évszázadban biztosította a nemzetközi békefenntartó csapatok, illetve a helyreállítási finanszírozások háromnegyedét. Mind a fejlesztési támogatások, mind pedig a humanitárius segélyezés terén messze az Unió a legjelentősebb szereplő: az összes hozzájárulás több mint felét az európaiak adják, mert felismerték, hogy azáltal, hogy hozzájárulnak a világ több pontján a biztonság és stabilitás létrehozásához, a saját határain belüli életet is biztonságosabbá teszik.²⁰⁷

Az EU minden jelentős dokumentumában megtalálható, deklarált célja a nemzetek közötti viszályok megszüntetése és az országok egymással való megbékéltetése. Az Unió együtt dolgozik más országokkal és nemzetközi szervezetekkel, hogy a gazdasági növekedés és stabilitás előnyeit mindenkinek eljuttassa az egyre inkább egymástól kölcsönösen függő világunkban. Az egyik jelentős kihívás, amivel az EU szembenéz, a béke és biztonság kiterjesztése az Európai Unió határain kívülre. Annak érdekében, hogy képes legyen megfelelni a biztonságát ért kihívásoknak, különböző intézményeket és kezdeményezéseket hívott életre (Szomszédságpolitika, Partnerségi Együttműködések), amelyek alapját a Közös Biztonság- és Védelempolitika képezi.²⁰⁸

Az elmúlt több mint negyven év integrációs folyamata létrehozott egy jogi, gazdasági és jelentős részben politikai közösséget. A kérdés most már az, hogy az így kialakított Európai Unió milyen módon és milyen eszközök felhasználásával válhat nemzetközi partnerei által is világszerte megfelelően respektált világpolitikai szereplővé. Úgy vélem, az EU jövője elsősorban attól függ, hogy globális jelenlétét tudatosan vállalva sikerül-e kialakítania olyan erőteret maga körül, amellyel biztosítja szomszédsága és

206 Jean Monnet francia gazdasági és politikai tanácsadó, az európai integráció elkötelezett híve, a nyugat-európai nehézipar egyesítését előirányzó Schuman-terv szellemi atyja. A francia kormány főtanácsadójaként az 1950. május 9-i híres Schuman-nyilatkozat kezdeményezője. Ez a nyilatkozat vezetett el az Európai Szén- és Acélközösség (ESZAK) létrehozásához, és mint ilyen, a mai napig az Európai Unió alapjait lefektető egyik meghatározó dokumentumnak tekintjük. 1952 és 1955 között Monnet az ESZAK Főhatóságának első elnöke. Az Európai Bizottság hivatalos oldala, http://europa.eu/about-eu/eu-history/founding-fathers/pdf/jean_monnet_hu.pdf, letöltve: 2014. május 14.

207 Globális szereplő, Az Európai Unió kapcsolatai, Európai Bizottság, 2004.

208 PÓTI László – TÁLAS Péter – VINCZE Hajnalka (szerk.): *Az európai biztonság- és védelempolitika néhány elméleti-gyakorlati vetülete. Az Európai Unió biztonság- és védelempolitikai dokumentumai, 2. kötet.* SVKK-Chartapress, Budapest, 2005. <http://www.hajnalka-vincze.com/Publications/15/hu>, letöltve: 2012. február 5.

önmaga stabilitását, avagy nem él a felkínált lehetőséggel, amelyet történelmi múltja és geopolitikai elhelyezkedése nyújt számára, hanem belső ellentétektől szabdalva a befelé fordulást választja, és lemarad a világpolitikai versenyben.

Mint az kutatásaim során világossá vált, a poszt-hidegháborús nemzetközi rendszerben – a különböző meghatározó aktorokhoz hasonlóan – az Európai Unió is felismerte, hogy saját biztonságának és stabilitásának fenntartása érdekében mind földrajzi, mind intézményi szempontból tágabban kell értelmeznie a biztonság fogalmát. A katonai kockázatok csökkentése, de ezzel együtt az új típusú fenyegetések megjelenése is új válaszokat igényel, és sokkal aktívabb, komplexebb megoldásokat vár el az európai államoktól is.

Mindennek megfelelően a 21. századra a konfliktus- és válságkezelés feladatrendszere is kibővült, az egyik alapvető biztonságpolitikai rendező elvvé vált a nemzetközi szervezetek tevékenységében, ahogy az EU politikáiban is.

A Petersbergi Feladatok a kilencvenes évek elején már ennek jegyében születtek meg, majd kerültek az Unió keretei közé a Nyugat-európai Unió beolvasztásával. Ezzel párhuzamosan az EU folytatta korábban meghatározó tevékenységét, azaz elsősorban nem katonai eszközökkel, hanem politikai–gazdasági támogatásokon keresztül próbált a közeli régiók fejlődéséhez és stabilitásához hozzájárulni. Ennek biztosítására a szomszédságpolitika és egyéb eszközök is egyre hangsúlyosabb szerepet kaptak.

A közös kül- és biztonságpolitika megteremtésével ugyanakkor már mélyebb együttműködésre is lehetőség nyílt a tagállamok külpolitikájának összehangolása és egységes fellépésük érdekében, amely új képességeket, valamint az ezeket támogató intézményi kereteket hozott létre. Az elmúlt két évtized válságjelenségei az Unió határainak közelében aktívabbá tette az EU tagállamait, egységesebb politikai és aktívabb gazdasági fellépést eredményezve, majd a megfelelő képességek megteremtésével már önálló civil–katonai missziókat is végrehajtott. A konfliktus- és válságkezelés tehát lassan térben és időben is kiterjedt, amit jól mutat, hogy Európától egyre távolabbi területekre merészkedett, s a pusztán reagáló jelleg (konfliktus utáni stabilizációs feladatok) helyett megelőző és beavatkozó tevékenységeket is magára vállalt. Mindennek politikai–stratégiai formába öntése már a 21. századra maradt – az Európai Unió a Solana-paper,²⁰⁹ majd a Lisszaboni Szerződés keretében tisztázta biztonságpolitikai céljait és feladatait.

A pusztán védelemre épülő, reaktív hidegháborús rendszert tehát az EU-ban is felváltotta a biztonság és stabilitás kiterjesztésére és garantálására alkalmasabb, gyakran megelőző jellegű konfliktus- és válságkezelés. Az Európai Unió konfliktus- és válságkezeléssel kapcsolatos szemléletmódját missziós tevékenysége jól példázza, annak összetettségét és kiterjedtségét a következő fejezetben mutatom be.

Mindent összevetve megállapítható, hogy az európai integráció a hidegháborút követően valóban egy új szakaszba lépett, nemzetközi szerepvállalása kiterjedtebbé vált,

---

209 A Secure Europe in a Better World, Európai Biztonsági Stratégia, az EU biztonsági stratégiája, amely 2003-ban jelent meg. <http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIHU.pdf>, letöltve: 2014. április 4.

biztonságpolitikai feladatai pedig kibővültek. A folyamatosan változó nemzetközi környezet által megkövetelt új feladatok komplexitása tetten érhető az Unió politikájának folyamatos újrafogalmazásában, de a feladatok megvalósítására hivatott intézmények és képességek meg- és újrateremtésében is. Minden bizonnyal igaz lehet az a mondás, amit Robert Schuman állított az európai integrációról: „Európát nem lehet egy csapásra felépíteni, sem pusztán valamely közös szerkezet kialakításával integrálni. Konkrét megvalósításokra, de mindenekelőtt a tényleges szolidaritást megteremtésére van szükség.”²¹⁰

Úgy tűnik tehát, hogy az Európai Unió hajlandó és képes is egyre rugalmasabban reagálni a regionális és globális kihívásokra, ezzel pedig – minden nehézség ellenére és mellett is – meg kíván felelni a 21. század biztonságpolitikai követelményeinek. Ez a megfelelés azonban nemcsak biztonságpolitikai szempontból fontos, hanem jövőjét tekintve is, hiszen „az Európai Unió fellépésének eredményessége nagyban meghatározza a Közösség hitelességét, amely éppen az uniós polgárok európai integrációba vetett bizalmát segítene visszaállítani”.²¹¹

210 Az Európai Bizottság hivatalos oldala, http://europa.eu/about-eu/eu-history/founding-fathers/pdf/robert_schuman_hu.pdf, letöltve: 2014. május 30.

211 DR. REMEK ÉVA: *Az Európai Unió civil válságkezelési képessége*. Európai Tükör, 12. évf. 2007/6. június, 97.

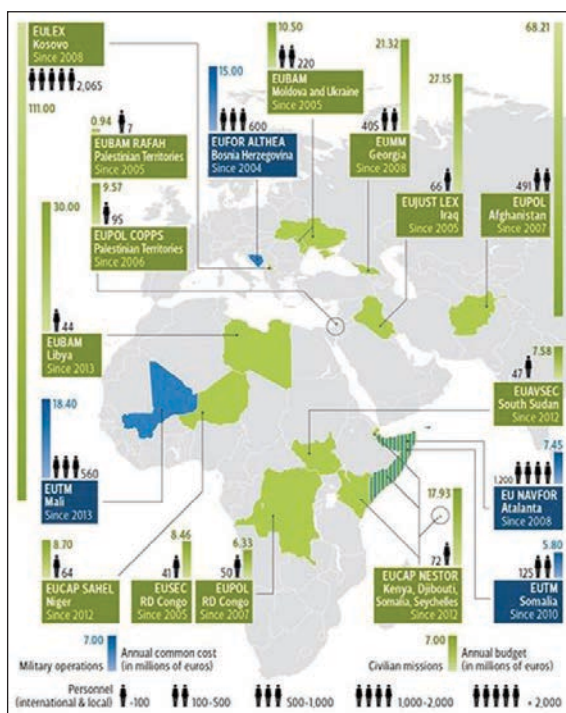

Melléklet

Missziós kataszter: Az Európai Unió konfliktus- és válságkezelő tevékenységének bemutatása a gyakorlatban

I. A folyamatban lévő missziók és műveletek

Forrás: <https://www.facebook.com/pages/EU-Institute-for-Security-Studies/369709124119?fref=photo>,
letöltve: 2014. május 24.

1. EUFOR Althea (Az Európai Unió boszniai és hercegovinai katonai válságkezelési művelete)

28. ábra: Az EUFOR Althea logója

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/althea-bih/index_en.htm, letöltve: 2014. május 26.

Az EU Tanács 2004. július 12-én döntött a bosznia-hercegovinai katonai misszió megindításáról, amely végül 2004. december 2-án kezdődött el. A misszió a NATO SFOR-programjának folytatása, és az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1575. határozata alapján többnemzetiségű stabilizációs haderőként jött létre. Az EU által vezetett program nagymértékben hozzájárul a Bosznia-Hercegovinával kialakított kapcsolatok fejlesztéséhez és az integráció erősítéséhez, különös tekintettel a stabilitási és társulási irányelvek kontextusára. A misszió feladata továbbá a daytoni konferencián meghatározott „Általános keret-megállapodás a békéért Bosznia-Hercegovinában” betartásának ellenőrzése.

A misszió célja: Hozzájárulni a biztonságos környezet kialakításához Bosznia-Hercegovinában, a bosznia-hercegovinai fegyveres erők kiképzése és teljesítménynövelése, ugyanakkor az EU-erőknek képesnek kell lenniük a bosznia-hercegovinai erők melletti beavatkozásra a béke megteremtése és fenntartása érdekében. A javuló biztonsági helyzetre való tekintettel eddig négyszer szervezték át a missziót, legutóbb 2012-ben.

Feladata: többek között a taposóaknak hatástalanítása; a fegyver-, lőszer- és robbanóanyag-birtoklás (mind katonai, mind civil) ellenőrzése és a civilekkel való kapcsolattartás. A misszió három részlege: a Multinacionális Manőverező Zászlóalj, az Integrált Rendőri Egység, valamint az Összekötő és Megfigyelő Csoportok.²¹²

Székhely: Szarajevó (Camp Butmir)

Telepítés helyszínei: Zugdidi, Kushari, Gori, Tbilisi

A misszió kezdete: 2004. december 2.

Jelenlét: 600 fő jelenleg, kezdetben 7000 fő volt.

A misszió teljes költségvetése: 15 000 000 euró, az EU-tagországok GDP-arányos befizetéseiből.

A misszió összetétele: Jelenleg 17 EU-tagállam (Ausztria, Bulgária, Csehország, Finnország, Görögország, Magyarország, Írország, Olaszország, Hollandia, Lengyelország, Portugália, Románia, Szlovákia, Szlovénia, Spanyolország, Svédország, Egyesült

²¹² http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/althea-bih/pdf/factsheet_eufor_althea_en.pdf, letöltve: 2014. május 12.

Királyság és Albánia, Csíle, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság, Svájc és Törökország) járul hozzá a misszióhoz, valamint öt partnerállam (Albánia, Chile, a Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság, Svájc és Törökország).

A misszióvezető: Sir Adrian John Bradshaw, UK

29. ábra: A telepítés helyszínei

Forrás: <http://www.operationspaix.net/26-operation-eufor-althea.html>, letöltve: 2014. május 26.

2. EU NAVFOR Somalia – Operation ATALANTA

30. ábra: Az EU NAVFOR Somalia logója

Forrás: <http://www.photos.apo-opa.com/?level=picture&id=276>, letöltve: 2014. május 26.

Az EU NAVFOR Somalia hadművelet az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitika (Common Foreign and Security Policy – CFSP) égisze alatt indult 2008. december 8-án, a Szomália partjainál folytatott kalóztámadásoktól és fegyveres rablásoktól való elrettentés, azok megelőzése és visszaszorítása céljából.

A Szomáliai partvidéken az ATALANTA misszió az Európai Unió első haditengerészeti katonai művelete, amely az országba érkező segélyek (World Food Program – Világélelmelési Alap) védelmét hivatott szolgálni, de másodlagos feladatként a világ

nyersolaj szállítmányainak ezen a területen áthaladó részét is felügyeli, amellyel a globális stabilitáshoz is hozzájárul.²¹³

A misszió célja: a Szomáliából kiinduló, az Afrika Szarva és a Nyugat-Indiai-óceánon való kalózkodás, illetve fegyveres rablás megakadályozása. A szomáliai kalózkodás alapvetően zsarolás: a kalózkodók uralmuk alá vonják a fokozottan veszélyes vizeken járó hajókat, majd váltságdíjat követelnek a járműért, a legénységért és a szállítmányért – mindezt szervezeten, maffiózók módjára. A legénységet gyakran igen sokáig tartják fogva; az átlag öt hónap, de voltak olyanok is, akiket két évig és nyolc hónapig tartottak fogságban. A kalózkodás veszélyezteti a tengerparti biztonságot is, illetve a térség országainak gazdaságát.

Ezekre válaszlépésként 2008 decemberében az Európai Unió Haditengerészeti Haderője (EU NAVFOR) az Európai Közös Biztonsági és Védelmi Szabályzat keretében megindította az Atalanta-missziót.

A misszió feladata:

- A Világélelmészeti Program (WFP) és az Afrikai Unió Szomáliai Misszió (AMI-SOM) szállítmányainak védelme
- A kalózkodás megfékezése és fől számolása a szomáliai partok vidékén
- A kereskedelmi célú szállítmányok eseti védelmezése
- A szomáliai partok mentén a halászati felügyelethez való hozzájárulás

A misszió időtartama: 2012. március 23-án az EU Tanács döntése 2014 decemberéig meghosszabbította a misszió mandátumát.

Telepítés helyszínei: a Vörös-tenger déli része; az Ádeni-öböl és az Indiai-óceán nyugati része (területe körülbelül másfél Európa).

Székhely: Northwood, Egyesült Királyság

A misszió összetétele: Összesen huszonhat ország vesz részt a hadműveletben. Tizenhárom európai uniós tagállam – Spanyolország, Franciaország, Németország, Görögország, Svédország, Hollandia, Olaszország, Belgium, Egyesült Királyság, Portugália, Luxemburg, Málta és Észtország – a művelethez szükséges olyan technikai eszközökkel, mint hajók, repülőek, űrhajók, felderítő repülőek, haditengerészeti védelmi különítmények járul hozzá, míg kilenc további európai uniós tagállam – Ciprus, Románia, Bulgária, Szlovénia, Cseh Köztársaság, Magyarország és Lengyelország – a parancsnokság és a hadihajók személyzetéhez adja erőit.

Magyarország egy fő tiszthelyettessel vesz részt a northwoodi parancsnokság munkájában. További négy ország – az Európai Unióon kívülről (Norvégia, Horvátország, Ukrajna és Montenegró) – anyagi támogatással, továbbá hajókkal segítik a műveletet.²¹⁴

Jelenlét: jelenleg 5 hadihajó, 3 repülőgép

Költségvetés: a részt vevő országok dologi hozzájárulásain túl 14,9 millió euró a 2013–2014. évre.

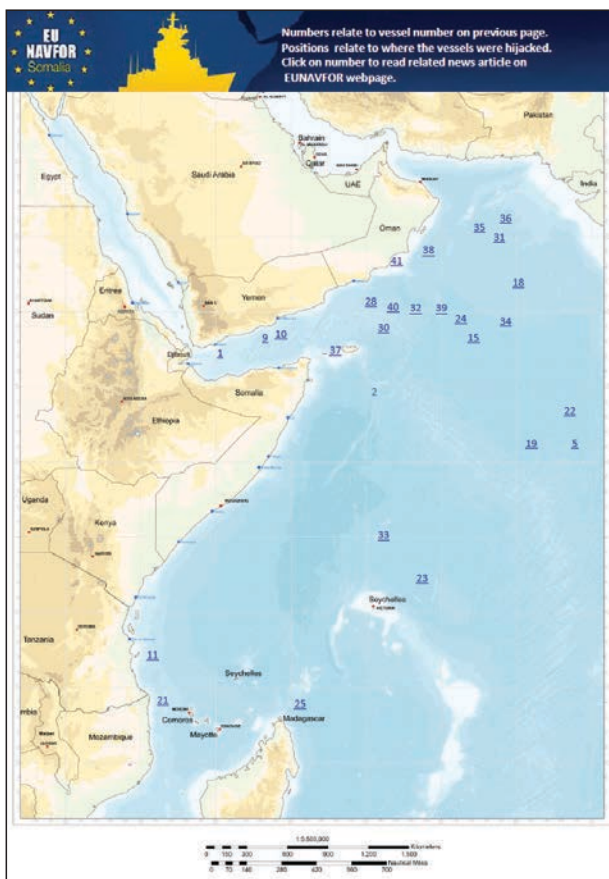
Misszióvezető: Bob Tarrant ellentengernagy (Egyesült Királyság)

---

213 <http://eunavfor.eu/home/about-us>, letöltve: 2014. május 10.

214 <http://eunavfor.eu/key-facts-and-figures>, letöltve: 2014. május 10.

31. ábra: A telepítés helyszínei

Forrás: http://anchortime.com/portall/index.php?option=com_content&view=article&id=80:-website-for-eu-navfor-somalia&catid=36:articles&Itemid=99, letöltve: 2014. május 26.

3. EUBAM LIBYA (Az Európai Unió líbiai integrált határigazgatást segítő missziója)

32. ábra: Az EUBAM LIBYA logója

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eubam-libya/index_en.htm

A misszió célja: Az EUBAM Libya célja, hogy támogatást nyújtson a líbiai hatóságoknak a szárazföldi, tengeri és légi határbiztonság megerősítését célzó képességek fejlesztéséhez, illetve hosszabb távon hozzájáruljon egy szélesebb körű integrált határigazgatási stratégia kidolgozásához. A misszió mandátumát két évre kapra, 2013. május 22-től 24 hónapra.

A misszió feladata:

- Képzés és mentorálás révén segíteni a líbiai hatóságokat a határőrizeti tevékenységük javításában, a nemzetközi normáknak és legjobb gyakorlatoknak megfelelően.
- Tanácsadást biztosítani a líbiai hatóságok számára egy integrált líbiai határigazgatási stratégia kidolgozására vonatkozóan.
- Támogatást nyújtani a líbiai hatóságoknak az intézményi műveleti képességeik megerősítéséhez.

A líbiai meghívásra válaszul felállított misszió célja emellett a konfliktus utáni helyreállítás elősegítése a kétéves mandátum ideje alatt. A határőr hatóságok tengeri részlegének kiképzése is fontos feladat – a misszió voltaképpen képzésekből, nem pedig anyagi támogatásokból áll. A líbiai határőrzés nemzetközi sztenderdekhez való felfejlesztésében a tanácsadás, a képzés és a mentorálás kap nagy szerepet, de tekintettel van a különböző régiók sajátosságaira is, mint például a Maghreb- és a Száhel-övezet.²¹⁵

A misszió kezdete: 2013. május 22.

Főparancsnoksága: Tripoliban található.

A telepítés helyszínei: a misszió alapvetően mobil, korábbi helyszínei például Ra's Ajdir, Ghadames, Misrata, Nalut és Sebha.

Személyi állomány: Az EUBAM Libya személyi állományát elsősorban a tagállamok, az uniós intézmények és az EKSZ által kirendelt személyi állomány alkotja.

²¹⁵ Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eubam-libya/mission-description/index_en.htm, letöltve: 2014. május 10.

A résztvevők száma, nemzetisége: körülbelül 110 fő

A misszió költségvetése: évente (teljes kapacitás mellett) körülbelül 30 millió euró.

A misszió vezetője: Antti Juhani Hartikainen (Finnország)²¹⁶

4. EU BAM RAFAH (A rafahi átkelőhelyen működő határőrizeti segítségnyújtó misszió)

33. ábra: Az EU BAM RAFAH logója

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eubam-rafah/index_en.htm, letöltve: 2014. május 26.

A Palesztin Hatóság és az izraeli kormány 2005. november 20-i, illetőleg 2005. november 23-i keltezésű felkérő levelében a rafahi átkelőhelyen működő határőrizeti segítségnyújtó misszió (EU BAM Rafah) létrehozására kérte fel az EU-t. Ezt követően, miután az Izraeli Állam és a Palesztin Hatóság 2005-ben aláírta a rafahi határátkelő (gázai-egyiptomi határ) működéséről szóló megállapodást, az EU Tanács megállapodott abban, hogy az EU-nak harmadik félként együtt kell működnie az ellenőrzési pont fenntartásában.

A Tanács 2005. november 25-én fogadta el az Európai Uniónak a rafahi átkelőhelyen működő határőrizeti segítségnyújtó missziója (EU BAM Rafah) létrehozásáról szóló együttes fellépést.²¹⁷

A misszió célja:

- Aktívan figyelemmel kísérni, ellenőrizni és értékelni a Palesztin Hatóság tevékenységét a felek által a rafahi terminál működésével kapcsolatban megkötött keretmegállapodást a biztonsági és vámügyi megállapodás végrehajtása tekintetében.
- Tanácsadás révén hozzájárulni a rafahi határellenőrzés minden vonatkozását érintő palesztin kapacitásépítéshez.
- Hozzájárulni a palesztin, izraeli és egyiptomi hatóságok közötti – a rafahi átkelőhely működtetésének minden vonatkozását érintő – kapcsolattartáshoz.²¹⁸

216 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eubam-libya/pdf/factsheet_eubam_libya_en.pdf, letöltve: 2014. május 10.

217 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eubam-rafah/documents/pdf/factsheet_eubam_rafah_en.pdf, letöltve: 2014. május 30.

218 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1401110700963&uri=CELEX:32005E0889>, letöltve: 2014. május 12.

Miután 2007 júniusában a Hamasz átvette az ellenőrzést a Gázai Övezet felett, az EUBAM Rafah felfüggesztette az ellenőrzési ponton való működést, viszont készenlétben maradt, hogy újra felvegye a munkát. A misszió 19 hónapos működése alatt 443 975 személy ellenőrzése történt meg.

2011 májusában az EU kifejezte elköteleződését aziránt, hogy a misszió bármikor újra munkába helyezhető lehessen, amint a politikai és biztonsági helyzet arra alkalmas lesz. A Politikai és Biztonsági Bizottság 2013. június 7-én javasolta az Európai Uniónak a rafa-i átkelőhelyen működő határőrizeti segítségnyújtó missziója (EU BAM Rafah) újabb tizenkét hónappal – 2014. június 30-ig – történő meghosszabbítását, amely meg is történt.²¹⁹

34. ábra: Az EU BAM RAFAH telepítési helye

Forrás: http://usatoday30.usatoday.com/news/world/2008-01-26-gaza-egypt_N.htm, letöltve: 2014. május 26.

A misszió kezdete: 2005. november 24.

A misszió központja: Tel-Aviv

A misszió felépítése: Az EU BAM Rafah a következő elemekből épül fel:

- misszióvezető, akit tanácsadó személyzet segít,
- ellenőrzési és műveleti részleg,
- igazgatási szolgáltató részleg.

A misszió költségvetése: évente ítélik meg, a 2013. július 1. – 2014. június 30. közötti időszakra 940 000 euró.

A résztvevők száma: 4 EU tagállam

A misszió vezetője: Gerhard Schlaudraff

219 A TANÁCS 2013/355/KKBP HATÁROZATA (2013. július 3.) az Európai Uniónak a rafa-i átkelőhelyen működő határőrizeti segítségnyújtó missziója (EU BAM Rafah) létrehozásáról szóló 2005/889/KKBP együttes fellépés módosításáról és meghosszabbításáról, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013D0355&qid=1400009597279&from=HU>, letöltve: 2014. május 30.

5. EUCAP NESTOR (Afrika szarván a regionális tengeri kapacitásépítést célzó misszió)

35. ábra: Az EUCAP NESTOR logója

Forrás: <http://somalilandnews.com/index.php/development-aid/5266-somaliland-eucap-nestor-opens-country-office>, letöltve: 2014. május 26.

Az EU 2012. július 16-án elindította az EUCAP Nestor civil válságkezelési missziót, melynek célja, hogy a fogadó országok önálló határvédelmi képességeit fejlessze, különös tekintettel a kalózzellenes intézkedésekre és a tengeri rend fenntartására.

A misszió célja: Az EUCAP NESTOR célkitűzése, hogy elősegítse a kalózkodás elleni küzdelmet, a tengerpolitikai irányítást is magában foglaló tengerhajózási biztonságuk folyamatos megerősítésére való önfenntartó képességük fejlesztését Afrika szarván és az Indiai-óceán nyugati partjánál fekvő államokban. Az EUCAP NESTOR kezdetben Dzsibutira, Kenyára, a Seychelles-szigetekre, Szomáliára majd Tanzániára összpontosít.²²⁰

A misszió feladata:

- Segítséget nyújtani a régióbeli hatóságoknak abban, hogy hatékonyan megszervezzék a parti őrségi funkciót betöltő tengerbiztonsági szervezetek tevékenységeit.
- Képzéseket és képzési tapasztalatot biztosítani a régióbeli államok tengeri kapacitásainak megerősítése érdekében, kezdetben Dzsibutiban, Kenyában és a Seychelles-szigeteken, arra törekedve, hogy ezek az államok önállóan is el tudják látni a képzési feladatokat.
- Segíteni Szomáliát abban, hogy átfogó jogi és szabályozási keretre építve létrehozza a saját szárazföldi parti őrségi képességet.
- Azonosítani a felszerelésbeli hiányosságokat, illetve segítséget nyújtani azok kezelésében az EUCAP NESTOR célkitűzéseinek elérésének érdekében.
- Regionális jogi tanácsadási programmal segítséget nyújtani a nemzeti jogszabályok és a jogállamiság megerősítésében, és jogi szakértelemmel támogatni a tengerbiztonságról szóló és az ahhoz kapcsolódó nemzeti jogszabályok kidolgozását.
- Elősegíteni a tengerbiztonságért felelős nemzeti hatóságok közötti regionális együttműködést.
- Megerősíteni a regionális együttműködést a tengeri képesség építés terén.

220 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eucap-nestor/mission-description/index_en.htm, letöltve: 2014. május 30.

- Stratégiai tanácsadást biztosítani oly módon, hogy szakértőket küld a kulcsfontosságú igazgatási szervekhez.
- Missziós projekteket hajtani végre és koordinálni az adományok fogadását.
- Regionális tájékoztatási és kommunikációs stratégiát kidolgozni és végrehajtani.²²¹

A misszió működésén belül került sor 2013 júniusában a Dzsiboutiban rendezett biztonsági konferenciára, illetve az ugyanazon év decemberében Nairobiban rendezett ügyési találkozóra. A program legfontosabb feladata a helyi igazságszolgáltatási rendszerek fejlesztése a kirívó bűnesetekkel (ember- és drogcsempészet, fegyverkereskedelem) szemben. A rendőri erők képzése mindegyik országban fontos szerepet játszik.

A misszió további bővítése lehetséges Kenyában, a törvényi keretekről szóló tárgyalások még folynak.

A telepítés helyszínei: Djibouti, illetve a helyi irodák. A misszió központja Dzsiboutiban van, de országokra lebontva több irodával is rendelkezik (körülbelül 70 Dzsiboutiban, 15 Szomáliában, 10 a Seychelle-szigeteken és 1 Tanzániában).

A résztvevők száma, nemzetisége: összesen 92 fő, ebből 79 nemzetközi (24 EU tagország és Norvégia) és 13 helyi alkalmazott.

Megbízás időtartama: A kezdeti megbízatás két évig tart.

A misszió költségvetése: az első 12 hónapra 22 880 000 euró, 2013. november 16. – 2014. július 15.: 11,9 millió euró.²²²

A misszió különleges képviselője: Alexander Rondos (2012 januárja óta)

A misszió vezetője: Etienne de Poncins (Franciaország)

36. ábra: Afrika szarva

Forrás: <http://www.fragilestates.org/2012/02/07/ending-conflict-in-the-horn-of-africa>, letöltve: 2014. május 28.

221 A TANÁCS 2012/389/KKBP HATÁROZATA (2012. július 16.) az Afrika szarván a regionális tengeri kapacitásépítést célzó európai uniós misszióról (EUCAP NESTOR), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012D0389&qid=1400010052987&from=HU>, letöltve: 2014. május 30.

222 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://www.eucap-nestor.eu/en/mission/mission_facts_and_figures/facts_and_figures, letöltve: 2014. május 30.

6. EUCAP SAHEL Niger (Az Európai Unió nigeri KBVP missziója)

37. ábra: Az EUCAP SAHEL Niger logója

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eucap-sahel-niger/index_en.htm, letöltve: 2014. május 26.

Az EU Tanácsa 2012. július 6-i határozattal hozta létre az Európai Unió nigeri KBVP-misszióját azzal a céllal, hogy támogassa Niger biztonsági ágazatbeli szereplőinek kapacitásépítését a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni küzdelem érdekében.

A misszió célja: a nigeri hatóságok segítése saját biztonsági és fejlesztési stratégiájuk biztonsági dimenziójának végrehajtásában és a közös biztonsági kihívások elleni küzdelemben, valamint a regionális irányítás fejlesztése, különösen, hogy hozzájáruljon ahhoz, hogy Nigerben a különböző biztonsági ágazatbeli szereplők a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni küzdelem során integrált, multidiszciplináris, koherens, fenntartható és az emberi jogokat tiszteletben tartó megközelítést alkalmazzanak.²²³

A misszió feladatai:

- Tanácsadást és segítséget biztosítani a nigeri biztonsági és fejlesztési stratégia biztonsági dimenziójának végrehajtásához nemzeti szinten és a többi szereplő erőfeszítéseit kiegészítve.
- Támogatni a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni küzdelemmel kapcsolatos, átfogó, regionális és nemzetközi koordináció kialakítását.
- A nyomozási képességek fejlesztése révén erősíteni a jogállamiságot, valamint ezen belül megfelelő képzési programokat dolgozni ki és végrehajtani.
- Támogatni a nigeri biztonsági erők fenntarthatóságának fejlesztését.
- Hozzájárulni a biztonság területével kapcsolatos projektek azonosításához, tervezéséhez és végrehajtásához.²²⁴

Háttér:

A Száhel kiemelt szereppel bír az Európai Unió politikájában. Európának számos érdekeltsége van a területen: biztonsági fenyegetések felszámolása, a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni harc, az illegális migráció megállítása és az energiabiztonság

223 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eucap-sahel-niger/mission-description/index_en.htm, letöltve: 2014. május 30.

224 A TANÁCS 2012/392/KKBP HATÁROZATA (2012. július 16.), az Európai Unió nigeri KBVP-missziójáról (EUCAP Sahel Niger), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012D0392&qid=1400010730984&from=HU>, letöltve: 2014. május 30.

kialakítása. A konfliktus Maliban rávilágított a régió országainak sebezhetőségére, és bebizonyította, hogy az EU részéről szükség van egy átgondolt stratégiára a Száhel kapcsán. A konfliktusnak a Malival szomszédos országokra, főleg Nigerre gyakorolt hatása is ezt erősíti.

A 2012. augusztus 8-án föllállított misszió feladatai közé tartozik Niger biztonságának stratégiai erősítése; a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni harc helyi és nemzetközi támogatása és koordinálása, a helyi jogrendszerek fejlesztése, valamint a Niger biztonsági erők önfenntartóvá válásának biztosítása. Mindezekben az információ-megosztási és képzési rendszerek létrehozása a legfontosabb.

A misszió első egy éve alatt több mint 1700 személyt képeztek ki, köztük rendőröket, katonákat és jogászokat. A 2014. július 15-ig tartó misszió fennmaradó hónapjaira 20 további képzést terveznek lebonyolítani Niger északi részén. A misszió kapcsolattartó felelősei Maliban és Mauritániában az ottani információkkal segítenek, hogy a képzések és a bűnözés elleni harc mind jobban alkalmazkodjon a helyi körülményekhez.

A misszió költségvetése: Az EUCAP SAHEL Niger misszióval járó kiadások fedezésére szánt pénzügyi referenciaösszeg az első 12 hónapra 8 700 000 euró, 2013. november és 2014. július között 6,5 millió euró.

Az EUCAP SAHEL Niger misszió központja: Niamey

A misszió kezdete: 2012. augusztus 8.

A misszió mandátumának vége: 2014. július 15.

A résztvevők száma, nemzetisége: a maximum létszám 80 fő, 52 nemzetközi (10 EU-tagországból), 28 helyi személy²²⁵

A misszió vezetője: Fili De Ceunick (Belgium)

38. ábra: Nigéria elhelyezkedése

Forrás: <http://liskoadventures.wordpress.com/whats-niger>, letöltve: 2014. május 26.

²²⁵ Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eucap-sahel-niger/pdf/factsheet_eucap_sahel_niger_en.pdf, letöltve: 2014. május 30.

7. EUFOR RCA (Az Európai Unió közép-afrikai köztársasági katonai művelete)

39. ábra: Az EUFOR RCA logója

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eufor-rca/index_en.htm, letöltve: 2014. május 26.

Az EU Tanácsa 2014. február 10-én döntött az ENSZ BT 2134-es határozata értelmében EU katonai misszió felállításáról a Közép-afrikai Köztársaság biztonságának támogatására. A döntés megteremtette az EUFOR RCA misszió jogi környezetét, elősegítve ezzel a gyors telepítést.

A misszió célja: átmeneti támogatás nyújtása az afrikai partnereknek a Bangui-térség biztosításában, illetve később az ellenőrzés teljes átadása. A program a legveszélyeztetettebb térségekben élő csoportokat támogató nemzetközi erőfeszítéseknek a része, amely megteremti a további segélyek nyújtásának feltételeit.

Az első számú cél a civilek védelme és a Közép-afrikai Köztársaság békés és félelem nélküli újjáépítésének megvalósítása.

A misszió fő feladata: a térségben jelen lévő afrikai missziók (például MISCA)²²⁶ támogatása lesz, illetve a saját intézkedések végrehajtása.

A misszió a teljes műveleti képesség elérésétől számított négy–hat hónapon belül a Közép-afrikai Köztársaságot támogató, afrikai vezetésű nemzetközi misszionak (AF-ISM-CAR) adja át a helyét – áthidaló katonai műveletet hajtva végre –, a Közép-afrikai Köztársaságban a Bangui-térségre összpontosítva tevékenységét.²²⁷

Háttér:

A krízis kezdete óta a Közép-afrikai Köztársaságot több mint 180 000 ember hagyta el, jobbára a szomszédos országokban (Mali, Csád, Kamerun) keresve menedéket – annak ellenére, hogy ezek az államok sincsenek felkészülve a menekültek fogadására. Az EU eddig 45 millió eurót ajánlott fel a nélkülözők megsegítésére, melyet egészségügyi ellátásokra, élelem- és ivóvízosztásokra, higiénés, logisztikai és humanitárius koordinációra fordítják. 2008 és 2013 között az Európai Fejlesztési Alap 160 millió euróval, egyéb EU-s források pedig további 65 millió euróval járultak hozzá a térség fejlesztéséhez.

226 MISCA: Az Afrikai Unió békefenntartó missziója a Közép-afrikai Köztársaságban.

227 A TANÁCS 2014/73/KKBP HATÁROZATA (2014. február 10.) az Európai Unió közép-afrikai köztársasági katonai műveletéről (EUFOR RCA), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1401122536892&uri=CELEX:32014D0073>, letöltve: 2014. május 19.

A telepítés (tervezett) helyszíne: a Közép-afrikai Köztársaságbeli Bangui

A misszió központja: Larissa, Görögország

A résztvevők száma, nemzetisége: egyelőre ismeretlen

A misszió (tervezett) költségvetése: 25,9 millió euró

A misszió kinevezett vezetője: Philippe Ponties vezérőrnagy (francia)

Az uniós erők parancsnoka: Thierry Lion dandártábornok²²⁸

40. ábra: A Közép-afrikai Köztársaság elhelyezkedése

Forrás: <http://vs.hu/keresztények-es-muszlimok-csaptak-ossze-kozep-afrikai-koztarsasagban-1207>, letöltve: 2014. május 26.

8. EULEX Kosovo (Az Európai Unió koszovói jogállamiság-missziója)

41. ábra: Az EULEX Kosovo logója

Forrás: <http://www.caginpolsi.com.tr/kategori/cagin-polisi-dergisi-sayilar/cagin-polisi-dergisi-sayi-135/>, letöltve: 2014. május 26.

A missziót az Európai Tanács 2007. december 14-i ülésén hagyták jóvá az EU állam- és kormányfői, és a végső döntést a misszió bevetéséről a Tanács 2008. február 4-én

²²⁸ Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://www.eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140317_02_en.pdf, letöltve: 2014. május 30.

fogadták el. A misszió az EU legnagyobb jogállami civil missziója, amit valaha az EU közös biztonság- és védelempolitika keretében indítottak. A program központi célja a koszovói hatóságok támogatása a jogállam és a jog uralma megteremtésében, különös tekintettel az ítélethozói szervezetekre.

A misszió célja: Az EULEX része annak a szélesebb körű akciónak, amivel az EU elő kívánja mozdítani a Nyugat-Balkánon a béke és a stabilitás megvalósulását. A misszió közreműködik a helyi hatóságokkal, segítve az ellenőrzést és a mentorálást. Néhány területen, mint például a háborús bűnök, a szervezett bűnözés és a korrupció elleni harc, illetve a tulajdonviszonyok kérdésében a misszió végrehajtási jogosultságokkal rendelkezik. Jelenleg a program keretében körülbelül 270 ügyet vizsgálnak, míg eddig összesen 2270 ügy került a misszió résztvevői elé.

Az akció jelentősen megváltoztatta az átlagember korábbi álláspontját arról, hogy a bűnözők büntetlenül maradnak: a misszió vizsgálatokat folytatott miniszterekkel, politikusokkal, üzletemberekkel, volt tisztekkel és a titkosszolgálatokkal szemben is, több mint 90 ítéletet hozva például a háborús bűnök, illetve a szervezett bűnözés kérdésében.

A misszió feladatai:

- Bizonyos végrehajtási jogkörök fenntartása mellett figyelemmel kíséri a koszovói hatóságok munkáját, részükre iránymutatást és tanácsadást nyújt a szélesebb értelemben vett jogállamisághoz kapcsolódó minden területen (beleértve a vámszerveket is).
- Biztosítja a jogállamiság, a közrend és a közbiztonság fenntartását és előmozdítását, többek között – szükség esetén – a Koszovóban jelen lévő, megfelelő nemzetközi polgári hatóságokkal konzultálva, az illetékes koszovói hatóságok által hozott operatív határozatok visszavonásával vagy semmissé nyilvánításával.
- Segíti annak biztosítását, hogy valamennyi koszovói jogállami szerv, beleértve a vámszerveket is politikai befolyástól mentes legyen.
- Biztosítja, hogy – adott esetben a koszovói nyomozókkal, ügyészekkel és bírakkal együtt vagy függetlenül működő nemzetközi nyomozók, ügyészek és bírák – az alkalmazandó joggal összhangban megfelelően kivizsgálják a háborús bűncselekményeket, a terrorizmus, a szervezett bűnözés, a korrupció eseteit, a népcsoportok közötti bűncselekményeket, a pénzügyi/gazdasági bűncselekményeket és egyéb súlyos bűncselekményeket, azokkal kapcsolatban eljárást indítsanak, határozatot hozzanak és azt végrehajtsák, beleértve megfelelő esetben a rendőri és ügyészi hatóságok közötti együttműködési és koordinációs struktúrák létrehozását is.
- Hozzájárul az együttműködés és a koordináció megerősítéséhez a bírósági eljárás egésze folyamán, különösen a szervezett bűnözés területén.
- Hozzájárul a korrupció, a csalás és a pénzügyi bűncselekmények elleni küzdelemhez.
- Hozzájárul a koszovói korrupcióellenes stratégia és korrupcióellenes cselekvési terv végrehajtásához.
- Az illetékes koszovói hatóságoktól függetlenül vagy azokat támogatva – a megfelelő tanácsai ügynökségekkel konzultálva – más feladatokat is vállal a jogállam

miság, a közrend és a közbiztonság fenntartásának és előmozdításának biztosítása érdekében.²²⁹

A misszió kezdete: Működési szakasza 2008 decemberében kezdődött el, a teljes műveleti képességet 2009 áprilisában érte el.

A misszió jelenlegi mandátuma: 2014. június 14-én jár le, a jövőjéről pedig tárgyalások folynak.

A misszió költségvetése: 2012–2013-ra 111 millió euró.

A telepítés helyszínei: Koszovó, központja pedig Pristina, regionális és helyi irodák Koszovó egészében.

A résztvevők száma, nemzetisége: maximum 1250 fő nemzetközi személyzet és 1000 helyi. Jelenleg 1118 fő nemzetközi és 947 fő helyi személyzetből áll. A nemzetközi személyzet az összes EU-tagországból, illetve Kanadából, Norvégiából, Svájcban, Törökországból és Amerikából érkezett.

A misszió összetétele: Tanácsadási Egység, a Rendőrség-támogatási részleg és a Korrekciós Egység.²³⁰

A misszió vezetője: Bernd Borchardt nagykövet

42. ábra: Koszovó elhelyezkedése

Forrás: <http://www.csfederalismo.it/images/stories/PESD/eulex-kosovo/kosovo.jpg>, letöltve: 2014. május 26.

229 A TANÁCS 2008/124/KKBP EGYÜTTES FELLÉPÉSE (2008. február 4.), az Európai Unió koszovói jogállamiság-missziójáról, EULEX KOSOVO, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1401127195366&uri=CELEX:32008E0124>, letöltve: 2014. május 10.

230 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eulex-kosovo/pdf/factsheet_eulex_kosovo_en.pdf, letöltve: 2014. május 30.

9. EUMM Georgia (Az EU grúziai civil megfigyelő missziója)

43. ábra: Az EUMM Georgia logója

Forrás: <http://www.news.az/articles/41481>, letöltve: 2014. május 26.

2008 nyarán fegyveres konfliktus alakult ki a Grúziában azt követően, hogy a két autonóm terület (Abházia és Dél-Oszétia) kinyilvánította függetlenségét. A határvillongásban Oroszország és Grúzia egyaránt elfogadta (igényelte), hogy az EU országok határmegfigyelőket küldjenek a térségbe. A konfliktust követően az Európai Unió tényfeltáró misszió küldését rendelte el, amelynek feladata a vonatkozó információk gyűjtése és egy esetleges polgári európai biztonság- és védelempolitikai (EBPV) misszió előkészítése volt.

2008. szeptember 15-én az EU Tanácsa döntést hozott az EUMM válságkezelési misszió létesítéséről, mely az eddigi valamennyi missziót figyelembe véve a legrövidebb idő (bő 2 hét) alatt állt fel az oroszokkal kialakult és Grúzia által is elfogadott béketerv szerint.

2009. november 17-én, tekintettel az ENSZ és az EBESZ missziók megszűnésére, az EU misszió maradt az egyetlen nemzetközi megfigyelő misszió Grúziában, amely még inkább növeli a jelentőségét EUMM tevékenységének, s jelentősen hozzájárul a térség és Grúzia stabilizációjához, a helyzet normalizálódásához. Az EUMM Georgia a felek tevékenységének – többek között a hat pontból álló megállapodás és az azon alapuló végrehajtási intézkedések teljes körű betartásának – polgári megfigyelését végzi Grúzia egész területén annak érdekében, hogy hozzájáruljon a grúziai helyzet stabilizálásához és normalizálásához, valamint a bizalomépítéshez, illetve, hogy hozzájáruljon a grúziai helyzet tartós politikai megoldására irányuló európai politikához.

A misszió célja:

- Hozzájárulás Grúzia egésze és a környező régió hosszú távú stabilitásához.
- A helyzet stabilizálása a hatpontos megállapodással és az azon alapuló végrehajtási intézkedésekkel teljes összhangban oly módon, hogy az ellenségeskedések kiújulásának veszélye minimális legyen.

A misszió feladatai:

- Stabilizálás: A hatpontos megállapodás teljes körű betartásán alapuló stabilizációs folyamattal összefüggő helyzet megfigyelése, elemzése és az arról szóló jelentéstétel, beleértve a csapatok visszavonását, a mozgásszabadságot, a folyamat akadályozóinak tevékenységét, valamint az emberi jogok és a nemzetközi humanitárius jog megsértését.
- Normalizálás: A jogállamiságon, a hatékony büntetőrendi struktúrákon és a megfelelő közrenden alapuló polgári kormányzás normalizálásával kapcsolatos

helyzet megfigyelése, elemzése és az arról szóló jelentéstétel. A misszió megfigyeli továbbá a közlekedési kapcsolatokat, az energiaiinfrastruktúra és a közműhálózat biztonságát, valamint a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek és a menekültek visszatérésének politikai és biztonsági szempontjait.

- Bizalomépítés: A feszültségek csökkentéséhez való hozzájárulás összekötő tevékenységek, a felek közötti kapcsolatfelvétel megkönnyítése és egyéb bizalomépítési intézkedések révén.
- Az európai politikai döntéshozók tájékoztatásához, valamint az EU jövőbeni feladatvállalásaihoz való hozzájárulás.²³¹

A misszió összetétele: Az európai jelenlét mintegy 300 alkalmazottból áll, beleértve a személyi központi és területi irodákon dolgozókat, ebből mintegy 200-an monitoring tevékenységgel foglalkoznak. Összesen 27 uniós tagállam járul hozzá a misszió személyzetéhez.

Mandátum: Az EUMM fegyvertelen misszió, nincs végrehajtási hatásköre.

A mandátum ideje: 2008. október 1-től 2014. december 14-ig meghosszabbítva.

A misszió jelenlegi költségvetése: 26 650 000 euró

44. ábra: A misszió felépítése és telepítési helyszínei

Forrás: http://eumm.eu/data/image_db_innova/4_april_2011_ver_2_1500.jpg, letöltve: 2014. május 26.

231 http://www.eumm.eu/data/2010-2011_EUMM_%20mandate_and_%20budget.pdf, letöltve: 2014. május 30.

Az EUMM szervezete

- Parancsnokság: A parancsnokság a misszió vezetőjének hivatalából és a parancsnokság személyzetéből áll, valamennyi szükséges parancsnoklási és ellenőrzési feladatot, valamint a missziót támogató tevékenységet is ellátja. A parancsnokság Tbilisziben lett elhelyezve.
- Helyi irodák: A földrajzilag elszórt helyi irodák megfigyelői feladatokat látnak el, valamint teljesítik a szükséges missziótámogató tevékenységeket. Zugdidi-ben, Kashuriban, Goriban és Tbilisziben kerültek elhelyezésre, és feladatuk szerint 3 egységből állnak: humanitárius egységek, rendőri egységek és katonai megfigyelők. A humanitárius egységek a menekültekkel foglalkoznak, a rendőri egységek a grúz rendőri egységekkel tartják a kapcsolatot, míg a katonai megfigyelők az adminisztratív határvonalon végeznek megfigyelő munkát.
- Támogató egység: A támogató egység a Tanács brüsszeli Főtitkárságán működik.²³²

A területi irodák felépítése:

- Humanitárius egységek: menekültekkel foglalkoznak (1990-es évek és a 2008-as grúziai konfliktus).
- Rendőri egységek: A grúz rendőri egységekkel tartják a kapcsolatot.

Katonai megfigyelők: az adminisztratív határvonalon végeznek megfigyelő munkát.

A misszió vezetője: Toivo Klaar²³³

---

232 Az EUMM Georgia hivatalos oldala, http://eumm.eu/en/press_and_public_information/leaflets, letöltve: 2014. május 21.

233 http://www.eumm.eu/en/about_eumm/facts_and_figures, letöltve: 2014. május 30.

10. EUPOL Afganistan (Az Európai Unió és az Afgán Iszlám Köztársaság közötti, az Európai Unió afganisztáni rendfenntartó missziója)

45. ábra: Az EUPOL Afganistan logója

Forrás: <http://www.eupol-afg.eu>, letöltve: 2014. május 26.

A missziót a Tanács 2007. május 30-án indította el annak érdekében, hogy segítséget nyújtson az afgán kormánynak a szervezeti reformok végrehajtásában, illetve koherens civil rendőrségi stratégia kialakításában.

A misszió három pilléren nyugszik: a belügyminisztérium által végrehajtott intézményi reformon; az afgán nemzeti rendőrség (ANP) fejlesztésén és a rendőrségi reform összekapcsolásán az igazságszolgáltatással.

A misszió célja: A rendőrségi vezetés megszervezése, illetve hírszerzési alapokra helyezése, nyomozói erők kiképzése és a korrupció-ellenes stratégiák életbe léptetése, igazságügyi együttműködés megvalósítása, valamint az emberi jogok és a nemek közötti egyenlőség megerősítése az afgán rendőrségben.

A Rendőri Erők Akadémiáján és a Bünt megelőzési Akadémián a 2010-es megnyitás óta több mint 11 000 rendőr vett részt valamilyen kiképzésen. Az ügyészek és rendőrök munkájának összekapcsolását segítő képzésen ezernél is több igazságügyi és rendőrtiszt vett részt. A nők elleni erőszak megállítása is fontos része az EUPOL munkájának, így létrehozták az afgán rendőrség családokért felelős alegységeit, illetve különféle könyvekkel és képzésekkel segítik elő az alapvető emberi jogok széles körű elismerését.²³⁴

A misszió feladatai:

- Támogatja Afganisztán kormányát a Belügyminisztérium intézményi reformjának előbbre vitelében, valamint azoknak a politikáknak és stratégiáknak a kidolgozásában és koherens végrehajtásában, amelyek célja a fenntartható és hatékony polgári rendfenntartó intézkedések – különösen az Afgán Egyenruhás (Polgári) Rendőrség és az Afgán Bünt megelőző Rendőrség viszonylatában történő – kialakítása.
- Támogatja Afganisztán kormányát az Afgán Nemzeti Rendőrség (ANP) további szakmai tökéletesítésében, mindenekelőtt a kiképzési infrastruktúra fejlesztésében.

²³⁴ Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eupol-afghanistan/mission-description/index_en.htm, letöltve: 2014. május 30.

tésének a támogatása, valamint a kiképzés kidolgozása és végrehajtása céljára rendelkezésre álló afgán képességek javítása révén.

- Támogatja az afgán hatóságokat a rendőrség és a szélesebb értelemben vett jogállamiság közötti kapcsolatok további kidolgozásában és a szélesebb értelemben vett büntető igazságszolgáltatási rendszerrel való megfelelő kommunikáció biztosításában.
- Javítja az összhangot és az együttműködést a különböző nemzetközi szereplők között, valamint tovább dolgozik a rendőrségi reformmal kapcsolatos stratégia kidolgozásán, különösen a Nemzetközi Rendőri Együttműködési Bizottságon keresztül, folyamatosan egyeztetve a nemzetközi közösséggel, illetve továbbra is együttműködve a legfőbb nemzetközi partnerekkel – ideértve a NATO által vezetett Nemzetközi Biztonsági Támogató Erőket (ISAF), a NATO képzési misszióját és egyéb hozzájáruló feleket is.²³⁵

A misszió időtartama: 2007. június – 2014. december 31.

A telepítés helyszíne: Afganisztán

Parancsnokság: Kabul

A résztvevők száma, nemzetisége: körülbelül 290 fő nemzetközi személyzet, valamint körülbelül 200 helyi személyze.²³⁶

A misszió költségvetése: 2013. június 1. – 2014. december 31.: 108 000 000 euró

235 A Tanács 2010/279/Kkbp Határozata (2010. május 18.), az Európai Unió afganisztáni rendfenntartó missziójáról (EUPOL AFGHANISTAN), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1400586411985&uri=CELEX:02010D0279-20130527>, letöltve: 2014. május 30.

236 http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eupol-afghanistan/pdf/factsheet_eupol_afghanistan_en.pdf, letöltve: 2014. május 30.

11. EUPOL COPPS (Az Európai Unió palesztin területeken folytatott rendőri missziója)

47. ábra: Az EUPOL COPPS logója

Forrás: <http://eupolcopps.eu/en/content/council-european-union-extends-mandate-eupol-copps>, letöltve: 2014. május 27.

A Tanács 2005. november 14-én hagyta jóvá az EU Rendőri Missziójának megalakítását a Palesztin Területeken (EUPOL COPPS). Az EUPOL COPPS operatív szakasza 2006. január 1-jén kezdődött meg.

A misszió része az EU általános erőfeszítésének a palesztin állam támogatásában, illetve abban, hogy megoldást találjanak a béke megvalósítására.

A misszió célja: a fenntartható és hatékony, palesztin irányítással működő rendőrségi struktúrák kialakításához való hozzájárulás, az uniós intézményépítő programokkal, valamint a biztonsági ágazat tágabb összefüggésében tett egyéb nemzetközi erőfeszítésekkel, beleértve a büntető igazságszolgáltatás reformját is.

Célok:

- A nők és a családok védelme az ENSZ program keretében
- Korruptióellenes intézkedések, az ügyészségi–rendőrségi kapcsolatok fejlesztése
- A rendőrök felelősségre vonhatóságának előmozdítása

A misszió feladatai:

- Segíti a palesztin polgári rendőrséget a rendőrségre vonatkozó fejlesztési program végrehajtásában, a palesztin polgári rendőrség – különösen a körzeti, főparancsnoksági és minisztériumi szinten dolgozó magas beosztású tisztviselők – számára tanácsadást és részletes iránymutatást nyújtva.
- Segíti a reform- és fejlesztési intézkedéseket az igazságszolgáltatáson és a rendfenntartáson belül annak érdekében, hogy minél nagyobb védelmet nyújtsanak a palesztin népességnek.
- Tanácsadást nyújt a rendőrséggel kapcsolatos büntető igazságszolgáltatási elemekre vonatkozóan.
- Adott esetben tanácsadást nyújt a rendőrséggel kapcsolatos büntető igazságszolgáltatási elemekre vonatkozóan.

A misszió két pillére: a Rendőrségi Tanácsadási Részleg és a Jogállamiság Részleg, amelyek szakértői és tisztjei az EU tagállamai, illetve Kanada, Törökország és Norvégia legjobbjai közül kerülnek ki. Jelenleg a ciszjordániai területeken mintegy 8000 rendőrt támogatnak, főleg a Jerikóban létrehozott Palesztin Rendőr Akadémia révén.

A misszió időtartama: 2006. január 1-től folyamatosan működik.

A misszió költségvetése: a 2013. július 1. – 2014. június 30.: 9 570 000 euró²³⁷

A telepítés helyszínei: a megszállt palesztin területek, ramallah-i központtal

A misszió parancsnoksága: Ramallah

A résztvevők száma, nemzetisége: 71 fős nemzetközi személyzet, és 41 fő helyi személyzet, 19 EU-tagország, valamint Kanada, Norvégia és Törökország

A misszió vezetője: Kenneth Deane

12. EUPOL RD Congo (Az Európai Uniónak a Kongói Demokratikus Köztársaság biztonsági ágazatának reformja keretében folytatott rendfenntartó missziója)

48. ábra: Az EUPOL RD Congo logója

Forrás: <http://www.difesa.it/FR/Operations/OperationsInternationales/Pagine/OperationsInternationales.aspx>, letöltve: 2014. május 27.

A misszió küldetése a Kongói Demokratikus Köztársaság rendőri erőinek támogatása, fejlesztése és mentorálása a kongói kormányerők által indított biztonsági szektor reformján belül. A hatóságok meghívására felállított program védi az emberi jogokat is, és ezen értékek tiszteletben tartására ösztönzi a helyi erőket.

A 2007. július 1-jén indított misszió az EUPOL Kinshasa (az EU első afrikai civil missziója) utóda. Mandátumát 2014 szeptemberéig hosszabbították meg. A misszió jelenleg 31 nemzetközi szakérő közreműködésével dolgozik a gyermekek, családok és emberi jogok védelmén (különösen fegyveres konfliktus esetén), illetve a szexuális bűncselekmények büntethetőségén. Munkájuk kiegészíti az ENSZ MONUSCO programját, és biztosítja, hogy a reformok konzisztensen fejlődnek és alakulnak ki. A misszió három fő intézménye a Rendőrségi Reform Ellenőrző Bizottság (CSRP), a kongói rendőrség Általános Felügyelete (IG-PNC) és a kongói rendőrség Általános Megbízotti Testülete (CG-PNC). Ezek a minisztériumok, az igazságügy és a rendőrség együttműködését segítik és koordinálják.

237 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eupol-copps-palestinian-territories/pdf/factsheet_eupol_copps_en.pdf, letöltve: 2014. május 21.

A misszió célja:

A kongói rendőrség Általános Felügyeletének fő célja a bűnözés, különösen az adminisztráción és a pénzügyi szervezeteken belül elkövetett bűncselekmények megfékezése. Ebben nagy segítséget jelent a kongói rendőr szakképző iskolák felállítása, ami a helyi testületekkel együttműködésben történik. Ilyen például a kinshasai, valamint a Dél- és Észak-Kivu területeken nyújtott tudományos és technikai képzések tartása, vagy Kinshasában „minta rendőrállomás” felállítása. A misszió biztosította 2011-ben az általános választások biztonságát is.

A misszió feladatai:

- Stratégiai szintű támogatást nyújt általánosságban a biztonsági ágazat reformjához a Kongói Demokratikus Köztársaságban (KDK), különösen pedig a kongói nemzeti rendőrség reformjához és ennek az igazságszolgáltatáshoz való viszonyához.
- Támogatja a rendőrségi reform végrehajtását, és oktatás, nyomonkövetés valamint tanácsadás révén segíti a kongói nemzeti rendőrség operatív kapacitásának elszámoltathatóságának javítását.
- Növeli a kongói nemzeti rendőrség vezető tisztviselői, oktatói és oktatási rendszerének az ismereteit és kapacitását, többek között stratégiai tanfolyamok megtartása révén.
- Támogatja az emberi jogok területén a büntetlenség a szexuális erőszak elleni küzdelmet.²³⁸

A telepítés helyszínei: Parancsnokság Kinshasában, helyi iroda Goma-ban van.

A misszió időtartama: 2007. július 1. – 2014. szeptember 30.

A misszió költségvetése: 2013. október 1. – 2014. szeptember 30.: 6 328 086 euró (Ezt megelőzően éves szintje 6–7 millió euró között volt.)

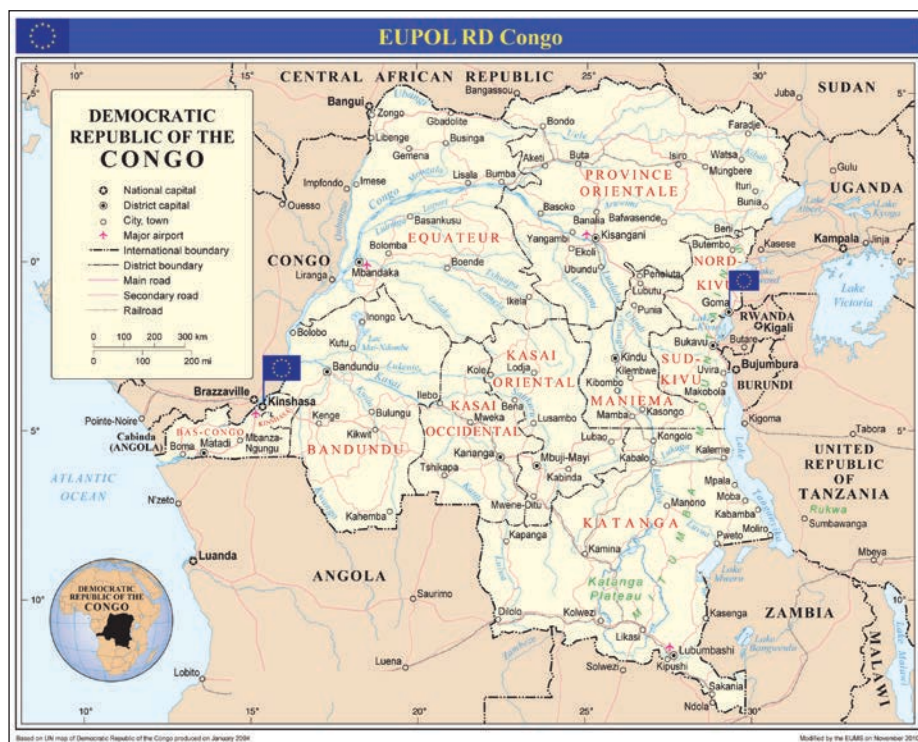
A résztvevők száma, nemzetisége: 31 fős nemzetközi személyzet, összesen 7 EU tagállamból

A misszió vezetője: Jean-Paul Rikir (Franciaország)²³⁹

238 A TANÁCS 2007/405/KKBP EGYÜTTES FELLÉPÉSE (2007. június 12.) az Európai Uniónak a Kongói Demokratikus Köztársaság biztonsági ágazatának reformja keretében folytatott rendfenntartó missziójáról és annak a kongói igazságszolgáltatással való viszonyáról (EUPOL RD Congo) (HL L 151, 13.6.2007. 46.)

239 http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eupol-rd-congo/pdf/factsheet_eupol_rd_congo_en.pdf, letöltve: 2014. május 12.

49. ábra: Az EUPOL RD Congo működési területe

Forrás: http://www.eupol-rdc.eu/docs/ESDP_DR Congo_EUPOL_Mar2009.pdf, letöltve: 2014. május 27.

13. EUSEC RD Congo (Az Európai Uniónak a Kongói Demokratikus Köztársaság biztonsági ágazatának reformja keretében folyó tanács- és segítségnyújtási missziója)

50. ábra: Az EUSEC RD Congo logója

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eusec-rd-congo/index_en.htm, letöltve: 2014. május 27.

A misszió 2005 júniusát követő felállítása óta a Kongói Demokratikus Köztársaság kormánya által indított biztonsági és védelmi reformok végrehajtását támogatja, különös tekintettel a katonai erőkre, voltaképpen az EUPOL RD Congo kiegészítője.

A misszió jelenleg 40 szakértőből és kiképzőből álló központja Kinshasában található, továbbá rendelkezik egy irodával Gomában is.

A misszió célja: Támogatni a kongói reformokat abban, hogy a születendő biztonsági rendszer teljes mértékben megfeleljen a demokratikus normáknak, és összhangban legyen a nemzetközi humanitárius jogrendszerrel. A misszió tanácsal látja el a tagállamokat, továbbá összehangolja és elősegíti a missziót érintő területekkel összefüggő, valamint a misszió célkitűzéseit támogató projektjeik megvalósítását.²⁴⁰

A misszió feladatai:

- A stratégiai támogatás fenntartása.
- A közigazgatás megszilárdítását, valamint az emberierőforrás-menedzsment rendszerének létrehozását célzó, a jelenlegi erőfeszítéseken alapuló támogatás.
- A logisztika modernizálásának támogatása.
- A (különösen a vezetői) képzési rendszer újraindításának támogatása, jelesen a kanangai katonai akadémia közigazgatási iskolájával kapcsolatos projekt számára, illetve a kinshasai logisztikai iskolában folytatott tanulmányok számára nyújtott támogatás keretében.
- Az emberi jogok tiszteletben tartásával (többek között a szexuális erőszakkal) kapcsolatban tapasztalt büntetlenség elleni küzdelemhez fűződő tevékenységeknek az adott keretek közötti folytatása.

A misszió elősegíti a pénzek felhasználásnak és átláthatóságának megteremtését is, illetve különböző adatbázisok (biometrikus adatok, személyi igazolványok) létrehozását. Eddig a program keretében 11 fegyver-lerakatot állítottak fel, valamint megteremtették az újoncok azonosítására szolgáló számítógépes rendszert 800 eszközzel. Jelenleg a katonai személyzet 35%-a bír valamilyen biometrikus azonosítóval, illetve a teljes személyzet 80%-a katonai azonosító okmánnyal – ennek megléte például annak is feltétele, hogy az adott katona fizetést kaphasson.

Alsó-Kongóban a misszió hozzájárult például az orvosi iskola és a katonai iskolák üzemanyag-állomásainak helyreállításához; Kanangában a katonai akadémia előadóját, Kinshasában pedig a logisztikai iskolát újjátartták fel.

A telepítés helyszíne: Kongói Demokratikus Köztársaság

Parancsnokság: Kinshasa

A résztvevők száma, nemzetisége: 41 fő, az EU 10 tagországból és az USA-ból

A misszió költségvetése: 8,455 millió euró

A misszió vezetője: Jean-Louis Nurenberg (Franciaország)²⁴¹

240 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eusec-rd-congo/mission-description/index_en.htm, letöltve: 2014. május 2.

241 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eusec-rd-congo/pdf/factsheet_eusec_rd_congo_en.pdf, letöltve: 2014. május 2.

14. EUTM Mali (Az Európai Uniónak a mali fegyveres erők kiképzéséhez hozzájáruló katonai missziója)

52. ábra: Az EUTM Mali logója

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eutm-mali/index_en.htm, letöltve: 2013. május 31.

A misszió szükségességét a mali-i és száheli konfliktusok adták, amelyek sikeres kezelése kiemelt jelentőséggel bír Afrika és Európa biztonságának szempontjából. A missziót 2013. február 18-án állították fel a mali-i hatóságok meghívására, összhangban az ENSZ BT 2085. határozatával.

A misszió célja: a mali-i katonai erők képzése és a rend helyreállítása a helyi erőkkel együttműködésben, a mali-i vezetőség szuverenitásának helyreállítása; a szervezett bűnözés és terrorizmus felszámolása. A kiképzés, tanácsadás, illetve a logisztika, emberi erőforrások, valamint a hírszerzés megszervezése szintén fontos cél. Tevékenységeit a mali-i fegyveres erők támogatásában részt vevő más szereplőkkel – különösen az ENSZ-szel és a Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közösségével (ECOWAS) szoros együttműködésben végzi.

Az EU eddig 1,5 milliárd eurót különített el a 10. Fejlesztési Alapban Mali, Mauritánia és Niger javára. A Száhellel kapcsolatos stratégiában további 167 millió euróval, illetve az EUCAP Sahel Niger misszióval járul hozzá a térség stabilizálásához. Az EUTM Mali kiképzési misszió is a segítségnyújtás része, melynek működését a Külügyi és Biztonságpolitikai Főképviseelő, illetve a Politikai és Biztonsági Bizottság felügyeli.

Az EUTM Mali feladatai:

- Képzési támogatás a mali fegyveres erők számára.
- Képzés és tanácsadás a vezetés és irányítás, a logisztikai lánc és az emberi erőforrások területén, továbbá nemzetközi humanitárius jogi, civilek védelmére vonatkozó és emberi jogi képzés.
- A mali-i fegyveres erők legitim polgári hatóságok általi megfelelő politikai ellenőrzése feltételeinek erősítése.²⁴²

242 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eutm-mali/mission-description/index_en.htm, letöltve: 2014. május 11.

53. ábra: Mali elhelyezkedése

Forrás: <http://www.voanews.com/content/mali-hrw-6feb13/1598176.html>, letöltve: 2014. május 27.

A telepítés helyszíne: Mali

A misszió főparancsnoksága: Bamako, a misszió parancsnoksága támogató egységet tart fenn Brüsszelben.

A résztvevők száma, nemzetisége: 580 fő, 23 EU-tagállamból (Ausztria, Belgium, Bulgária, Csehország, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Németország, Olaszország, Portugália, Románia, Svédország, Spanyolország, illetve az Egyesült Királyság)

A misszió költségvetése: 28 millió euró

A misszió vezetője: Marc Rudkiewicz tábornok (Franciaország)²⁴³

²⁴³ Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eutm-mali/pdf/factsheet_eutm_mali_en.pdf, letöltve: 2014. május 11.

15. EUTM Somalia (Az Európai Uniónak a szomáliai biztonsági erők kiképzéséhez hozzájáruló katonai missziója)

54. ábra: Az EUTM Somalia logója

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eutm-somalia/index_en.htm, letöltve: 2014. május 27.

A misszió célja: A kiképzési missziót 2010. április 10-én indította el az EU azzal a céllal, hogy hozzájáruljon a szomáliai Átmeneti Szövetségi Kormány rendfenntartó erőfeszítéseire, illetve a szomáliaiak védelméhez.

A kiképző misszió a kezdeti műveleti képességet 2010. április végére, a teljes műveleti képességet pedig 2010. májusra érte el.

A misszió feladatai: Annak érdekében, hogy a katonák a lehető legkorszerűbb ismereteket sajátítsák el, a legkülönbözőbb tapasztalatokkal rendelkező kiképzőket kérték fel a feladatra Európából, az USA-ból és Afrikából. Megalakulása óta körülbelül 3600 szomáliai katona, főleg az altisztek kiképzését végezték el, ugandai helyszíneken, az ugandai Nemzeti Védelmi Erőkkel együttműködve. A képzés főleg a zászlóalji és alacsonyabb szintű alegységek irányítására koncentrált, de foglalkozott a katonai rendőrség, a civil-katonai együttműködés, a hírszerzés és a hadmérnökség témaköreivel is. A misszió együttműködik az EU NAVFOR Atalanta hadműveletével és az EUCAP Nestor programmal a térség békéjének helyreállításában. Az EU továbbá komoly pénzügyi támogatást nyújt az AMISOM-nak, az Afrikai Unió szomáliai békefenntartó missziójának 2007 márciusa óta 580 millió euróval, és a Fejlesztési Alap tervei között szerepel 15 millió euró támogatás nyújtása terrorizmus- és pénzmosás-ellenes műveletek részére.²⁴⁴

A misszió helyszíne: Szomália

A misszió parancsnoksága: Mogadishu

A misszió időtartama: 2013. február 1. – 2015. március

A résztvevők száma, nemzetisége: 125 fő, 11 tagállam (Dánia, Észtország, Finnország, Magyarország, Írország, Olaszország, Hollandia, Portugália, Svédország, Románia, Egyesült Királyság) és Szerbia

A misszió költségvetése: 11, 6 millió euró

A misszió vezetője: Massimo Mingiardi dandártábornok (Olaszország)²⁴⁵

²⁴⁴ Az Európai Külügyi Szervezet hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eutm-somalia/mission-description/index_en.htm, letöltve: 2014. május 12.

²⁴⁵ http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eutm-somalia/docs/factsheet_eutm-somalia_en.pdf, letöltve: 2014. május 12.

16. EUBAM Moldova és Ukrajna (Az Európai Unió határőrizeti missziója Moldovában és Ukrajnában)

55. ábra: AZ EUBAM Moldova és Ukrajna misszió logója

Forrás: <http://rupor-pmr.ru/news/v-mire/missiya-eubam-afera-veka>, letöltve: 2014. május 27.

2005. június másodikán Moldova és Ukrajna elnökei közös levelet intéztek az EU-hoz, segítséget kérve a határvédelmi képességeik fejlesztéséhez, különös tekintettel a vámhatóságokra a teljes moldáv–ukrán határon, beleértve a transznisztriai határvonalat, ahol a moldáv hatóságok képtelenek intézkedni. A két ország között egyébként 1222 km a határ, ebből 955 km szárazföldi, 267 km folyó menti határ.

2005. október 7-én közös memorandum aláírásával elindult a misszió felállítása, amely november 30-ra lett kihelyezve.

A misszió célja:

- Határellenőrzési szttenderd összehangolása az európaival.
- A moldáv és ukrán erők professzionalizálása; kockázatelemzési csoport felállítása.
- A kooperáció és összehangoltság kétoldali erősítése.
- A határokon átnyúló együttműködés előmozdítása.

A misszió felhatalmazást kapott arra, hogy jelen legyen vám- és határellenőrzéseknél, segítséget nyújtson a csempészet megelőzésében, illetve a lefoglalt csempészáruk ellenőrzésében és értékelésében, valamint arra, hogy bejelentetlen ellenőrzéseket hajtson végre a határvédelemben, rendfenntartásban és vámügyekben érintett hivatalokban. Célja továbbá a transznisztriai konfliktus – lehetséges – megoldása, illetve a helyi erők képzése.²⁴⁶

Jelenleg a személyzet hat határátkelőt üzemeltet: Otaci (M), Chisinau (M) Basarabasca (M), Odessza (U), Kucsuran (U), Kotovszk (U) – ez utóbbi felelős a majdnem 400 kilométeres transznisztriai határért.

A misszió időtartama: 2015. november 30-ig meghosszabbítva.

A misszió költségvetése: 2011–2013: 21 millió euró

A telepítés helyszínei: Moldova és Ukrajna (lásd feljebb)

A résztvevők száma, nemzetisége: körülbelül 220 fő, 100 fő a 22 EU tagállamból, a többi a helyi moldáv és ukrán erőkből tevődik össze.

A misszió vezetője: Francesco Bastagli (Olaszország)

²⁴⁶ Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eutm-somalia/mission-description/index_en.htm, letöltve: 2014. május 12.

56. ábra: A misszió telepítési helyszíne

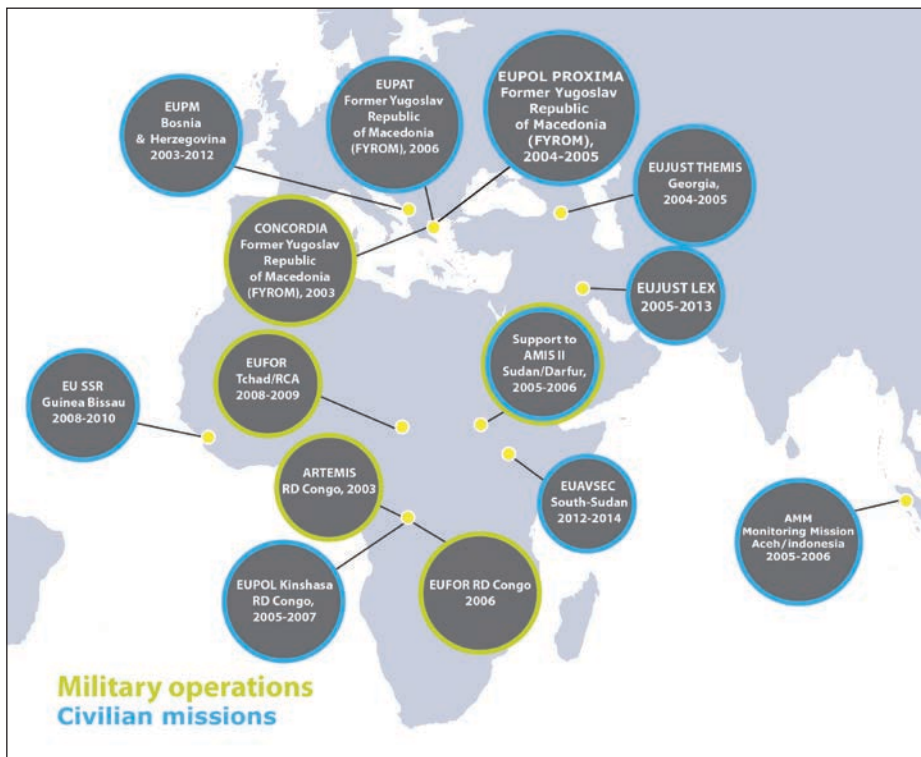

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/moldova-and-ukraine-border-mission/pdf/01122007_2_factsheet_moldova-and-ukraine-border-mission_en.pdf, letölve: 2014. május 27.

II. Lezárt missziók és műveletek

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/completed/index_en.htm, letöltve: 2014. május 27.

1. Aceh-i Megfigyelő Misszió (Az Európai Unió Acehben – Indonézia – tevékenykedő megfigyelő missziója)

57. ábra: Az EU Aceh-i Megfigyelő Misszió logója

Forrás: <http://www.vredesmissies.nl/amm.htm>, letöltve: 2014. május 27.

Az Európai Unió elkötelezett az acehi (Indonézia) konfliktus tartós és békés rendezésének elősegítése, valamint Délkelet-Ázsia stabilitásának növelése mellett, beleértve a gazdasági, jogi, politikai reformok és a biztonsági szektor reformjának terén történő előrelépéseket.

Indonézia külügyminisztere az indonéz kormány nevében 2005. július 12-én felkérte az EU-t, hogy vegyen részt az Acehi Megfigyelő Misszióban, Indonéziának az Acehről szóló végső megállapodás végrehajtásában való segítségnyújtás érdekében.

Az indonéz kormány hasonló felkérést intézett a következő ASEAN-országokhoz: Brunei, Malajzia, Fülöp-szigetek, Szingapúr és Thaiföld. A Szabad Acehért Mozgalom szintén jelezte, hogy támogatja az EU részvételét.

A misszió célja: Az EU és az ASEAN, valamint Norvégia és Svájc együttműködésével létrejött civil misszió célja az volt, hogy az Indonéziára vonatkozó Egyetértési Nyilatkozat békefeltételeinek betartását felügyelje.

A nyilatkozatot 2005. augusztus 15-én az indonéz kormány és a Szabad Acehért Mozgalom aláírta, a misszió pedig szeptember 15-én került kihelyezésre. A misszió elsődleges célja a Szabad Acehért Mozgalom fegyverzetének leszerelése volt, másodsorban pedig a nem helyi katonaság és rendőri erők áthelyezése.

Az aceh-i konfliktus békés és tartós felszámolása a 2004 karácsonyán történt cunami miatt is sürgető volt. Az EU és az ASEAN célkitűzése az volt, hogy az egységes Indonéziai Köztársaságon belül Aceh egységes államként létezzen: a megfigyelő misszió természeténél fogva pártatlan, és egyik oldal álláspontját sem képviseli.²⁴⁷

A misszió feladata:

- Figyelemmel kísérni a Szabad Acehért Mozgalom leszerelését és lefegyverkezését.
- Figyelemmel kísérni a nem szervezett katonai erők és a nem szervezett rendőri csapatok áthelyezését.
- Figyelemmel kísérni a Szabad Acehért Mozgalom aktív tagjainak újra beilleszkedését.

²⁴⁷ A TANÁCS 2005/643/KKBP EGYÜTTES FELLÉPÉSE (2005. szeptember 9.) az Európai Unió Acehben (Indonézia) tevékenykedő Megfigyelő Missziójáról (Acehi Megfigyelő Misszió –AMM), <http://epa.oszk.hu/00800/00878/00442/pdf/hu00130016.pdf>, letöltve: 2014. május 12.

- Figyelemmel kísérni az emberi jogok helyzetét, és segítséget nyújtani e téren.
- Figyelemmel kísérni a jogszabályok megváltoztatásának folyamatát.
- Dönteni az amnesztiával kapcsolatos vitás ügyekben.
- Kivizsgálni a panaszokat és a szándéknyilatkozat állítólagos megsértéseit, valamint döntést hozni ezekről.
- Kapcsolatot tartani és megfelelő együttműködést kialakítani és fenntartani a felekkel.²⁴⁸

A misszió időtartama: 2005. szeptember 15. – 2006. december 15.

A telepítés helyszínei: Indonézia, Aceh tartomány

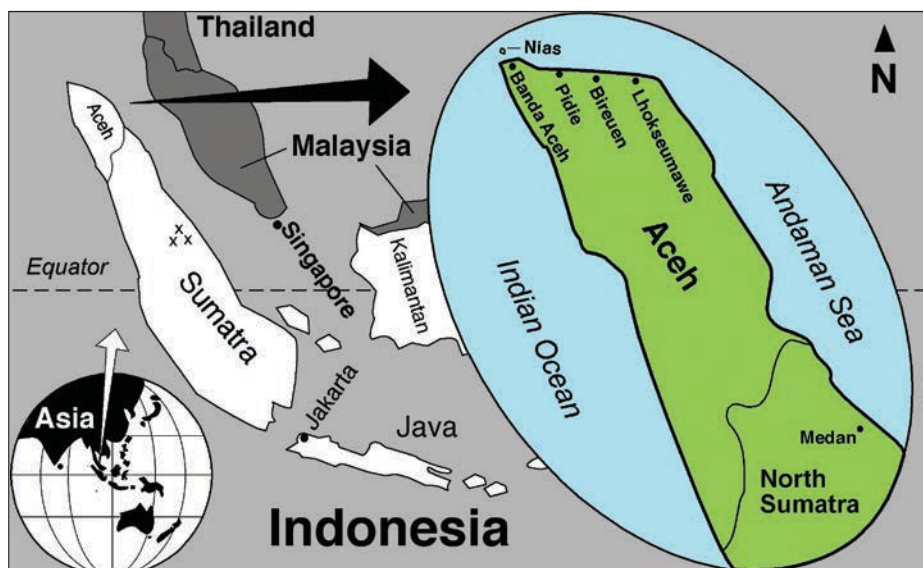
A misszió felépítése: Parancsnokság Banda Acheben, 11 földrajzilag elosztott körzeti hivatal, amely megfigyelési feladatokat végez, valamint 4 leszerelő csoport.

A résztvevők száma, nemzetisége: 80 fő nemzetközi szakértő

A misszió költségvetése: 9,3 millió euró az EU költségvetéséből, a tagállamok és EU-n kívüli ország felajánlásaiból pedig további 6 millió euró.²⁴⁹

A misszió vezetője: Pieter Feith

58. ábra: Aceh tartomány

Forrás: <http://www.shrimpnews.com/FreeNewsFolder/FreeNewsBackIssues/2007BackIssues/FreeNewsFeb200723.html>, letöltve: 2014. május 27.

248 http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/Press_advisory_third_phase_14nov-eng-lish.pdf, letöltve: 2014. május 12.

249 http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/aceh-amm/pdf/07092006_factsheet_aceh-amm_en.pdf, letöltve: 2014. május 12.

2. ARTEMIS/DRC (Az Európai Unió katonai művelete a Kongói Demokratikus Köztársaságban)

59. ábra: Az ARTEMIS/DRC misszió logója

Forrás: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/artemis-drc/index_en.htm,
letöltve: 2014. május 27.

Az Artemis misszió egy ENSZ mandátum alatt futó, békefenntartó típusú művelet volt, az EU első, teljesen autonóm módon, a Berlin Plusz rendszer nyújtotta előnyök felhasználása nélkül végrehajtott művelete.

Ez volt az első Európán kívüli ESDP művelet, amelyre a Kongói Demokratikus Köztársaság észak-keleti részén elterülő Ituri tartományban került sor. A tartományban többéves etnikai konfliktus zajlott a Lendu és a Hema közösségek között, amelyet még tovább bonyolított a szomszédos Ruanda és Uganda által korábban végrehajtott intervenció.

Az eskalálódó helyzetben az ENSZ főtitkára nemzetközi katonai misszió felvonulását sürgette a helyzet stabilizálása céljából addig, amíg a megerősített ENSZ csapatok néhány hónap múlva a helyszínre nem érkeznek.

A misszió célja: az ENSZ mandátum értelmében Ituri tartomány fővárosának, Bunianának és közvetlen környezetének a védelme és stabilizálása, valamint a humanitárius helyzet javítása volt a megerősített (3800 fős) ENSZ erők szeptember 1-ére tervezett megérkezéséig, akik már mandátummal rendelkeznek a teljes tartomány stabilizálására.

A misszió feladatai: Olyan részfeladatok, mint a repülőtér és a menekülttábor, valamint a lakosság és az ENSZ állomány védelmének a biztosítása.

2003. június 12-én az EU Tanácsa határozatban fogadta el az Artemis misszió működési tervét, ezzel engedélyt adva a misszió működésére a Kongói Demokratikus Köztársaságban. A misszió az ENSZ BT 1484. határozata szerint működött, célja pedig elsősorban a buni humanitárius és biztonsági helyzet stabilizálása volt.²⁵⁰

A Nagy Tavak vidéke, de elsősorban a Kongó helyzete az EU számára az elmúlt években sokszor adott aggodalomra okot, és 1996 óta az Unió aktív részese a békés megoldásokra irányuló erőfeszítéseknek. A három hétig tartó művelet sikeres működése után a misszió átadta a terepet az ENSZ békefenntartó missziójának (MONUS).²⁵¹

250 COUNCIL JOINT ACTION 2003/423/CFSP, of 5 June 2003, on the European Union military operation in the Democratic Republic of Congo, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/Join%20action%205.6.03.pdf>, letöltve: 2014. május 13.

251 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/artemis-drc/mission-description/index_en.htm, letöltve: 2014. május 13.

A misszió időtartama: 2003. július 12. – 2003. szeptember 1.

A telepítés helyszínei: Kongó, központja Párizs

A résztvevők száma, nemzetisége: körülbelül 1800 katona (Belgium, Brazília, Kanada, Franciaország, Németország, Magyarország, Ausztria, Ciprus, Görögország, Dél-Afrika, Svédország, Hollandia, Írország, Olaszország, Egyesült Királyság, Horvátország, Spanyolország, Portugália)

A misszió költségvetése: 7 millió euró

A misszió vezetője: Neveux tábornok (Franciaország)

60. ábra: Kongói Demokratikus Köztársaság

Forrás: <http://www.english.rfi.fr/democratic-republic-congo>, letöltve: 2014. május 31.

3. CONCORDIA/FYROM (Az Európai Unió katonai művelete Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságban)

61. ábra: Az EUFOR CONCORDIA/FYROM logója

Forrás: <http://www.esercito.difesa.it/Attivita/MissioniOltremare/MissioniconiReparti/MissioniEU/Pagine/default.aspx>, letöltve: 2014. május 27.

Macedónia a koszovói háborút követően 1999-ben a NATO-val együttműködve 400 000 albán menekültet fogadott be területére. 2001-ben a Koszovói Felszabadítási Hadsereg (UÇK) több gerillaakciót is szervezett, mert a tervük az volt, hogy a menekülteket letelepítve az albánok lakta régióban új albán államot hoznak létre Macedóniában. Az UÇK gyakran szabályos terrorista merényleteket hajtott végre főleg gazdasági, infrastrukturális objektumok ellen, hogy az ország gazdaságát romba döntse, és így kényszerítse térde.

Végül a NATO segítségével visszaverték a támadásokat, és a felkelőket leszerelték. Az albánok és a kormány egyezséget kötött: a kormány nagyobb politikai befolyást és kulturális elismertséget ígért az albán kisebbségnek. Albán részről megígérték, hogy felhagynak a szeparatista törekvésekkel, elismerik a macedón intézményeket.

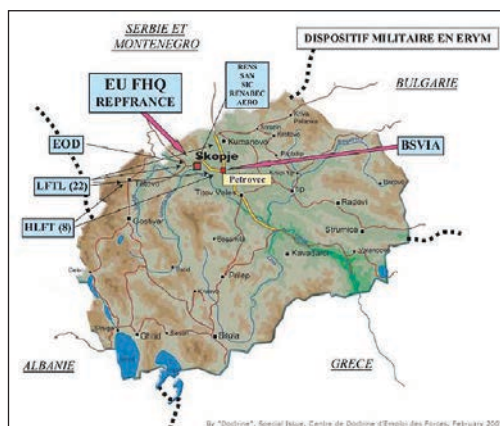
A misszió célja: Az EUFOR Concordia a macedón kormány segítségkérésére jött létre, és a 2003. március 13-án indított program fő célja a stabilitás és a biztonságos környezet megteremtése, valamint a 2001 augusztusában aláírt ohridi egyezményben foglaltak megvalósítása.

A 2001 augusztusában aláírt ohridi megállapodás lezárta a Macedónia lakosságának 30–35%-át kitevő albánok csaknem nyolc hónapos, sok áldozatot követelő fegyveres felkelését. A nyugati közvetítéssel létrejött egyezmény s az annak nyomán megszületett alkotmánymódosítások hivatalossá tették az albán nyelvet azokon a településeken, ahol a lakosságnak legalább a 20%-a albán. Ezenkívül létrejött az albán körzetek saját albán rendőrsége is.²⁵²

---

²⁵² Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/concordia/index_en.htm, letöltve: 2014. május 14.

62. ábra: A misszió stratégiai térképe

Forrás: http://www.csfederalismo.it/images/stories/PESD/EUFOR_CONCORDIA/org_map.jpg, letöltve: 2014. május 27.

A misszió feladatai: a jogállamiság létrehozása, hozzájárulás az intézményfejlesztési programokhoz, rendőri tevékenység előkészítése és megteremtése

Feladataik: járőrözés, felderítés, megfigyelés, helyzetfelismerés, jelentési és kapcsolattartási tevékenységek

A misszió 2003. december 15-én zárult le, és átadta a működést a Proxima rendőri missziónak.

A telepítés helyszíne: Macedónia

Parancsnokság: Skopje és Brüsszel

A résztvevők száma, nemzetisége: 350 fő, 27 országból vett részt a műveletben, 24 EU és 4 nem EU (Kanada, Izland, Norvégia és Törökország)

A misszió költségvetése: 6 200 000 euró ²⁵³

A misszió vezetője: Pierre Maral vezérőrnagy (Franciaország) 2003. szeptember 30-ig, majd Luís Nelson Ferreira dos Santos (Portugál) 2003. december 15-ig

253 <http://www.csfederalismo.it/index.php/eufor-concordia>, letöltve: 2014. május 14.

4. EU SSR GUINEA-BISSAU (Az Európai Uniónak a Bissau-guineai Köztársaság biztonsági ágazatának reformját támogató missziója)

63. ábra: Az EU SSR GUINEA-BISSAU misszió logója

Forrás: <http://www.coleccionesmilitares.com/emblemas/ompleumafrika.htm>, letöltve: 2014. május 28.

Az EU Tanácsa 2008. február 12-i döntéssel hozta létre az Bissau-Guineai biztonsági szektor átalakítását (SSR) célzó misszióját. A közös kül- és biztonságpolitika keretében működő missziót teljes egészében az EU civil krízis-menedzsment központja (CPCC) tervezte.

A misszió célja:

A misszió tanácsadókkal segítette a Bissau-Guineai Nemzeti Biztonsági Reform végrehajtását, különösen a fegyveres erők és egyéb biztonsági erők számának csökkentésében és átszervezésében. A misszió emellett képzések, felszerelések adományozása, illetve az adományok felhasználásának megszervezéséből állt, ezenkívül tanácsadókat küldött a hadsereg, a haditengerészet, a légierő, valamint a fegyveres erők központjába. Kirendelt tanácsadói tevékenységet láttak el még az igazságügyi rendőrségben, a nemzeti Interpol-hivatalban, az ügyészi szolgálatoknál, illetve a rendőrségben, valamint a műszaki koordinációs bizottságnál.²⁵⁴

A misszió feladata:

- A bissau-guineai biztonsági ágazat reformja (a továbbiakban: SSR) stratégia működőképessé tétele a fegyveres erők és a biztonsági erők méretének csökkentésére/átalakítására vonatkozó részletes végrehajtási tervek kidolgozásához nyújtott segítség révén.
- Segítségnyújtás a képességfejlesztési szükségletek meghatározásában és megfogalmazásában – ideértve a képzést és a felszereléseket –, elősegítve az adományozók későbbi mobilizálását és szerepvállalását.
- Az SSR végrehajtásának elősegítését célzó további középtávú EBVP-szerepvállalás potenciáljának és kockázatának értékelése.

²⁵⁴ A TANÁCS 2008/112/KKBP EGYÜTTES FELLÉPÉSE (2008. február 12.) az Európai Uniónak a Bissau-guineai Köztársaság biztonsági ágazatának reformját támogató missziójáról (EU SSR GUINEA-BISSAU), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1401265063388&uri=CELEX:32008E0112>, letöltve: 2014. május 1.

Az 2010. áprilisi lázadások során a Bissau-Guineai hatóságok elkötelezettsége a misszió céljai mellett megkérdőjeleződött, így az EU felfüggesztette a program működését. A misszió folytatásának feltételei például a jogállamiság visszaállítása és a jogtalanul bebörtönzött volt védelmi miniszter, Zamora Induta szabadon bocsátása.

64. ábra: Az EU SSR GUINEA-BISSAU telepítés helyszíne

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eu-ssr-guinea-bissau/pdf/01102010_factsheet_eu-ssr-guinea-bissau_en.pdf, letöltve: 2014. május 28.

A misszió telepítési helyszíne: Bissau Guinea

Parancsnokság: Bissauban

A misszió időtartama: 2008. június – 2010. szeptember 30.

A telepítés helyszínei: Bissau-Guinea, központja Bissau

A résztvevők száma, nemzetisége: 8 nemzetközi és 16 helyi személy

Részt vevő államok: Franciaország, Portugália, Olaszország, Spanyolország

A misszió költségvetése: összesen 7 810 000 euró

A misszió vezetője: Fernando Afonso ezredes²⁵⁵

255 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eu-ssr-guinea-bissau/pdf/01102010_factsheet_eu-ssr-guinea-bissau_en.pdf, letöltve: 2014. május 13.

5. EU Support to AMIS (Az Európai Unió által az Afrikai Uniónak a szudáni Darfur térségben tevékenykedő missziója)

65. ábra: Az EU AMIS logója

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eu-support-amis-darfur/index_en.htm, letöltve: 2014. május 28.

Az Afrikai Unió 2004. május 28-án megfigyelő misszió telepítéséről határozott Darfur térségbe, a 2004. április 8-i n'dzsamenai humanitárius fegyverszüneti megállapodás betartásának ellenőrzése céljából (AMIS), továbbá az Afrikai Unió Béke és Biztonsági Tanácsa 2004. október 20-án határozott az AMIS megerősítéséről.

A civil és katonai misszió az Afrikai Unió megkeresésére jött létre 2005. július 18-án az afrikai erők békefenntartó missziójának (AMIS) és az ENSZ szudáni programja (UNAMID) támogatására.²⁵⁶

A misszió célja:

- Hozzájáruljon a biztonsági helyzet javításához Szudánban.
- Biztonságos környezetet alakítson ki a humanitárius segélyezéshez és a menekültek visszatéréséhez.
- Megvédje a polgári lakosságot Darfurban.
- Figyelemmel kísérje a tűzszüneti megállapodást és a darfuri béke-megállapodást.
- Fokozza a politikai folyamatok békés rendezését.

Két és fél éves mandátuma alatt az EU program felszereléseket tett elérhetővé, tervezési és technikai támogatás nyújtott, illetve katonai megfigyelőket helyezett ki a térségben. Részt vett továbbá afrikai katonák képzésében, illetve a rendőrségnek képzési és stratégiai szállítási segítséget is nyújtott.

A misszió feladatai:

- Tervezés és technikai segítségnyújtás biztosítása, beleértve a logisztikai támogató koordinációs szervezetet is.
- Katonai megfigyelők rendelkezésre bocsátása.
- Afrikai csapatok és megfigyelők kiképzése.
- Stratégiai és taktikai szállítás.
- Légi felderítés az afrikai unió kérelme alapján.

A misszió átlagos létszáma 47 fő volt (rendőrtisztek, katonai szakértők és megfigyelők). A több mint 300 millió eurónyi EU-s keret magában foglalta a misszió büdzsáját,

²⁵⁶ Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eu-support-amis-darfur/mission-description/index_en.htm, letöltve: 2014. április 30.

illetve komoly támogatásokat nyújtott az AMIS számára. Ezenfelül az egyes EU tagállamok is majdnem 500 millió eurónyi mértékben tettek pénz-, áru-, illetve szolgáltatás-felajánlásokat.

66. ábra: Szudán

Forrás: <http://www1.international.ucla.edu/article.asp?parentid=17954>, letöltve: 2014. május 28.

A misszió időtartama: 2005. július 18. – 2007. december 31.

A telepítés helyszínei: Darfur, Khartúm, El Fasher, illetve az AMIS szektori alegységeiben

A résztvevők száma: körülbelül 50 fő volt (30 rendőrtiszt, 15 katonai tanácsadó, 2 katonai megfigyelő)

A misszió költségvetése: 305 millió euró

A misszió vezetője: az EU szudáni Különleges Képviselője, Torben Brylle volt.²⁵⁷

²⁵⁷ Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eu-support-amis-darfur/pdf/01012008_factsheet_eu-support-amis-darfur_en.pdf, letöltve: 2014. április 30.

6. EUAVSEC South Sudan (Az Európai Unió dél-szudáni légiközlekedés-védelmi KBVP-missziója)

67. ábra: Az EUAVSEC South Sudan logója

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/euavsec-south-sudan/index_en.htm, letöltve: 2014. május 28.

Az EU Repülésbiztonsági Missziója (AVSEC) Dél-Szudánban egy végrehajtói felhatalmazással nem rendelkező civil küldetés volt, amely 2012. június 18-tól kezdve 19 hónapig tartott. Ez volt az EU első kapcsolatfelvétele Dél-Szudánnal a Közös Biztonság- és Védelmi Politika égisze alatt.

Dél-Szudán 2011 júliusában lett önálló állam, majd fél évszázadnyi polgárháború után. A világ egyik legfiatalabb államaként számos kihívásnak néz elébe – ennek tudható be a megkeresés a dél-szudáni kormányzattól, hogy az EU segítsen megerősíteni a jubai nemzetközi repülőtér biztonságát. A teljesen működőképes, kereskedelmi és utasforgalmi célokra egyaránt alkalmas központ kialakítása létfontosságú az ország szempontjából; biztonságának megerősítése pedig nemcsak a bűnüldözést segíti, de az ország gazdasági fejlődését és társadalmi integrációját is.²⁵⁸

A misszió célja: hozzájáruljon a dzsubai nemzetközi repülőtér fenntartható és hatékony működéséhez helyi irányítás alatt működő, elfogadható szintű védelmi képesség megvalósításával, a nemzetközi előírásokkal és az alkalmazandó bevált gyakorlatokkal összhangban, különösen a dzsubai nemzetközi repülőtéren állami felügyelet mellett, az emberi jogi normákkal összhangban a repülésvédelem, a határellenőrzés és a bűnüldözés megerősítéséhez. Ennek része volt a biztonsági személyzet kiképzése is.

²⁵⁸ Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/euavsec-south-sudan/index_en.htm

68. ábra: A Dél-szudáni Köztársaság

Forrás: <http://www.belfoldihirek.com/kulfold/uj-allam-szuletese-szudanban>, letöltve: 2014. május 28.

A misszió feladatai:

- Támogatja és tanácsadással segíti a dél-szudáni kormányt és az egyéb érintett dél-szudáni szolgálatokat a légiközlekedés-védelmi programok és tervek, valamint a hozzájuk kapcsolódó standard működési eljárások tekintetében a dzsубai nemzetközi repülőtéren.
- Képzések, mentorálás, monitoring, tanácsadás, segítségnyújtás és koordináció révén javítja a légiközlekedés-védelmi műveletekben részt vevő személyzet teljesítményét.
- Támogatja az euavsec-dél-szudán misszió által elért eredmények fenntarthatóságát és hosszú- ávú életképességét más uniós és nemzetközi érdekelt felekkel történő együttműködés által.
- Támogatja a légiközlekedés-védelemmel kapcsolatos ismeretek terjesztését a dzsубai nemzetközi repülőtéren működő kereskedelmi és magánszervezetek körében.²⁵⁹

A misszió időtartama: 2012. július 18. – 2014. január 17.

A telepítés helyszíne: Dél-Szudán

A parancsnokság helyszíne: Juba

A résztvevők száma, nemzetisége: 34 fő nemzetközi és 15 fő helyi személyzet

A misszió költségvetése: 12,5 millió euró²⁶⁰

A misszió vezetője: Lasse Christensen

259 A TANÁCS 2012/312/KKBP HATÁROZATA (2012. június 18.) az Európai Unió dél-szudáni légiközlekedés-védelmi KBVP-missziójáról (EUAVSEC–Dél-Szudán), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1401268493015&curi=CELEX:32012D0312>, letöltve: 2014. március 30.

260 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/euavsec-south-sudan/pdf/factsheet_euavsec_south-sudan_en.pdf, letöltve: 2014. március 30.

7. EUFOR Libya (Líbiában a kialakult válsághelyzet miatt szükségessé vált humanitárius segítségnyújtásra irányuló európai uniós katonai művelet)

Az arab tavasz kapcsán az ENSZ BT súlyos aggodalmainak adott hangot a líbiai helyzettel kapcsolatban, és elítélte a polgári lakossággal szemben alkalmazott erőszakot és agresszív fellépést. Emellett a Biztonsági Tanács felszólította az Egyesült Nemzetek Szervezetének valamennyi tagsággal rendelkező államát, hogy nyújtson humanitárius és ahhoz kapcsolódó segítséget Líbia területén.

Az Európai Unió Tanácsa 2011. március 21-i ülésén aggodalmát fejezte ki a Líbiában kialakult helyzet miatt, és elítélte az emberi jogok durva és szisztematikus megsértését, továbbá a rezsimnek a líbiai néppel szembeni erőszakos és brutális fellépését. A Tanács a következtetésekben kifejezte az Unió az iránti készségét, hogy a közös biztonság- és védelempolitika keretében támogatást biztosítson a humanitárius segítségnyújtáshoz, végül 2011. március 24-én jóváhagyta a líbiai válságra vonatkozó válságkezelési koncepciót.²⁶¹

A misszió célja: a régióban végzett humanitárius segítségnyújtás támogatása

A misszió feladatai:

- Hozzájárulni a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek biztonságos mozgásához és evakuálásához.
- Különböző képességeivel támogatni a humanitárius ügynökségek tevékenységét.²⁶²

A misszió a tagállamok egyet nem értése miatt gyakorlatban sosem került kihelyezésre, és végül ugyanazon év november 10-én be is szüntette működését.

A misszió időtartama: 2011. április 1. – 2011. november 10.

A telepítés helyszínei: Líbia

Parancsnokságának székhelye: Róma

A misszió vezetője: Claudio Gaudiosi (Olaszország)

A misszió költségvetése: 7,9 millió euró

261 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eufor-libya/mission-description/index_en.htm, letöltve: 2014. május 15.

262 A TANÁCS 2011/210/KKBP HATÁROZATA (2011. április 1.) a Líbiában a kialakult válsághelyzet miatt szükségessé vált humanitárius segítségnyújtásra irányuló európai uniós katonai műveletekről („EUFOR Libya”), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1401271646775&uri=CELEX:32011D0210>, letöltve: 2014. május 15.

8. EUFOR RD Congo (Az Egyesült Nemzetek Szervezete Kongói Demokratikus Köztársaságbeli Missziójának – MONUC – a választási folyamat során történő támogatására irányuló európai uniós katonai művelete)

69. ábra: Az EUFOR RD Congo logója

Forrás: <http://forodeculturadedefensa.blogspot.hu/2013/02/eufor-en-el-congo-con-la-legion-i-parte.html>, letöltve: 2014. május 28.

A misszió célja: Az ENSZ BT 1671. határozata értelmében az EU támogatói katonai missziót indított 2006. július 30-án Kongóba, hogy a helyi parlamentáris választások felügyeletében az ENSZ békefenntartó missziójának (MONUC) segítségére legyen. A Tanács ezért 2006. április 27-én elfogadta az Egyesült Nemzetek Szervezete Kongói Demokratikus Köztársaságbeli Missziójának (MONUC) a választási folyamat során történő támogatására irányuló európai uniós katonai műveletről szóló 2006/319/KKBP együttes fellépését.

A műveletben részt vevők nagyobb része a szomszédos Gabonban, Libreville-ben állomásozott, és csak hívásra vetették be, egy kisebb alegység pedig Kinshasa N'Dolo repterét biztosította. A misszió megakadályozott támadásokat is Bemba alelnök személye ellen, és a választásokat követően biztosította az ország stabilitását a demokratikus hatalomátadás érdekében.²⁶³

A 2006. évi választások lebonyolítását támogató uniós program elérte célját, mivel a megfelelő pillanatban hozzájárult a választások általánosságban kielégítő lebonyolításához szükséges előkészítő munkához.

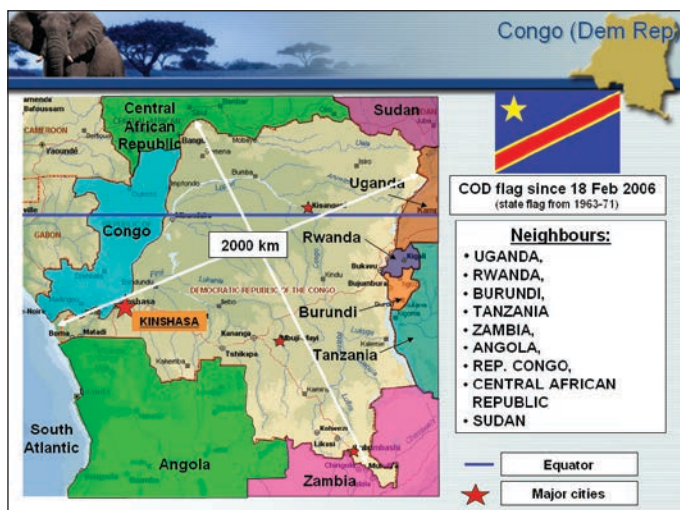
A misszió időtartama: 2006. július 30. – 2006. november 30.

A telepítés helyszínei: Kinshasa és N'Dolo

Parancsnokság központja: Potsdam

²⁶³ Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eufor-rd-congo/mission-description/index_en.htm, letöltve: 2014. május 15.

70. ábra: A telepítés helyszíne

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eufor-rd-congo/pdf/25042006_3_factsheet_eufor-rd-congo_en.jpg, letöltve: 2014. május 28.

A résztvevők száma, nemzetisége: Ausztria, Belgium, Ciprus, Csehország, Finnország, Franciaország, Németország, Görögország, Magyarország, Írorság, Olaszország, Litvánia, Luxemburg, Hollandia, Lengyelország, Portugália, Szlovákia, Szlovénia, Spanyolország, Svédország, Egyesült Királyság, nem EU Ország: Törökország

A misszió költségvetése: 16 700 000 euró

A misszió vezetője: Karlhenz Viereck altábornagy (Németország)²⁶⁴

²⁶⁴ Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eufor-rd-congo/pdf/01012007_1_factsheet_eufor-rd-congo_en.pdf, letöltve: 2014. május 15.

9. EUFOR Tchad/RCA (Az Európai Unió csádi köztársasági és közép-afrikai köztársasági katonai művelete)

71. ábra: Az EUFOR Tchad/RCA logója

Forrás: <http://www.defense.gouv.fr/operations/autres-operations/operations-achevees/2008-eufor-tchad-rca/dossier/l-operation-eufor-tchad-rca>, letöltve: 2014. május 28.

A Tanács 2007. október 15-én fogadta el az Európai Unió csádi köztársasági és közép-afrikai köztársasági katonai műveletéről (EUFOR Tchad/RCA művelet) szóló 2007/677/KKBP együttes fellépést.

A 2008. január 28-án indult katonai misszió az EU darfuri felelősségvállalásának része a régióban. A hadművelet szoros együttműködésben dolgozott az Afrikai Unió és az ENSZ alakulataival (MINURCAT) Csád keleti részein, illetve az Közép-afrikai köztársaság északkeleti területein.

A misszió feladatai: menekültek és civilek védelme, a humanitárius segélyek és munkások védelme, illetve biztonságos célba juttatása, valamint az ENSZ személyzetének, építményeinek, eszközeinek, védelme.

Az EUFOR számos járőr-szolgálatot hajtott végre, ezek során például 350 fel nem robban bombát és aknát hatástalanítottak. Az orvosi részleg több mint 3000 beteget látott el, míg a biztonságos zónák kialakításának, illetve a lakhelyek újjáépítésének köszönhetően több mint 10 000 ember térhetett vissza 22 faluba.²⁶⁵

A misszió időtartama: 2008. január 28. – 2009. március 15.

A misszió helyszíne: Csád

A telepítés helyszíne: N'Djamena, Abéché, Iriba, Forchana, Goz Beida, Birao

Főparancsnokság: Mont-Valérien, Párizs

A résztvevők száma, nemzetisége: 3700 fő

Összesen 26 tagállamból, 23 EU tagállam és 3 nem EU tagállam: Albánia, Horvátország és Oroszország

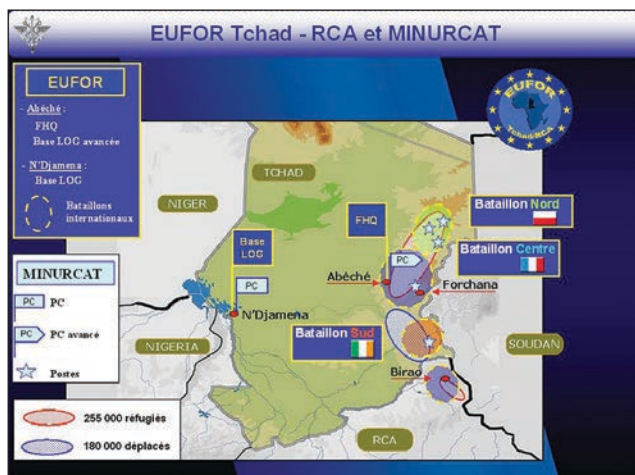
A misszió költségvetése: 99,2 millió euró

A misszió vezetője: Patrick Nash altábornagy (Írország)²⁶⁶

72. ábra: Az EUFOR Tchad – RCA telepítés helyszíne

²⁶⁵ Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eufor-tchad-rca/mission-description/index_en.htm, letöltve: 2014. május 30.

²⁶⁶ Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eufor-tchad-rca/pdf/01032009_factsheet_eufor-tchad-rca_en.pdf, letöltve: 2014. május 30.

Forrás: <http://www.defense.gouv.fr/operations/autres-operations/operations-achevees/2008-eufor-tchad-rca/cartes/les-cartes-de-l-eufor-tchad-rca>, letöltve: 2014. május 28.

10. EUJUST LEX-Iraq (Az Európai Unió iraki integrált jogállamiság-missziója)

73. ábra: Az EUJUST LEX-Iraq logója

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eujust-lex-iraq/index_en.htm, letöltve: 2014. május 28.

Az EU iraki válságkezelési civil misszióját 2005. július 1-jén indította, az iraki miniszterelnök kérésére.

A misszió célja: a jogállamiság megerősítése volt minden területen, legyen az bűntetés-végrehajtás, az emberi jogok figyelembevétele, rendőrségi munka.

A misszió első évei alatt Brüsszelben tartózkodott az iraki biztonsági körülmények miatt. Ezalatt helyben nyújtott képzést iraki biztonsági tisztek részére, majd 2009-től kezdődően 2011-ben végleg kitelepült Irakba.²⁶⁷

²⁶⁷ Az Európai Unió hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eujust-lex-iraq/mission-description/index_en.htm, letöltve: 2014. május 15.

A misszió feladatai:

- A misszió az iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer szükségleteit célozta meg, a felsővezetők, valamint a nyomozó szervek felső és középvezetői részére nyújtott képzés révén. E képzés célja az iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer teljesítményének, annak egyes elemei közti koordinációnak és együttműködésnek a javítása.
- Elősegíti a szorosabb együttműködést az iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer szereplői között, és erősíti a vezető és magas rangú, elsősorban rendőri, igazságszolgáltatási és büntetés-végrehajtási tisztviselők vezetői képességeit, valamint javítja a nyomozási szakértelmet és eljárásokat a jogállamiság és az emberi jogok teljes mértékű tiszteletben tartása mellett.
- Az EUJUST LEX-Iraq az iraki szükségleteken alapuló stratégiai mentorálási és tanácsadási tevékenységet folytat, ahol azt a biztonsági körülmények és a források lehetővé teszik, figyelembe véve e területen az egyéb nemzetközi jelenlétet és az Unió által nyújtott hozzáadott értéket.
- A misszió egyik fő profilja a rendőri erők kiképzése, hogy a nyomozások és eljárások bizonyítékokon, és ne csak vallomások alapuljanak. A bírók és ügyészek kompetenciája is jelentősen növekedett azáltal, hogy kapcsolatba kerülhettek az európai rendszerekkel, és megfigyelhették működésüket.

Összességében hétezerenél is több közép vagy magas szintű iraki tiszt vett részt a programban.²⁶⁸

74. ábra: Irak elhelyezkedése

Forrás: <http://lacelebrationofwomen.org/2011/03/un-eujust-lex-%E2%80%93-iraq-education-for-girls-and-women/>, letöltve: 2014. május 28.

268 A TANÁCS 2007/677/KKBP együttes fellépése (2007. október 15.) az Európai Unió csádi köztársasági és közép-afrikai köztársasági katonai műveletéről, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1401277949915&uri=CELEX:32007E0677>, letöltve: 2014. május 15.

A misszió időtartama: 2005. július 1. – 2013. december 31.

A telepítés helyszínei: Irak, Bagdad központtal

Irodák: Bagdad, plusz egy képvisleti irodát Bászrában, és egy erbilí székhelyű irodát is üzemeltet a kurdisztáni régióban, valamint Brüsszelben.

A résztvevők száma, nemzetisége: 66 fő, 53 nemzetközi szakértő + 13 helyi segítő

A misszió költségvetése: 2013. július 1. – 2014. július 31.: 15 400 000 euró, mely magában foglalja a 2014-es felszámolási utómunkákat is.

A misszió vezetője: Huszár László dandártábornok²⁶⁹

11. EUJUST THEMIS/Georgia (Az Európai Unió grúziai jogállamiság-missziója)

75. ábra: Az EUJUST THEMIS/Georgia logója

Forrás: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eujust-themis-georgial/index_en.htm,
letöltve: 2014. május 28.

Az EUJUST THEMIS az EU által az európai biztonság- és védelempolitika keretében indított első jogállamiságú misszió volt. A misszió létrehozását Zurab Zsvania, grúz miniszterelnök felkérése indokolta, valamint az EU-nak az az ambíciója, hogy további konfliktus- és válságkezelő tevékenységekben vegyen részt és szerezzon tapasztalatot Európa keleti határán is.

Zurab Zsvania grúz miniszterelnök 2004. június 3-i levelében kérte fel az Európai Uniót jogállami misszió telepítésére, azzal az indokkal, hogy a rózsás forradalom utáni országban még mindig a jogállamiság kialakulásának kezdeti állapotában vannak, ezért az EU politikai erőfeszítésének és forrásainak alkalmazása segítséget nyújthat a stabilitás megteremtéséhez a régióban. A missziót az Európai Unió Tanácsának 2004. június 28-i 2004/523/KKBP együttes fellépése hozta létre, beleértve a misszionak a fogadó fél területén telepített és az EUJUST THEMIS-hez rendelt komponenseit, székhelyeit és személyi állományát.²⁷⁰

2004. június 30-án a főképvisező javaslata alapján az EUJUST THEMIS misszió vezetőjévé Sylvie Pantz-ot nevezték ki.

269 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eujust-lex-iraq/pdf/factsheet_eujust-lex_iraq_en.pdf, letöltve: 2014. május 15.

270 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eujust-themis-georgia/pdf/22072005_factsheet_eujust-themis-georgia_en.pdf, letöltve: 2014. május 30.

A misszió célja: olyan segítséget nyújtani Grúziának az igazságügyi rendszer fejlesztésében, amely előremozdítja az emberi és polgári jogokat, segítséget nyújt az igazságügyi reform végrehajtásában, valamint az EU eszközeinek teljes spektrumával támogatást nyújt a grúziai átalakulási folyamatnak, beleértve a partnerségi és együttműködési megállapodást, amely számos EU-programon keresztül valósul meg.

2004. július 10-én a grúz kormány elfogadta a rendeletet az EUJUST THEMIS és az összes jelentősebb grúz érintett (Igazságügyi Minisztérium, Belügyminisztérium, Külügyminisztérium, Európai Integráció Államminisztere, a Főügyész, a Nemzetbiztonsági Tanács titkára és a grúz Legfelső Bíróság elnöke) közötti együttműködésről.

Az EU különleges képviselője tbiliszi hivatalának jogállamisággal foglalkozó egysége volt felelős azon jogállamisági stratégiát követő intézkedésekért, amelyeknek a kialakításában az EUJUST THEMIS segítséget nyújtott Grúziának. Az EUJUST THEMIS személyi állományába a misszióvezető, az EU tagállamaiból és az EU intézményeiből kiküldött személyi állomány, valamint az EUJUST THEMIS által szerződéses alapon toborzott nemzetközi személyzet tartozott, akiket a misszió előkészítésére, támogatására és végrehajtására alkalmaztak.

Az EUJUST THEMIS állományát az EU-tagállamok vagy az EU-intézmények delegálták, így mindegyik tagállam viselte az általa kiküldött missziós szakértőkkel kapcsolatos mindenfajta költségeket. Az EUJUST THEMIS más EU programokkal teljes összhangban és egymást kiegészítve nyújtott segítséget egy horizontális kormánystratégia kidolgozásában, amely az igazságszolgáltatás területén zajló reformfolyamatot irányította, beleértve az igazságszolgáltatás koordinálására és prioritásainak meghatározására szolgáló mechanizmus kialakítását is.²⁷¹

A misszió feladatai:

- Sürgős iránymutatást biztosított az új igazságszolgáltatási reform stratégiájához.
- Támogatta az illetékes grúz hatóságok általános koordinációs szerepét.
- Támogatta az új jogalkotás tervezését, például büntetőeljárás törvény.
- Támogatta a nemzetközi, valamint a regionális együttműködést a büntetőügyi igazságszolgáltatás területén.
- Segítséget nyújtott egy általános politika kialakításában és a legfelső szintű tervezési és végrehajtási képességek javításában a sürgős támogatást igénylő ügyekben.

A misszió időtartama: 2004. július 16. – 2005. július 14.

A telepítés helyszíne: Grúzia, Tbiliszi

A misszió költségvetése: 2 050 000 euró

A misszió vezetője: Sylvie Pantz volt.

²⁷¹ Megállapodás az Európai Unió és Grúzia között az Európai Unió Grúzai Jogállami missziójának (EUROJUST THEMIS) jogállásáról és tevékenységéről, <http://old.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:22004A1230%2801%29:HU:HTML>, letöltve: 2014. május 30.

A misszió központi irodája Tbilisizben volt, amely a misszió vezetőjéből és a hozzárendelt állományból állt. A grúz hatóságok mellé az EUJUST THEMIS állományából szakértőket telepítettek, akiket a kulcsfontosságú minisztériumokban helyeztek el (például a Belügyminisztériumban, a Főügyész Hivatalban és a Legfelsőbb Bíróságon), ahol ezek a szakértők segítettek a grúziai hatóságoknak az ország büntető igazságügyi rendszerére vonatkozó, átfogó reformtervezet kidolgozásában. A rendészeti támogató csoport segítséget nyújtott a börtönrendszer átszervezéséhez és az ügyészség reformjához, valamint az Igazságügyi Minisztériumnak az állampolgári nyilvántartó létrehozásához (a választói jegyzékekhez és egyben a korrupció leküzdéséhez) és ingyenes jogi segítségnyújtási rendszer kiépítéséhez.

76. ábra: Grúzia

Forrás: http://www.blikk.hu/blikk_aktualis/20080808/gruzia_megtamadta_del-oszetiat, letöltve: 2014. május 28.

A misszió 2005. július 15-én befejezte működését, azonban 2006. március 1-jén hatályba lépett az EU dél-kaukázusi különleges képviselőjének meghosszabbított és módosított megbízatása, amellyel együtt a határrendészeti támogató csoport működését is meghosszabbították 2007 februárjáig.

Összefoglalva az eddigieket elmondható, hogy ez volt az Unió történetének első olyan missziója, amely a jogállamiság megteremtését tűzte ki célul.

12. EUPAT (Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságban az EU rendőri tanácsadó csoportja)

77. ábra: Az EUPAT misszió logója

Forrás: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eupat/index_en.htm, letöltve: 2014. május 28.

A Macedón Volt Jugoszláv Tagköztársaságba irányuló rendőri tanácsadó missziót az EU a 2003. december 15-én lezárt PROXIMA rendőri misszió utódjának szánta.

A missziót a Tanács 2005/826/KKBP együttes fellépése hozta létre 2005. november 24-én.

A misszió célja: Az EUPAT célkitűzése egy európai rendőri szabványokon alapuló hatékony és szakképzett rendőri szolgálat kialakításának támogatása.

A misszió feladata: A macedón kormánnyal együttműködve a program szakértői felügyelték és mentorálták a határőrséget és a rendőrséget, különösen a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelemben. Az EUPAT a Tanács megbízatása szerint e célból különleges figyelmet fordított a következőkre:

- A rendőrségi reform átfogó megvalósítása a helyszínen.
- A rendőrség és az igazságszolgáltatás közötti együttműködés.
- A szakmai szabványok/a belső ellenőrzés.²⁷²

A misszió kezdete: 2005. december 15. – 2006. június 14.

A misszió időtartama: 6 hónap

A telepítés helyszínei: Macedónia Volt Jugoszláv Tagköztársaság, Skopje

A résztvevők száma: 30 rendőri tanácsadó

A misszió felépítése: egy központi iroda volt Skopjében, egy központi kihelyezett iroda a Belügyminisztériumnál, valamint további mobil egységek szerte az országban.

A misszió költségvetése: 1,5 millió euró

A misszió vezetője: Jürgen Scholz²⁷³

272 Council establishes an EU police advisory team in the former Yugoslav Republic of Macedonia, Brussels, 24 November 2005, 14912/05 (Presse 313), http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/misc/87118.pdf, letöltve: 2014. május 11.

273 Az Európai Külügyi Szolgálat hivatalos oldala, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eupat/pdf/01122005_factsheet_eupat_en.pdf, letöltve: 2014. május 28.

13. EUPM/BiH (az Európai Unió Bosznia-Hercegovinában folytatott rendőri missziója)

78. ábra: Az EUPM/BiH logója

Forrás: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eupm-bih/index_en.htm, letöltve: 2014. május 28.

A Tanács Együttes Fellépése 2002. március 11-én döntött arról, hogy EU Rendőri Missziót hoz létre Bosznia-Hercegovinában.

A 2003. január 1-jén indult misszió az ENSZ Nemzetközi Rendőri Erő programját váltotta fel.

A misszió célja: A daytoni béke céljainak megfelelően a cél az volt, hogy politika-
ilag független és számonkérhető rendőrséget állítsanak fel, valamint statisztikai adat-
központok, az osztályok közötti kooperáció, szervezett bűnözés- és terrorista-ellenes
csoportok létrehozása. Erősíteni az ellenőrizhetőséget és az elszámoltathatóságot a ren-
dőrség és más végrehajtó szervek között Bosznia-Hercegovinában, amely megfelel az
európai és nemzetközi normáknak.²⁷⁴

A misszió feladata:

- Támogatni a helyi rendőrséget a szervezett bűnözés elleni küzdelemben.
- Növelni a rendőrség elszámoltathatóságát.
- Támogatni a rendőrségi szerkezetátalakítás végrehajtását.

A misszió 24 megfigyelő egysége különböző szinteken ellenőrizte a rendőrség és a
titkosszolgálatok működését.

A misszió kezdete: 2003. január 1.

A misszió időtartama: 2003. január 1. – 2011. december 31.

A telepítés helyszínei: Bosznia-Hercegovina

Parancsnokság: Sarajevo

Regionális irodák: Sarajevo, Banja Luka, Mostar és Tuzla

A résztvevők száma, nemzetisége: 2011-ben 34 nemzetközi személy és 47 boszniai
személyzet. Kezdetben ez 478 fő nemzetközi és 296 fő boszniai személyzettel műkö-
dött.

Résztvevők: 27 EU tagállamból képviseltették magukat, nem EU tagállam: Kana-
da, Izland, Norvégia, Svájc, Törökország, Ukrajna képviseltette magát, valamint Bosz-
nia-Hercegovinából.

A misszió teljes költségvetése: 32 940 897 euró

²⁷⁴ A TANÁCS EGYÜTTES FELLÉPÉSE (2002. március 11.) az Európai Unió Rendőri Mis-
ziójáról, (2002/210/KKBP), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002E0210&from=HU>, letöltve: 2014. június 11.

A misszió vezetője: Bartholomew Kevin Carty, Vincenzo Coppola, Stefan Feller dandártábornok

A tíz év alatt összesen 2200 kirendelt rendőri, igazságszolgáltatási és civil személyzet vett részt a misszióban.²⁷⁵

79. ábra: A telepítés helyszíne

Forrás: <http://www.islamisation.fr/special-kosovo-metochiel>, letöltve: 2014. május 28.

275 http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/esdp/131441.pdf, letöltve: 2014. május 28.

14. EUPOL KINSHASA (az Európai Uniónak a Kongói Demokratikus Köztársaságban működő rendőri missziója)

80. ábra: AZ EUPOL KINSHASA logója

Forrás: <http://www.vredesmissies.nl/eupol%20kinshasa.htm>, letöltve: 2014. május 28.

Antoine Ghonga, Kongói Demokratikus Köztársaság külügyminisztere 2003. október 20-án fordult a főtítkárhoz/a közös kül- és biztonságpolitika főképviselőjéhez, segítséget kérve az EU-tól az Integrált Rendőri Egység (IPU – Integrated Police Unit) felállításához, amely hozzájárulhat az állami intézmények védelmének biztosításához, és erősítheti a fogadó fél belbiztonsági apparátusát.²⁷⁶

Az Európai Uniónak az Integrált Rendőri Egységre vonatkozó kinshasai (KDK) rendőri missziójának felállításáról 2004. december 9-i 2004/847/KKBP tanácsi együttes fellépés döntött, így az EU első rendőri misszióját Afrikában a Kongói Demokratikus Köztársaság felkérésére indította 2004 decemberében.

A misszió célja: az Integrált Rendőri Egység (IRE) támogatása volt. Az IRE feladatai a rendőri erők megfigyelése, tanácsadás és ellenőrzés volt, valamint különleges személyek testőrségének biztosítása a hivatalos missziók alatt, és a választások békés levezetésének biztosítása.

A misszió feladata: Az EUPOL misszió ezen felül a kasangului központban képzéseket is tartott a kongói rendőröknek, továbbá az ENSZ MONUC-missziójával karöltve részt vett a helyi rendőri erők fejlesztésében és átszervezésében. A program végrehajtói jogosultságokkal nem rendelkezett.²⁷⁷

276 Megállapodás az Európai Unió és a Kongói Demokratikus Köztársaság között az Európai Unió Kongói Demokratikus Köztársaságban működő (EUPOL Kinshasa) rendőri missziója jogállásáról és tevékenységéről, Hivatalos Lap L 256, 01/10/2005 o. 0058 – 0062, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1401291512985&uri=CELEX:22005A1001%2801%29>, letöltve: 2014. május 12.

277 http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eupol-kinshasa/pdf/01102006_factsheet_eupol-kinshasa_en.pdf, letöltve: 2014. május 12.

81. ábra: A Kongói Demokratikus Köztársaság

Forrás: <http://www.worldatlas.com/webimage/countrys/printpage/printpage.php?l=/webimage/countrys/africa/cdnewzz.gif>, letöltve: 2014. május 28.

A misszió időtartama: 2005. április – 2006. december

A telepítés helyszínei: Kongói Demokratikus Köztársaság, Kinshasa

A misszió főparancsnoksága: Kinshasa és egy kasangului képzési központ

A misszió felépítése: A misszió az IRE hadművelleti bázisán elhelyezkedő parancsnokságból állt. A parancsnokság a misszióvezető hivatalából, egy ellenőrzési, iránymutatási és tanácsadási részlegből, egy ügyviteli részlegből, valamint az IRE tekintetében legilletékesebb szereplőkkel kapcsolatot tartó összekötő tisztviselőkből állt.²⁷⁸

A résztvevők száma, nemzetisége: 29 fő (12 francia, 6 portugál, 4 olasz, 2 holland, 2 belga, 1 svéd, valamint 2 fő Kanadából és Törökországból) + 29 fő kisegítő személyzet a választások alatt (11 francia, 1 dán, 1 angol, 13 angolai, 2 mali, 1 román)

A misszió költségvetése: körülbelül 4,37 millió euró

A misszió vezetője: Adilio Ruivo Custódio (Portugália)

278 http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eupol-kinshasa/pdf/23052005_factsheet_eupol-kinshasa_en.pdf, letöltve: 2014. május 12.

15. EUPOL PROXIMA/FYROM (Az Európai Unió rendőri missziója Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságban)

82. ábra: Az EUPOL PROXIMA/FYROM logója

Forrás: <http://www.csfederalismo.it/index.php/eupol-proxima>, letöltve: 2014. május 28.

Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság hatóságai 2003. szeptember 16-án felkérték az EU-t, hogy terjessze ki a rendfenntartásban játszott szerepét, és telepítse az EU Rendőri Misszióját (EUPOL PROXIMA).

Az Európai Unió Tanácsa 2003. szeptember 29-i EU Rendőri Missziójáról szóló, 2003/681/KKBP együttes fellépése döntött a misszió elindításáról.²⁷⁹

A Macedónia Volt Jugoszláv Tagköztársaság területén működő rendőri misszió 2003. december 15-én indult el, és az ohridi keret megállapodás által meghatározott elveken alapult.

A misszió célja: a rendőri misszió keretében az EU rendőri szakértői felügyelik, illetve útmutatással és tanácsokkal segítik a fogadó fél rendőrségét. Az EU által kiküldött szakértők erőfeszítései a jog és rend megerősítésére irányultak, a szervezett bűnözés megfékezésére, illetve a rendőri és határvédelmi erők fejlesztésre. A misszió törekedett a rendvédelmi erők közötti együttműködés összehangolására, továbbá ezek népszerűsítésére a lakosság körében.²⁸⁰

A misszió feladatai:

- A jog és a rend megszilárdítása, beleértve a szervezett bűnözés elleni küzdelmet, az erőfeszítéseket az érzékeny területekre összpontosítva.
- Az átfogó belügyminisztériumi reform gyakorlati végrehajtása, beleértve a rendőrséget is.
- Műveleti átmenet határrendészeti irányba, illetve e határrendészet felállítása az EU-nak az egységes határfelügyelet ösztönzését szolgáló tágabb erőfeszítéseinek részeként.
- A helyi rendőrség bizalomépítő tevékenysége a lakosság körében.
- A szomszéd államokkal folytatott fokozott együttműködés megerősítése rendőri területen.

²⁷⁹ <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/EU%20and%20FYROM%20agreement%20on%20EU%20Police%20Mission%20Proxima.pdf>, letöltve: 2014. május 28.

²⁸⁰ <http://www.csfederalismo.it/index.php/eupol-proxima>, letöltve: 2014. május 10.

83. ábra: A misszió telepítési helyszíne

Forrás: <http://geography.howstuffworks.com/europe/geography-of-macedonia.htm>, letöltve: 2014. május 28.

A misszió időtartama: 2003. december 15. – 2005. december 9.

A telepítés helyszínei: Macedónia Volt Jugoszláv Tagköztársaság, Skopje

Szervezeti felépítés:

- Szkopjei központ, amely a misszióvezetőből/rendőrbiztosból és a műveleti tervben meghatározott állományból áll.
- Egy belügyminisztériumi szintű, központi állomáshelyű egység.
- A macedónia volt jugoszláv köztársaság területén megfelelő szinteken elhelyezett egységek.

A résztvevők száma, nemzetisége: Az akkori 15 EU-tagállam, valamint Lettország, Litvánia, Észtország, Magyarország, Lengyelország, Csehország, Szlovénia, Románia, Szlovákia, Málta, Ciprus, Románia, Bulgária és Törökország. Az EU-n kívülről Norvégia és Izland, Kanada, Oroszország, az USA, Svájc, Ukrajna.

A misszió teljes létszáma: 300 fő, ebből rendőr 130 fő, civil 30 fő, továbbá a misszióban foglalkoztatott helyi személyzet: 140 fő.

A misszió költségvetése: 38 015 000 euró

A misszió vezetője: Jürgen Paul Scholz dandártábornok (Németország)²⁸¹

281 http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/proxima-fyrom/pdf/15122003_factsheet_proxima-fyrom_en.pdf, letöltve: 2014. május 10.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujскеchenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.